

ISSN 2229-547X VIDEHA

vide:ha 39C ma aṅka 24 sitṅbərə 2023 (vərṣa 26 ma:sə
2023 aṅka 39C)

[vide:ha (since 2000) ISSN 2229-547X VIDEHA
(since 2004) www.videha.co.in]

vide:ha ma:itḥili: sa:hitṅ a:ndḡ:lənə: ma:nuṣi:mihə
sṅskṛta:m

vide:ha- prətḥamə ma:itḥili: pa:kṣikə i:-pəṭrika:

səmpa:dḡkə: gəje:ndṛə ṭḥa:kurə|

a:i po:ṭḥi:kə sərva:dḥika:rə surəkṣitḡ aḥi| kəṅpi:ra:itḡ
(©) dḥa:rəkəkə likḥitḡ ənuməṭṭikə bina: po:ṭḥi:kə
ko:no: əṅəkə ḥa:ja: prətṭi e:vṅ rikəṅḍiṅgə səhitḡ
ile:kṭrəṅḍnikə əṭḥəva: ja:ṅṭṭrikə, ko:no: ma:dḥjəməsṅ,
əṭḥəva: ṅṅa:nəkə sṅgrəḥəṅə va: punərpṛəjo:gəkə
prəṅa:li: dḥa:ra: ko:no: ru:pəme: punərutṭpa:dḡnə
əṭḥəva: sṅca:rənə-prəsa:rəṅə na:i kəe:lə ja: səka:itḡ
aḥi|

(c) २०००- २०२३. sərva: d̪hika: rə surəkʃit̪ə | bʰa: ləsərikə
 ga: cʰə je: sənə २००० s̪ ja: fu: si: t̪i: jəpərə cʰələ
http://www.geocities.com/.../bhalsarik_gachh.html , http://www.geocities.com/ggajendra_a:dj
 liᵐkəpərə a: əkʰəno: ५ jula: i २००४ kə po: stə
<http://gajendrathakur.blogspot.com/2004/07/bhalsarik-gachh.html> ke: rə ru: pəme: in̪t̪ərəne: t̪əpərə
 ma: it̪hili: kə pra: ci: nət̪əmə upəst̪it̪ikə ru: pəme:
 vid̪jəma: nə əcʰi (kiçʰu d̪j̪nə le: lə
<http://videha.com/2004/07/bhalsarik-gachh.html>
 liᵐkəpərə, sro: t̪ə wayback machine of
https://web.archive.org/web/*/videha 258
 capture(s) from 2004 to 2016- <http://videha.com/>
 bʰa: ləsərikə ga: cʰə-prət̪həmə ma: it̪hili: bləŋgə /
 ma: it̪hili: bləŋgəkə e: gri: ge: t̪ərə) |
 i: ma: it̪hili: kə pəhilə in̪t̪ərəne: t̪ə pət̪rika: t̪hikə jəkərə
 na: mə ba: d̪pəme: १ jənəvəri: २००८ s̪ 'vide: hə'
 pəde: la: i | in̪t̪ərəne: t̪əpərə ma: it̪hili: kə prət̪həmə
 upəst̪it̪ikə ja: t̪ra: vide: hə- prət̪həmə ma: it̪hili:
 pa: kʃikə i: pət̪rika: d̪həri pəhuᵐcələ əcʰi, je:
<http://www.videha.co.in/> pərə i: prəka: eit̪ə hio: it̪ə
 əcʰi | a: bə “bʰa: ləsərikə ga: cʰə” ja: ləv̪it̪t̪ə 'vide: hə' i:-
 pət̪rika: kə prəvəkt̪a: kə s̪gə ma: it̪hili: bʰa: ʃa: kə
 ja: ləv̪it̪t̪əkə e: gri: ge: t̪ərəkə ru: pəme: prəjukt̪ə bʰəs
 rəhələ əcʰi |

(c) २०००- २०२३. विदेहः प्रथमं मासिकं पत्रिकाः (since 2000) ISSN 2229-547X VIDEHA (since 2004). संपादकः गजेंद्र ठाकुर।
Editor: Gajendra Thakur. In respect of materials e-
published in Videha, the Editor, Videha holds the
right to create the web archives/ theme-based
web archives, right to translate/ transliterate
those archives and create translated/
transliterated web-archives; and the right to e-
publish/ print-publish all these archives.
रचनाकार/ संपादकः अपनं मासिकं
प्रकाशितं रचनाः/ संपादकः (संपु. र. उत्तरा. जित्. व.
रचनाकार/ संपादकः म. द. ज.)
editorial.staff.videha@gmail.com के. मे. ल.
ता. इ. मे. न. रु. प. मे. न. प. थ. सा. इ. च. थि,
स. ग. मे. ०. अपनं स. क. शि. प. रि. च. ज. अ. अपनं सा. इ. न.
के. ल. ग. ल. प. हो. तो. से. हो. प. थ. बा. थि। ए. त. स. प्रकाशितं
रचनाः/ संपादकः सा. ब. ह. के. क. ँ. पि. रा. इ. त. रचनाकार/ संपादकः
संपादकः के. ल. ग. मे. च. न. हि. अ. ज. त. स. रचनाकार/ संपादकः
संपादकः के. ना. मे. ना. इ. अ. चि. त. त. स. इ.
संपादकः धि. न. अ. चि। संपादकः विदेहः इ.
प्रकाशितं रचनाः के. वे. बा. अ. र. का. इ. व. थि. मे. अ. द. हा. रि. त.
वे. बा. अ. र. का. इ. व. के. निर्मा. न. के. अ. द. हा. का. र. अ. अ. इ. सा. ब. ह.
अ. र. का. इ. व. के. अनु. वा. द. अ. लि. प. ज. त. र. न. अ. त. क. र. ०. वे. बा.
अ. र. का. इ. व. के. निर्मा. न. के. अ. द. हा. का. र. अ. अ. इ. सा. ब. ह.

α.rka.ivəkə i:-prəka:εənə/ priⁿtə-prəka:εənəkə
əḍhika:rə rək^ha:itə c^həḥi | a:i səb^hə le:lə ko:nə:
rə^oḷjəlⁱ:/ pa:rierəmikəkə pra:vəḍh^a:nə na:i c^ha:i, se:
rə^oḷjəlⁱ:/ pa:rierəmikəkə ic^hukə rəcəna:ka:rə/
s^ugrəḥəkərttā: vidē:ḥəsⁿ na:i juṛəḥ^u | vidē:ḥə i:
pəṭrika:kə mā:səme: ḍu: ḥa: əⁿkə nikəla:itə əc^hi je:
mā:səkə ०१ a: १५ ḥṭhike:ⁿ www.videha.co.in pərə i:
prəka:εitə kəe:lə ja:itə əc^hi |

Videha eJournal (link www.videha.co.in) is a multidisciplinary online journal dedicated to the promotion and preservation of the Maithili language, literature and culture. It is a platform for scholars, researchers, writers and poets to publish their works and share their knowledge about Maithili language, literature, and culture. The journal is published online to promote and preserve Maithili language and culture. The journal publishes articles, research papers, book reviews, and poetry in Maithili and English languages. It also features translations of literary works from other languages into Maithili. It is a peer-reviewed journal, which means that articles and papers are reviewed by experts in the field before they are accepted for publication.

Font/ Keyboard Source: <https://fonts.google.com/>
<https://github.com/virtualvinodh/aksharamukha>
-fonts , <https://keyman.com/>

These are print-on-demand books, send your queries to editorial.staff.videha@gmail.com. The eBooks of some of these are available for sale on Google Play [(c) Preeti Thakur, sales.videha@gmail.com], send your queries to sales.videha@gmail.com. The contents and documents e-published by Videha (since 2000) ISSN 2229-547X VIDEHA (since 2004) are periodically being checked for accessibility issues. People with disabilities should not have difficulty accessing these contents/ documents.

© Preeti Thakur (sales.videha@gmail.com)

Videha e-Journal: Issue No. 378 at
www.videha.co.in

səma:nā:nṭərə pərəmpərə:kə vidja:pəṭi- citṛə
vide:fiə səmma:nəsⁿ səmma:nitṛə eri: pənəkəla:lə
mənḍələ dya:ra:
ma:itḥili: b^ha:ṣa: jəgəjjənəni: si:ṭa:ja:ṃ: b^ha:ṣa: a:si:ṭḷ
fiənumənth uktəva:nə- ma:nuṣi:mifə sⁿskṭa:m |
əkk^hərə k^həmb^ha: (a:k^hərə k^ha:mfiə)

t̥ɦuənə kʰe:t̥ɦi ka:ni t̥su kitt̥ivəlli pəsəre:i | əkkʰərə
 kʰəmbʰa:rəmbʰə jəu məŋco: bənd̥ɦi nə d̥e:i ||
 (ki:r̥t̥ilət̥a: prət̥ɦəmh pəlləvh pəɦilə d̥o:ɦa:l) |
 ma:ne: a:kʰərə ru:pi: kʰa:mɦə nirma:ŋə kəs o:ipərə
 (gədjə-pədjə ru:pi:) m̥n̥cə j̥n̥ na:i ba:nɦələ ja:jə t̥n̥ a:i
 t̥ribʰuvənəru:pi: k̥se:t̥rəme: o:kərə ki:r̥t̥iru:pi: lətt̥i:
 ke:na: pəsərət̥ə |
 əuklə jəjurve:d̥ə (२६.२)-jət̥ɦe:ma:n̥ va:c̥n̥
 kəljə:ŋi:ma:vəd̥a:ni jəne:bʰjh | brəɦmərə:jənjə:bʰja:n̥
 əu:d̥r̥a:jə ca:r̥ja:jə cə sv̥a:jə ca:r̥ŋa:jə cə ||ɦəmə səbʰə
 go:t̥e:ke:n̥ i: pəvit̥rə va:ŋi: (ve:d̥əva:ŋi:) suna:bi: |
 bra:ɦmən̋əke:n̥, k̥sət̥r̥ijəke:n̥, əu:d̥r̥əke:n̥ a: a:r̥jəke:n̥;
 əpənə lo:kəke:n̥ a: əpəricit̥əke:n̥ se:ɦo: (ma:ne:
 səbʰəke:n̥) | mud̥a: a:i ve:d̥əva:k̥jəkə vipəri:t̥ə
 mən̋usm̥t̥i ve:d̥əva:ŋi:kə əd̥ɦjəjənə / ərəvəŋəke:n̥
 səma:jəkə kicʰu go:t̥e: le:lə niše:d̥ɦə kərəs ca:ɦələkə,
 mud̥a: sm̥t̥i se:ɦo: ve:d̥əva:k̥jəke:n̥ prəma:ŋə
 ma:na:it̥ə əcʰi (əəbd̥ə prəma:ŋə) t̥e:n̥ t̥əkərə virudd̥ɦə
 d̥e:lə o:kərə nirde:ə sv̥əj̥n̥ əma:n̋jə bʰəs ja:it̥ə əcʰi |

Do not judge each day by the harvest you reap but
 by the seeds that you plant. -Robert Louis
 Stevenson

Videha: Maithili Literature Movement

ᚰᚰ dja:u: ea:ntjrant̪rikʂə gvⁿgə ea:ntj:

: :

ənukrəmə

a:i əⁿkəme: əcʰi:-

ᚰᚰ.gəje:ndrə tʰa:kurə- nu:tənə əⁿkə səmpa:dəki:jə

ᚰᚰ.əⁿkə ʂᚰᚰ pərə tippəni:

ᚰ.gədjə kʰəndə

ᚰᚰ.pərəma:nəndə la:lə kərnə- gi:t̪a: ma:fi:t̪mjə

(a:ga:ⁿ)

ᚰᚰ.a:ca:rjə ra:ma:nⁿdə mⁿdələ-eikʂəkə djivəsə a:

vərtəma:nə vidja:ləjə niri:kʂəŋə a:də:əə

ᚰᚰ.la:ləde:və ka:mətə-rinija:ⁿkə cəritrə citrəŋə

kəra:it̪ə e:kə po:t̪i: / fiəmərə a:dərəə sm̪t̪i e:ʂə su:rjə

na:ra:jəŋə ca:udʰəri: / sərvəri: ra:səvifi:ri: d̪a:səji:

e:kə viʂəjə kirttənə j̪na:t̪a: / svə. fiərinⁿdənə ka:mətə

ji:kə ga:mə mⁿgəra:uni: / səbə kəra:it̪ə cʰa:ikə

prəŋa:m

ᚰᚰ.nirməla: kərnə- əgni eikʰa: (kʰe:pə-ᚰᚰ)

ᚰᚰ.ᚰ.nəndə vila:sə ra:jə-gʰəsəvəfi:ni:

ᚰᚰ.ᚰ.premə:də j̪ʰa: 'go:kulə'- fiəmərə ki o:kərə?

(bi:fi:inə kəʰa:)

ᚰᚰ.ᚰ.rəbi:ndrə na:ra:jəŋə miərə-bəđəli rəfiələ əcʰi

səbʰəkicʰu (upəŋja:sə)- d̪ʰa:ra:va:fi:kə

ᚰᚰ.ᚰ.kieənə ka:ri:gərə- bujʰəkkəri: d̪a:bi:e: cu:rə t̪a:iⁿ

fiəmərə: pa:cʰue: gʰu:rə? (fi:sjə kəʂa:kʂə)

2.9.ə.rə.vində tʰa.kurə- ʃʰɲʃʰətʃja: bəʃu (ləgʰukətʰa:)
 3.pədʒə kʰəndə
 3.9.pə.vənə miərə 'go.na:uli:'-mitʰila:kə sʰskɪtʃi a:
 pə.rivərtənəkə svəru:pə
 3.9.ra:ʒə kiəo:rə miərə-ma:tʰbʰu:mi
 3.3.a:ei:ʒə ənəcinha:rə- ʒ tʰa: gəʒlə
 3.8.ra:ma:nəndə məndələ- ʃəmə udɑ:rəva:dʒi: re:/
 nədʒi:/ dɔ:mi:nə

Ǟ dʒa:u: əa:nʃirəntʃrikʃə gvʰgə əa:nʃi: pɪtʰvi:
 əa:nʃira:pə: əa:nʃiro:ʒədʰəʒə: əa:nʃi vənəspətʃə:
 əa:nʃirviəve: dʒe:va: : əa:nʃibrəʃimə
 : : : :

brəʃimənəsʰn pra:rtʰəna: ʒe: dʒulo:kəme:, əntʃrikʃəme:,
 pɪtʰvi:pərə, ʒələme:, a:u:ʒədʰəme:, vənəspətʃime:,
 viəvəme:, səbʰə dʒe:vətɑ:gəʒəme: a: brəʃiməme: əa:nʃi
 ʃuəʒəl

Ǟ-brəʃimənə, dʒa:u-su:rʒə-tʃəre:gəʒə, əntʃrikʃə- pɪtʰvi:
 a: dʒu:lo:kəkə bi:cə, a:pə:-ʒələ, viəve:dʒe:va:- səbʰə
 dʒe:vətɑ:, brəʃimə- səɾʒəkəl

, , , , , |
 - , - , - , : , - , - |

ॐ, səḥəsɾə'ei:ɾʂa:ḡ puru'ʂh | səḥəḡsɾa:ḡkʂh
 səḥəsɾə'pa:tʃ
 , ↓↑↓ ↑↑ ↓↓↓ ↓↑ |
 sə bʰu:miⁿ' gvⁿgə viḡevətɔ:ḡ viḡḡva: | ətʃə'ḡtʂʰəḡ
 dʂə:ŋguḡləm ||
 ↑ ↓↑ ↓↑ ↑ ↓ |
 fiəja:rə ma:tʰə, fiəja:rə a:ⁿkʰi, fiəja:rə pəe:rə sⁿgə
 viḡvəke:ⁿ a:cc^ha:dʃtə ke:ne: əchi, dʂsə a:ⁿgurəkə
 gənətʃ:kə vəḡəme: na:i əchi o: |

pəḡḡbʰja:gⁿ' əu:ḡḡro: əḡja:jətə ||
 ↓○↑ ↓↑ |
 pəe:rəsⁿ əu:ḡḡrəkə utpətʃi bʰe:lə ||
 pəḡḡbʰja:ⁿ bʰu:miḡrdʃchḡ ɛro:ḡḡa:tʃ |
 ↓ ↓↓ ↑↑ |
 mudʂa: pəe:re:sⁿ bʰu:mijo:kə utpətʃi |

❁ (White Florette- innocence and purity)

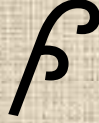
❁ (Wheel of Dharma)

☐ (Swastik)

ॐ (siddʰirəstʃu, siddʰəmə , Devanagari Anji)

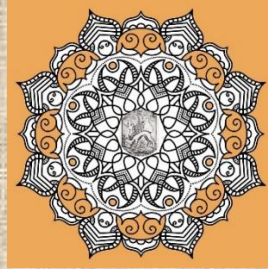
(Gwang gv᳚g᳚- two small circles connected by u
and a dot placed over it, used in reference of
Vedic texts)
(Tirhuta Anji, Ankush of Ganeshji, placed at the
beginning of something)

ISSN 2229-547X VIDEHA

विदेह ३७८ म अंक १५ सितम्बर २०२३ (वर्ष १६ मास १८९ अंक ३७८)

[विदेह (since 2000) ISSN 2229-547X VIDEHA (since 2004) www.vidaha.co.in]

विदेह मैथिली साहित्य आन्दोलनः मानुषीमिह संस्कृताम्

विदेह- प्रथम मैथिली पाक्षिक ई-पत्रिका

सम्पादक: गजेन्द्र ठाकुर।

ऐ पोथीक सर्वाधिकार सुरक्षित अछि। कॉपीराइट (©) धारकक लिखित अनुमतिक बिना पोथीक कोनो अंशक छाया प्रति एवं रिकॉर्डिंग सहित इलेक्ट्रॉनिक अथवा यांत्रिक, कोनो माध्यमसँ, अथवा ज्ञानक संग्रहण वा पुनर्प्रयोगक प्रणाली द्वारा कोनो रूपमे पुनरुत्पादन अथवा संचारन-प्रसारण नै कएल जा सकैत अछि।

(c) २०००- २०२३. सर्वाधिकार सुरक्षित। भालसरिक गाछ जे सन २००० सँ याहूँसिटीजपर छल http://www.geocities.com/.../bhalsarik_gachh.html , <http://www.geocities.com/ggajendra> आदि लिंकपर आ अखनो ५ जुलाई २००४ क पोस्ट <http://gajendrathakur.blogspot.com/2004/07/bhalsarik-gachh.html> केर रूपमे इन्टरनेटपर मैथिलीक प्राचीनतम उपस्थितक रूपमे विद्यमान अछि (किछु दिन लेल <http://videha.com/2004/07/bhalsarik-gachh.html> लिंकपर, स्रोत wayback machine of https://web.archive.org/web/*/videha 258 capture(s) from 2004 to 2016- <http://videha.com/> भालसरिक गाछ-प्रथम मैथिली ब्लॉग / मैथिली ब्लॉगक एग्रीगेटर)।

ई मैथिलीक पहिल इन्टरनेट पत्रिका थिक जकर नाम बादमे १ जनवरी २००८ सँ 'विदेह' पड़लै। इन्टरनेटपर मैथिलीक प्रथम उपस्थितिक यात्रा विदेह- प्रथम मैथिली पाक्षिक ई पत्रिका धरि पहुँचल अछि, जे <http://www.videha.co.in/> पर ई प्रकाशित होइत अछि। आब “भालसरिक गाछ” जालवृत्त 'विदेह' ई-पत्रिकाक प्रवक्ताक संग मैथिली भाषाक जालवृत्तक एग्रीगेटरक रूपमे प्रयुक्त भऽ रहल अछि।

(c)२०००- २०२३. विदेह: प्रथम मैथिली पाक्षिक ई-पत्रिका (since 2000) ISSN 2229-547X VIDEHA (since 2004). सम्पादक: गजेन्द्र ठाकुर। Editor: Gajendra Thakur. In respect of materials e-published in Videha, the Editor, Videha holds the right to create the web archives/ theme-based web archives, right to translate/ transliterate those archives and create translated/ transliterated web-archives; and the right to e-publish/ print-publish all these archives. रचनाकार/ संग्रहकर्ता अपन मौलिक आ अप्रकाशित रचना/ संग्रह (संपूर्ण उत्तरदायित्व रचनाकार/ संग्रहकर्ता मध्य) editorial.staff.videha@gmail.com केँ मेल अटैचमेण्टक रूपमें पठा सकैत छथि, संगमें ओ अपन संक्षिप्त परिचय आ अपन स्कैन कएल गेल फोटो सेहो पठाबथि। एतऽ प्रकाशित रचना/ संग्रह सभक कॉपीराइट रचनाकार/ संग्रहकर्ताक लगमें छन्हि आ जतऽ रचनाकार/ संग्रहकर्ताक नाम नै अछि ततऽ ई संपादकाधीन अछि। सम्पादक: विदेह ई-प्रकाशित रचनाक वेब-आर्काइव/ थीम-आधारित वेब-आर्काइवक निर्माणक अधिकार, ऐ सभ आर्काइवक अनुवाद आ लिप्यंतरण आ तकरो वेब-आर्काइवक निर्माणक अधिकार; आ ऐ सभ आर्काइवक ई-प्रकाशन/ प्रिंट-प्रकाशनक अधिकार रखैत छथि। ऐ सभ लेल कोनो रॉयल्टी/ पारिश्रमिकक प्रावधान नै छै, से रॉयल्टी/ पारिश्रमिकक इच्छुक रचनाकार/ संग्रहकर्ता विदेहसँ नै जुड़थु। विदेह ई पत्रिकाक मासमे दू टा अंक निकलैत अछि जे मासक ०१ आ १५ तिथिकेँ www.videha.co.in पर ई प्रकाशित कएल जाइत अछि।

Videha eJournal (link www.videha.co.in) is a multidisciplinary online journal dedicated to the promotion and preservation of the Maithili language, literature and culture. It is a platform for scholars, researchers, writers and poets to publish their works and share their knowledge about Maithili language, literature, and culture. The journal is published online to promote and preserve Maithili language and culture. The journal publishes articles, research papers, book reviews, and poetry in Maithili and English languages. It also features translations of literary works from other languages into Maithili. It is a peer-reviewed journal, which means that articles and papers are reviewed by experts in the field before they are accepted for publication.

Font/ Keyboard Source: <https://fonts.google.com/>,
<https://github.com/virtualvinodh/aksharamukha-fonts>, <https://keyman.com/>

These are print-on-demand books, send your queries to editorial.staff.videha@gmail.com. The eBooks of some of these are available for sale on Google Play [(c) Preeti Thakur, sales.videha@gmail.com], send your queries to sales.videha@gmail.com. The contents and documents e-published by Videha (since 2000) ISSN 2229-547X VIDEHA (since 2004) are periodically being checked for accessibility issues. People with disabilities should not have difficulty accessing these contents/ documents.

© Preeti Thakur (sales.videha@gmail.com)

Videha e-Journal: Issue No. 378 at www.videha.co.in

समानान्तर परम्पराक विद्यापति- चित्र विदेह सम्मानसँ सम्मानित श्री पनकलाल मण्डल द्वारा

मैथिली भाषा जगज्जननी सीतायाः भाषा आसीत्। हनुमन्तः उक्तवान्- मानुषीमिह संस्कृताम्।

अक्खर खम्भा (आखर खाम्ह)

तिहुअन खेतहि काजि तसु कित्तिवल्लि पसरेइ। अक्खर खम्भारम्भ जउ मज्जो बन्धि न देइ॥ (कीर्तिलता प्रथमः पल्लवः पहिल दोहा।)

माने आखर रूपी खाम्ह निर्माण कऽ ओइपर (गद्य-पद्य रूपी) मंच जँ नै बान्हल जाय तँ ऐ त्रिभुवनरूपी क्षेत्रमे ओकर कीर्तिरूपी लत्ती केना पसरत।

शुक्ल यजुर्वेद (२६.२)-यथेमां वाचं कल्याणीमावदानि जनेभ्यः। ब्रह्मराजन्त्याभ्यां शूद्राय चार्याय च स्वाय चारणाय च। हम सभ गोटेके ई पवित्र वाणी (वेदवाणी) सुनाबी। ब्राह्मणके, क्षत्रियके, शूद्रके आ आर्यके; अपन लोकके आ अपरिचितके सेहो (माने सभके)। मुदा ऐ वेदवाक्यक विपरीत मनुस्मृति वेदवाणीक अध्ययन/ श्रवणके समाजक

किछु गोटे लेल निषेध करऽ चाहलक, मुदा स्मृति सेहो वेदवाक्यके प्रमाण मानैत अछि (शब्द प्रमाण) तें तकर विरुद्ध देल ओकर निर्देश स्वयं अमान्य भऽ जाइत अछि।

Do not judge each day by the harvest you reap but by the seeds that you plant. -Robert Louis Stevenson

Videha: Maithili Literature Movement

१

ॐ द्यौः शान्तिरन्तरिक्षं ग्वं शान्तिः

ॐ द्यौः आञ्जिबुडविष्णु W आञ्जिः

अनुक्रम

ऐ अंकमे अछि:-

१.१.गजेन्द्र ठाकुर- नूतन अंक सम्पादकीय

१.२.अंक ३७७ पर टिप्पणी

२.गद्य खण्ड

२.१.परमानन्द लाल कर्ण- गीता माहात्म्य (आगाँ)

२.२.आचार्य रामानंद मंडल-शिक्षक दिवस आ वर्तमान विद्यालय निरीक्षण आदेश

२.३.लालदेव कामत-रिनियाँक चरित्र चित्रण करैत एक पोथी/ हमर आदर्श स्मृति शेष सूर्य नारायण चौधरी/ सर्वश्री रासविहारी दासजी: एक विषय किर्तन ज्ञाता/ स्व. हरिनंदन कामत जीक गाम मंगरौनी/ सब करैत छैक प्रणाम्

२.४.निर्मला कर्ण- अग्नि शिखा (खेप-२७)

२.५.नन्द विलास राय-घसवहिनी

२.६.प्रमोद झा 'गोकुल'- हमर कि ओकर? (बीहैन कथा)

२.७.रबीन्द्र नारायण मिश्र-बदलि रहल अछि सभकिछु (उपन्यास)- धारावाहिक

२.८.किशन कारीगर- बुझक्करी दाबीए चूर तैं हमरा पाछुए घूर? (हास्य कटाक्ष)

२.९.अरविन्द ठाकुर- झंझटिया बहु (लघुकथा)

३.पद्य खण्ड

३.१.पवन मिश्र 'गोनौली'-मिथिलाक संस्कृति आ परिवर्तनक स्वरूप

३.२.राज किशोर मिश्र-मातृभूमि

३.३.आशीष अनचिन्हार- २ टा गजल

३.४.रामानन्द मण्डल- हम उदारवादी रे/ नदी/ डोमिन

१

ॐ द्यौः शान्तिरन्तरिक्षं ग्वंग शान्तिः पृथ्वी शान्तिरापः
शान्तिरोषधयः शान्तिं वनस्पतयः शान्तिं वंशवे देवाः
शान्तिर्ब्रह्म

ॐ ढोः शान्तिवकुविष्क W शान्तिः पृथ्वी शान्तिवापः शान्तिवोषधयः शान्ति
रननतयः शान्तिर्विश्वे देवाः शान्तिर्ब्रह्म

ब्रह्मणसँ प्रार्थना जे द्यूलोकमे, अंतरिक्षमे, पृथ्वीपर, जलमे, औषधमे,
वनस्पतिमे, विश्वमे, सभ देवतागणमे आ ब्रह्ममे शांति हुअय।

ॐ-ब्रह्मण, द्यौ-सूर्य-तरेगण, अंतरिक्ष- पृथ्वी आ द्यूलोकक बीच, आपः-
जल, विश्वेदेवा- सभ देवता, ब्रह्म- सर्जक।

ब्रह्मणसँ प्रार्थना जे द्यूलोकमे, अंतरिक्षमे, पृथ्वीपर, जनमे,
औषधमे, रननतिमे, विश्वमे, सब देवतागणमे आ ब्रह्ममे शांति
हुअय।

ॐ-ब्रह्मण, द्यौ-सूर्य-तरेगण, अंतरिक्ष- पृथ्वी आ द्यूलोकक बीच,
आपः-जन, विश्वेदेवा- सब देवता, ब्रह्म- सर्जक।

१

ॐ, सहस्रशीर्षा पुरुषः। सहस्राक्षः सहस्रपात्।

ॐ, स्र ह्रस्वा शीर्षा पुरुषः। स्र ह्रस्वा ऋः स्र ह्रस्वा पा०।

स भूमिं गंग विश्वतो वृत्वा। अत्यतिष्ठद् दशाङ्गुलम्॥

स भूमिं W रि श्रतो वृत्वा अत्यतिष्ठद् दशाङ्गुलम्॥

हजार माथ, हजार आँखि, हजार पएर संग विश्वकेँ आच्छादित केने
अछि, दस आंगुरक गनतीक वशमे नै अछि ओ।

ॐ सहस्रशीर्षां पुरुषः सहस्राक्षं
सहस्रपात् ॥ सभूमिं सर्वतस्पृत्वा
त्यतिष्ठदशाङ्गुलम् ॥

पद्भ्यागँ शूद्रो अजायत॥

प॒डाङ्ँ शू॒द्रो अ॒जाय॑त॥

पएरसँ शूद्रक उत्पत्ति भेल॥

पद्भ्यां भूमिर्दिशः श्रोत्रात्।

प॒डां लृ॒प्ति॒र्दिशः॑ । श्रो॒त्रात्॑ ।

मुदा पएरेसँ भूमियोक उत्पत्ति।

❁ (White Florette- innocence and purity)

❁ (Wheel of Dharma)

卐 (Swastik)

ॐ (सिद्धिरस्तु, सिद्धम प्रिश्चिबन्धु, प्रिश्चम Devanagari Anji)

Ū (Gwang ग्वंग- two small circles connected by u and a dot placed over it, used in reference of Vedic texts)

Ɔ (Tirhuta Anji, Ankush of Ganeshji, placed at the beginning of something)

Ɔ

१.१. gəje:ndrə tʰa:kurə- nu:tʃənə əʱkə səmpa:dʒi:jə

१.२. əʱkə ३७७ pərə tʃippəɳi:

१.१.gəje:ndrə tʰa:kurə- nu:tənə ənkə səmpa:dəkijə

ma:itʰili: le:lə e:kəʃa: ənuva:də siddʰa:ntə a:
ənu:dʰitə sa:hitʰəkə səmi:kʃa:ca:stʰrə

guṇa:dʰjəkə pa:ica:ci: bʰa:ʃa:kə v.ʃiət, kəʃa:kə
kʃe:me:ndrəkə kəʃa: mʰjəri: va: so:məde:vəkə
kəʃa:səritʃa:gərəkə ənuva:də fi:e:ba:kə kəʃa:
kəʃa: kəʃhəba:kə ca:ili: se:fi: bʰəs səka:ie: mudʰa: i:
ənuva:dəkə kəʃa:kə pra:rəmbʰə tʰ kəʃiṭe: əchi

ənuva:dəkə itʰiʃa:sə bəddə pura:nə cʰa:il ko:no:
pra:ci:nə bʰa:ʃa: je:na: sʰsk.ɪtə, əve:stə:, gri:kə a:
la:itʰinəkə ko:no: ka:ləjəji: k.ɪtʰi jəkʰənə dʰuru:ʃiə
fi:bəs la:gələ tʰ o:ipərə ca:fi: tʰ bʰa:ʃjə likʰəba:kə
kʰəgəʃa:kə ənubʰəvə bʰe:lə a: kəne:kə a:rə a:ga:
o:kəra: dʰo:sərə bʰa:ʃa:me: ənuva:də kəs bujʰəba:kə
kʰəgəʃa:kə ənubʰəvə bʰe:lə pra:ci:nə ma:urjə
sa:mra:jəkə səmra:tə əso:kəkə pa:tʰəpərə ki:litə
eila:le:kʰə səbʰə, kəe:kəʃa: lipi a: bʰa:ʃa:me:,

ra:ɟjəkə a:dɛ:səke:ⁿ vib^hinnə pra:ntəme: prəsariṭṭə
ke:ləkəḷ b^ha:ɟjə pəhine: mu:lə b^ha:ɟsa:me: lik^hələ
ɟa:itṭə c^hələ a: ba:dṭəme: dṭo:sərə b^ha:ɟsa:me: lik^hələ
ɟa:e: la:gələḷ

ma:it^hili:sⁿ dṭo:sərə b^ha:ɟsa: a: dṭo:sərə b^ha:ɟsa:sⁿ
ma:it^hili:me: ənuva:dṭə le:lə sidd^ha:ntṭə: ma:it^hili:sⁿ
so:ɟ^he: dṭo:sərə b^ha:ɟsa:me: ənuva:dṭə ək^hənə d^həri
sⁿsk.ṭṭə, ba:ⁿgla:, ne:pa:li:, fi:ndj: a: əⁿgre:ɟi: d^həri
si:mitṭə əc^hiḷ ṭəhina: a:i pa:ⁿcu: b^ha:ɟsa:kə so:ɟ^hə
ənuva:dṭə ma:it^hili:me: fi:itṭə əc^hiḷ a:i pa:ⁿcə
b^ha:ɟsa:kə əṭiriktṭə məra:ṭ^hi:, mələja:ləmə a:dj
b^ha:ɟsa:sⁿ se:fi: so:ɟ^hə ma:it^hili: ənuva:dṭə b^he:lə əc^hi
mudṭa: se: nəgəɟjə əc^hiḷ ma:it^hili:me: ənuva:dṭə a:
ma:it^hili:sⁿ əɟjə b^ha:ɟsa:me: ənuva:dṭə a:i pa:ⁿcu:
b^ha:ɟsa:ke:ⁿ məd^hɟəst^hə b^ha:ɟsa:kə ru:pəme: ləṣ kəs
fi:itṭə əc^hiḷ əⁿfu: pa:ⁿcə b^ha:ɟsa:me: fi:ndj:, ne:pa:li: a:
əⁿgre:ɟi:kə əṭiriktṭə a:nə d^u: b^ha:ɟsa:kə məd^hɟəst^hə
b^ha:ɟsa:kə ru:pəme: prəjo:gə si:mitṭə əc^hiḷ ənuva:dṭəsⁿ
kəne: b^hinnə əc^hi ru:pa:ntṭərəṇə, ɟe:na: kəṭ^ha:kə
na:ṭjə ru:pa:ntṭərəṇə va: gədjəkə pədjəme: pədjəkə
gədjəme: ru:pa:ntṭərəṇəḷ a:i me: ma:it^hili:sⁿ
ma:it^hili:me: vid^ha:kə ru:pa:ntṭərəṇə fi:itṭə əc^hi a:

ənuvɑ:d̪ə siddʰɑ:nt̪əkə ɟʝɑ:nə nɑ:i rəfiəne:
 ru:pɑ:nt̪ərəkɑ:rə ər̪t̪hə ɑ: bʰɑ:vəkə ənər̪t̪hə kəs d̪ɑ:it̪ə
 əchi | mɑ:it̪hili:me: ɑ: mɑ:it̪hili:sʰ ənuvɑ:d̪əme: t̪ʰ i:
 səməsʝɑ: ɑ:rə vikət̪ə əchi |

utt̪əmə ənuvɑ:d̪ə le:lə kicʰu ɑ:vəjəkə t̪ətt̪və:
 əbd̪əch ənuvɑ:d̪ə kərəbɑ: kɑ:lə d̪ʰjɑ:nə rɑ:kʰu: ɟe:
 kəfiəbi: ɑ: sənd̪r̪bʰəkə mu:lə bʰɑ:və ɑ:bi rəfiələ əchi
 ɑ:ki nɑ:i | əbd̪ə, vɑ:kjə ɑ: bʰɑ:ʝɑ:kə gər̪həni əksuŋŋə
 rəfiə: se: d̪ʰjɑ:nəme: rɑ:kʰu: | mu:lə bʰɑ:ʝɑ:kə əbd̪ə
 səbʰə ɟʰ prɑ:ci:nə əchi t̪ʰ ənu:d̪it̪ə bʰɑ:ʝɑ:kə əbd̪ə
 səbʰəke:ʰ se:fiə: purɑ:nə ɑ: kʰɑ:ʰti: rɑ:kʰu: | mu:lə ɑ:
 ənu:d̪it̪ə bʰɑ:ʝɑ:kə vjɑ:kərəŋə ɑ: əbd̪ə bʰəŋd̪ɑ:rəkə
 vʰiət̪ ɟʝɑ:nə e:t̪əe: ɑ:vəjəkə bʰəs ɟɑ:it̪ə əchi | mu:lə
 bʰɑ:ʝɑ:me: muʰfiə kə:cijɑ: kəs bɑ:ɟələ rɑ:mənɑ:t̪hə,
 ume:əkə prət̪i səmbo:d̪hənəke:ʰ rɑ:mənɑ:t̪hə,
 ume:əkə bədd̪ələme: rɑ:mənɑ:t̪həfiʰ, ume:əkəfiʰ
 kəs ənuvɑ:d̪ə kəe:lə ɟɑ:e:bə ucit̪ə fiə:t̪ə mud̪ɑ:
 sɑ:mɑ:njə pər̪ist̪it̪ime: se: ucit̪ə nɑ:i fiə:t̪ə | se:
 əbd̪ə, bʰɑ:və, prɑ:ru:pəme: se:fiə: ɑ: mu:lə k̪it̪ikə
 d̪e:əkɑ:ləkə bʰɑ:ʝɑ:me: se:fiə: səmɑ:nət̪ɑ: cɑ:fi: |
 ənuvɑ:d̪əkəke:ʰ mu:lə ɑ: ənu:d̪it̪ə kəe:lə ɟɑ:e:bələ:
 bʰɑ:ʝɑ:kə ɟʝɑ:nə t̪ʰ fiə:bɑ:ke: cɑ:fi: sʰgəme: d̪unu:
 bʰɑ:ʝɑ: kʝe:t̪rə it̪fiɑ:sə, bʰu:go:lə, lo:kəkət̪hə,
 kəfiəbi: ɑ: grəmʝə-vəŋjə ɑ: nəgrəkə sʰsk̪it̪ikə ɟʝɑ:nə

se:fiə: fi:ba:kə ca:fi: | i: mədʱjəstʰə bʰa:ʂa:sʱ
 ənuva:dʱə kərəba: ka:lə a:rə be:si: məfiətʰəpu:rŋə
 bʰəs ja:itə əçʰi | a:i pəristʰiṭime: “dʱunu: bʰa:ʂa:
 kʂe:trəkə itʰi:sa, bʰu:go:lə, lo:kəkətʰa:, kəfi:bi: a:
 grəmja-vənjə a: nəgrəkə sʱsk.ɽɽikə jʱa:nə” sʱ
 tʰa:tpərjə ənu:dʱitə a: mu:lə bʰa:ʂa: kʂe:trəsʱ fi:etə
 mədʱjəstʰə bʰa:ʂa: kʂe:trəsʱ na: | kəkʰəno: ka:lə
 mu:lə bʰa:ʂa:kə ko: no: bʰa:ʂa:sʱ səmbəndʱitə tətʰvə
 va: gəe:rə bʰa:ʂikə tətʰvə (sa:ʱsk.ɽɽikə tətʰvə) kə səfi:
 səfi: udʱa:fi:ərŋə ənu:dʱitə bʰa:ʂa:me: na: | bʰe:ta:itə
 əçʰi a: təkʰənə ənuva:dʱəkə gəpəke:ʱ nəməra:bəs
 ləga:itə çʰətʰi va: o:i le:lə e:kəta: sənnikətə
 əbdʱa:vəli: (o:i na: | bʰe:talə tətʰvəkə) dʱe:məe:
 ləga:itə çʰətʰi | a:i pəristʰiṭime: sənnikətə
 əbdʱa:vəli: dʱe:ba:sʱ ni:kə gəpəke:ʱ nəməra: kəs
 bujʰa:e:bə va: pəriciṭə dʱəs o:kəra: spəstə kərəbə
 fi:etə | a:i sʱ mu:lə bʰa:ʂa:sʱ mədʱjəstʰə ma:ʂa:kə
 ma:dʱjəməsʱ kəe:lə ənuva:dʱəme: fi:ibəla:
 sa:fi:ɽɽikə gʰa:ta:ke:ʱ nju:nə kəe:lə ja: səkətə |

kətʰa:, kəvi:ta:, na:təkə, upənjə:sə, məfi:ka:vja
 (gi:tə-prəbəndʱə), nibəndʱə, sku:lə-kəŋle:jəkə
 pustəkə, sʱgəŋəkə vijʱa:nə, səma:jəca:stʰrə, səma:jə
 vijʱa:nə a: pərikɽi vijʱa:nəkə po:tʰi:kə ənuva:dʱə
 kərəba: ka:lə kicʰu vice:ʂə təkəni:kəkə a:vəçəkəta:

pəɾət̪ə | nibənd̪hə, sku:lə-kəŋ̃le:ɟəkə pustəkə, sʰgəŋəkə vijna:nə, səmə:ɟəsa:st̪rə, səmə:ɟə vijna:nə a: prək̪t̪i vijna:nəkə ənuva:d̪ə a:i əɾt̪h̃e:ⁿ sərələ əchi je: a:i səbh̃əme: vist̪a:rəsⁿ viʃəjəkə cərca: fiə:it̪ə əchi a: sərjəna:t̪məkə sa:hit̪jə {kət̪h̃a:, kəvit̪a:, na:t̪əkə, upənja:sə, məfi:kə:vjə (gi:t̪ə-prəbənd̪h̃ə)} kə vipəri:t̪ə bh̃a:və a: sʰsk̪t̪ikə guŋa:ⁿkə na:i rəfi:it̪ə əchi va: kəmə rəfi:it̪ə əchi | sʰge: e:t̪əe: pə:t̪h̃əkə se:fiə: kək̪ʂa: / viʃəjəkəkə ənusa:rə səjə:e:lə rəfi:it̪ə ch̃ət̪h̃i | ke:mikələ na:mə, ba:jo:lo:ɟikələ a: bo:t̪e:nikələ ba:inəri: na:mə a: a:nə səbh̃ə simbələ a:d̪i je: vicist̪ə ənt̪ərra:st̪ri:jə sʰst̪h̃a: səbh̃ə d̪ya:ra: svi:k̪t̪ə əchi t̪əkəɾə pəri:vərt̪ənə va: ənuva:d̪ə əpe:k̪ʂit̪ə na:i əchi | sərjəna:t̪məkə sa:hit̪jəme: na:t̪əkə səbh̃əsⁿ kət̪h̃inə əchi, p̪h̃e:rə kəvit̪a: əchi a: t̪ək̪h̃ənə kət̪h̃a:, ɟⁿ ənuva:d̪əkəkə d̪ɟ̪st̪iko:ŋəsⁿ d̪e:k̪hi: t̪ək̪h̃ənə | na:t̪əkəme: na:t̪əkəkə p̪ɟ̪st̪h̃əbh̃u:mi a: pəro:k̪ʂə nihit̪a:rt̪h̃əke:ⁿ cinhit̪ə kəɾəe: pəɾət̪ə sʰgəfi pə:t̪rə səbh̃əkə məno:vijna:nə bu:ɟh̃əe: pəɾət̪ə | kəvit̪a:me: kəvit̪a:kə vid̪h̃a:sⁿ o:kəɾə gəɾh̃ənisⁿ ənuva:d̪əkəkə pəricit̪ə bh̃e:na:i a:vəc̪jəkə, je:na: fi:iku:kə ma:it̪h̃ili:sⁿ əⁿgre:ɟi: ənuva:d̪ə kəra:i be:rəme: ma:it̪h̃ili:kə va:r̪ɟikə ५/७/५ kə me:lə ɟⁿ əⁿgre:ɟi:kə əlp̪h̃a:be:t̪əsⁿ kəre:ba:i t̪ⁿ əfi:ⁿkə ənu:d̪it̪ə fi:iku: fi:sjə:spəd̪ə bh̃əs̪ ja:e:t̪ə ka:rəŋə əⁿgre:ɟi:me:

4/9/4 sile:bələkə fia:iku: fio:i cʰa:i a: ma:iṭʰili:me:
 je:na: vərŋə a: sile:bələkə səma:nəṭa: fio:i cʰa:i se:
 əŋgre:ji:me: na:i fio:i cʰa:i a:i səndərbʰəme: jjo:ṭi
 suni:ṭə ca:udʰəri:kə ma:iṭʰili:sʰ əŋgre:ji: ənuva:də
 e:kəṭa: prəṭima:nə prəstṭṭə kəra:itə əcʰi| kəviṭa:kə
 ləjə, bimbəpərə vica:rə kərəe: pəṭəṭə sʰŋəfi kəviṭa:
 kʰəŋdəkə kəviṭa:kə mukʰjə əri:rəsʰ mila:nə kərəe:
 pəṭəṭə| kəṭʰa:me: kəṭʰa:ka:rəkə a: kəṭʰa:kə pa:ṭṭəkə
 sʰŋə kəṭʰa:kə krəmə, ba:ikəpʰla:icəkə səməjə-
 ka:ləkə jpa:nə a: va:ṭa:vəŋəṭəkə jpa:nə a:vəjəkə
 bʰəs ja:itə əcʰi| a:bə məfi:ka:vjəkə ənuva:də
 dɛ:kʰu:, ra:məlo:cənə əŋŋəṭəkə ma:iṭʰili:
 ra:məcəritə ma:nəsə əvəḍʰi:sʰ ma:iṭʰili:me:
 ənuva:də əcʰi mudṭa: dɔ:fi:, ca:upa:i, so:rəṭʰa:
 səbʰə əa:stri:jə ru:pe:ʰ ənu:dṭṭə bʰe:lə əcʰi|

sʰsk.ṭṭə bʰa:ṣa:kə ənuva:dəkə ma:dʰjəməsʰ pa:ṭʰənə
 a:ŋglə əa:səkə lo:kəni dya:ra: pra:rəmbʰə bʰe:lə| a:i
 vidʰisʰ ne: la:iṭinəkə a: nəfi:je: gri:kəkə əḍʰja:pənə
 kəra:o:lə ge:lə cʰələ| a:i vidʰisʰ jʰ əfi:a:ʰ sʰskəṭə va:
 ko:no: bʰa:ṣa: si:kʰəbə ṭʰ a:ca:rjə a: ko:vidə kəs
 ja:e:bə mudṭa: səmbʰa:ṣəŋə na:i kəe:lə fi:ə:ṭə| jʰ
 ko:no: bʰa:ṣa:ke:ʰ əfi:a:ʰ ma:ṭṭbʰa:ṣa: ru:pe:ʰ si:kʰəbə
 ṭəḱʰəne: səmbʰa:ṣəŋə kəs səkəbə, sʰsk.ṭṭi a:dṭikə
 pəricəjə pa:ṭʰjəkrəməme: əbdəko:ṣə; a: lo:kəkəṭʰa:

fiəməra: vid̪e:fiəkə ma:d̪h̪jəmə se: ɟi:ba:it̪ə lo:kəkə
viɕe:ʂa:ᵐkə nika:ləbə bəɖɖə nika ləga:it̪ə əchi, a:
sᵐgəfi e:kərə əpənə nijəmə a: siɖɖ̪a:ᵐt̪ə pərə t̪ʰa:d̪h̪ə
rəfiəbə e:kəra: səbəsᵐ p̪ərəra:kə kəra:it̪ə əchi | fiəməra:
buɟʰa:e:lə ɟe: vid̪e:fiə e:kʰənəɖ̪h̪əri ko:no: go:la:usi:
a: ra:ɟəni:t̪i ke: eika:rə nəfiᵐ bʰe:lə əchi, fiəməra: e:fi
səmu:fiəkə səməst̪ə vjəkt̪it̪və pərə gərvə fiə:e:t̪ə əchi |

२.ग॒द॒ज॒ क॒ह॒ण॒द॒

२.१.प॒र॒म॒ा॒न॒न्॒द॒ ल॒ः॒ क॒र्ण॒- गि॒त॒ः म॒ा॒ः॒ः॒त॒म॒ज॒
(अ॒ः॒ग॒ः)

२.२.अ॒ः॒ः॒र॒ज॒ र॒ा॒म॒ा॒न॒न्॒द॒ म॒न्॒द॒ल॒-॒ई॒क॒श॒क॒ द॒िव॒स॒ अ॒ः
व॒र्त॒म॒ा॒न॒ वि॒द॒ज॒ः॒ ल॒ज॒ नि॒रि॒ः॒क॒श॒ण॒ अ॒ः॒द॒े॒ः॒

२.३.ल॒ः॒ल॒द॒े॒ः॒ व॒ क॒ा॒म॒त॒-रि॒नि॒ज॒ः॒ क॒ च॒रि॒त्र॒ चि॒त्र॒ण॒

kəra:it̪ə e:kə po:t̪hi:/ f̪əmərə a:d̪ərə sm.ɪt̪i ɛ:s̪ə
su:rjə nɑ:ra:jəŋə ca:ud̪həri:/ sərɪvəri: rɑ:səvif̪a:ri:
d̪ɑ:səji: e:kə viʃəjə kirt̪t̪ənə j̪nɑ:t̪ɑ:/ svə. f̪ərinⁿd̪ənə
kɑ:mət̪ə j̪i:kə gɑ:mə mⁿgərə:uni:/ səbə kəra:it̪ə
c^ha:ikə prəŋɑ:m

२.४.nirməla: kəŋə- əgni ɛik^ha: (k^he:pə-२७)

२.५.nəndə vilɑ:sə rɑ:jə-g^hsəvəf̪ini:

२.६.prəmo:d̪ə j̪^ha: 'go:kulə'- f̪əmərə ki o:kərə?
(bi:f̪a:inə kət̪^ha:)

२.७.rəbi:nd̪rə nɑ:ra:jəŋə miərə-bəd̪li rəf̪ələ əc^hi
səb^həkic^hu (upənja:sə)- d̪^ha:ra:va:f̪ikə

२.८.kicənə kɑ:ri:gərə- buj^həkkəri: d̪ɑ:bi:e: cu:rə t̪ɑ:iⁿ
f̪əmərə: pɑ:c^hue: g^hu:rə? (f̪ɑ:sjə kət̪ɑ:k̪ə)

२.९.əravind̪ə t̪^ha:kurə- j̪^hn̪j̪ət̪ija: bəf̪i (ləg^hukət̪^ha:)

२.१.pərəmɑ:nəndə lɑ:lə kəŋə- gi:tɑ: mɑ:ɦɑ:t̪mjə
(ɑ:gɑ:n)

pərəmɑ:nəndə lɑ:lə kəŋə- gi:tɑ: mɑ:ɦɑ:t̪mjə
(ɑ:gɑ:n)

əpənə mⁿtəvjə editorial.staff.vidaha@gmail.com
pərə pət^ha:u |

२.२.ॐ:ॐ:२:॒ रॐ:॒ मॐ:॒ न॒ द॒ म॒ द॒ ल॒ -ॐ:॒ क॒ श॒ क॒ द॒ व॒ स॒ ॐ:॒
व॒ र्त॒ म॒ न॒ वि॒ द॒ ज॒ ल॒ न॒ नि॒ री:॒ क॒ श॒ न॒ ॐ:॒ द॒ ऐ:॒ ॐ

ॐ:ॐ:२:॒ रॐ:॒ मॐ:॒ न॒ द॒ म॒ द॒ ल॒ -ॐ:॒ क॒ श॒ क॒ द॒ व॒ स॒ ॐ:॒
व॒ र्त॒ म॒ न॒ वि॒ द॒ ज॒ ल॒ न॒ नि॒ री:॒ क॒ श॒ न॒ ॐ:॒ द॒ ऐ:॒ ॐ

ॐ:॒ क॒ श॒ क॒ द॒ व॒ स॒ ॐ:॒ व॒ र्त॒ म॒ न॒ वि॒ द॒ ज॒ ल॒ न॒ नि॒ री:॒ क॒ श॒ न॒
ॐ:॒ द॒ ऐ:॒ ॐ

॒ ब॒ द॒ ग॒ ग॒ र॒ प॒ द॒ प॒ द॒ म॒ प॒ र॒ ग॒ | ॒ स॒ र॒ उ॒ ॒ ॒ स॒ ब॒ स॒
॒ स॒ र॒ स॒ ॒ न॒ र॒ ग॒ |

-॒ स॒ त॒ त॒ ल॒ सि:॒ द॒ स॒

॒ ग॒ र॒ ॒ क॒ ॒ म॒ ि॒ म॒ ॒ क॒ ॒ ब॒ क॒ न॒ क॒ बि:॒ र॒ ॒ क॒ ॒ ॒ द॒

me:n -

sa:tə səmədʒ ke: məsi kəra:uⁿ,le:kʰənə səbə
bənəra:i:l

dʰərətʃi: səbə ka:gəjə kəra:uⁿ, guru gunə likʰa: nə
ja:i:l

guru go:viⁿdʒ dʒo:no:n kʰədʒə^०, ka:ke: la:gu:n pa:jəl

bəlifa:ri: guru a:pəne:,go:viⁿdʒ dʒjo: bətʃa:jəl

ma:ne: ki guru ke: məhima: əpərəmpa:rə fiəjəl

guru pu:rŋima: məhərʃi kʰŋə dʒva:ipa:jənə ərʈʰa:tə
ve:dʒ vja:sə ke: səmma:nə me:n mənə:jələ ja:itə
fiəjə vo: ve:dʒ ke: ca:rə bʰa:gə me:n bⁿtələnə jətʰa:
ɹgəve:dʒ, sa:məve:dʒ, jəjurve:dʒ a: ətʰərvəve:dʒ
ətʰa:rəfiə pura:ŋo:n ke: sⁿge: vo: cərcitə
məfiə:bʰa:rətə ka:vjə grⁿtʰə ke: rəcəjitə: fiətənə

guru ke: mǎhǎttǎ: bǎnǎlǎ rǎhǎjǎ tǎ:ila: a:jǎ:djǎ:
 ke: bǎ:dǎ pu:rvǎ rǎ:štǎrǎpǎtjǎ dǎǎ rǎ:dǎ:a:kǎ:ŋǎnǎ ke:
 jǎjǎtjǎ: pǎ:ncǎ sitǎmbǎrǎ ke: eikšǎkǎ djǎvǎsǎ ke: ru:pǎ
 me:n mǎnǎ:jǎlǎ jǎ:itǎ hǎjǎlǎ: eikšǎkǎ ke: guru ru:pǎ
 me: ǎrǎddǎ:a nive:djǎtǎ kǎ:ilǎ jǎ:jǎ hǎjǎl

prǎ:rǎmbhikǎ eikšǎ: ke: ǎtǎrgǎtǎ mǎhi:nǎ: me:
 e:kǎ djǎnǎ prǎk^hdǎ stǎri:jǎ guru go:štǎhi: ke: a:jǎ:jǎnǎ
 kǎ:ilǎ jǎ:i hǎjǎlǎjǎ:ime: hǎrǎ vidjǎ:lǎjǎ ke:
 prǎdǎ:a:nǎ:dǎjǎ:pǎkǎ ǎppǎnǎ vidjǎ:lǎjǎ ke: a:vǎejǎkǎ
 kǎ:gǎjǎ:tǎ ke: jǎmǎ: kǎrǎ:itǎ hǎtǎnǎ tǎtǎ:a: sǎrǎkǎ:ri:
 a:dǎ:ǎ-nidǎ:ǎ se: ǎvǎgǎtǎ hǎo:i hǎtǎnǎlǎ guru go:štǎhi:
 ke: ǎdhǎjǎkšǎtǎ: prǎk^hdǎ eikšǎ: pǎdǎ:dǎhikǎ:ri:
 kǎrǎ:itǎ hǎtǎnǎlǎ prǎk^hdǎ eikšǎ: pǎdǎ:dǎhikǎ:ri:
 prǎk^hdǎ stǎri:jǎ niri:kšǎŋǎ pǎdǎ:dǎhikǎ:ri:jǎ:
 cǎtǎnǎlǎ hǎ:lǎ:nki bihǎ:rǎ eikšǎ: pǎrijo:jǎnǎ: ke:
 gǎtǎnǎ ke: pǎhǎile: mǎdhǎjǎ vidjǎ:lǎjǎ ke: niri:kšǎ:
 pǎdǎ:dǎhikǎ:ri: kšǎ:tǎrǎ eikšǎ: pǎdǎ:dǎhikǎ:ri: a:
 prǎ:tǎmikǎ vidjǎ:lǎjǎ ke: niri:kšǎ: pǎdǎ:dǎhikǎ:ri:
 prǎk^hdǎ vikǎ:sǎ pǎdǎ:dǎhikǎ:ri: hǎo:itǎ rǎhǎlǎnǎlǎ jǎlǎ:
 stǎrǎ pǎrǎ jǎlǎ: eikšǎ: ǎdhǎ:kšǎkǎ a: jǎlǎ: eikšǎ:
 pǎdǎ:dǎhikǎ:ri: niri:kšǎ: pǎdǎ:dǎhikǎ:ri: hǎo:itǎ
 rǎhǎlǎnǎlǎ prǎ:rǎmbhikǎ eikšǎ: ke: prǎǎ:sǎnikǎ
 kǎ:jǎ jǎlǎ: eikšǎ: ǎdhǎ:kšǎkǎ a: mǎ:dǎjǎmikǎ eikšǎ: ke:
 jǎlǎ: eikšǎ: pǎdǎ:dǎhikǎ:ri: kǎrǎ:itǎ rǎhǎlǎnǎlǎ

fi:la:"ki jila: eikṣa: upa:dḥi:kṣākā a:ṇum"ḍalē
eikṣa: pādā:dḥika:ri:jo: fi:itḥ rāhālānā pār"ca vo:
niṣkrijā rāfi:itḥ rāhālānā

a:bi jila: eikṣa: adḥi:kṣākā, upa:dḥi:kṣākā ṇum"ḍalē
eikṣa: pādā:dḥika:ri: a: kṣe:trā eikṣa: pādā:dḥika:ri:
ke: pādā sāmā:ptḥ kē dē:lā ge:lā hājāta: a:bi jila:
eikṣa: pādā:dḥika:ri:,ca:rā go: jila: ka:rjākrāmā
pādā:dḥika:ri:, ka:rjākrāmā pādā:dḥika:ri:,
sāfi:jākā ka:rjākrāmā pādā:dḥika:ri: ka:ṣā kē rāhālā
fi:tḥnā|sābhā niri:kṣi: pādā:dḥika:ri: fi:itḥ fi:tḥnā

e:tābe: nā, bālki vidjā:lājā eikṣa: sāmitḥ ke:
adḥjākṣā (p"ca:jētḥ va:rḍā sādāsja), mukḥija:,
prākḥḍā prāmukḥā a: jila: pāriṣadā ke: adḥjākṣā
pra:rābhikā vidjā:lājā ke: niri:kṣi: pādā:dḥika:ri:
fi:tḥnā| pra:rāmbḥikā eikṣa: se: le:ke: uccātārā
mā:dḥjāmikā eikṣa: tākā tristāri:jā p"ca:jētḥ: ra:ṣā
ke: adḥi:nā hājā i"fiā: tākā ki eikṣākā ni:jo:ṣnā ke:
adḥika:rā dē:lā ge:lā hājā|cḥḥā: cārāṇā tākā eikṣākā
ni:jo:ṣno: ka:ilākā| pār"tu sā:tāmā cārāṇā me:
nijāmā bādālā ge:lā|a:bi bi:pi:e:sāsi: se: ni:jo:ṣnā
ka:ilā ja:jētḥ a: sārākā:ri: karmāca:ri: ke: dārja:
dē:lā ja:jētḥ| pār"tu nāja: nimnā ske:lā ke:
ve:tḥnā|a:nā dē:lā ja:jētḥ|ja:u"ki bhā:rā ke:

ke:ndri:jə ve:təṇəma:nə la:gu: hējə|

je: pəhile: se: nijo:jiṭə eikṣəkə hətəṇə vo:kəro:
bi:pi:e:səsi: ke: pəri:kṣa: pa:sə ka:ila: ke: ba:də
sərəkā:ri: kərməca:ri: ke: dərja: a: la:bᵃ pa:itəṇə|
fia:lə me: dō:misa:ilə ni:ṭi ke: səma:ptə kə dē:lə
ge:lə hējə|əike: viro:dᵃ me: nijo:jiṭə eikṣəkə a:
əbhjərtᵃhi: a:va:jə bulᵃdə kə rəhələ hətəṇə|

a:bi sərəkā:ri: nəja: a:dē:ṣə ke: muṭa:bikə
vidja:ləjə ke: ja:ᵃcə eikṣa: vibᵃa:gə ke: ja:ᵃcə
ədhika:ri: a: pᵃca:jəṭə ra:jə ke: ja:ᵃcə ədhika:ri: ke:
əla:va: ko:no: vibᵃa:gə ke: cəṭurtᵃhə ɛre:ṇi:
kərməca:ri: ke: cᵃo:dəṃ ke: cinhiṭə kərməca:ri:
pəda:dhika:ri: a: nijo:jiṭə kərməca:ri: kərətə|əi
a:dē:ṣə nide:ṣə ke:jo: eikṣəkə viro:dᵃ kə rəhələ
hətəṇə|əise: pəhile: sərəkā:rə ji:vika: dji:dji: ke:
vidja:ləjə niri:kṣəṇə ke: ədhika:rə dē:le: rəhējə
je:kəra: ma:nəni:jə uccə nja:ja:ləjə nirəṣṭə ke:
dē:le: rəhējə| a:ṣa: hējə nəjo: a:dē:ṣə uccə nja:ja:ləjə
se: nirəṣṭə hi: ja:jəṭə|

əṭəṭh eikṣəkə ke: ma:nəmərdəṇə se: eikṣa: me:ᵃ
guṇəvəṭṭa: nə a: səkā:ijə hējə|əi səbᵃ tṭᵃjə pərə

ɟənət̪a: a: sərəkɑ:rə ke: vica:rə kære: ke:
a:vəɟəkət̪a: ɦəjə| ɛikʂəkə d̪ivəsə ke: ɕubʰɑ:vəsərə
pərə bəd̪ʰɑ:i: s̪ge: ɕubʰɑ:kɑ:məna:|

-a:ca:rjə ra:ma:n̪d̪ə m̪d̪ələ sa:ma:ɟikə ciʰt̪əkə səɦə
sa:ɦit̪jəkɑ:rə si:t̪ɑ:məd̪ʰə̃ी।

-a:ca:rjə ra:ma:n̪d̪ə m̪d̪ələ sa:ma:ɟikə ciʰt̪əkə
si:t̪ɑ:məd̪ʰə̃ी,se:va:niv̪tt̪ə prəd̪ʰɑ:na:d̪jɑ:pəkə,
ma:t̪ɑ:-cənd̪rə d̪e:vi:, pit̪ɑ:-svəɔra:ɟe:ɕvərə m̪d̪ələ,
pət̪ni:-prəmila: d̪e:vi:, ɟənmə t̪t̪ʰi-०१ ɟənəvəri: १९६०
jo:ɟjət̪ɑ:- e:mə-e:səsi: (rəsɑ:ɟənə ɕɑ:st̪rə), e:mə e:
(ɦind̪j:)| ru:ci- sa:ɦit̪jəkə, ma:it̪ɦili:-ɦind̪j: kəvi:t̪ɑ: -
kəɦɑ:ni: le:kʰənə a: a:le:kʰə| prəkɑ:ɕit̪ə po:t̪ɦi: -
ma:it̪ɦili: kəvi:t̪ɑ: s̪grəɦə bʰɑ:sɑ: ke: nə ba:ʰt̪ijo:|
२०२२ prəkɑ:ɕit̪ə rəcəna: - səɦija: kəvi:t̪ɑ: s̪grəɦə
po:t̪ɦi: - ɟənəkə n̪d̪ini: ɟɑ:nəki: a: ɕɑ:urjə ɟɑ:nə| २०२२
pət̪rika: -mit̪ɦila: səma:ɟə, ɟərə -ba:ɦərə a: əpu:rva:
(ma:isa:mə)| əkʰəba:rə -d̪ɑ:inikə ma:it̪ɦilə
punərɟɑ:ɟərəɟə prəkɑ:ɕə| sa:ma:ɟikə-sa:ma:ɟikə

ciṁṭṇā, dā:jitvā- pu:rvā jīla: prāṭṭinidhī,
pra:ṭhāmikā cikṣākā sṁgḥā, ḍumāra:, si:ṭṭa:māḍhāṁī |
stḥa:ji: pṛṭṭa:- gra:mā-pipāra: vicānāpurā ṭhā:nā:-
pārīḥā:rā jīla:-si:ṭṭa:māḍhī: | vṛṭṭamā:nā pṛṭṭa:-
pipāra: sādḥṇā,murālijā:cākā va:rdā-04
si:ṭṭa:māḍhāṁī po:stā-cākāmāhīla: jīla:-si:ṭṭa:māḍhī:
ra:jjā-bīḥā:rā pinā-843302 mo: nṁ-9973641075
i:me:lā-ramanandmandal001@gmail.com

a:i rācānā:pārā āpānā mṁṭṭāvjā
editorial.staff.videha@gmail.com pārā pṛṭṭa:u |

᳚.᳚.la:lə᳚:və ka:mət᳚-ri᳚ija:᳚kə cərit᳚᳚ c᳚᳚᳚᳚
kəra:it᳚ e:kə po:t᳚i:/ ᳚᳚᳚᳚ ᳚:᳚᳚᳚᳚ sm.᳚᳚ ᳚:᳚᳚
su:rjə nā:ra:jə᳚ ca:ud᳚᳚ri:/ sər᳚vəri: rā:sə᳚vi᳚ri:
᳚᳚:᳚᳚: e:kə vi᳚᳚᳚᳚ kirt᳚᳚᳚᳚ ᳚᳚:᳚᳚:/ svə. ᳚᳚᳚᳚᳚᳚
ka:mət᳚ ᳚i:kə gā:mə m᳚᳚᳚᳚:᳚᳚/ səbə kəra:it᳚
c᳚:᳚᳚᳚᳚ prə᳚᳚᳚᳚

la:lə᳚:və ka:mət᳚-ri᳚ija:᳚kə cərit᳚᳚ c᳚᳚᳚᳚
kəra:it᳚ e:kə po:t᳚i:/ ᳚᳚᳚᳚ ᳚:᳚᳚᳚᳚ sm.᳚᳚ ᳚:᳚᳚
su:rjə nā:ra:jə᳚ ca:ud᳚᳚ri:/ sər᳚vəri: rā:sə᳚vi᳚ri:
᳚᳚:᳚᳚: :e:kə vi᳚᳚᳚᳚ kirt᳚᳚᳚᳚ ᳚᳚:᳚᳚:/ svə. ᳚᳚᳚᳚᳚᳚
ka:mət᳚ ᳚i:kə gā:mə m᳚᳚᳚᳚:᳚᳚/ səbə kəra:it᳚
c᳚:᳚᳚᳚᳚᳚ prə᳚᳚᳚᳚᳚

᳚

ri᳚ija:᳚kə cərit᳚᳚ c᳚᳚᳚᳚᳚ kəra:it᳚ e:kə po:t᳚i:

vāre:ṅjā sa:hitjākā:rā t̄a:ra:nndā vijo:gi:- ke:dā:rā
 kā:nānā ji:kā sampa:dānāme: gulo: : kāla: a: bhā:ṣa:
 (vimārcā) २०२२ i:ome:ⁿ २१५ p̄r̄ṣṭākā 'ma:it̄hili:
 po:t̄hi:' kisunā sⁿkālpā lo:kā supā:ulā, prākā:eiṭṭā
 ke:lākā e:hi gāṭṭāgārā sa:hitjā ke: dā:mā dū: sājā
 t̄a:kā: chā:ikā,jā:hime: ā:vārāṅṅā ānuprija:'kā
 ā:kārṣākā chānhiil po:t̄hi:me: ā:kāri: e:kā pa:t̄hā
 mu:lā upānjasā le:k^hākā dā:ō sub^hā:ṣā cāndrā
 jā:dāvā ji:kā ' pācāpānija: ma:it̄hili: 'eiṣṣākā se:fi:
 la:gālā pa:t̄hākā ke:ⁿ ābhārāṭṭā ai po:t̄hi:me: gulo:kā
 chō:t̄ā be:t̄i:kā je: mu:lā upānjasā kāt̄hā:kā
 ke:ndri:jā pa:t̄rā āchi, t̄a:hi ke: mā:dē: vib^hinnā
 vidyā:nā sāmā:lo:cānā: ke:lāni ,se: fiunāke:
 āvdāme: āpāne:ke: d̄jgdārācānā kāra:bā:it̄ā chī:।

supā:ulā go:t̄hā ke:rā rāhiābā:si: lāgād^hākā ५५ vārṣi:jā
 gulo: urp^hā gulā:bā mndālā ke: bā:buji: sⁿ fiunākā
 māso:mā:t̄i bhē:lā be:t̄i:kā bā:lākā cā:fiā
 d̄pō:kā:nāme: sⁿgā pu:ra:it̄ā gujārā bāsārā kāra:it̄ā
 rāhiā:i jāi se: nā:t̄i māhinādārā e:kād̄jīnā d̄hō:k^hā:
 dā:it̄ā bā:sād̄jī:fiā- ghārā:ri: kābā:lā: kāra: le:ne:
 rāhiā:ikā ā: mā:mā gulo: ke:ⁿ e:t̄ājā sⁿ bhā:ginā sābā
 t̄urāke: bhāga: dē:lākā:ikā gārī:bā gulo: sārākā:ri:

dāgārākā:tā brāh̄māst̄h̄ā:nā t̄o:lā: lāgā kaccā:ḡh̄ārā
 bhānā:kājā s̄ap̄arivā:rā vist̄h̄ā:p̄itā j̄i:v̄anā vit̄bā:it̄
 cā:h̄ākā d̄o:kā:nā kārā:it̄ r̄āh̄ā:ic̄h̄āi ēp̄anā j̄i:v̄anākā
 ā:k̄h̄āri: c̄h̄ā:mā:sā pu:r̄vā le:k̄h̄ākā ā: h̄unākā mit̄rā
 s̄n̄ p̄aric̄it̄i p̄ā:bā:it̄ c̄h̄ā:ikāi k̄āth̄ā: nā:jākā gulo:
 j̄vā:n̄i:mē: gā:n̄jā: p̄ibā:it̄ r̄āh̄āt̄h̄i,sē: ā:bā o:
 d̄āmma: rō:gā s̄n̄ gr̄ās̄it̄ c̄h̄āt̄h̄i h̄unākā p̄āt̄n̄i:
 bē:lā:bā:li: d̄u: bē:t̄ā:- d̄u: bē:t̄i:ke: j̄n̄mā d̄ā:it̄
 rō:gā:h̄i bh̄ās̄ gē:lā c̄h̄ā:ikāi d̄ē:d̄h̄āṛ d̄u: sē:rā (li:t̄ārā)
 d̄ud̄h̄ā s̄n̄ ḡh̄āki cālābā:it̄ āc̄h̄i,ād̄āh̄ā: d̄ud̄h̄ākā cā:h̄ā
 ēp̄ānē: p̄arivā:rā mē: sād̄h̄i j̄ā:i:c̄h̄āi j̄ē:t̄h̄ākā: bē:t̄ā:
 ār̄āju:nāma: ā:i kās̄ābā:mē: rikcē: cālābā:it̄
 n̄icē:vā:j̄i: s̄n̄ḡāh̄āt̄p̄mē: r̄āh̄ā:it̄ c̄h̄ā:ikāi o:
 p̄ā:in̄jā:bā k̄h̄āt̄ājā gē:lā c̄h̄ālā:ikāi ēp̄ānā: s̄ri:ke:
 t̄ā:kā: kāmā:ke: p̄āt̄h̄ābā:it̄ c̄h̄ā:ikāi o:kārā t̄i:nā
 sālākā bē:t̄ā: suj̄i:t̄ā c̄h̄ā:i sē: d̄ā:d̄ā:-d̄ā:d̄j̄: lāgā
 d̄j̄:d̄j̄: ā: ānābārā kvā:ikā lāgā k̄h̄u:bā ri:t̄ā:e:lā c̄h̄ā:i
 kō:ei: cā:ukā p̄ārā j̄ē: pu:r̄vi: kō:si:bā:n̄h̄ā s̄n̄
 pu:r̄ābā bē:rijā:m̄cā bā:lā: nāvā up̄ānive:sā
 kā:j̄āmā bh̄ē:lā c̄h̄ā:ikā; o:t̄ājā c̄h̄ō:t̄āc̄h̄i:nā sāmā:j̄ikā
 bh̄āsā:vāt̄ā d̄h̄āṛṅcā: t̄h̄ā:d̄h̄āṛ c̄h̄ā:ikāi t̄ā:h̄ime:
 ānāvārā k̄āth̄āgh̄ā:ra: rā:k̄h̄i su:ijā: d̄āvā:i: ke: lā'ke:
 grā:m̄i:ṅā s̄n̄ n̄i:kā bh̄ā:i:cā:ra: mē: r̄āh̄ā:it̄
 d̄ē:k̄h̄ā:i:c̄h̄āi p̄ārō:sāmē: ē:kā bh̄ā:lā: ā:d̄āmi: gulo: ā:
 in̄āra: gā:n̄h̄i: s̄ābā sāmā:n̄gā r̄āh̄ā:it̄ c̄h̄ā:ikāi gulo:

५५ səməʃhi əpənə cʰo:təki: be:t̪i:kə'' nɑ:mə rinija:
 rɑ:kʰəne: əchi | se: rinija: ko:nu: gi:t̪ə gəba:it̪ə əpənə
 a:ngənə d̪vɑ:rə ni:pɑ:ime: niməgnə rəfiɑ:it̪ə
 əchi,t̪ilɑ:sʰkəra:it̪ə cʰi:ja:i | sədjəprəkɑ:ei:t̪ə a:
 po:t̪hi:me: siddət̪ə sʰ kumɑ:rə mən̪i:ʃə ərəviᵂd̪ə "
 e:fi jugəkə əvəfiətt̪ə upənja:səme:" likʰɑ:it̪ə cʰətt̪i '
 upənja:səkə prɑ:rəmbʰəfi me: rinija: nipija: kə'
 rəfiələ əchi | o: o: d̪ʰəᵂnɑ: nəfi o: d̪ʰəᵂne: əchi | jɑ:d̪əᵂkə
 mɑ:sə cʰɑ:ikə,t̪ɑ:ijo: | o: d̪ʰəᵂnɑ: nəfi o: d̪ʰɑ:it̪ə əchi, j̪e:
 nipija: kəra:i me: o: d̪ʰəᵂnɑ: le:t̪ɑ: j̪e:t̪ɑ:ikə | rinija:
 cɑ:fiəkə d̪o:kɑ:nəkə nipija: kəra:it̪ə əchi t̪ə'
 d̪o:kɑ:nəkə a:gu: sə d̪əᵂkə pərə t̪i:nə go:t̪jə t̪ʰɑ:d̪ʰəᵂ
 cʰɑ:i a: rinija: d̪isə t̪ɑ:ki rəfiələ cʰɑ:i | bʰərisəkə
 pʰrɑ:kə səe: fiuləki: mɑ:ra:it̪ə jɑ:uvənə nifiɑ:rɑ:i
 cʰɑ:i | gulo: a: be:lɑ:bɑ:li: i: bɑ:t̪ə bujʰɑ:i
 cʰɑ:i | mud̪ɑ: gulo:kə be:bəsi: d̪e:kʰijɑ:u j̪e: o: əpənə
 be:t̪i:ke:ᵂ bɑ:t̪ə kəfiə' ke: ət̪irik̪t̪ə o:fi t̪i:nu: ke:ᵂ
 kicʰu nəfi kəfi səkɑ:it̪ə --_əchi | o: əpənə be:t̪i: pərə
 bəməkɑ:it̪ə əchi, ' gəe: cʰɑ:ud̪əᵂī! cʰo:d̪əᵂlif̪i: ? a:ki
 d̪ija:u j̪ʰɑ:pərə! '

upənja:sə vinja:sə a: t̪ɑ:fiike: kətt̪o:pəkətt̪ənə
 t̪ətt̪e:kə suspəst̪ə bʰe:lə cʰɑ:inə j̪e: əpəne: pɑ:t̪ʰəkə
 fiunəkə t̪ʰe:ᵂtt̪i: mɑ:it̪h̪ili: a: cʰo:t̪ə vɑ:kjə cəjənə
 d̪e:kʰi prəpʰullit̪ə bʰə' ut̪ʰəbə | subʰɑ:ʃə cənd̪rə

ba:bukə le:kʰənə ɕa:ili: e:fi t̪əɾəfi:kə fi:ɔ:icʰə:

rinija: mənəsua:jələ- e:l a:i d̪o:ka: ke: ma:uʰsə
kʰa:jət̪ə| kʰd̪a:fi:va:li: kəfi kəe: ge:lə cʰa:i d̪o:ka:
le:ne: e:t̪a:i| le:kinə d̪o:ka: na:i bʰe:la:i| u: gʰo:ngʰa:
le:ne: e:la:i| gʰo:ngʰa: cʰo:t̪ə fi:ɔ: cʰa:i| bənəba:i me:
bʰa:ri: ɟʰɟʰət̪ə| a: kʰa:ijo: me: be:ka:rə| gʰo:ngʰa:
d̪e:kʰə kəe: rinija:kə mənə kʰəsi pəd̪əɔ̄lə| u: rusi
rəfiələ| ne: gʰo:ngʰa: bənəba:i ləe: t̪a:ija:rə ne:
ko:no: t̪əfiələ kəra:i ləe: t̪a:ija:rə| ma:jə-bəba:
kət̪əbo: kəfi:ɔ: cʰa:i-'pa:ni la: | ɟʰa:d̪əɔ̄ləga: d̪əfi:|
ko:no: pəɾəva:fiə na:i| u: guməsʰmə ba:iɬʰələ-e:|
ma:jə pəɾəca:ra:i cʰa:i-' ɟi:bələ:fi ke:fiənə! səbə
d̪inə ma:cʰe:- ma:uʰsa:i ca:fi:| rinija: kət̪ua:jələ
ba:iɬʰələ rəfiə-e:| sukkʰələ ka:ilə ke:ɕə fiəva: me:
ud̪əɔ̄ɟi:ja: rəfiələ rəfiələ cʰa:i| u: kəfiijo: ke:ɕə me:
t̪e:lə na:i ləgəbəi-e:| t̪e:lə rəfiɬe: ne: cʰa:i ɟe:
ləga:jət̪ə| e:fi t̪əɾəfi:kə pa:ɳt̪i uɬʰa:kəjə kət̪e:ko:
vid̪vət̪əjənə əpənə a:le:kʰəme: sənfiije:ne: cʰət̪hi|
jət̪a:-: rəmənə kuma:rə siʰfiə ' jugə:nt̪əka:ri:
upənja:sə : gulo: ' me: likʰa:it̪ə cʰət̪hi- sərvə ɕikʂa:
əbʰija:nə 'kə səcca:i: e:fi upənja:sə me: d̪e:kʰa:rə
pəd̪əɔ̄ɟ̄t̪ə əcʰi| rinija: sku:lə pəd̪əɔ̄ɟ̄ le:lə nəfi bəru:
po:ɕa:kə ra:ei'kə lo:bʰə me: ɟa:it̪ə əcʰi| ma:ɟəmə
kəfiəne: rəfi:ijə ɟu:t̪a: ki cəppələ kinə li:fi:ə, mud̪a:

ba:buji: o:fi pa:i: sⁿ g^harək^harca: me: sād^ha: d^he:ne:
 rāfia:ikə| pa:ⁿcə təkā: me:la: d^he:k^həjə ja:i: le: nāfi
 d^hə' səkəla:ikə a: nə ko:nu: be:garəṭṭa: me:
 kənikəbo: pa:i:| se: rinija: j^hu:ṭ^ha: d^həri kəfia:itṭ
 ba:pəke: luləkā:ri la:i c^ha:i| əⁿgəna: d^hu:ri
 (d^ho:kā:nə) b^ho:re: ni:pa:i sⁿ c^ho:ṭəki: be:ṭi:ke:
 māna:fi: kəra:itṭ o:kərə mā:jə cicia:i c^ha:i- 'mā:jə
 ge: mā:jə! c^ha:udəṭṭī fīməra: ji:əjə nā:i d^he:ṭe:| ge:
 cādd^hari o:d^həṭṭi ne: le:| nā:i o:d^həṭṭī c^hi:| b^həri ke:
 le:ṭa: je:ṭa:i!' rinija: k^ha:uⁿj^ha: kəe: kəfia:i c^ha:i a:
 mā:ṭikə d^həṭṭīla: gudəṭṭi- gudəṭṭi ba:lṭiva:la: pa:ni
 me: k^həsəba:itṭ ja:i: c^ha:i| p^hṭṭ^ha sⁿo ४१ ,e:kə d^hinə
 gəfiuⁿmə kəṭṭni: kā:e: g^hura:itṭ- g^hura:itṭ ra:ṭi ke:
 a:ṭ^ha ba:ji ge:la:i| gulo: bəja:rə ge:lə rāfia:i rinija:
 kəe: bəḍəṭṭo:rə b^huk^ha la:gi ge:la:i| bəba: rāfiṭṭe:
 ṭṭs e:kə-d^hu: təkā: mā:ⁿgikəe: kuic^ha k^ha:jə ləitṭ
 gulo: a: ume:ṣəba: ke: d^ho:kā:nə a:māne:-sa:māne:
 c^ha:i| rinija: d^he:k^hələkə ume:ṣəba: ke: be:ṭi:
 d^ho:kā:nə pərə əsəkəre: c^ha:i| ləgə ge:lə a: kəfiələkā:i-
 fi: ge:| kəne: pəkā:udəṭṭī d^he: ne:| bəḍəṭṭ b^hu:k^ha
 la:gələ-e:|

rinija: pəcə- pəcə ṭ^hu:kə p^he:kā:i jə, mudā: o:
 ji:bəla:fi nā:i jəənəbərə cā:likə kā:ipsulə d^hā:i le:
 gulo:ke:ⁿ kəfia:itṭ c^ha:i,pəⁿcə d^hā:məḍ^həri nā:i

pucʰa:ri kərətʰəl sərəkɑ:ri: əspətʰɑ:lə me: dʰvɑ:jə
 bʰe:ʃi səkɑ:icʰəl sətʃi:çə vərma: " me:ʃənətʰəkəçə
 bʰəfjuənə səmə:jə 'kə məʃiɑ:kɑ:vjə ' eirʃəkə me:ⁿ
 likʰɑ:itʰə cʰətʰi- gulo: pədʰə᳚lɑ:kə bɑ:dʰə ʃəmərə: e:ʃi
 upənja:səkə pɑ:tʰrə gulo:kə be:ʃi: rinija: sⁿ be:si:
 ju᳚dʰə᳚və bʰə' ge:ləl gulo: pədʰə᳚lɑ:kə bɑ:dʰə
 ʃəmərə: lɑ:gələ je: i: upənja:sə gulo:kə kətʰɑ: sⁿ
 be:si: gulo:kə be:ʃi: rinija: 'kə kətʰɑ: ʃʰikəl
 upənja:səkɑ:rə subʰɑ:ʃə se:ʃio: gulo:kə kətʰɑ:
 kəʃiɑ:itʰə kəʃiɑ:itʰə (jɑ:ne:- ənəjɑ:ne:) rinija:kə kətʰɑ:
 kəʃəjə lɑ:gɑ:itʰə cʰətʰi a: i: ənɑ:jɑ:sə nəʃi ʃʰikə je:
 upənja:sə rinija: sⁿ euru: ʃio:itʰə əçʰi a: rinije: pərə
 jɑ:' ke:' kʰə᳚tʰmə ʃio:itʰə əçʰi bʰəri upənja:səme:
 bɑ:pə (gulo:) a: be:ʃi: (rinija:) 'kə bi:çə je:
 pʰətʰkɑ:rə- ᳚᳚lɑ:rəbəlɑ: məmətʰɑ: a: pre:məkə
 səmbəndʰə əçʰi ,se: upənja:səkə prɑ:ŋvɑ:ju ʃʰikəl
 bɑ:dʰəme: a:isəkiri:mə a: ᳚᳚lɑ:mə:ʃʰəvələ: pʰe:ri:
 ləgəbɑ:itʰə rəʃiɑ:i cʰɑ:i᳚ rinija: gulo: sⁿ pɑ:ⁿçə go:
 tʰkɑ: mɑ:ⁿgəi-e:-' bəbɑ: pɑ:ⁿçə go: tʰkɑ: ᳚᳚e:ʃəl
 a:isəkiri:mə kʰe:bɑ:i᳚ nɑ:i cʰɑ:i tʰkɑ:-' gulo: ʃiri:sə
 kəe: kəʃi- e:᳚ ᳚᳚e: ne: ʃiɑ:u-' rinija: kʰo:sɑ:mə᳚᳚
 kərə:i cʰɑ:i᳚ ' nɑ:i ᳚᳚e:bəʃəkə-' rinija: nira:çə bʰe:lə
 jɑ:i-e:᳚ gulo: ke: ʃɑ:məsə uʃʰəlɑ:i- ' ʃie: ge:
 cʰɑ:u᳚᳚, ᳚᳚e:kʰəbifi:᳚, bə᳚᳚ a:isəkiri:məvɑ:li:
 bʰe:li: ʃiɑ:i᳚ ʃe:ʃənə mɑ:ri mɑ:rəbɑ:u je: səbə

a:isəkiri:mə gʰusəḍəḍi je:ʈa:u|' rinija: udɑ:sə
 bʰa:e: ge:ləlo:kərə ma:ula:jələ muʰŋə ḍe:kʰə kəe:
 gulo: kəe: məməʈa: la:gəla:i| o:kəra: ləgə ḍuie: go:
 ʈəka: rəŋa:i, ḍa:jə ḍe:ləka:i| rinija: ce:ŋəra: pərə
 muski: e:la:i|

rinija: gʰəro: me: ka:ʃə a: ba:ŋəro: ka:ʃə kərəjəme:
 əəkəʈa:itə nəŋi cʰa:ikə| a:ei:ʃə cəmənə ' be:cʰəpə
 upənja:sə gulo:' me: likʰa:itə cʰəʈʰi- kəndɑ:fi:ba:li:
 əpənə pa:i- ka:udəḍi ke:ⁿ gʰərə me: kʰərcə- bərcə
 nəŋi kərə:itə cʰa:ikə| o:kəra niʃəʈvə ʈəkʰənə
 pəra:ka:ʃʰa: pərə cəli ja:itə cʰa:i,jəkʰənə o: əpənə
 be:ʈa: 'suji:ʈə' ke:ⁿ o:ḍʰəba:ḍʰə uʈa:ba:itə cʰa:ikə ʈ
 rinija: o:kəra: ro:ka:itə cʰa:ikə| nənəḍi- bʰa:uʃə a:
 ba:ḍəme: ḍe:o:rəkə məḍʰjə ma:ripi:ʈə bʰə' ja:itə
 cʰa:ikə| o: əpənə pəʈi 'əṛəjunəma:' ke:ⁿ pʰo:nə kə'
 ke:ⁿ sa:su-nənəḍikə kʰidʰa:ⁿsə kərə:itə cʰa:ikə a:
 pa:ⁿcə ŋəja:rə ʈəka: əpənə: bʰa:jəkə ma:rpʰəʈə
 əṛəjunəma: ' sⁿ mⁿga: la:itə cʰa:ikə a: bəja:rə sⁿ
 ḍra:mə a:ni o:ŋi me: bo:nibəla: ʈi:ⁿo:ⁿ mənə
 gəŋuⁿmə ḍʰa:ri ʈa:la: ma:ri nəŋira: cəli ja:itə
 cʰa:i,jəŋənəki o:ŋi bo:nime: rinija: se:ŋo:
 sa:ʃi:ḍa:rə cʰəla:ikə | məntre:svərə ʃa: ' e:kə
 vicistə upənja:sə: gulo:' me:ⁿ e:kəʈʰa:mə likʰəne:
 cʰəʈʰi-" le:kinə rinija: ʈⁿ ʃulumə cʰa:i| ŋⁿsa:i cʰa:i

ತಫ' buyʰa:i cʰa:i pʰu:lə ʃʰəɖə᳚ cʰa:i... | rinija: 'kə
 fʰsi:me: ja:ɖu: cʰa:i | cummækə ʃəkɑ:ⁿ kʰi:ⁿca:i cʰa:i |
 niecʰələ nirmələ fʰsi: | ijo:rija: ʃəkɑ:ⁿ cʰitəkɑ:itə |
 o:kərə cəla:i ke: , bo:la:i ke: , tʰa:kɑ:itə ke: ɖʰŋgə
 lo:kə ke:ⁿ mo:fi la:i cʰa:i | je: ɖe:kʰələkə ɖe:kʰəte:
 rəfi ge:lə | e:kə be:rə ʃəkʰənə rinija: pa:ⁿcə- sa:tə
 tʰa: cʰi:mi: e:ke: be:rə kʰa: ja:i cʰa:i tʰ' gulo:
 bəʃja:i- ' i: cʰa:uⁿɖə᳚ rɑ:cʰəcʰəni: ʃəkɑ:ⁿ kəra:i
 cʰa:ite:te:kə kəpʰə cʰa:i a: ke:la: bʰəko:səne: ja:i
 cʰa:i | ra:məlo:cənə tʰa:kurə " gulo: : a:ʃukə
 pəra:tʃi" me: e:kətʰa:mə likʰəne: cʰətʰi:- miṭʰila:
 ɖəʃənə'kə sa:fiṭʃə vi:ʃə:ⁿkə le:lə fi:mə lili: re:,
 subʰa:ʃə cəndrə ja:ɖəvə e:vⁿ ke:ɖɑ:rəna:tʰə
 ca:udʰəri: ke:ⁿ a:grəfiə kəe:ne: cʰəlijəni-
 upənja:səkə le:lə | mudʰa: ke:o: nəfiⁿ ɖə' səkəla: |
 vibʰu:tʃi a:nəndə a: prəɖi:pə bifɑ:ri: 'kə a:bʰa:rə |
 kintu ɖo:səro: vəʃə fi:mə subʰa:ʃə ke: cərijəba:itə
 rəfiəlijəni a: əntəṭṭʰ ' gulo: ' fi:məra: pra:ptə bʰe:lə |
 e:kəta: nəvə ɖʰŋgəkə ka:ⁿti: ma:itʰili: upənja:sə |
 ja:tʃi:kə ' sətʃə tʰikə sⁿgʰəʃə' ke: sa:kɑ:rə kəra:itə
 vi:ɖɖʰə ma:itʰili: upənja:sə | miṭʰila:kə , vⁿciṭə-
 əvəfi:litə miṭʰila:kə vjətʰa:- kəṭʰa:kə viləkʃəṇə
 ciṭrəṇə | 'gulo:' miṭʰila: ɖəʃənəkə nəvəmbərə-
 ɖi:səmbərə २०१४ me:ⁿ prəkɑ:eiṭə bʰe:lə rəfiəjə |
 rinijo:ⁿ ke:ⁿ ʃəkʰənə lo:kə ɖiṭʰiəba:i cʰa:i tʰ' o:kəra:

ba:pake: t̪a:məsə fi:oi: cʰa:i, o: rinija:
 ke:ᵐd̪əməsəba:ie:| o: a:isəkiri:mə le: pa:i: mᵐga:i
 cʰa:i t̪a: pʰe:rə t̪əməsə:ie:| mud̪a: d̪u: go: t̪a:ka:
 bəfi:rə kə' rinija: ke:ᵐ d̪a:it̪ə cʰa:ilo:kərə əpənə
 cʰo:t̪əki: be:t̪i:ke:ᵐ sᵐgə kərə:it̪ə bʰa:ginəkə
 vija:fi:mə: ja:ie:| je:t̪ə be:t̪i: ru:nija: o:t̪əjə se:fi:
 lija:unə bʰə' ke: a:jələ rəfi:it̪ə cʰa:ikə| se: o: jidd̪ə
 kərə:it̪ə cʰa:ikə əpənə: sᵐge: ki:ə:ri: rinija: ke:
 sa:surələ' ja:e: le: ,t̪ᵐ rinija:kə kəfi:lə vud̪d̪i vəd̪ə
 vice:ʃə fi:oi:cʰə- ' fi:mə nai je:bo: ge: bəfi:nə| lo:gə
 kəfi:t̪ə pe:t̪ə po:sa:i læ: a:jələ cʰa:i| ba:pə ro:ga:fi
 bʰa:e: ge:la:i ;d̪inə t̪əgi ge:la:i t̪a:iᵐ ne: t̪u: ja:i læ:
 kəfi:i cʰi:fi: ? nai je:ba:u ge: bəfi:nə, nai je:ba:u|

ba:ijəna:t̪ə jʰa:- gulo: : e:kəta: pa:t̪əki:jə əbʰimət̪ə
 me:ᵐ likʰa:it̪ə cʰət̪hi- gulo: upənja:səme: ja:uᵐ
 fi:məra: sᵐ puchi: t̪ᵐ d̪ja:na:kəʃəkə cərit̪rə rinija:
 'kə ləga:it̪ə əcʰi- nid̪ho:kə, sid̪d̪a:ᵐt̪əprijə,
 sva:bʰima:ni: , pəriba:rəkə fi:t̪əme: əpənə sə'kʰəkə
 t̪ho:t̪hi mo:kə nifi:ri rinija:| rinija:kə
 'əᵇd̪ərəst̪a:iᵇd̪igə' d̪e:kʰija:ukə je: əpənə: sə'kʰə
 mənə:rət̪ə vjəkt̪ə kərə:it̪ə əcʰi,ko:na:
 pu:rət̪ə,t̪əkərə t̪a:fi- pət̪a:fi la:it̪ə əcʰi, mud̪a:
 pərist̪it̪i d̪e:kʰi cupə bʰə' ja:it̪ə əcʰi| cərit̪rə e:fi:nə
 d̪əvələ je: je:t̪əki: bəfi:nəkə d̪e:orə ne:rəfi:ukə

kudṛṣṭi ci:nfi ja:itṭ əchi a: ma:jə sⁿ kəfia:itṭ cʰa:ikə-
' o:kəra: kəfi: cəli je:ṭa:ukəl'

əso:kə " vika:səkə ənəgho:ləme: gulo:" me: likʰa:itṭ
cʰəṭʰi- mudṛa: gulo:kə sⁿsa:rə me: je: səbhə sⁿ
dḗ:kʰənuke pa:ṭrə əchi se: rinija: əchi ba:rəfə-
ṭe:rəfə bərəkʰəkə cʰa:uⁿdəṛī mudṛa: 'julumə'
cʰa:il" je: dḗ:kʰələkə se: dḗ:kʰəṭe: rəfi ge:ləl rinija:
kəkəro: kichə kəfi dḗ:i cʰa:ilba:ṭə ke:fəno: rəfia:u,
kʰəra:bə nəfi ləga:i cʰa:il ekə ṭəka: me: dḗ: go:
bi:dəṛī dḗ:i cʰa:il rinija: ke: dḗ: ṭa: dḗ:ləkə ṭə'
kəfia:i cʰa:i , ' iḥə budʰəḗba:,dḗ:ie: go:l' bi:dəṛī
ba:la: ekəṭa: a:rə dḗ' dḗ:i cʰa:il pa:vəro:ṭi: ba:la:
ke: kəfəlakə, fi: , ṭu: bəḗdḗḗ kⁿju:sə cʰəfəkəl' a:
ləfəkələfia: pa:vəro:ṭi: uṭʰa: le:ləkəl kəkəro: ke:ra:
kʰa:itṭ dḗ:kʰələkə ṭə' ba:jələ, bʰa:ija:,əpəne: ṭa: kʰa:i
cʰəfəkəl' a: o: e:go: ke:ra: dḗ' dḗ:ləkəl mudṛa:
rinija: ko:no: ba:ṭəkə ro:kʰə nəfi rəkʰa:ije:l ko:no:
ba:ṭə bʰe:la:pərə pʰe:rə ləgəle: ka:jə me: bʰi:dəṛī
ja:ije:l bu:jʰu: je: e:ṭəni:ṭa: cʰa:udəṛī pura: gʰərə
ke: səmfia:rəne: əchi mudṛa: cʰo:ṭə bʰa:i cʰo:ṭua: sⁿ
o:kəra: nəfi pəṭa:i cʰa:il səḗkʰənə jʰəjʰəməjʰə cəlṭe:
rəfia:itṭ cʰa:il rinija: ke:ⁿ gʰərəkə pəristʰitṭikə bo:dʰə
cʰa:il

vidja:nəndə ʃa:,likʰa:itə cʰətʰi- jəkʰənə rinija:
 e:kəbe:rə pəɖəꣳsəkə bənijɑ:ke: cʰo:tə be:tʃi: sʰ
 kichə lə' əbɑ:itə əchi tʃə' səbə o:kəra: dʊrədʊrə kə'
 utʰa:itə cʰa:ikəl kʰəgəlo: rəfʱəla: pərə gulo: gɑ:cʰi: sʰ
 kʰəsələ ɑ:mə bi:cʰi kə' lə' ʃɑ:jə bəla: ke:ʰ kichə nəfi
 kəfʱa:itə əchi rinija: əpənɑ: ləgəkə gɑ:cʰi: bəla: ke:ʰ
 əpənə gɑ:cʰi:kə ɑ:mə bi:cʰi le:lɑ: pərə lo:bʰi: kəfʱa:itə
 əchi mudɑ: əpənə: ənəkərə gɑ:cʰi: sʰ licci:
 co:rəbɑ:itə o:kəra: ko:no: lɑ:jə nəfi ,mɑ:tʃrə bʰəjə
 fi:itə cʰa:il

k.ɹʃŋə mo:fʱənə ʃa: 'mo:fʱənə' e:fi po:tʰi: mɑ:ɖe:
 kəfʱa:itə cʰətʰi- 'gulo:' ənubʰu:tʃikə gəfʱənətɑ: me:
 likʰələ ge:lə cʰo:tə ɑ:kɑ:rəkə pɑ:igʰə upənja:sə tʰi:kəl
 gəri:bə ʃi:nəgikə nəmərə:itə sʰgʰərʃə jəkɑ:ʰ ,dʰɑ:irjə
 jəkɑ:ʰ ɑ: dʊkʰə-vjɑ:dʰi səfʱəbɑ:kə əpərimitə ɛktʃi
 jəkɑ:ʰ le:kərə əntərə jɑ:tʃrɑ:kə su:kʃmətɑ: gəɖjəme:
 kɑ:vjəkə ɑ:svɑ:də dʰɑ:itə əchi ɑ: ɛilpəkə səce:tənətɑ:
 səfʱəjə , svɑ:bʰɑ:vikə əbʰivjəktʃi me: kətʰɑ: kəfʱa:itə
 cəli jɑ:itə əchilo: cʰo:tə kətʰɑ:kə pɑ:igʰə upənja:sə
 me: likʰa:itə,e:təbe: nəfi e:kətɑ: ɑ:rə prəsʰgə me:
 rinija: mɑ:likə- məlikɑ:inikə prəɛʰsɑ: kərə:itə
 kəfʱa:itə əchi je:- bʰəbʱi: me: e:kke: tʰɑ:dʰəꣳime:
 dʃsə bɑ:rəfʱə tɑ: ɑ:məke: gʰɑ:udɑ: cʰa:il rinija:
 so:cəne:-e: i: gʰɑ:udə: mɑ:likə kəe: dɑ:e:

d̥e:ba:i|ma:likə bəḍəḍ̣ kʰuɕə ɦe:t̥a:i| e:kə be:rə
rinija: gəçʰəpəkku: a:mə la:e: kəe: ge:lə rəɦia:i t̥ə'
ma:likə pəca:sə go: t̥a:ka: d̥e:ne: rəɦia:i| məlika:i:nə
kʰa:i ləe: d̥e:ne: rəɦia:i|

a:orə gᵐga:na:t̥hə gᵐge:ɕə ' uɟərələ- upət̥ələ gulo:kə
guləɟa:rə ḍunija:ᵐ ' me: likʰa:i çʰət̥ɦi- e:kə ra:t̥i na:u
vəɟe: me: ḍəɕərət̥hə mᵐḍələ (pəla:i: mi:lə ma:likə)
ke: muᵐei: gulo: ləgə e:la:i| kəɦələkai:gulo: bʰa:ɟə,
e:go: bəḍəḍ̣ka: pe:t̥ə ke: ba:t̥ə kəɦe: le: a:e:lə çʰijəɦə|
ɦəmərə: kᵐpəni: pət̥ɦe:ləkai:e:| ne:pa:lə me: e:go:
ləḍəḍ̣ka: çʰa:i| kəmpəni: ke: sa:ḍʰəḍ̣ ke: be:t̥a:
çʰia:i| ɟət̥ɦa:- ɟa:lə bəla: çʰia:i| biɟa:ɦə me: ɟət̥ɟe:
kʰərəca: ɦe:t̥əi- ḍəḍə bi:sə ɦəɟa:rə se: kᵐpəni:e:
d̥e:t̥əɦə| gʰərəkə ləḍəḍ̣ki: ɟa:e:| səbə kiçʰu d̥e:kʰələ
sunələ | t̥ə:ɦərə ki: bicə:rə se: kᵐpəni: puçʰələɦəkə-
e: | ' a: ca:ri ma:sə so:ca:ikə be:t̥a: sᵐ vica:ra:ikə
səməɟə la:i:t̥ə e:kəḍɟinə bʰuməkəmə sᵐ pəɦine: əpəne:
səḍʰi ɟa:i:çʰə| t̥a:ɦi sᵐ pəɦilukəve: gəppə-; gulo:kə
gʰərə pəçʰua:rə me: ḍu: t̥a: kəḍəmə ke: ga:çʰə çʰa:i|
ənəvərə kəɦia:i çʰa:i- gulo: e:kəta: ga:çʰə be:çə
ləe:ɦə| ca:ri-pa:ᵐçə ɦəɟa:rə me: bikie: ɟe:t̥əɦə o:ɦi sᵐ
gʰərə a: kələ ḍu:nu: t̥ɦi:kə kərə: liɦəɦə|' gulo: kəɦia:i
çʰa:i- ənəvərə bʰa:ɟə, i: ḍunu: ga:çʰə rinija:kə
biɟa:ɦə ləe: ra:kʰəne: çʰia:i|' ənəvərə əba:k bʰa:e:

जा:i-e: ।

ma:jə ke: mənə: kəjəla: pərə d̪həri ५०० me: rinija:
 pa:t̪hi: a:ni po:sələkə ,o:kəra: d̪h̪a:rət̪a:i| d̪u: d̪inə
 d̪həri bərek̪h̪a: fi:it̪e: rəfiəla:i se: a:ra: pərə muᵑgə
 t̪iləkəjə la:gələ rəfiə:i, rinija: kərija: c̪hi:mi:
 biçh̪ələkə| e:kə pa:uva: d̪a:na: nikələla:i| se: pəfilə
 t̪o:d̪əᵑ me: s̪n̪ sət̪ləre:nəma: ke: d̪a:li k̪h̪a:jə le:
 d̪a:e: e:la:i । u: bi:çə t̪əka: d̪e:ne: rəfiə:i| rinija:
 juḡət̪a:kəe: t̪a:ka: ra:k̪h̪ələkə,kəkəro: nəfi d̪e:t̪ə| e:fi
 t̪ərəfi:ᵑ a:ro: s̪nd̪ərb̪h̪ə sunələ ja:e:| rinija: əsəkəre:
 d̪u: d̪inə muᵑgə(k̪h̪e:rəfi:) t̪o:d̪əᵑləkə| e:kə-e:kə
 c̪hit̪ta:| e:kə d̪inə d̪u:nu: ma:jəd̪hi: c̪h̪o:d̪əᵑkəra| d̪u:
 t̪a: jəno: t̪o:d̪əᵑləka:i| rinija: mu:ᵑgə suk̪h̪e:ləkə|
 d̪ᵑge:ləkə| a:t̪h̪ə- na:u kilo: t̪a:ija:rə b̪h̪e:lə fi:t̪a:i|
 e:kə c̪h̪o:fiənə a:urə t̪ut̪ət̪a:i| o:i me: je: nikəla:i|
 pa:ni je: na:i b̪h̪e:la:i se: muᵑgə munəfi: b̪h̪a:e:
 ge:la:i| gulo: kəfiə:i c̪h̪a:i-'mu:ᵑgə t̪a:ija:rə b̪h̪e:lə
 c̪h̪a:i se: səb̪h̪ət̪a: girəfiət̪ə kəe: d̪a:e: e:ba:i|
 be:la:ba:li: jo:d̪əᵑi: c̪h̪a:i| fiəd̪əᵑ la:gəla:i,bi:ja:
 la:gəla:i,səb̪h̪ət̪a: d̪a:e: e:t̪a:i t̪əᵑ pu:ᵑji:jo: d̪u:bi
 je:t̪a:i| kəfiəi c̪h̪a:i- " e:t̪e: je: k̪h̪əreçə: b̪h̪e:la:i se:
 ḡh̪ərə səe: d̪e:bəfiəkə? e:fiənə k̪h̪e:t̪i: lo:gə kie:
 kəreçə:i?

əɾəʝunəmə: ɡa:mə əbiʈe: pəfiile: ca:fiəkə d̪o:kə:nəkə
mu^hfiə ə^hɡəna: d̪i:ɕənə ɡ^huməba:it̪ə ʈa:ʈə ʝe:
ləɡa:uləkə se: d̪əmə ɡ^huʈa:it̪ə ɡulo:ke: ru:ɡnə
əvəst^ha:me: pu^hge:ləkə| a: muilə ba:pə rinija: nəfi
ʝəɡa: səkəli:| se: sərəkəri: p^hi:sə fiəjə:rə pra:pt̪ə
ʈa:ka: b^ha:ɡinə ɡo:ʈ^həʈo:lə sⁿ a:bi ra:ʈime: əpəna:
o:fiʈ^ha:mə lə' ɡe:lə| pra:ʈəb^həne: rinija: o:i:
ʈ^həkəfiəɾəba: b^ha:ʝə sⁿ səbə ʈa:ka: d̪əʈija:ri: sⁿ d̪^həri
ma:^hgi a:nələkə| ko:ɕikənəfiə: kʃe:ʈrə me: rinija:
sənə əne:ko: əʈi piç^həɾələ-ɡəri:bə mud̪a: bəfiə:d̪urə
lələna: əpənə ut̪kəɾʃə d̪e:k^ha:ba:ic^hə|

?

fiəmərə a:d̪əɾə sm.ʈi ɕe:ʃə su:rjə na:ra:ʝəŋə
ca:ud^həri:

sa:fiʈjəkə:rə-pəʈrəkə:rə a: ra:ʝəne:ʈa:kə ru:pəme:
praç^hja:ʈə su:rjə na:ra:ʝəŋə ca:ud^həri: ʝi:kə ʝənmə
12 ʝənəvəri: 1933 ke:ⁿ məd^hubəni: ʝila:kə

mirja:purā (ra:janāgārā) ga:māme: svā
 ra:mālākḥanā ca:udhāri: ke: gḥārā bhē:lā
 cḥālānfi | 1950-54 dḥāri o: si: e:mā ka:le:jākā kā'
 sna:tākā cḥa:trā rāfhāla:fhā nitjā dḥinā ga:me: s'
 no:kārā khā:i:kā pāhu"cbā:itā rāfhā:ikā | fhināka:
 bā:bā:ke: ra:jāgḥārā:nā: dārābhḥga: s' s'pārka
 rāfhā:ikā a: pitā:ji: bā:dā me: gḥāre: lāgākā māfhitā
 jī:kā khāja:"ci: rāfhāi āpāno: dḥu: mā:ujē:kā jāgāfhā
 jāmi:nā s' khē:tj: pā:iddā:vā:rā kārā:bāḥi | ca:udhāri:
 jī:kā pāfhilā vārḥāga:"ḥā pārā bhīā:rākā bādāḥka:
 bhū:mākāmā bhē:la:ikā jā:fhime: fhinākā pā:itākā
 khāpārā:ilā bhī:tāgḥārā dḥvāstā bhā' ge:la:ikā |
 ca:udhāri: jī:kā bā:lā-vivā:fhā mārānā:ijā: ga:māme:
 vārttānā s'gā bhē:lāni,jā:fhis' dḥu: putri:, ē:kā putrā
 prā:ptā bhē:lāni | bādāḥki: putri: rugnā vi:ḥā:kā
 bijā:fhā lālāmānijā:" bhē:la:ikā jē: mālāfhānāma:
 (nē:pā:lā) me:" rāfhā:itā cḥā:ikā a: putrā
 ra:mābā:bu:kā urphā vino:dā kumārā ca:udhāri:
 bijā:fhā virā:tānāgārā me:" khādāḥā: nivā:si: dā:
 ra:māji: vjā:sākā bhāfhinā lākḥmi: s' bhē:lāni, cḥo:tā
 putri: nilāmā prābhā:kā bijā:fhā dā: ākhīle:sā
 mḥdālā jī:kā (mē:fhḥdijā:ga:mā) s'gā bhē:lāni jē:
 vārtāma:nā kāḥīā:rā me:" rāfhā:itā cḥāḥi vo:
 gārābhā:itā kā:ivārttā sāmā:jā cḥāḥīnā | ca:udhāri: jī:
 māgādḥā vīevāvidjā:lājā s' ā:gu:kā ēikḥā: prā:ptā

kāra:it̃ re:lāve: me:^m na:ukāri: kārājā lāgāla:hi a:
 kāt̃e:ko: t̃re:d̃a ju:nijānā a:ⁿ d̃o:lānā me:ⁿ sākriyā rāhi
 sāmā:ya:se:va:kā ab̃h̃ipra:jā sⁿ na:ukāri: c^ho:d̃a^ṛ
 d̃e:lāni be:t̃a: ke:ⁿ re:lāve: me: na:ukāri: d̃h̃are:lāt̃hi
 je: pāt̃nā: jⁿ me:ⁿ 10 vārṣakā ba:d̃a na:ukāri:
 c^ho:d̃a^ṛ sāmāt̃a: pā:r̃ti: me:^m sākriyā bh̃e:la:ikā a:
 d̃u: be:rā ba:bu:bārāhi: t̃t̃h̃a: mād̃h̃ubāni: sⁿ
 nird̃ali:jā cunā:vā vid̃h̃a:nāsābh̃a:kā lād̃a^ṛla:ikā
 put̃rāvād̃h̃u: se:hiō: jila: pāriṣād̃akā cunā:vā me:ⁿ
 kāmā māt̃akā ānt̃rā sⁿ h̃i:ri ge:lih̃ā muk̃h̃jā viṣṣājā
 d̃j̃eā āba:it̃ c^hi: ā:bā:-

sāmā:ya:va:d̃i: ne:t̃a: su:rājā nā:ra:jāṇā siⁿhi j̃i:kā
 ne:t̃t̃yā me: sⁿca:lit̃ āne:kā bh̃u:mi ā:nd̃o:lānā
 me:ⁿ o: sākriyā rāh̃āla:hi c^hā:t̃rā sⁿgāt̃h̃ānā me:
 se:hiō: sām̃it̃ikā sāmā:ya:va:d̃i: ne:t̃t̃yā st̃h̃a:pit̃
 kāra:it̃ prābh̃ā:vākā:ri: bh̃u:mikā: nib̃h̃ā:vāt̃hi
 so:ālist̃ pā:r̃ti:kā prāca:ra:t̃mākā e:^v
 ā:nd̃o:lānā:t̃mākā kā:ya me: āgu:va: rāh̃āt̃hi bh̃i:arā
 ā:nd̃o:lānā me: sākriyā rāhi p^hāṇi:svārānā:t̃h̃ā
 re:ṇukā sⁿgā milākāe: nuk̃kād̃a^ṛ kāvi sām̃me:lānā,
 nā:t̃akā ā: cit̃rā prād̃ārāṇikā ā:jo:jānā pāt̃nā: me:
 kārāt̃hi ā:pā:t̃kālāme: gā:mākā k^he:t̃ā be:cikāe:
 pre:sā k^ho:lālāni ā: gupt̃ā sā:hit̃jākā
 prāka:ānā,t̃ākārā vit̃ārāṇā se:hiō: kāra:it̃ c^hāla:hi

jivika: nirvāḥanā le:lā kicḥā dḥinā le:lā pḥe:rāsⁿ
 dā:na:purā me: re:lāve:kā na:ukāri: dḥe:la:itḥā
 su:rjā na:ra:jāṇā bā:bu: bifā:rākā e:kā pa:igḥā
 me:dḥā:vi:, pāricāmi: a: dū:rādḥṣṭi: rākḥānifā:rā
 rācāna:kā:rā rāḥitḥi| bifā:rākā ṣṭipicḥādḥṣṭi
 a:ine:ksārā-1 ke:vāṭā jā:tḥi sⁿ rāḥitḥi, e:fi
 pḥṣṭḥābhū:mi sⁿ ko: no: vjāktḥi le:kḥānāme: e:ṭe:kā
 nāmḥārā mu:l jākā nāḥi bḥe:lā rāḥitḥi| 1969 i:ḥme:
 re:ṇujī:kā sāḥjō:ge: rācāna: na:mākā sā:hitjākā
 sⁿstḥā:kā stḥā:pāna: ke:lāni jākārā o: sācivā rāḥitḥi|
 1981 me: kārpū:ri: ṭḥā:kurā jī:kā pre:rāṇā:sⁿ eri:
 lā:lu: prāsa:dḥā a: sāccidā:nⁿdḥā jī:kā sⁿgā
 rā:jāgḥāme: sā:hitjākā:rā, buddḥijī:vi: a:
 rā:jāni:tḥijḥā sābhākā e:kāṭā: mⁿcā bānā:jā sⁿpu:rḥā
 krā:ⁿtḥi e:vⁿ kā:umi: e:kāṭā: sāmmelānā ke:lāni|
 ca:udḥāri: jī: bḥā:rāṭākā sābhāṭā: rā:jākā jā:ṭrā:
 kāra:itḥā sⁿbⁿdḥitḥā kṣe:ṭrākā lo:kā jī:vānākā vḥitḥā
 ṣṭḥājānā ke:lāni| jā:ṭrā: sⁿsmārāṇā "pu:rva:ⁿcālā
 ki: jā:ṭrā:" kḥū:bā lo:kāprijā ḥindjī: po:ṭḥi: bḥe:lāni|
 ṭḥā:fi sⁿ pu:rva sāmjā ki: jā:ṭrā:-pāricājā prāka:ānā
 ḥā:purā sⁿ prāka:ēitḥā bḥe:lā rāḥjā jā:fi pāṣā
 pustākā sāmi:kṣā: pa:ṭālipuṭrā ṭā:imsākā pḥṣṭḥā 4
 pāṣā 12 jūlā:i: 1987 ke:ⁿ dā:ḥā ṣmārā kumā:rā siⁿḥā
 cḥāpāba:une: rāḥitḥi| ca:udḥāri: jī: prāmukḥā
 rā:jāni:tḥikā pāṭṭrika: 'dḥināma:nā' me: stḥā:ji: ru:pe:

5 d̥h̥a:ra:va:fikə a:le:k̥ə lik̥əne: c̥h̥əṭhi,je: iṅṅərvju:,
 ja:ṭra:v̥iṭṭa:ṅṅə ru:pe: c̥h̥əpa:it̥ə rəfiəla:ikə| 1968
 me:ṅ re:lə fiəḍəṭṭa:lə me: je:fiələ ge:la:fiə a:
 pre:səvilə viro:d̥hi: a:ṅḍo:lənə e:vṅ mṅḍələ a:jo:gəkə
 sip̥h̥a:riə la:gu: kəre:ba: le:lə a:jo:ṅṅṅə prərd̥əəni:
 k̥h̥a:ṭirə əpənə girəp̥h̥ṭa:ri: ḍe:ləni| 1985 me:ṅ
 mḍḍubəni: vid̥h̥a:nəsəb̥h̥a: sṅ cuna:və lo:kəḍələ
 ṭikəṭə pərə ləḍəṭṭhi a: e:fi d̥ləkə pra:ṅṅṅə ka:rjə
 səmit̥i me: 1986me: se:fiə: mənəni:ṅṅə kərpuri: ṅi:
 ḍya:ra: 1989 me: b̥h̥e:la:fiə| a:ka:əva:ṅi: a:
 ḍu:rəḍəreənəkə g̥h̥e:ra:və ka:rjəkrəmə me: fiunəka:
 pulisə bərbərə rupe: piṭṅe: rəfiə:ikə|vo: bəfiṭṅ
 vərṣə ḍh̥əri ka:ṅṅṅi: fiə:usəkə əb̥h̥innə fiisa: bənələ
 rəfiəla:fiə; e:fi b̥a:re: me: p̥h̥e:rə kəfiṅjo: viṭṭa:rə sṅ
 buṅh̥a:jəbə|

'bif̥h̥a:rə ki: əsmiṭa:' puṭṅəkə əfiəḍəra: ḍilli: sṅ 1991
 me: sa:fiṭṅ ke:ndrə prəka:əṅə sṅ bəfiəra:jələ
 c̥h̥a:ikə je: o: əpənə əḍh̥ika:rə le:lə sṅg̥h̥ərṣə kəṅjə
 ba:la: ṭəma:mə bṅciṭṅke: səmərpiṭṅ kəjəne: c̥h̥əṭhi|
 e:fiikə ḍo:səro: prəka:əḍkə c̥h̥əpa:i: ke:ləkə ,fiinəkə
 prəka:əjəkṅṅi me: pu:rva:ṅṅə ki: ja:ṭra:,
 səməka:li:nə pərive:ə ki: ka:li: ja:ḍe:ṅ və e:kəṭa:
 ka:vjə puṭṅika: c̥h̥a:ikə|7 m̥ai: 1990 ke: bif̥h̥a:rə
 vid̥h̥a:nəsəb̥h̥a: kṣe:ṭrə sṅ e:məe:ləsi: ṅənəṭa: ḍələ

bāne:lāka:inā pərⁿcā 14 əpra:ilə 1991 ke:ⁿ əca:nəkə
dʒilli:kə bətt̪ərə: fi:spi:t̪ələme: f̪i:d̪əjəgət̪i səd̪a: le:lə
ru:ki ge:ləni f̪unəkərə əsa:majikə nid̪hənə sⁿ d̪u:
d̪inə d̪həri pət̪əna: d̪illi: d̪ələməlīt̪ə ut̪hi
ge:lai:kijakə t̪ⁿ o: sa:majikə njajə ke:rə ləd̪ə^oti:
ləd̪ə^ovā:la: ekə sāmajikə jod̪d̪hā: rəf̪hət̪hi ekə
səmājə ke:rə prət̪ibədd̪hə bā:udd̪hikə ca:ud̪həri:
ji:kə pərivā:rə me: ənukⁿpā: nəf̪iⁿ b^he:t̪lə:ikə
,jək^hənə ki o:fi sāmājə me:ⁿ bəf̪ut̪o: rā:jəne:t̪ā:kə
vⁿəjə i: suk^hə pā:vā:ime: əgu:e:lā:ikəl ai: ekət̪ā:
əd̪əd̪ə smā:rəkə le:lə f̪unəka: ca:f̪i:ai bā:lā:kə bi:cə
jəbərəd̪əst̪ə əb^hā:və k^hət̪ək̪i rəf̪hələ:ikə əchi e:f̪hənə
prək^hərə vid̪vā:nə mən̪iṣi mit̪hila:ⁿcələkə ekət̪ā:
a:d̪ərəə c^hələ:f̪iəl eət̪-eət̪

३

sərvāeri: rā:səvif̪ā:ri: d̪ā:səji: :ekə viṣəjə kirt̪t̪ənə
j̪pā:t̪ā:

məd̪hūbāni: j̪ilā:kə ko:si:k̪ṣe:t̪rəkə d̪e:vənət̪həpət̪ti:
gā:māme: kijot̪ə kuləkə bā:bā:ji: kāmət̪ə(mⁿd̪ələ)

ghārā a:i: sⁿ kārī:bā sājā:lā purvā e:kā cⁿk^ha:rā
 ba:lākākā jānmā bhē:lā rāhānīlō: nāvājātā eicu
 rāhājā rā:sābīhā:ri: jī:ba:l jāka:l jāme: hūnākārā
 mā:jā gujā:irā gē:li:hā tⁿ sārā:utī: bā:li:(kula:jā
 ca:ud^hā:ri:kā bhāhīṇā) vimā:tā: lā:lānā -pā:lāṇā
 ke:lākānī|hūnākārā mā:tīkā vicānāpurā
 jīo:supā:ulā me:ⁿ dū: māmijā:utā bhā:jā cātāri: a:
 māhā:dē:vā tātā: bāsulī:me: dū: mā:sijā:utā bhā:jā
 jādū e:vⁿ jō:tī:sā rāhāt^hīnā |hīnākā bā:lā vivā:hā
 surijā:hi: jīomād^hubānī: nīvā:si: rā:mājī: kā:mātā
 jī:kā be:tī: bārāhānījā: dē:vi:kā sⁿgā bhē:lā
 rāhānī|jā:hi sⁿ hūnākā: tī:nā putrā a: tī:nā putrī:
 bhē:lānī| jē: krāmācā: cāndrākāla: (mujjā:si:),
 tājā:gi: urphā rā:mānā:rā:jāṇā,bā:irā:gi:, surjākāla:
 (kūnā:ulī:), sātjē:ndrā a:o:rā dūrgē:cā
 (d^hā:vāghā:tā) c^hān^hīlēri: dā:sājī: rāma:utā
 vā:iṣṇāvā rāhāt^hī a: gārī:bi:me: jī:vānā biṭā:itā
 c^hālān^hī|tā:hi sāmājāme: kumhā:rākā mā:tīkā
 bā:sānāme: sākā:kijō: pākā a: bhō:ājānā:lā:ī bārtānā
 vjāvāhā:rā kārāt^hī|se: bācāpānāme: i: kātē:ko:
 ghā:ilā p^ho:ri kānāk^ha: bā:hārā kājā,o:hīme: kā:gātā
 sā:tīke: k^hājūri: bājābājā le:lā c^hā:rāt^hī|tā: gīnnā
 gīnnā...d^hā:t, tā: gī:nā....suputā ā:bā:jā
 nīkā:lāt^hī|ke:rā:kā t^hāmā sⁿ d^ho:lākā ā:kā:rā ke:rā
 gārādā:īnāme: lātāka: ke:ⁿ dīmīkā dīmīkā dāmā

dāmmā....a: gəpəcci gəpəci gəmə gəmə...kʰu:bə t̪a:lə
 bəjɑ:bɑ:it̪hə|kət̪ɑ:ufiə gɑ:nə bəjɑ:nə ne:nɑ:me:
 d̪e:kʰət̪hi t̪n̪ e:kʰiɑ:t̪hə d̪e:vɑ:le:lə ko:nə: d̪h̪ərə:nije:
 cəkɑ:i ke: cəkəd̪h̪umə ,cəkɑ:i ke:
 cəkəd̪h̪umə,məkai: ke: bəgi:jɑ: ..... d̪h̪əri bəjɑ:kəjə
 pərə: jɑ:t̪hi| se: viva:fiə bʰe:lɑ:sənt̪ɑ: je: gɑ:mə sʰ
 pəd̪əṝlɑ:fiə t̪n̪ d̪hunə si:kʰɑ:it̪ə(svəṃjəgərənɑ:t̪hi:
 kɑ:mət̪ə) gɑ:uɑ:n̪ke: kələkət̪t̪ɑ:me:
 d̪e:kʰe:lɑ:fiə|t̪ɑ:d̪h̪əri lo:kə fiɳəkɑ: mɑ:d̪e:n̪ ijəfiə
 bujʰɑ:ikə je: kət̪ɑ:ufiə məri- kʰɑ:ipə ge:lə fi:t̪ɑ:ikəl
 ko:ləkɑ:t̪ɑ: me:n̪ e:kə nɑ:mi: rɑ:məli:lɑ: t̪hije:t̪ərə
 kəmpəni:me: t̪h̪e:kɑ: bəje:bɑ:kə kɑ:jə mɑ:n̪gəne:
 rəfiət̪hi,t̪n̪ mɑ:inɑ:ijərə sɑ:fiə:bə jɑ:n̪cəme: ənɑ:ri:
 mɑ:ni fiət̪ɑ:bəjə cɑ:fiələkəlfiunəkɑ: sʰ ənunəjə vinəjə
 kərə:it̪ə cɑ:uʰkɑ: ke:rə kɑ:jəkə bəfiɑ:ne: rəfiɑ:it̪ə
 ,səbə t̪ərəfiəkə sɑ:jə bɑ:jə bəjɑ:unɑ:i: si:kʰə
 ge:lɑ:fiə|kət̪e:ko: t̪ərəfiəkə a:d̪h̪unikə vɑ:d̪jəjənt̪rə
 ke:rə mɑ:s̪t̪ərə a: əbʰinəjə kəlɑ:me: pɑ:r̪n̪gət̪ə
 bʰe:lɑ:fiə|juvɑ: bʰe:lɑ:pərə mɑ:rəvɑ:d̪əṝī
 səmɑ:jəke: səfiəjo:gə sʰ əpənə kʰud̪əsərə mən̪d̪əli:
 bənɑ:uləni|jəkʰənə m̪n̪d̪əli:ke: biɳiɑ:rəkə ru:kʰə
 kərə:it̪ə bʰgɑ:lə si:mɑ:nə sʰ t̪əpələ:fiə a: kɑ:rjəkrəmə
 prəst̪ut̪ə kərə:it̪ə je: kɑ:iʰcɑ: puškərə jəmma: bʰe:lə
 cʰələni se: ʿt̪ɑ: bʰo:jəpurijɑ: sʰgət̪ijɑ: lə'ke:n̪ rɑ:it̪ə:
 rɑ:it̪ə pɑ:rə bʰə ge:lɑ:ikəlpo:sɑ:kə a: pərd̪ɑ: se:fiə:

s'ge: lə'b'ha:gələni|sa:tə d̪inəd̪həri o:fi so:ge: ənnə
 jələ tja:gəne: c'həla:fiə|p'hē:rə səbə g'huməla:ikə
 kələkəttā: d̪icənə,o:tjə p'hē:rə s' mā:rəva:də᳚ī
 səma:jə d̪icə s' m'nd̪ali: ni:ji: cələ:ba:kə le:lə a:rt̪hikə
 mādā:itə le:la:inə, b'hē:tələni|c'hō:təc'hinə
 ka:rjəkrəmə viṣjə ki:rt̪tənə m'nd̪ali: bəna:kəjə
 s'ca:litə kərəjəme: la:gi ge:la:fiə|d̪hā:rmikə
 sa:'skəṭtikə ja:gəru:kəttā: le:lə fiunəka: s'ngə d̪hō:ləkə
 ba:dəkə ji:tənə ka:ma:itə(əlo:la:) ra:mə gula:mə
 ja:dəvə- j'hā:ilə (nig'həma:)ga:me:kə mo:fiənəji:
 si'fiə fiā:rəmo:nijəmə|va:dəme: b'ha:ginə
 bəsua:rikə so:mənə ji:,g'nga:purəkə d̪uk'hi:
 t'hā:kurəji: (kəmpa:uṇḍərə)d̪həris'ngə
 pura:inə|ne:pā:ləme: ɛri: ləc'həmi: bā:bu: kə'
 (əlo:la: niva:si:)ga:jənə bəja:nəme: t'həka:itā: rəfi
 d̪hō:ləkə bəjəba:itə əpənā: s' d̪o:bərə upərə uc'hā:li
 p'hē:rə lo:ki tū:lə pəkəre:ne: rəfiət̪hi r'nga:ili:
 me:la:me:|bəfiuṭo:'n əfiərəme: fiinəkə ka:rjəkrəmə
 d̪e:k'hi purəskā:rə d̪e:lə ge:lə c'hələnfi|lək'hənə
 əkt̪iva:ṇə k'hnd̪ə sunā:itə e:kə prək'hərə budd̪hikə
 lo:kə bā:jələ rəfiət̪hi i: kəfijo: ra:məli:la: əvəc̪jə
 kəjəne: fiē:tā:fiə|ja:fi səməjəme: bifiā:rə j'hā:rək'hnd̪ə
 e:kə ra:jjə rəfiā:ikə a: ʔɛtā: jila: mā:ṭre: rəfiā:ikə,
 o:fi: səməjə d̪ərəb'hngā: jila: pəriṣəḍə ke:rə
 upā:d̪hjakṣə a: mād̪hūbəni: lo:kələ vo:rdəkə

ce:arəma:inə ba:bu: k^huei: la:lə ka:mətə finəka:
 sⁿkirttənə prətjjo:gitə:me: purəsk.ɪtə kəjəne:
 c^hələni|ga:mə dɛ:fiə:tə sⁿ lo:kə ke:ⁿ e:fiə:nə gəba:ija:
 ji:ke: p^he:rə sunəjəme: dɔ:sərə nəfiⁿ ub^həra:ikə
 əc^hi,fiunəkərə dɔ: g^hɪtə:kə viʃəjə kirttənə suna:itə
 dɛ:ri: fiəmərə: dɛ:fiə:me: jɛ:nə: ənuda:ird^hə tərⁿgə
 u^hi ja:jəlfia:irəmuniya:ⁿkə məd^hurə a:vəjə
 ke:ⁿbəndə kərə:i lai ja:iko:təkə ce:nəkə jiⁿji:rə
 jəkə:ⁿ k^hi:ⁿcə dā:itət^hiiko:ei: tətəbⁿd^həkə bərəka:
 ba:nfiə bəni ge:la:pərə ga:məme: na:tjəkələ:kə
 a:rəmb^hə kəjələnī|təkərə sⁿca:lənə me:ⁿ jəgəfiə
 pərəkə mⁿdī:lə finəkə a:erəjə st^hələ bənələ a:
 sⁿrəkʃəŋə dā:inə svəo ba:ləgo:viⁿdə siⁿfiə ji:|finəkə
 ra:tjike: si:k^ha:olə ri:fiələsələ ke:ⁿ d^ha:rətəpi fiətəni:
 sⁿ jubəkə lo:kəni tɑ:təp^ha:ri dɛ:k^ha:itə vɑ:dəme:
 durgə:pu:ja: me:ⁿ prədərəcənə kərə:itə ge:la:ikə|o:i:
 sⁿ pu:rvə fiətəni: b^hu:təpu:rvə əe:sərə ləli:tə
 ka:mətə po:k^ha:irə pra:ⁿgəŋə jɛ: ko:ei:sⁿ kudərətj:
 pərivərtənə b^hə' ge:lə rəfiə:ikə,tətəjə ma:inəfi:
 ga:məkə na:təkəkə:rə lo:kənikə sa:tə:pərə prəstutj
 fi:itə rəfiə:ikə|ga:məkə dɔ:be:rə sa:rvəjənikə ka:li:
 pu:ja: dɛ:k^həkəjə əgəfiənə ʃʃʃo:i:ome:ⁿ e:fi pəvitrə
 d^hərə: d^ha:mə sⁿ pərja:vərəŋi:jə ra:sə bifiə:ri: dā:sə
 ji:kə məfiə:prəja:ŋə ga:məfiime: b^he:lənī|e:fi ləghu
 a:le:k^hə me:ⁿ bəfiutə a:ⁿkədə.ā vəfiə tət^hjə səma:

nəfiⁿ səkələ | ɛrədd̪a: sumənə ərpiṭə kəra:itə
cʰija:inə fəmə |

8

svə fərinⁿdənə ka:mətə ji:kə ga:mə mⁿgəra:uni:

mədh̪ubəni: jila: mukʰja:ləjə sⁿ 3 kilo:mi:ṭərə utṭərə
b^ha:gə ghəna: bəst̪i: əvəst̪hitə cʰa:ikə mⁿgəra:uni: |
e:fi: a:d̪rəɐə gra:məke: kʰət̪jja:nəme:ⁿ 250
pəriṅvā:rə ke:vətə (kəutə) əma:tə 50, d̪a:nukə 145,
məllā:fə 7, nā:i: 25, kurmi:4, bəḍə:ī:100, ka:jəst̪hə
e:kə ghərə, so:i:tə bra:fiməṅə 5, bra:fiməṅə
60(bʰələma:nuṣə) ke:rə əṭirikə 100 g^rhəst̪hə
bra:fiməṅə bəsind̪a: rəf̪hət̪hi | e:fiṭhā:mə ṭəpə
kəravā:kə ud̪de:ɐjəsⁿ a:vi səghənə ga:mə bʰe:la:ikə
a: kicʰu lo:kə əntəjə upət̪ikə: ja: bəsəla:fə |
əḍjja:ṭmə kṣe:ṭrə me:ⁿ svərgi:jə məḍənə upa:d̪jja:jə
ṭa:ⁿṭrikə məch̪iⁿd̪rənā:ṭhə je: bā:bā: go:rəkʰənā:ṭhə
ke:rə sāmākā:li:nə cʰələ:fə, fūnəke: ka:kā: pⁿ❖
go:kulənā:ṭhə upa:d̪jja:jə kərmākā:ⁿdə d̪a:rmikə
d̪ṛṣṭiko:ṅə rəkʰāne: miṭh̪ila: me:ⁿ prəsidd̪hi pra:ṭṭə

ke:ne: rāhāt̥hi | vārtāma:nā me:ṅ a:d̥hā: ga:ṅvā
 fiunāke: vṅcāḷā bāsālā cʰānhi | e:hi ga:mākā d̥ākṣiṅā
 mṅgālā bo:ni: rāhā:ikā ja:hiṭhā:mā ma:ud̥hākā
 bāhūt̥a:jāt̥ā upālābd̥hi fiō:it̥ā rāhā:ikā t̥e:ṅ
 e:hiḡa:mākā lo:kā ka:lā:ṅt̥rā me:ṅ mād̥hubāni:
 nā:mā ucca:rāṅā kārājā lāḡā:ikā | ga:mākā sāt̥āle:
 d̥ākṣiṅā sṅ e:ka:d̥cā eivād̥rācānā le:lā mukʰjāt̥h
 d̥u:rā-d̥u:rā d̥hārikā bhākt̥ā lo:kā:ni:kā a:ḡamānā
 fiō:it̥ā rāhā:it̥ā cʰā:ikā | 1957 i:svi:me:ṅ pṅd̥it̥ā e:ri:
 munnī:evārā j̥hā: d̥hārmā:cā:rjā t̥ā:ṅt̥rikā d̥ya:rā:
 se:bā:it̥ā pṅd̥it̥ā e:ri: j̥ājā nā: j̥hā: j̥jō:t̥iṣā:cā:rjā
 kuṭi: st̥hā:pit̥ā ke:lāni j̥e: e:ri: e:ri: 108 ga:uri:ṅkārā
 rā:d̥hē:ejā:mā st̥hā:nā (d̥e:vāsābhā:) kāhā:bā:it̥ā
 cʰā:ikā | d̥hārmā:nurā:gi:-jā:t̥ri:ke: ḡārāmi: me:ṅ
 svārgi:jā me:t̥hāra: rā:ut̥ā mād̥hubāni: d̥ā:t̥ā:kā
 biḡāli: pṅkṅhā: upālābd̥hā cʰā:ikā | e:ka:d̥cā rud̥rā
 t̥i:r̥t̥hā st̥hālā kṣe:t̥rā me:ṅ eumā:rā bhā ḡe:lā
 cʰā:ikā | cā:ukā ke:rā lāḡā mukʰjā d̥ārācānāmā
 pā:pānā:cānā:jā pā:igʰāḡhṅt̥ā: lā:ḡālā d̥āṣṭiḡo:cārā
 bhē:lā | d̥āhīnā bhā:ḡā sṅ bāsāhā: a: bā:mākā:t̥ā sṅ e:rā
 pā:t̥hārā ke:rā bānālā cʰā:ikā j̥e: bād̥āḡ mānāmō:fiākā
 d̥āḡjā upāst̥hīt̥ā ke:ne: ācʰi | e:hi siṅhād̥ya:rākā
 bhāḡālāme: a:d̥h̥jā:t̥mā, ciṅt̥ānā-pu:jānā viā:lā
 bhāvānā bi:cā sābhā:kākṣā ke:rā prāve:cā mād̥h̥jāme:
 t̥riāulā prāt̥i:kā se:fiō: d̥ārācānā:r̥t̥hi: ke: a:kārṣit̥ā

kəra:itə jə| e:fi ga:məkə dəkʃiŋəba:ri tɔ:lə me:
 buɖhəᵛᵛ ma:jə stʰa:nə 700 bərəsə purɑ:nə cʰa:ikə,
 mʰdʒirə purnənirma:nə ka:jə bʰe:la:ikə| dʒurɡa:ji:
 dərəənə le:lə pəro:pəttɑ:kə lo:kə e:təjə a:bi a:ei:sə
 ma:nɡa:itə dɛ:kʰa:icʰə| 200 vərʃə sʰ purvɑ:ri: tɔ:lə
 me:n dʒurɡa: pu:ja: dərəbʰuŋɡa: məfiɑ:rɑ:ja: ka:ləsʰ
 fi:itə əba:itə cʰa:ikə| pəəcimə tɔ:lə me:n dʒurɡa:
 ji:kə pu:ja: prədʰɑ:nə cʰa:ikə, e:təjə kʰe:lə-təma:ə:
 nəfiʰ la:ɡa:itə cʰa:ikə| e:fi kə ləgə sətəle: purɑ:nə
 mʰdʒilə 300 vərʃəkə cʰa:i je: 11 la:kʰə tɑ:kɑ: la:ɡətə
 sʰ tɔ:ləba:ija:kə a:rtʰikə mədɑ:itə sʰ ka:jə
 susəmpənnə bʰe:la:ikə| e:tukɑ: pa:kʰərikə ɡa:cʰə
 ja:tʃri: le:lə a:erəjə stʰələ rupe: vikʰja:tə bʰe:lə
 cʰa:ikə| e:fi mʰdʒiləke: kəne:kəbe: uttərə bʰa:ɡə
 ma:n ka:li: (əja:ma: ma:jə) mʰdʒilə a: pa:igʰə
 po:kʰa:irə cʰa:ikə, təkərə pəcʰəbərija: mufiɑ:rəme:
 məfiɑ:rɑ:ni: ka:mə suʰdəri: ke: na:mə sʰ utkərmitə
 mədʒjə vidʒa:ləjə əla:itə cʰa:ikə| məfiɑ:rə pərə
 ə:nədɑ:rə ɡʰa:tə a: ɡo:lə əbu:tərə: a:ja:dʒi:
 purvəfi kə bənələ cʰa:ikə; jələ əbu:tərə:kə
 nirma:nə ka:jə tətka:li:nə məfiɑ:rɑ:ja: ka:me:əvərə
 siʰfiə dɔ:sərə bija:fiə e:təjə ke:ləni əpənə mənəmərji:
 sʰ e:kə ɡəri:bəkə be:tʃi: sʰ| fiunəke: dʒi:fi kə utkəʃtətɑ:
 a: bʰu:mike: rəmənʒi:jə bəne:bɑ:kə pərəmə udde:əjə
 me:n ke:ne: rəfiətʰi:le:fi stʰa:nəke: rɑ:jə nəgərə sʰ

१०:द०ःिक०: vist०:त०: अ०:द०:ज०:न०: क०:र०:ब०:क०: क०:ह०:ग०:ा:उ०:त०:
 बु०:ज०:ा:ि०:ह०:। e:fi ga:məkə ne:ja:jikə sʰdərʰətə:
 cərca: d̥o:sərə kʰe:pə kərəbəl e:fi gra:məkə
 svəna:mə d̥hənjə svərgi:jə f̥ərinʰd̥ənə ka:mətə ʒi:
 ko:ləka:t̥a: me:ʰ kʰa:iti 3 kətt̥h̥a: ʒəmi:nə məd̥hubəni:
 ləf̥ərija:g̥ʱjə ba:d̥həme: upa:rjənə ke:lətt̥hi ʒe:
 1976i: ०:अ०:क०:ह०:ि०:ल०: ब०:ह०:र०:त०: क०:ा:ivərtə kəlja:ŋə səmit̥i ke:
 cʰa:t̥ra:va:sə le:lə sʰpu:rŋə rəkəba: d̥a:nə-pətt̥rə
 d̥əst̥a:ve:ʒə bəna:ke: d̥a:it̥ə ət̥i piçʰəd̥ə:lə səma:ʒə
 ke: cʰa:t̥rə (ke:vət̥ə) ke: pəhilə be:rə məd̥hubəni:
 ʒila: mukʰja:ləʒə me:ʰ upələbd̥hə ke:ləni, e:fi
 cʰa:t̥ra:va:səkə nirma:ŋə 3 kəmərə: 1980 me:ʰ
 bʰe:lə, ʒirŋo:d̥va:rə le:lə kət̥e:ko: ma:nəni:ʒə
 ra:ʒəne:t̥a:kə a:icçʰikə ko:ʒəkə səf̥əjo:gə bʰe:t̥a:it̥ə
 rəf̥ələ:ikə। pʰe:rə d̥o:səro: d̥a:t̥a: kijo: e:f̥inə
 əvəd̥a:nəkə le:lə e:fi ga:məme: a:gu: a:bi svərgi:jə
 ka:mətə ʒi:kə səf̥əcərə bəni əpənə na:mə ʒəgəʒija:rə
 kərət̥hi se: a:ə ʒəga:it̥əsənə bʰə' rəf̥ələ f̥inə। e:fi
 ga:məke: əpənə pa:it̥ikə e:lə ०:e:nə ० ʒh̥a: sənə
 vibʰu:t̥i kəf̥ia:it̥ə cʰət̥hi:nə, a: se: 5 t̥a: a:i: ०:e: ०:e:sə ०-
 əi: ०:pi: ०:e:sə ० a:pʰisərə e:t̥uka: be:t̥a: bənəla:f̥ə ।
 eri: vino:d̥ə kuma:rə bif̥a:rə ra:ʒə prəca:sənikə
 se:va: se:f̥io: e:f̥iit̥h̥a:məkə rəf̥əba:si: t̥h̥ika:f̥ə। e:fi
 ga:məkə ma:ʰtikə f̥əmə cʰd̥ənə bʰd̥ənə a:orə
 əbʰinʰd̥ənə kəra:it̥ə cʰhi:।

səbə kəra:itə cʰa:ikə prəŋa:m

svətʰtʰrətʰa:kə əmərə se:nɑ:ni: svəʔənəntə la:lə
ka:mətə jɪ:kə puŋjə smərəŋə fi:itə e:kətɑ: ci:tʰrə
mɑ:nəsə pətələ pərə əba:itə əchi | svɑ:dʰinətʰa:kə
gɑ:ndʰi: sənə mukʰa:kʰɪkə a:bʰa: a: mo:təgərə
rʰgəfi:nə kʰa:dʰi:kə kəmi:jə-dʰo:tʰi: a: ce:əma:
pəfirəne: cərəkʰɑ:nɑ: gəməcʰa: ka:nfiəpərə sətələ
e:kə mɑ:fiətʰma: jɪ: sʰ gəɖəba: gɑ:məme:
pəfiləberə bʰe:ʰtə kəra:itə cʰi:; tʰ nɑ:mə-pəricəjə
jənələfiə a: pucʰa:itə bətələfiə kətʰe:kəme: pəɖʰa:itə
cʰi: ba:u: | fiəmərə: muʰfiəsʰ je: əbdə bəfiərə:jələ tʰ
ke:rə prəənə ke:ləni pi:jɪ: ɖi:ɑ:rəɖi: kəra:itə
a:ina: pɑ:fiunə jəgəɖi:ə ka:mətə jɪ:kə sʰgə kətəjə
ba:ua: dʰəfiəna: rəfiələ cʰi: | fiəmərə uttərə suni je:
ignusʰ ghəre: ba:isələ pətʰrɑ:cɑ:rə ko:rsə kə'
rəfiələfiu:ʰ əchi a: pəri:kʂɑ:le:lə tʰi:nə be:rəkə əvəsərə
ɖe:lə ge:lɑ:ikə əchi se: mujəpʰərəpurə ɖəʔ
əmbə:ɖəkərə ju:nəbərəsi:tʰi:kə la:ibre:ri: me:ʰ ja:
pəri:kʂɑ: ɖe:ləfiu:ʰ | o: a:jɑ:dʰi:kə sʰgrɑ:məkə a:
rəcəna:tʰməkə ka:rjəkrəməkə sʰgə-sʰgə ja:tʰi:jə
məfiɑ:səbʰa:kə ka:jəkə cərəcə kəra:itə bʰa:və vibʰo:rə

fio:itə ro:ɖənə kəɾəjə ləgəla:fiə.... | fiunəkə
 prænnətɑ:kə no:rə sⁿ b^həsija:itə i: səma:jə
 məj^həd^hɑ:rə sⁿ a:k^hirə kə^hijɑ: ɖ^həri kətəba:fiə
 la:gətə..... | fiunəkɑ: bɑ:re: me: svə◊ rɑ:mə
 nɑ:rɑ:jəŋə mənɖələ ji:kə tərəkə b^he:ləni je: ɖu:
 əɖ^hja:jə me:ⁿ a:jəɖi:sⁿ pu:rvə a: bɑ:ɖəkə səməjə kɑ:lə
 k^həŋɖə me: kɑ:rjəkə le:k^hɑ: jo:k^hɑ: fio:itə | prək^hja:tə
 səma:jəvɑ:ɖi: cintəkə, vicɑ:rəkə, nirəpe:kʂə,
 səma:jəse:vi:, eikʂɑ:pre:mi:, b^hɑ:rətə
 sərəkɑ:rə,ɖbɑ:rɑ: tɑ:mrəpətṛəsⁿ səmma:niṭə
 svət^hṛətɑ: se:nɑ:ni: bɑ:bu: ənəntə lɑ:lə kɑ:mətə
 ji:kə jənmə eri: svə◊ fiərinⁿɖənə kɑ:mətə e:vⁿ
 eri:mətji: k^həjəni: ɖe:vi: ji:kə g^hərə 109 vərʂə pu:rvə
 19 jənəvəri: ke:ⁿ g^ho:g^hərəɖi:fiɑ: prək^hɖəkə:
 gəɖəvɑ: gɑ:məme: ətji pic^həɖəṛ vərgə ke:vətə
 ja:ttime: b^he:lə rəfiəni | fiunəkərə bɑ:lə viva:fiə
 su:rjəkəla: ɖe:vi:kə sⁿgə b^he:ləni ,ja:hi sⁿ cɑ:ri putṛə
 e:kə putṛi: b^he:ləni | vo: sənɑ:tənə fiindu:
 ɖ^hərməkə: mɑ:nɑ:itə vɑ:iʂŋəvə c^həla:fiə | ke:vətə
 səma:jə əpənə itji:fiɑ:sə ja:nəbɑ:kə lɑ:ləsa: jəru:rə
 rək^hɑ:itə fio:jətə | bi:fiɑ:rə a: ne:pɑ:ləkə miṭṭila:
 prəkʂe:tṛə me:ⁿ ləgəɖ^həkə e:kə kəro:ɖəṛ a:bɑ:ɖi:
 bɑ:lɑ: kijo:tə ke:rə ke:vərtə a: ke:utə (ke:vətə) ja:tji
 nɑ:mə sⁿ 1931 i:◊ me:ⁿ britiə fiuku:mətə
 sərve:kʂəŋə kəre:ne: rəfiɑ:ikə | tɑ:fi:me:ⁿ niʂɑ:ɖə -

malla:fiə ke:ⁿ pʰtʰəkə ru:pe: sⁿkʰja:ⁿbələ d̥e:kʰa:jələ
 gəla:ikə je: vətʰtʰama:nə ka:lə me:ⁿ go:dʰəꣳ səfiəni:
 səma:ɟə kəfiəba:it̤ə əchi| o: jələcərə a: fiəməsəbʰə
 tʰələcərə (k.ɟika:rjə) ru:pe: ələge:-ələgə əa:d̥i: -
 viva:fiəkə t̤t̤ka:linə sa:ma:ɟikə sⁿskʰt̤i sⁿ pʰəɟəɟə
 me:ⁿ pəɟəꣳlə chi:| o:na: ma:it̤hili: pⁿji: prət̤hə:
 ənusa:re: ku:rmi: ja:t̤ikə əᵑgəkə ru:pəme: ke:vət̤ə
 d̥hə:nukə a: əma:t̤əkə gəᵑəna: bʰe:lə əchi| mud̥a:
 va:st̤əvikət̤a: kichu a:ure: chə:ikə| ge:t̤e: kəfiəne:
 chət̤hi" ra:ɟrəkəvi vəjəfiə fi:t̤a:fiə je: d̥e:əkə succa:
 əpənə ja:t̤ikə it̤fiə:səkə səbə prəmukʰə gʰət̤əna:ke:
 pa:rəspərikə səmbəndʰəkə səndʰa:nə pa:vi ge:lə
 fiə:jə| jinəka: iho: jna:t̤ə bʰə səkələ fiə:jə je: fiunəkə
 ja:t̤ijə it̤fiə:səme: ko:nə - ko:nə nəmfiərə gʰət̤əna:
 gʰət̤it̤ə bʰe:lə chə:ikə| "t̤əkərə pəriᵑa:mə ki:
 bəfiərə:la:ikə fiənə? fiərə:kə ja:t̤ikə əd̥ja:t̤əmikə
 vice:ɟət̤a: fiə:ichə , ko:nu: sⁿskʰt̤ikə va:iciɟt̤jə
 fiə:jəchə sⁿsa:rə a: ji:vənəke: d̥e:kʰəba:kə d̥ivjə d̥ɟt̤i
 fiə:it̤ə əchi| je: kəvi e:fi d̥ɟt̤i - bo:d̥həke: əbhivjəkt̤i
 d̥ə' səkəjə, səjəfiə ra:ɟrəkə ra:ɟrəkəvi kəfiə:ba:
 jo:kərə fiə:it̤ə chə:ikə' ke:vət̤ə ja:t̤i me:ⁿ a:kʰirə
 ra:ɟrəkəvime:ⁿ na:mi:t̤ə ke: bʰe:la:fiə əchi? jəkʰənə
 ki bəfiut̤ə: ka:vjə rəcəna:ka:rəkə kit̤a:bə prəkə:eiᵑə
 bʰə rəfiələ chə:ikə| e:fi le:lə ra:ɟtri:jə ra:ɟd̥hə:ni:
 me:ⁿ vʰfiəd̥ə, virməəkə a:vəɟəkət̤a: səməjə ke:rə

ma:ngə cʰi: '...a:nəntə ba:bu: a: fiunəkə s"gi:
ma:stərə sa:fiə:bə a:nəndə ɛərəŋə ji: əpəna: ja:tɪme:"
ra:st̪rəkəvikə nikʰa:rə pərə:kʰəjə se:fiə: cələlə
cʰələ:fiə | svə ɛərəŋə ji:kə st̪e:cu: bənika:i
bira:ji:t̪əme: se:fiə: ra:jəst̪ʰa:nə s" a:bi ge:lə cʰa:ikə
je: st̪ʰa:pəna:kə ba:t̪ə jo:fiə:it̪ə əcʰi |

əpənə m"t̪əvjə editorial.staff.videha@gmail.com
pərə pət̪ʰa:u |

२.४.nirməla: kərəŋə- əgni ɛikʰa: (kʰe:pə-२७)

nirmāla: kārṇā (११६०-), eikṣa: - e:mā. e.:, na:ifārā-
kārā:ṣpurā, dārābhāṅga:, sa:surā- go:dhāṅṅa:ri:
(bālāha:), varttāma:nā niva:sā- ra:nci:, ṣā:rākāṅṅa:
ṣā:rākāṅṅa sārāka:rā māhila: e:vⁿ ba:lā vika:sā
sa:mā:ṣikā surākṣa: vibhā:gāme: ba:lā vika:sā
pārijo:ṣāna: pādā:dhika:ri: pādāsⁿ se:va:nivṛtti
upāra:ntā svātṛā le:kānā

agni eikā: (bhā:gā- २७)

(mu:lā hīndī:- svārgi:jā jīṭe:ndrā kumā:rā kārṇā,
ma:itṛi: ānuva:dā- nirmāla: kārṇā)

kāṭā: ākānā dhāri:

urvāci: a: rā:ṣa: puru:rāva: āpānā gṛhāstṛā jī:vānāka
upābhā:gā kārāva: me:ⁿ dūnija:ⁿkā sābā kicḥu
bisa:ri vjāstā bhās ge:lā cḥāla:hā

a:bə a:gu:.

ra:ja: puru:rəva: a: urvəei: viva:hitə ji:vənə me:᳚
 əpənə prənjə s᳚b᳚d᳚hə ke: prəga:᳚᳚᳚ s᳚s prəga:᳚᳚᳚ə᳚mə
 kərəva: me:᳚ bəhitə vjəstə b᳚əs ge:lə c᳚ələ:᳚hə᳚ ra:ja:
 əpənə ra:jjə s᳚ca:lənə a: prəja: ke: səməsja: səs
 d᳚:ra b᳚əs kəs urvəei: ke: sa:u᳚d᳚ərjə pa:᳚ə me:᳚
 a:bədd᳚hə b᳚əs ge:lə c᳚ələ:᳚hə᳚mud᳚a: e:kə ka:rjə hie:᳚tu
 o: sətətə səjəgə rə᳚hi:᳚tə c᳚ələ:᳚᳚hi | e:᳚᳚ə səbə kic᳚u
 bisəri ge:la: ke: upəra:ntə᳚᳚hi urvəei:kə cərtə o:
 e:ko: k᳚ə᳚᳚ nə᳚hi bisəralə᳚᳚hi |o: əpənə səməstə cəkt᳚i
 s᳚s a: sədj᳚ k᳚ənə səjəgə rə᳚hi me:məna: səb᳚əkə rək᳚a:
 me: la:gələ rə᳚həla:᳚hə᳚ b᳚əle: d᳚unu: go:᳚te: ko:᳚no:
 upəvənə me:᳚ rə᳚hitə᳚᳚hi ə᳚᳚həva: kunu: a:᳚erəmə
 me:᳚!mud᳚a: urvəei:kə d᳚unu: me:məna: se:᳚᳚o:
 ᳚᳚unəka: d᳚unu: pra:᳚᳚i:kə s᳚gə᳚᳚hi d᳚:k᳚əba: me:
 əba:᳚tə rə᳚hi:᳚tə c᳚ələ | ra:jjəmə᳚hələ me: se:᳚᳚o: e:kə᳚ta:
 sund᳚ərə sənə səja:jələ kək᳚ə me: d᳚unu:
 me:məna:kə niva:səkə vjəvəst᳚᳚a: kə:᳚lə ge:lə c᳚ələ᳚
 d᳚unu: me:məna:kə rək᳚a:kə le:lə sədj᳚k᳚ənə d᳚: ᳚a:
 pə᳚᳚ere:d᳚a:rə o:᳚᳚hi d᳚unu: ji:vəkə s᳚gə rə᳚hi:᳚tə c᳚ələ᳚
 je:na: a:d᳚ami: s᳚gə pə᳚᳚ə᳚᳚a:i:᳚ rə᳚hi:᳚tə
 c᳚a:᳚ikə,o:᳚᳚᳚ina: d᳚unu: me:məna: s᳚gə d᳚unu:

pəfiərə:d̪ɑ:rə rəfi:it̪ə cʰələl o:nɑ: pərəcʰɑ:i:᳚ t̪əs
 ənfia:rə me:᳚ a:d̪əmi: s᳚s viləgə bʰəs ja:it̪ə
 cʰɑ:ikə,mud̪ɑ: pəfiərə:d̪ɑ:rə ənfia:rəfiu me:᳚ t̪ətpərə
 rəfi:it̪ə cʰələl me:məna:kə surəkʃɑ: me:᳚| urvəci:
 se:fiə: rɑ:ja: puru:rəvɑ: s᳚s ət̪j᳚t̪ə prəsənnə
 cʰəli:fiəira:ja: puru:rəvɑ:kə s᳚gət̪i me:᳚ prəsənnət̪ɑ:
 e:v᳚ c᳚cələt̪ɑ: je:na: fiunəkərə əvibʰɑ:jjə səkʰi bənələ
 cʰələl, je: səd̪ikʰənə fiunəkɑ: s᳚gəfi rəfi:it̪ə cʰələl
 kəkʰəno: kɑ:lə fiunəkərə c᳚cələt̪ɑ: rɑ:ja: ke:᳚ se:fiə:
 pərə:ɛɑ:nə kərə:it̪ə cʰələni, ja:fi kɑ:rəŋe:᳚ o:
 pərə:ɛɑ:nə bʰəs ja:it̪ə cʰələ:fiəla: urvəci: səs piṭɑ:
 ja:it̪ə cʰələ:fiə,mud̪ɑ: a:pəsi: jʰəgəḍə᳚ ma:ṭrə
 unəkɑ: səbəfiəkə məḍʰjə məḍʰurə ṭəkərə:rə
 cʰələnfi| fiunəkɑ: ḍunu: ke: məḍʰjə fiə:i: bələ:
 ṭəkərə:rə kəfijo: kələfiə ke: ru:pə nəfi le:ləkəl o:nɑ:
 t̪əs pət̪i-pət̪ni:kə məḍʰjə fiə:i: bələ: ṭəkərə:rə ke:
 e:kə ələgə a:n᳚ḍə fiə:it̪ə cʰɑ:ikəl ja:fi gʰərəme: j᳚
 ko:no: no:kə-jʰo:᳚kə əṭʰəvɑ: ṭəkərə:rə nəfi fiə:it̪ə
 cʰɑ:ikə ṭəkʰənə o: ke:fiənə gʰərə əcʰi| i: no:kə-jʰo:᳚kə
 əṭʰəvɑ: ṭəkərə:rə va:ivɑ:fiəkə ji:vənə ke: sukʰəkə
 e:kət̪ɑ: məfiəṭyəpu:rŋə ə᳚gə ṭʰikəl rɑ:ni:kə c᳚cələ
 vjəvəfiɑ:rəkə kɑ:rəŋe:᳚ rɑ:ja: me:᳚ c᳚cələt̪ɑ: a:
 cəpələt̪ɑ: sənə guŋə bəfiut̪ə ṭi:vrə gət̪i s᳚s vikəsit̪ə
 bʰəs rəfiələ cʰələl,səd̪ikʰənə ɛɑ:nt̪ə a: g᳚bʰi:rə rəfiəi:
 bələ: rɑ:ja: urvəci:kə sa:nnid̪ʰjə me: e:fiənə

c^ucələtɑ: a: cəpələtɑ: d̪e:kʰəba:it̪ə cʰələ:fiə je: d̪e:kʰi
 kət̪e:ko: be:rə urvæsi: se:fiə: a:əcərjəcək̪it̪ə bʰəs
 ja:it̪ə cʰəli:fiə a: fiunəkɑ: so:jʰɑ:ⁿ me: o: əpənə
 pərə:jəjə svi:kɑ:rə kəs la:it̪ə cʰələt̪hi | e:kə d̪i:nə
 d̪unu: d̪ⁿpət̪i pra:k̪it̪ikə ru:pə sⁿ bənələ e:kə
 sundərə jʰi:lə ləgə ba:isələ prək̪it̪i ke:ⁿ mənə:rəmə
 d̪i:je:vəli d̪e:kʰi a:nⁿd̪ə ləs rəfiələ cʰələt̪hi | ra:ja: e:fi
 d̪i:je me: be:si: d̪u:bi ge:lə cʰələ:fiə | e:mfiərə urvæsi:
 d̪i:re:-d̪i:re: ut̪hi ge:lət̪hi a: fiunəkə d̪i:st̪i sⁿ bəca:it̪ə
 cupəcɑ:pə e:kət̪ɑ: gɑ:cʰəkə pa:cʰu: nukɑ: ge:li:fiə |
 punh o: d̪i:re:-d̪i:re: ja: kəe: o:fi v̪k̪sə ke:rə
 d̪ɑ:risⁿ jʰu:li ge:li:fiə | a: pʰe:rə d̪i:re:-d̪i:re: e:fi
 ɛ:kʰə səs o:fi ɛ:kʰə pərə cət̪ⁿait̪ə o:kərə pa:t̪ə
 səbʰəkə bi:cə nukɑ: kəs ba:isi ge:li:fiə | əcəkke:
 ra:ja: kicʰu pucʰələt̪hi urvæsi: səs,jəkʰənə
 prət̪jutt̪ərə nəfi bʰe:t̪ələnfi,ra:ja: gʰumələt̪hi
 urvæsi: ke: d̪i:ɛa: me:ⁿ,o: vicəl̪it̪ə bʰəs ge:lət̪hi
 fiunəkərə st̪ⁿɑ:nə rikt̪ə d̪e:kʰi | a:əcərjəcək̪it̪ə bʰəs o:
 e:mfiərə-o:mfiərə əpənə d̪i:st̪i gʰumɑ:bəjə ləgələ:fiə
 | o: vja:kulə bʰəjə səbʰə d̪i:ɛa: me: e:mfiərə-o:mfiərə
 t̪əkələn̪i,əpənə d̪i:st̪i gʰumɑ:-gʰumɑ: kəs urvæsi: ke:
 t̪lə:ɛə ke:lət̪hi,mud̪ɑ: kət̪əfiu nəfi bʰe:t̪ələnfi
 sunəkərə prija: urvæsi: | a:bə ra:ja: ət̪jⁿt̪ə bʰəjəbʰi:t̪ə
 bʰəs ge:lɑ:fiə a: urvæsi: ke:ⁿ t̪i:vrə a:vɑ:jə me:ⁿ
 bəja:bəjə ləgələ:fiə,mud̪ɑ: urvæsi: nəfi e:li:fiə | ra:ja:

funəka: nəhi bʰe:ʈəla: pərə ciʰt̪iʈə bʰə ge:lə
 cʰəla:fiə|muɖa: o: o:ʈəjə sʰ uʈʰi kəs kəʈəfiu ɖu:rə cəli
 kəs funəkərə ʈəla:ə me: e:mfiərə-o:mfiərə se:fiə:
 nəhi ja: səka:it̪ə cʰəla:fiə,ka:rəŋə funəkərə ɖunu:
 me:məna: ke: o:fi bija:ba:nə me:ʰ cʰo:ɖəʈi kəʈəfiu
 ge:na:i sʰbʰəvə nəhi cʰələnile:fiənə st̪iʈi me:
 funəkərə kuʰʈa: a: ʈa:məsə bəɖʰəʈi rəfiələ cʰələnile:
 o:fi kuʰʈa: me:ʰ o:
 "urvəci:....urvəci:....urvəci:...." a:va:ʈə ɖe:ləʈi lo:
 jo:rə-jo:rə sʰ a:va:ʈə ɖəʈ rəfiələ cʰələʈi a: əpənə ɖəʈi
 ɖu:rə-ɖu:rə ɖʰəri pəsəri ʈa:ki rəfiələ cʰələʈi urvəci:
 ke:ʰ | jʰi:lə ke: ca:ru: ka:ʈə a: o:fi pa:rə əpənə ɖəʈi
 ke: si:ma: ʈəkə ɖe:kʰəba:kə prəja:sə kəs rəfiələ
 cʰələʈi|urvəci: ke:ʰ nəhi bʰe:ʈəla: pərə ət̪iʈə ɖukʰi:
 bʰəs kəsə: gʰəbərə: kəs a:urə ɖu:rə ʈəkə funəka:
 ɖe:kʰəba: fi:ʈu e:kʰənə ʈa:ɖʰə bʰe:lə
 cʰələʈi,ʈəkʰənəhi u:pərə ga:cʰə pərə sʰs urvəci:
 "ɖʰəmmə" ke:rə a:va:ʈə kərə:it̪ə ni:ca:ʰ ɖʰərəʈi:
 pərə ku:ɖi kəs punh ra:ʈa:kə ka:nfiə pərə ba:isi
 ge:li:fiə| ra:ʈa:kə gʰəbərə:e:lə mukʰəmʰɖələ ɖe:kʰi
 urvəci: ʈəʈʰa: kəs fiʰsəjə ləgəli:fiə|urvəci:kə i:
 əra:rəʈi: cʰcələ vjəvəfiə:rə ɖe:kʰi ra:ʈa:kə kro:ɖʰə
 kʰəŋə bʰəri me: səma:pt̪ə bʰə' ge:ləni,a: o:fi: fiʰsəjə
 ləgəla:fiə| ra:ʈa: urvəci:kə sʰgəʈi me:ʰ rəfi kəmə
 cʰcələ a: əra:rəʈi: nəhi rəfiələ:fiə| funəkə cʰcələ

ॐरा:र॑त्तः मो:न॑ मे:॑ उर्व॑वै:क॑ ए:॑हि ॐरा:र॑त्त॑ के:॑
 अ:॑र॑ ब॑े:सि: ब॑ा:रि: ॐरा:र॑त्त॑ स॑ प्र॑त्तुत्त॑र॑ द॑े:बा:क॑
 वि॑चा:र॑ उ॑त्थ॑ल॑नि॑ले:॑हि ले:॑ल॑ ०: ॑े:क॑त्ता: क॑त्त॑र॑ना:क॑
 क॑हे:॑ल॑ क॑र॑वा:क॑ वि॑चा:र॑ के:॑ल॑त्त॑हि ॑त्त॑क॑न॑ उर्व॑वै:
 मे:॑म॑ना: स॑ब॑ह॑क॑ स॑ग॑ क॑हे:॑ला:॑त्त॑-क॑हे:॑ला:॑त्त॑ ०:क॑रा:
 द॑ुनु: ॑े: द॑ुला:र॑ क॑र॑वा: मे:॑ व॑स्त॑ च॑ह॑लि:,०:॑हि
 का:॑ल॑ रा:॑या: पु॑रु:र॑वा: ग॑हि:॑र॑ ्॑थि:॑ल॑ मे: ॑ुसि
 ग॑े:ल॑त्त॑हि अ: ्॑थि:॑ल॑ मे: द॑ु:र॑ द्॑ध॑रि ॑ि॑े:ल॑बा:क॑ ना:॑त्त॑क॑
 क॑र॑ज॑ ल॑ग॑ल॑त्त॑हि॑क॑नि अ:॑गु: ब॑द॑त्त॑ला:क॑
 बा:॑द॑,दु:॑ब॑ा:क॑ ना:॑त्त॑क॑ क॑रा:॑त्त॑,॑ो:र॑ स॑स॑ क॑रु॑त्त॑
 स्व॑र॑ मे:॑ पु॑का:र॑ ल॑गा:॑ल॑त्त॑हि - "उर्व॑वै:॑हि॑म॑रा:
 ब॑चा:॑ु!॑हि॑म॑रा: ब॑चा:॑ु!॑उर्व॑वै:॑! हि॑म॑ दु:॑बि र॑हि॑ल॑
 च॑हि:॑" हि॑म॑ दु:॑बि र॑हि॑ल॑ च॑हि:॑ प॑हि॑ने: ॑ुन॑का: स॑
 ग॑प्प॑ क॑रा:॑त्त॑ का:॑ल॑ उर्व॑वै: ॑े: ्॑त्ता:॑त्त॑ ब॑हे:॑ल॑ च॑ह॑ल॑नि
 ॑े: ॑ुन॑का: ॑ि॑े:ल॑ब॑ न॑हि॑ ॑बा:॑त्त॑ च॑ह॑नि,॑त्ता:॑हि ले:॑ल॑
 उर्व॑वै: ॑े: ल॑ग॑ल॑ ॑े: रा:॑या: दु:॑बि र॑हि॑ल॑ ॑ि॑े:॑त्ता:॑हि,
 ॑त्ता:॑हि ले:॑ल॑ ०: ॑े:॑त्त॑क॑ ॑ो:र॑ स॑ चि॑ज्या: र॑हि॑ल॑ च॑त्त॑हि
 उर्व॑वै: स॑स॑ स॑हि॑:॑त्त॑: मा:॑गि र॑हि॑ल॑ च॑त्त॑हि। ॑: सो:॑चि ०:
 प॑ल॑क॑ ्॑थ॑प॑का:॑त्त॑ ्॑थि:॑ल॑ ल॑ग॑ अ:॑बि ग॑े:॑लि:॑हि॑०: रा:॑या: ॑े:
 ब॑चा:॑ब॑ज॑ ले:॑ल॑ अ:॑ज॑ल॑ च॑ह॑लि:॑हि,मु॑द॑: ०:॑त्त॑ ॑ुन॑का:
 रा:॑या: ॑े: नि॑र॑जि:॑व॑ स॑न॑ ब॑हे:॑ल॑ ॑रि:॑र॑ द्॑धि:॑रे:॑द्॑धि:॑रे:
 ॑े:क॑त्ता: च॑त्ता:॑न॑ ॑े: पा:॑चु पा:॑नि मे:॑ दु:॑बा:॑त्त॑
 ब॑हे:॑त्त॑ल॑नि॑उर्व॑वै: द॑रि ग॑े:॑लि:॑हि अ: ०:॑हि: ्॑थ॑ब॑रा:॑हि॑त्त॑
 मे:॑ ्॑थि:॑ल॑ मे:॑ कु:॑द॑ि ग॑े:॑लि:॑हि॑: पा:॑नि ॑े: ॑ि:॑ग॑र॑त्त॑:
 स॑स॑ क॑त्ता:॑त्त॑ रा:॑या: ॑े: नि॑क॑त्त॑ प॑हि॑नु॑चि ग॑े:॑लि:॑ ०: ॑ो:॑न॑ो:

t̄arəfi:ᵐ ra:ja: ke: səfi:ra: d̄e:ne: pa:ni me:
 kʰi:ᵐca:it̄ə kinɑ:rə d̄isə a:bəjə ləgəli:fiə| bəfiut̄ə
 kəʰina:i: sᵐs ra:ja:kə sᵐgə ʃhi:ləkə ka:t̄ə me: pəfiuᵐci
 səkəli: urvəci:| ra:ja:kə əri:rə ʃhi:ləkə kəcʰɑ:rə pərə
 pəfiuᵐcəla: upərə:nt̄ə urvəci: fiunəkə na:ri: a:
 sa:ᵐsəkə pəri:kṣəṇə ke:lət̄hi| na:d̄əᵐᵐī t̄əᵐ d̄hi:re:-
 d̄hi:re: cəla:it̄ə cʰələ mud̄ɑ: sa:ᵐsə nəhi cəli rəfiələ
 cʰələ| i: t̄əᵐ m̄t̄jukə sᵐke:t̄ə spəṣt̄ə ru:pe:ᵐ d̄e:kʰəba:
 me: a:bi rəfiələ cʰələ|əo:kə-sᵐt̄əpt̄ə urvəci: a:ᵐkʰi me:
 no:rə ləs kəs ka:nəjə ləgəli:fiə| o: ka:ni rəfiələ
 cʰəli:fiə, a: a:d̄rə svərə me:ᵐ kichu -kichu ba:ʃi rəfiələ
 cʰəli:fiə |- "o:fiə prijə a:bə fiəmə ko:na: kə rəfiəbə !
 a:bə fiəmərə ke: səfi:ʃə fi:ʃəjət̄ə !fiəmərə: cʰo:d̄əᵐᵐī
 kət̄əjə cəli ge:la:uᵐ !a:bə fiəmə ke:kərə bʰəro:se: əfi
 d̄hərət̄i: pərə rəfiəbə!" e:fiənə t̄arəfiəkə vibʰinnə
 ba:t̄ə kəfi:it̄ə urvəci: biləkʰi-biləkʰi kəs ka:ni
 rəfiələ cʰəli:fiə,a: d̄unu: a:ᵐkʰi sᵐs d̄əfi:ᵐ-bəfi:ᵐ no:rə
 ʃhəfiərə: rəfiələ cʰəli:fiə| e:t̄əjə fiunəkərə səfi:ʃəjət̄ə:
 kərəjə va:ṣt̄e: kinəko: a:bəjə ke: ko:no: sᵐbʰɑ:vəna:
 nəhi cʰələe:fi ʃənə-əu:njə vənə kṣe:t̄rə me:
 fiunəkərə səfi:ʃəjət̄ə: kərəjə le:lə kijo: ko:na: kəs
 əba:it̄ə| o: səbə kinəko: bina: ʃa:nəkɑ:ri: d̄e:ne:
 ət̄əfiə a:jələ cʰələt̄hi| t̄əkʰənə e:fiənə: st̄hit̄i me:ᵐ
 rəkṣəkə ke: fiui:t̄ət̄hi! ke:o: bʰəro:sə d̄e:məjə vəla:
 nəhi cʰələnī| d̄u:ᵐkʰə səs ka:t̄ərə urvəci: əpəna: ke:

ni:səfiɑ:jə ənubʰəvə kəra:it̪ə e:fiənə st̪it̪i me:
kəʃt̪əɖɑ:jəkə kəruŋə svərə me: vilɑ:pə kəra:it̪ə
rəfiəli:fiə|fiunəkərə me:məna: se:fiə: o:t̪jə a:bi ge:lə
cʰələ a: pre:məpu:rvəkə rɑ:jɑ:kə d̪e:fiə pərə
cumbənə ləs rəfiələ cʰələi: d̪e:kʰi urvəci: əpənɑ: ke:
əsəfiɑ:jə bu:jʰi me:məna: ke: əpənə prijəjənə
mɑ:nɑ:it̪ə a:rə kəruŋə svərə me: vilɑ:pə kərəs
ləgəli:fiə| kicʰu kɑ:lə d̪həri e:fi t̪ərəfiə: vihvələ bʰəjə
vilɑ:pə kəe:lɑ:kə bɑ:d̪ə o: ut̪hi kəs t̪hɑ:ʀhə fiə:it̪ə
kəfiələt̪hi - " t̪hi:kə cʰɑ:i prijə,əfiɑ: fiəmərə: cʰo:d̪ə
kəs cəli ge:ləfiu! a:bə fiəməfiu: j̪i:bəs nəfi cɑ:fiɑ:it̪ə
cʰi: fiəməfiu: a:bə a:t̪məfiət̪jɑ: kəs le:bəl" i: kəfi
o:fiə: j̪hi:lə me: ut̪əri ge:li:fiə, a:gu: bəɖʰəba: s̪
pəfiine: e:kə be:rə pʰe:rə puru:rəvɑ: ləgə a:bi
rɑ:jɑ:kə kəpɑ:rə pərə cumbənə ləs kəs kɑ:nəjə
ləgəli:fiə| rɑ:jɑ:kə e:kə-e:kə əŋgə ke: cumbənə lɑ:it̪ə
kɑ:nɑ:it̪ə rəfiəli:fiə|kicʰu kʃəŋəkə bɑ:d̪ə
puru:rəvɑ:kə a:kʰi j̪həpəkəs lɑ:gələ cʰələ | kicʰu
kɑ:lə d̪həri a:kʰi d̪hi:re:-d̪hi:re: pʰu:j̪it̪ə b̪d̪ə fiə:it̪ə
rəfiələ ... a: pʰe:rə d̪unu: a:kʰi kʰuji ge:lə| urvəci:
no:rə bʰərələ a:kʰi s̪ əerusikt̪ə svərə me: bəjəli:fiə
- . " a:bə əfiɑ:kə ke:fiənə mo:nə əchi prije!" rɑ:jɑ:
puru:rəvɑ: t̪i:vrə svərə s̪ t̪həfiəkka: ləgəbɑ:it̪ə
fi:sɑ:it̪ə bəjələ:fiə - " fiəmərə: fiəmərə: t̪əs kicʰu nəfi
bʰe:lə əchi!t̪əkʰənə fiəmərə fiɑ:lət̪ə ke: bɑ:re: me:

kie:kə pu:cʰa:it̪ə cʰi:?" urvæci: ❖ "le:kinə əfiɑ:nkə
 o: st̪hit̪i j̪e: əkʰəni kicʰu kʂəŋə pəfiɪle: d̪ʰəri cʰələ!
 əfiɑ:nkə əvɑ:sə bənd̪ə cʰələ!" rɑ:jɑ: t̪ʰət̪ʰɑ: kəs fɪnsɑ:it̪ə
 bəjələ:fiə ❖ "əccʰɑ:!o:! o: t̪əs prət̪jutt̪ərə cʰələ
 əfiɑ:nkə t̪ʰit̪ʰo:li: ke:| fiəmə t̪əs e:kə pəfiərə t̪əkə əvɑ:sə
 ro:ki kəs rəfi səkɑ:it̪ə cʰi:|" urvæci: e:fi bɑ:t̪ə pərə
 t̪əməsɑ: ge:li:fiə|o: bəjəli:fiə - "ki: e:fi t̪ərəfiəkə fɪsi:
 t̪ʰit̪ʰo:li: kərəvɑ:kə cɑ:fi: ?kət̪əfiu ɑ:o:rə fiəmə nəfi
 sunəne: rəfi: e:fi:nə d̪illəgi: fi:it̪ə cʰɑ:ikə,e:fi:nə
 sənə bɑ:t̪ə əfiɑ:n kət̪əfiə sikʰələfiu ? əfiɑ:n fiəmərə: sʰs
 e:fi:nə bʰəjɑ:nəkə fɪsi: kie:kə ke:ləfiu!əfiɑ:nkə
 fiɑ:lət̪ə d̪e:kʰi fiəmə mərəs jɑ:it̪ə rəfi:| fiəmərə:
 e:fi:nə fɪsi:-d̪illəgi: ni:kə nəfi ləgɑ:it̪ə əcʰi,t̪e:n
 pʰe:rə kəfijo: əfiɑ:n sʰ fiəmə gəppə nəfi kərəbəl" i:
 kəfi urvæci: t̪əməsɑ: kəs ɑ:gu: bəd̪ʰəjə
 ləgəli:fiə|rɑ:jɑ: d̪unu: me:mənɑ: ke:n pəkəd̪əne:
 fiunəka: pɑ:cʰɑ:n-pɑ:cʰɑ:n vid̪ɑ: bʰe:lɑ:fiə| rɑ:jɑ:
 puru:rəvɑ: e:vʰ urvæci: d̪unu: mɑ:unə d̪ʰɑ:rəŋə
 kə:ne: rəst̪ɑ: pərə bəɾʰələ jɑ:it̪ə rəfiət̪ʰi|d̪unu: me:n
 səs ke:o: mɑ:unə bʰŋgə kərəvɑ:kə prəjɑ:sə nəfi kəs
 rəfiələ cʰələt̪ʰi| kicʰu kɑ:ləgʰəri əfiɪnɑ: cələvɑ: ke:
 bɑ:d̪ə rɑ:jɑ: ke: nəfi rəfiələ ge:ləni| o: ru:sələ prijɑ:
 ke: bʰfiuʰsəvɑ:kə prəjɑ:sə prɑ:rʰbʰə ke:lət̪ʰi,bʰɑ:n̪t̪i-
 bʰɑ:n̪t̪i ke: vɑ:r̪t̪ɑ: e:vʰ krijɑ:kələ:pə ke: d̪vɑ:rɑ:|
 le:kinə urvæci: mɑ:unə rəfiəli:| t̪əkʰənə rɑ:jɑ: əne:kə

prāka:rə ke: va:rṭa: e:vⁿ cufiələba:ji: kəra:itə p^he:rə
 fiunəkəra cuppi: t̥o:ḍəḍba:kə prəja:sə ke:ləni,
 m̥ḍa: urvəci: pərə ko:nəfiu əsərə nəfi pəḍəḍlə
 kiç'u ka:lə upəra:ntə ra:ja: urvəci: sⁿs fiunəkəra
 ko:mələtṭa: ke: viṣṣə me:ⁿ cərcə: kərəs la:gəla:fiə
 əfi be:rə o: əpənə prəja:sə me:ⁿ səp^hələ b^he:ləṭṭhi
 urvəci: ke: ma:unə t̥o:ḍəḍi ḍe:ləṭṭhi | o: kəfiələṭṭhi -
 "əfi:ⁿkə ko:mələ pa:irə e:fi vənə pra:ⁿtəkə
 kəṭ^ho:rəṭṭa: nəfi səfiṭṭə əfi:ⁿ a:ra:mə kəru:,fimə
 əfi:ⁿ ke:ⁿ əpənə ka:nfiə pərə ləs ja:jəbəl" i: kəfi
 ra:ja: urvəci: ke:ⁿ uṭ^ha: kəs ka:nfiə pərə ba:isa:
 le:ləṭṭhi | urvəci: uc^həli kəs fiunəkəra ka:nfiə pərə sⁿ
 uṭəri ge:li: a: p^he:rə sⁿs əpənə pa:irə jəmi:nə pərə
 pəṭka:itə a:gu: bəṭ^həs ləgəli:fiə|a:bə ra:ja:
 puru:rəva: p^he:rə bəjəla:fiə - "əfi:ⁿ e:ṭe:kə nəfi
 ṭəməsə:u:fiəmərə: səs ru:su: nəfi prije:| a:bəfiu
 ma:nə səma:ptə kəru:,nəfi ṭəs fimə ji:viṭə nəfi
 bəcəbəl! fiəmərə: sⁿgə pəfiile: sənə pre:mə kəru:
 prije: ,nəfi ṭəs səcə me:ⁿ əfi:ⁿkə i: pre:mə-pipa:su
 məri ja:jəṭṭə" urvəci: g^humi kə' ḍe:k^hələṭṭhi |
 puru:rəva:kə a:ⁿk^hi me: no:rə b^həri ge:lə
 c^həla:ikəlo: əpənə: ke: nəfi ro:ki səkələṭṭhi a:
 puru:rəva: ke:ⁿ əpənə a:liⁿgənə me: ləs le:ləṭṭhi | o:
 b^ha:va:ve:ḍə me:ⁿ kəṭe:ko: be:rə puru:rəva:kə
 vəkṣəst^hələ pərə cumbənə le:ləṭṭhi|p^he:rə o:

puru:rəva:kə vəkʂəstʰələ ma:iⁿ əpənə ce:fəra: ke:ⁿ
 sətje:ne: ʃunəka: a:liⁿgənəbəddʰə kəe:ne: rəʃəli:ʃə
 kiçʰu ka:lə ke: ba:dʰə o: əpənə mukʰə uʰa:
 puru:rəva: ke: a:ⁿkʰi me:ⁿ dʰe:kʰa:itʰə bəjəli:ʃə -
 "əʃia:ⁿ sədʒikʰənə mərəjə ke: ba:tʰə kie:kə kəra:itʰə
 çʰi: ʃəmərə: i: ba:tʰə kəniko: pəsinnə nəʃi əçʰi! əʃia:ⁿ
 sədʒikʰənə mərəjə-ji:bəjə ke: gəppə nəʃi kəru | i:
 ba:tʰə ʃəmərə: bəʃutʰə ʃərə:nə kəra:itʰə əçʰi prijə!
 ʃəmərə: vəcənə dʒjə,a:bə əʃia:ⁿ e:ʃie:nə gəppə nəʃi
 kərəbə |" ra:ʒa: puru:rəva: ʃunəkərə məstəkə ke:
 prəga:ʃʰə cuⁿbənə le:ləʃʰi | urvəci: ʃunəkərə
 vəkʂəstʰələ me:ⁿ pʰe:rə əpənə mukʰə nuka: le:ləʃʰi |
 kiçʰu səməjəkə ba:dʰə ʃunəkərə çʰa:tʰi: sⁿs mukʰə
 uʰa: kəs ʃunəkərə a:ⁿkʰi me: tʰəka:itʰə bəjəli:ʃə -
 "ʃəməəʃia:ⁿ pərə ko:na: tʰəməsa:e:bə!nəʃi
 prijə,ʃəmə əʃia:ⁿ pərə tʰəməsa:e:lə nəʃi çʰələʃʰuⁿ,ne:
 ʃəmə əʃia:ⁿ səs ru:sələ çʰələʃʰuⁿ!nəʃi prijətʰəmə,i:
 ʃəmərə ma:tʰə əbʰinəjə çʰələ |" dʒunu:kə bi:cəkə
 səbʰəʃa: tʰa:məsə a: ma:nə səma:ptʰə bʰəs
 ge:lə,tʰəkʰənə dʒunu: go:ʃe: o:tʰəʃi e:kəʃa: ga:çʰəkə
 çʰa:ⁿʃə me:ⁿ ba:isi pre:ma:lə:pə me: məgənə bʰəs
 ge:ləʃʰi |

krəməçh

əpənə mʌtəvjə editorial.staff.videha@gmail.com
pərə pətʰa:u |

२.५.नन्द॑ विलाःस॑ राःज॑-ग॒हस॑व॒धिनिः

nand॑ vilā:sā ra:jā-

gahsāvadhini:

chājāna:-majhā:ura: ra:ni:gadhāṅī p̄arət̄i:sⁿ pu:bā
sādḡkākā ka:t̄ame: e:kāṭa: be:sā j̄hāmət̄gārā
kād̄amākā ga:chā ach̄i| ba:icā:kḡ mā:sākā bh̄o:ruka:
ukḡāra:fiā:| d̄j̄nākā d̄āsā b̄ajā:it̄ā| t̄h̄h̄t̄h̄ā:ua:
ra:ud̄ā| e:kāṭa: bi:sā-ba:isā b̄arkḡākā gḡhāsāvadhini: o:i
kād̄amākā ga:chā t̄ārā ba:isālā ch̄e:li:| gḡhāsāvadhini:
be:sā sunnari ch̄e:li:| ga:urā v̄arṇā, ch̄adh̄ḡh̄āra:
ēri:rā, go:lā a: sud̄ā:ulā muⁿfiā, nāmāhārā-
nāmāhārā a:ⁿt̄h̄ija: ke:ēā| ka:ri:-ka:ri: a: pa:igḡhā-
pa:igḡhā d̄unu: a:ⁿkḡi| sāmət̄o:lā:kā p̄h̄a:d̄ḡḡsānā
t̄h̄o:rā| pu:a: j̄kā:ⁿ p̄h̄u:lālā-p̄h̄u:lālā a: se:bā sānā
lā:lā-lā:lā ga:lā|

ca:riṭa: ka:ule:ṣija: ləḍəḷka: sa:ikiləsⁿ o:i səḍəḷkəsⁿ
ja: rəḥələ cʰələl ɟəkʰənə kəḍəməkə ga:cʰəsⁿ e:kə
ləgga: pa:cʰu:e: rəḥəe: t̪ⁿ o:ime: sⁿ e:kəṭa:
ka:ule:ṣija: ləḍəḷka:kə nəja:irə o:i gʰəsəvəḥini:pərə
pəḍəḷləl ka:ule:ṣija: ləḍəḷka: t̪ⁿ ka:ule:ṣije: ləḍəḷka:
ḥo:ie:l be:si: ləpʰua: a: ucchⁿkʰələl o: ləḍəḷka:
je:kərə nəja:irə gʰəsəvəḥini:pərə pəḍəḷlə rəḥəe:,
ba:ṣələ-

◆ra:u bʰa:ṣə, kəni: əpəno: səbʰə a:i ga:cʰəṭərə ṣira:
le:l◆

t̪a:be:t̪əme: ḍo:sərə, t̪e:sərə a: ca:rimo: ləḍəḷka:kə
nəja:irə gʰəsəvəḥini:pərə pəḍəḷləl ḍo:sərə ləḍəḷka:
ba:ṣələ-

◆ḥⁿ, ḥⁿ, bəḍəḷ ra:udḷ cʰa:i, kəni: ga:cʰəṭərə t̪ʰḍʰa:
le:l◆

ca:ru: ləḍəḷka: əpənə-əpənə sa:ikilə kʰəḍəḷḷ
ke:ləkə a: kəḍəməkə ga:cʰəṭərə a:bi ba:isə ge:ləl
t̪e:sərə ləḍəḷka: gʰəsəvəḥini: ḍṣə t̪ka:it̪ə ba:ṣələ-
◆mo:stə bju:t̪i:pʰu:lə gərləl◆

ṭa:ipərə gʰəsəvəʃini: bəjəli:-

◆nəi ja:u vidja:rṭhi: dṛ mo:stṛ bju:ṭi:pʰu:lə gərlə|◆

ca:rimə ləḍḍəḍka: pʰusəpʰusa: kəs ba:jələ-

◆bʰa:gə bəʃiⁿ gʰəsəvəʃini: be:sə pəḍḍəḍlə-likʰələ
bu:jʰa:i cʰa:u|◆

ca:ru: ləḍḍəḍka: sa:ikiləpərə cəḍḍəḍlə a: vidja: bʰəs
gərlə| ləḍḍəḍka: səbʰəke:ⁿ ja:itṛ dṛ:kʰi gʰəsəvəʃini:
muskija: ləgəli:|

əpənə mⁿṭəvjə editorial.staff.videha@gmail.com
pərə pəṭʰa:u|

२.६.प्र०:द० ज०: 'गो:कुल०'- फ०म०र० ki o:k०र०?
(bi:fi:in० k०t०:)

प्र०:द० ज०: 'गो:कुल०'

फ०म०र० ki o:k०र०? (bi:fi:in० k०t०:)

तु:न० म०भि:न०:से: bin० ँन० प०:निके: दे:ह० क०:त०
क०:त० अ: क०ना:it० क०ना:it० अ:क०hi प०:हू:like: ँllu: स०न०
b०a:i ge:la:ue: त०:ra: द०नु: go:te:ke: ga:i ma:j० !
c०ल० ut० ,la:gi jo: p०:hin०hi" j०ka:" ँप०न० d०in०

ḍunija:me: ! a: fⁿ ,ṭəhu: fⁿia:u ba:bu: ! g^he:ṭə
uṭ^ha:ke: a: si:na: ṭa:nike: rəf^həf^hə !! ṭo:f^hərə be:ṭi:kə
ijja:itə nai ge:ləf^hə |ijja:itə ge:la:i oi vəla:ṭka:ri:ke:
je: f^hmərə: s^gə ḍigḍa:nisə bəla:ṭka:rə ke:ləkə |
se:f^ho: a:nə koi nai ,ṭəkəra: ka:ilə ṭəkə f^hmə
cəca:ṭi: kəf^hai c^həlija:i se: |

ṭo:ra: a:ru:ke: ciⁿṭa: f^ho:i c^həf^hə je: f^hmərə mā:ṇəme:
siⁿḍu:rə ke: b^hərəṭə ? ṭe: suni lai ja:i ja:f^hə - f^hmərə
mā:ṇə səbə ḍiṇə əf^hina: ḍəpə ḍəpə rəf^həṭə | f^hmərə
ko:k^hime: bələjo:ri: je: bi:ṭə c^hitələkə se: pəli rəf^hələ
əc^hi | o:kəra: f^hmə ṭənmə ḍe:ba:i |o: ṭəf^hija:
f^hmərə:sⁿ pu:c^həṭə je: f^hmərə ba:pə ke: ? f^hmə
o:kəra: ḍe:k^ha: a: buṭ^ha: ḍe:ba:i je: ṭo:f^hərə ba:pə a:i
ga:məkə na:mi: gira:mi: səbəse: pa:ig^hə lo:kə
p^həlla:ⁿ ba:bu:kə be:ṭa: p^həlla:ⁿ c^hija:u |ṭək^hənə
kəkərə ijṭə je:ṭa:i ? f^hmərə ki o:kərə ?? be:ṭi:kə
ba:ṭə suni ḍunu: pəra:ni: əba:kə b^hai ge:lə|

-prəmo:ḍə ṭ^ha: 'go:kulə', ḍi:pə,məḍ^huvəni:
(vif^ha:rə)

əpənə mʰtəvjə editorial.staff.videha@gmail.com
pərə pəʃʰa:u |

२.७.रəbi:ndrə nɑ:rɑ:jəŋə micrə-bəɖəli rəʃhələ əçʰi
səbʰəkicʰu (upənja:sə)- dʰɑ:rɑ:vɑ:fikə

rəbi:ndrə nɑ:rɑ:jəŋə miɛrə

bəɖəli rəfiələ əʈi səbʰəkicʰu (upənjɑ:sə)-
ɖʰɑ:rɑ:vɑ:fikə

kʰəŋɖə ʒʒ sʰ əntɖə ɖʰəri

bəɖəli rəfiələ əʈi səbʰəkicʰu

31

nɑ:ri: nike:tənə kɑ:ᵐɖəkə ko:rʈəme: pʰɑ:isələ:
ɑ:bəkə rəfiɑ:ikə | sɑ:lə bʰərisʰ be:si:sʰ i: mɑ:milɑ:
cəli rəfiələ cʰələ | kəʈe:ko: go:ʈe:kə gəbɑ:fi: le:lə
ge:lə | sɑ:kʂjəsəbʰə ne:tɑ:ʃi: ɑ: o:kərə kunəbɑ:kə
sʰliptəʈɑ: sɑ:bitɖə kərəbɑ:me: bəfiutɖə səfiɑ:jəkə
bʰe:lɑ:ikə | stʰɑ:ni:jə lo:kəsəbʰə se:fiə: bəfiutɖə
məɖəʈi ke:ləkʰinə | nɑ:ri: nike:tənəme: pɑ:o:lə ge:lə
ɖəstɑ:be:ʃəsəbʰə se:fiə: mɑ:milɑ:ke:ᵐ məʃəgu:tə

ke:ləkə | jəjə sa:fiə:bə e:fi ba:təsⁿ bəfutu kupitə
 rəfiət̪hi je: sərəkɑ:rə e:fi mɑ:milɑ:ke:ⁿ j^hpəbɑ:kə
 ko: no: prəjɑ:sə bɑ:ⁿki: nəfi rək^hələkə | jəjə
 sa:fiə:bəke:ⁿ vjəkt̪igətə ru:pəsⁿ prəb^hɑ:viṭə
 kərəbɑ:kə prəjɑ:sə se:fiə: kə:lə ge:lə | fiunəka:
 bəḍəmə:səsəb^hə ḍərəbəkə prəjɑ:sə se:fiə: ke:ləkə |
 mudḍɑ: jəjə sa:fiə:bə əḍəḷə rəfi ge:lɑ:fiə | əⁿt̪əṭ̪h
 p^hɑ:isəla: ɑ:e:lə | ne:t̪ɑ:ji: səme:t̪ə fiunəkərə
 ṭəmə:mə sⁿgi:səb^həke:ⁿ ɑ:jənmə kɑ:rɑ:vɑ:səkə ḍⁿḍə
 ḍe:lə ge:lə | əp^həso:cəkə bɑ:t̪ə je: sⁿḍi:pə se:fiə: p^hsi
 ge:lə | o:kərə sⁿlipt̪əṭ̪ɑ:me: bəfutu rɑ:sə səbu:t̪ə
 ne:t̪ɑ:ji:kə ɑ:ḍəmi: ko:rṭəke:ⁿ upələvd^hə kərəbɑ:
 ḍe:ne: rəfiɑ:ikə | o:kərə səb^həkə prəjɑ:sə rəfiɑ:ikə je:
 sⁿḍi:pəkə nɑ:mə ɑ:gu: ke:lɑ:sⁿ ɑ:orə lo:kəsəb^həke:ⁿ
 bⁿcɑ:olə jɑ:e: | mudḍɑ: se: nəfi b^he:lɑ:ikə | mudḍɑ:
 sⁿḍi:po: nəfi bⁿci səkələ | əsələme: o: bəfutu ḍjīnə
 ḍ^həri e:fiisəb^həme: lɑ:gələ rəfiə: | jɑ:be: fiə:sə
 ə:lɑ:ikə ṭɑ:be: bəfutu ḍe:ri: b^hə: ge:lə rəfiɑ:ikə |
 jək^hənə mɑ:milɑ: si:bi:ɑ:ikə fiɑ:ṭ^həme: ə:lɑ:ikə
 ṭək^hənəfiu fiəməsəb^hə prəjɑ:sə ke:ne: rəfi: je:
 sⁿḍi:pəke:ⁿ sərəkɑ:ri: gəbɑ:fiə bənɑ: ḍe:lə jɑ:e: |
 mudḍɑ: se: b^he:lə nəfi | ɑ:k^hirə e:fi mɑ:milɑ:me:
 njɑ:jə b^he:lə | njɑ:jə e:fiənə b^he:lə je: sərəkɑ:rəke:ⁿ
 fiłɑ: kə: rɑ:k^hi ḍe:ləkə | ḍəjənə b^həri səlɑ:fiəkɑ:rə
 se:fiə: ne:t̪ɑ:ji:kə sⁿge: e:fi mɑ:milɑ:me: ɑ:jənmə

ka:ra:va:sasⁿ dⁿdit^ə b^he:la:fi^ə |

asələme: i: ma:mila: b^həie: ge:lə c^hələ b^həja:vəfi^ə |
na:ri: nike:tənəkə ləgəpa:səme: kəte:ko:
nərakⁿka:lə b^he:telə c^hələ| kəte:ko: la:pəta:
məhila:səb^həkə fi^ədⁿdi: o:fiime: b^he:telə jəkəra:
di:e:nəe: ja:ⁿcəsⁿ pəhica:nə kəe:lə ge:lə | kəfiəba:kə
ma:ne: je: a:o:rə əpəra:d^həkə sⁿgə-sⁿgə fi^ətja:kə
jəghənjə əpəra:d^hə se:fiə: b^he:lə c^hələ | pəriŋa:mə
sa:məne: c^hələ | p^ha:isəla: sune:ba:kə ba:də jəjə
sa:fiə:bə kəfiələni je: i: p^ha:isəla: ək^hənə əpu:rŋə əc^hi
ka:rəŋə bəfiut^ə ra:sə əpəra:d^hi: ək^hənəfiu ko:rte:kə
sa:məne: nəfi a:nələ ja: səkələ əc^hi| te:ⁿ ma:mila:
bⁿdə nəfi kəe:lə ja: səkətə,əpitu cəlitte: rəfiət^ə | e:kə-
e:kəta: d^o:si:k^he:ⁿ dⁿdə de:la:kə ba:də: i: ma:mila:
bⁿdə kəe:lə ja: səkətə | jəjə sa:fiə:bəkə upəro:ktisⁿ
ko:rte:me: upəst^hit^ə ne:ta:ji:kə səmərt^həkəsəb^hə
b^hi:te:rəsⁿ fiili ge:la:fi^ə | səb^həkə t^ho:rəpərə p^hip^həri:
pəde^ə rəfiələ c^hələ | a:bə ki: fiə:e:te? ke:
ba:ⁿcətə,ke: jəfiələ ja:e:te te:kərə ko:nə t^he:ka:nə?

na:ri: nike:tənə ka:ⁿdəkə p^ha:isəla: ko:rte e:fiənə
səməjəme: ke:ləkə jək^hənə cuna:o: ma:t^həpərə
c^hələ:ikə | əa:sənəkə prəmuk^hə-prəmuk^hə
a:dəmi:ke:ⁿ jəfiələ cəli ge:la:kə ba:də məfima:kə

fia:ṭhə-pa:irə p^huli rəfiələ c^hələni | fiunəka:
ra:ʃəni:ṭi:kə ko:no: ənub^həvə nəfi rəfiəni | ne:ṭa:ʃi:
jəbərədəṣṭi: fiunəka: a:gu: kəe: d̥e:ne: rəfiəṭ^hi ja:fi:sⁿ
kursi:sⁿ fiəṭi ge:la:kə bə:d̥o: əsəli: əəṭṭi fiunəke:
fia:ṭhəme: rəfiəni | mud̥a: ne:ṭa:ʃi: səme:ṭə səb^hə
prəmuk^hə a:d̥əmi:səb^hə jəfiələ pəfiuⁿci ge:la:fiə
pa:rṭi:pərə əsa:ma:ʃikə ṭəṭvəsəb^həkə kəbja: b^həe:
ge:lə | ṭəkərə bə:d̥ə o: səb^hə a:pəsəme: ba:isa:rə
ke:ləkə |

"i: səməjə fiəmərə:səb^həkə le:lə svərnə ka:lə əc^hi |
məfiima:ke:ⁿ a:gu: rək^həne: rəfi: a: səb^həṭa: əəṭṭi
fiəmərə:səb^hə ləgə rəfiəe: | pəfiinəfiusⁿ be:si: ni:kəsⁿ
əpənə səb^həkə ka:ro:ba:rə cəla:itə rəfiəṭə |"

"mud̥a: fiəməsəb^hə cuna:o: ko:na: ʃiṭi səkəbə?"

"məfiima:ke:ⁿ ke: jəna:itə c^ha:ikə?"

"cuna:o: ṭa:ka:sⁿ ləḍəḍlə ja:itə c^ha:ikə | ja:ṭi:kə
na:məpərə ləḍəḍlə ja:itə c^ha:ikə | d̥hərməkə
na:məpərə e:kəmustə b^ho:ṭə pəḍəḍṭi:ṭe: əc^hi, a:gu:
se:fi: pəḍəḍṭə | bəsə lo:kəke:ⁿ jəge:ba:kə c^ha:ikə |
ṭəkərəbə:d̥ə d̥e:k^həba:ikə ki: fi:lə rəfiə:itə c^ha:ikə |"

"se: ko:na: fo:e:tə |"

"fi:ta:ikə ne: | du:-ca:riṭṭa:mə dṅga: kərəba: dē:lə
je:ta:ikə | ko:rṭəsṅ a:rəkṣəṇəkə khila:pḥə pḥa:isəla:
kərəba: dē:lə je:ta:ikə | gəri:bə jənəṭa:səbḥəke:
ṭa:ka:kə bəle: ki:ni le:lə ja:e:tə | ṭrəkəkə-ṭrəkə lo:kə
prədāreṇə kərətə | mi:ḍia:me: əpənə lo:kəsəbḥə
cḥəṭḥi:fi: | o: səbḥə kəḥia: ka:jə əo:ṭa:ḥə? ṭa:ka:me:
bəḥuṭə əktṭi cḥa:ikə | jəṭe:kə ka:jə fi:ta:ikə ləga:
dē:lə je:ta:ikə | e:kə ləga:u,dṣə pā:u | pḥe:rə
jəkḥənə əpənə sərəkā:rə bəni ja:e:tə,səbḥə sudḍi-
murəkə sṅge: o:sulə bḥəe: ja:e:tə | ko:no: ciṅṭa:kə
ba:tə nəḥi |"

"e:ḥime: bəḥuṭə kḥəṭṭa: bujḥa: rəḥlə əḥi | jṅ
ḥəmərəsəbḥəkə jo:jṅa: səpḥələ nəḥi bḥe:lə ṭəkḥənə?"

"kḥəṭṭa: kəṭḥi:me: nəḥi cḥa:ikə? e:ṭe:kə dṭa: kəe:
jinəgi: nəḥi cəli səkā:itə əḥi | ḥəmərə: lo:kənikə
dḥḥḍḥa:me: ṭṅ i: səbḥə cəliṭe: rəḥlə əḥi | a:gu:o:
cələṭə |"

"ṭḥi:kə cḥa:ikə | ḥəmərəsəbḥə səe:ḥə kəri: |"

e:hi t̥rəʃie:ⁿ vica:rə-vimərəəkə ba:d̥ə o: səbʰə
məʃima: ləgə pəʃuːcəla:ʃə | o: e:kəra:səbʰəke:ⁿ
d̥e:kʰit̥əʃi t̥a:məse: la:lə bʰəe: ge:li:ʃə |

"t̥rə:ra:səbʰəke:ⁿ e:ʃit̥ʰa:mə bina: su:cəna:ke:ⁿ
əe:ba:kə prəjo:ʃənə?"

"ʃəməsəbʰə səbʰəd̥j̄nəsⁿ əʃa:ⁿkə pəri va:rəkə
eubʰaciːt̥əkə rəʃələʃuː əchi | ne:t̥a:ji:kə le:lə əʃu:ⁿsⁿ
be:si: ʃəməsəbʰə ciːt̥it̥ə cʰi: | o: j̄əru:rə cʰuʃi kəe:
əo:t̥a:ʃə | t̥əkʰənə ka:nu:ni: prəkrija:me: kicʰu
səməjə t̥ ləgit̥e: cʰa:ikə | t̥a:be: ʃəmərə: lo:kənike:ⁿ
d̥ʰa:irjə rəkʰəba:kə ʃio:e:t̥ə |"

"ʃəmə i: səbʰə nəʃi ja:ni: | a:bə bəʃuʃt̥ə bʰəe: ge:lə |
ʃəmə e:ʃisəbʰəme: pəd̥ələ nəʃi rəʃi səka:it̥ə cʰi: |
ʃəmə a:ie: ra:j̄əprəmukʰəkə pəd̥əsⁿ ist̥ipʰa: d̥e:bəe:
ja:e: rəʃələ cʰi: | əʃa:ⁿ lo:kəni əpənə d̥o:sərə ne:t̥a:
cuni le:bə | e:ʃi ka:j̄əme: la:gələ rəʃəbə ʃəmərə:
vəəkə nəʃi əchi | ʃəmərə svəbʰa:və a: pəristʰit̥i i:
səbʰə kərəba:kə ənuməʃi nəʃi d̥əe: rəʃələ əchi |"

"əʃa:ⁿ əguta:i juni | cuna:o:kə gʰo:ʃəŋa: bʰəe: ge:lə
əchi | ne:t̥a:ji: a: ʃunəkərə səʃəjo:gi:lo:kəni

32

sərəkɑ:rəkə mup^htə jo:ɟəna:səb^həsⁿ sərəkɑ:ri:
k^həɟɑ:nɑ: k^hɑ:li: b^həe: ge:lə c^hələ | se:vɑ:niv.ɪt̪t̪
kərməcɑ:ri:kə pe:nəsənə d̪e:bə mo:səkilə b^həe:
rəf^hələ c^hələ | kɑ:rjɑ:ləɟəsəb^həkə biɟəli:,pɑ:nikə bilə t̪ⁿ
kəmə b^he:lə mud̪ɑ: ɑ:orə ɟəru:ri: səmə:nəsəb^həkə
g^ho:rə əb^hɑ:və b^həe: ge:lə | kɑ:ikət̪ɑ:
kɑ:rjɑ:ləɟəsəb^həme: kərməcɑ:ri:/ əd̪^hikɑ:ri:kə
d̪ərəmə:fɪɑ: b^he:t̪nɑ:i se:fio: pərə:b^həvə b^həe:
ge:ləni | məf^həgɑ:i t̪ət̪e:kə bəd̪^hə^ᳵ ge:lə ɟe: ɟ^ho:rɑ:
b^həri kəe: t̪ɑ:kɑ: ləe: ge:lɑ:kə bɑ:d̪o: e:kəfɪu
səpt̪ɑ:fɪəkə fie:t̪u səmə:nəsəb^hə nəfɪ b^he:t̪ɑ:it̪ə c^hələ |
kəf^həbɑ:kə mət̪ələbə ɟe: sɑ:uⁿse: g^ho:rə ərɑ:ɟəkət̪ɑ:
pəsəri ge:lə c^hələ | cunɑ:o:kə mɑ:fɪɑ:uləme: fɪɑ:lət̪ɟi
bigəd̪ə^ᳵt̪e: ge:lə | məfɪmɑ: lɑ:k^hə prəɟɑ:sə kərət̪^hi
ɟe: e:fɪ d̪ələd̪ələsⁿ bɑ:fɪərə fɪo:i mud̪ɑ: se: fie:be: nəfɪ
kərəni |

"e:fɪ səməɟəme: əfɪɑ:" ko:nɑ: fɪəmərə:səb^həke:"

cʰo:ɖə̀ṽi səkɑ:itə cʰi:?"

"mudɑ: h̄mərəɑ: v̄əəkə:ⁿ i: səbʰə əcʰi nəhi |
jənətɑ:me: t̄rɑ:h̄imɑ:mə məcələ əcʰi | lo:kə
pərə:sɑ:nə əcʰi | d̄h̄iɑ:-putɑ:kə bʰəviʃjə sⁿkətəme:
əcʰi | e:h̄ənə t̄h̄ɑ:mə h̄əmə cunɑ:o: jⁿ j̄it̄je: jɑ:e:bə t̄
ko:nə pʰəe:d̄ɑ: h̄o:e:t̄ə |"

mudɑ: o:kərə t̄əth̄ɑ:kət̄hit̄ə s̄mər̄t̄h̄əkəsəbʰə nəhi
mɑ:nɑ:ikə | pɑ:r̄t̄i:kə kicʰu pr̄əmukʰə ne:t̄ɑ:səbʰə
t̄ikət̄ə nəhi bʰe:t̄əbɑ:kə kɑ:r̄əŋə ələgə gut̄ə b̄nɑ:
le:ləkə | pɑ:r̄t̄i:kə h̄iɑ:lət̄ə o:h̄unɑ: ni:kə nəhi
cʰələ:ikə | nɑ:ri: n̄ikə:t̄ənə kɑ:ⁿd̄əkə bɑ:d̄ə pɑ:r̄t̄i:kə
pr̄ət̄iʃt̄h̄ɑ: b̄h̄it̄ə gʰət̄i ge:lə cʰələ:ikə | mudɑ:
b̄əɖɑ:mɑ:səsəbʰəkə gʰəmⁿd̄ə kəmə nəhi bʰe:lə
r̄h̄iɑ:ikə | o:kərə:səbʰəkə:ⁿ vic̄vɑ:sə r̄h̄iɑ:ikə je: o:
səbʰə je:nɑ:-t̄e:nɑ: cunɑ:o: j̄it̄i le:t̄ə,s̄ərəkɑ:rə
pʰe:r̄əsⁿ o:kərə:səbʰəkə b̄nət̄ɑ:ikə | mudɑ:
m̄h̄imɑ: e:h̄i bɑ:t̄əsəbʰəsⁿ ɑ:ɛv̄əst̄ə nəhi r̄h̄iət̄h̄i | o:
cunɑ:o: nəhi l̄əɖə̀ṽbɑ:kə gʰo:ʃəŋɑ: k̄əe: d̄e:lət̄h̄i |
u:p̄ərəsⁿ pɑ:r̄t̄i:me: pʰu:t̄ə bʰəie: ge:lə r̄h̄iɑ:ikə |
e:h̄isəbʰəsⁿ ɑ:mə kɑ:r̄jək̄ərt̄ɑ:kə m̄no:v̄ələ b̄h̄it̄ə
kʰəsi ge:lɑ:ikə |

a:kʰirə məhima: əpəna:ke:ⁿ ra:ʝəni:tʃisⁿ ələgə
kərabə:kə d̪ɪd̪ʰəꣳ niscəjə ke:ləkə a: t̪a:hi d̪iɕa:me:
a:gu: bəd̪ʰəꣳ ge:li | fəmə əpənə ko:t̪əri:me:
ək̪t̪ina:t̪həkə s̪ⁿge: gəppə kəra:it̪ə rəhi: | vət̪əma:nə
ra:ʝəni:t̪ikə pərid̪ɕəjəme: b̪həviʃjəkə jo:ʝəna:
bənəbəe:me: la:gələ rəhi: ki məhima:ke:ⁿ əba:it̪ə
d̪e:k̪hələhuⁿ |

"a:u, a:u |"

məhima: əsəgəre: rəhiət̪hi | o: bəhuṭə pəre:sə:nə
buɟhə: rəhiələ çhəli:fiə | fəmə fiunəka: a:svəst̪ə
kəra:it̪ə çhi: | ək̪t̪ina:t̪hə ça:fiə əna:it̪ə çhət̪hi |
fəməsəbhə ça:fiəkə s̪ⁿge: gəppə kəra:it̪ə rəfiə:it̪ə çhi:
|

ək̪t̪ina:t̪hə puc̪hələk̪hinə-

"e:hi əsəməjəme: əfiə:ⁿkə a:gəmənəkə ka:rəṅə?"

"ka:rəṅə t̪ⁿ buɟhəle: fiə:e:t̪ə | sa:uⁿse: t̪əba:hi: məçələ
əçhi | lo:kə pəre:sə:nə əçhi | sərəkə:ri: t̪ⁿt̪rəpərə
gələt̪ə lo:kəkə nijⁿt̪rəṅə əçhi | e:fiənə pərist̪hiṭime:
fəmə e:hi p̪həsə:d̪səbhəme: nəhi rəhiəe: ça:fiə:it̪ə çhi:

। o:na: fāmāra: e:fiśabhāme: kāfio: ru:ci rāfābo:
nāfi kārāe: । mudā: fāmāra: e:fime: p^hsa: dē:lā
ge:lā । āfi:ṅsābhāke:ṅ tⁿ sābhāba:tā buj^hāle: āchi ।
mudā: fāmā a:gu: e:fime: la:gālā nāfi rāfi sāka:itā
c^hi: ।"

"mudā: e:fime: āfi:ṅke:ṅ rāfāba:kā fi:tū ko:no:
mājābu:ri: nāfi āchi । āfi:ṅ jāk^hānā ca:fi: fāti sāka:itā
c^hi: ।"

"ba:tā e:tē:kā a:śa:nā nāfi c^hā:ikā । fāmāra
pā:rti:pārā āśama:jikā tāt^yākā kāb^yā: c^hā:ikā । o:
sābhā fāmāra: ghē:rāne: āchi । la:k^hā kāfi:itā c^hā:ikā
c^ho:dāḥi: nāfi rāfāle āchi । mudā: fāmā a:bā tājā
kāe: le:ne: c^hi: । fāmā e:fime: nāfi pādāḥā । fāmā
āpānā t^yā:gāpāt^rā pāt^hā: dē:liā:ikā āchi ।"

"āfi:ṅkā nirṅājā sāfi: buj^hā:itā āchi । fāmāsābhā
sābhā tārāfi:ṅ āfi:ṅkā māḍāt^y kārābā ।"

"tā:fi: a:śa:sⁿ fāmā e:tāe: a:e:lā c^hi: ।"

e:nā ma:uka:pārā māfima:ke:ṅ ra:jāni:t^ysⁿ sān^yā:sā
le:bā:kā ghō:śāṅa:sⁿ sāmagrā vika:sā dāḥāme:

nira:ca:kə ma:fi:ulə bəni ge:lə | bəfiutə ra:sə
 ne:t̪a:səbʰə pəfiine: pa:r̪ti: ʧo:d̪ə̃ ɖe:ne: rəfiət̪hi |
 kichu a:o:rəgo:t̪e: o:e:fiə rəst̪a: d̪he:ləni | pa:r̪ti:me:
 fi:fi:ka:rə məci ge:lə | jənət̪a:me: e:fi d̪ələkə ʧəvi
 o:fiuna: kʰəra:bə bʰəe: ge:lə ʧələ |
 bəd̪əma:səsəbʰəkə ko:no: prəja:sə səpʰələ nəfi bʰəe:
 rəfiələ ʧələ:ikə | jət̪əhi d̪e:kʰu:,o:t̪əhi ɛikʰa:kə
 jəjəga:nə bʰəe: rəfiələ ʧələ | ɛikʰa:kə ba:isa:rəme:
 lo:kəkə fiujumə jəma: bʰəe: ja:it̪ə ʧələ | fiəmə a:
 ɛəkt̪ina:t̪ə d̪inə-ra:t̪i ɛikʰa:ke:ⁿ sⁿge: ga:me:-ga:mə
 gʰumi rəfiələ ʧələfiuⁿ | ɛikʰa:ke:ⁿ ne: bʰu:kʰə
 la:gəni,ne: pja:sə | ərjunə jəkə:ⁿ lək̪sjəkə ət̪irik̪t̪ə
 kichu nəfi sujʰa: rəfiələ ʧələni |

"ja:be: e:fi d̪uʃt̪əsəbʰəke:ⁿ kursi:sⁿ fiət̪a: nəfi d̪e:bə
 t̪a:be: ca:inə nəfi le:bə |" o: bəsə e:t̪əbe: bəja:it̪ə
 ʧəli |

jənət̪a:me: t̪ⁿ je:na: kra:t̪i a:bi ge:lə ʧələ | lo:kə
 sve:ccʰa:sⁿ d̪inə-ra:t̪i ɛikʰa:kə səmər̪t̪hənəme: ka:jə
 kəra:it̪ə ʧələ | ga:me:-ga:mə prəca:rə kəra:it̪ə ʧələ
 | mət̪əɖa:t̪a:səbʰəsⁿ sⁿpərkə kəra:it̪ə ʧələ | ɛikʰa:kə
 səmər̪t̪hənəme: ma:fi:ulə bəna:it̪ə d̪e:kʰi viro:d̪hi:
 səbʰəke:ⁿ kʰa:sə kəe: bəd̪əma:sə səbʰəke:ⁿ si:t̪i:pi:t̪i:
 gummə rəfi:ikə | fi:la:t̪ə ka:bu:sⁿ ba:fiərə ja:it̪ə

de:kʰi sʌmʌgrʌ vika:sʌ dʌlʌkʌ lo:kʌsʌbʰʌ cuna:o:
stʰʌgitʰ kʌrʌbʌ:kʌ prʌja:sʌ kʌrʌe: lʌ:gʌlʌ |

"de:ʌkʌ pʌristʰitʰi cuna:o:kʌ fie:tu upʌjukʰtʰ nʌfi
ʌchi | pʌfine: fia:lʌtʰi tʰi:kʌ fio:ʌe: de:bʌ:kʌ cʌ:fi:
tʰʌkʰʌnʌfi cuna:o: kʌre:bʌ:kʌ fie:tu a:gu: bʌdʰʌlʌ
ja:e: |"

tʰʌ:fi udje:ʌjʌsʌ o: sʌbʰʌ cuna:o: a:jo:gʌ pʌfiuʌcʌlʌ |
mudʰʌ: cuna:o: a:jo:gʌ ʌdʰʌʌ ge:lʌ |

"e:fiʌno: kʌfi:ʌ bʰe:la:ikʌ ʌchi | cuna:o:kʌ gʰo:ʌʌ:
bʰʌe: cukʌlʌ ʌchi | cuna:o: sʌmʌje:pʌrʌ fio:e:tʰ |
sʌbʰʌke:ʌ e:fi: dʰi:ʌme: ka:jʌ kʌrʌbʌ:kʌ cʌ:fi: |"

cuna:o: a:jo:gʌkʌ e:fi gʰo:ʌʌ:sʌ
bʌdʰʌma:sʌsʌbʰʌke:ʌ bʌfiutʰ nira:ʌa: bʰe:la:ikʌ |
mudʰʌ: kʌie: ki: sʌka:itʰ cʰʌlʌ?

səməgrə vika:sə d̪ələkə t̪əma:mə viro:d̪həkə əcʰa:it̪ə
 j̪ənət̪a: j̪əna:rd̪ənə ɛikʰa:kə səmərt̪hənəme: e:kəj̪ut̪ə
 bʰəe: ge:lə cʰələ | j̪ət̪əe: kət̪əʃi u o:kərə ka:rjəkrəmə
 bəna:it̪ə cʰələ,lo:kəsəbʰəkə me:la: la:gi ja:it̪ə cʰələ |
 lo:kə ɛikʰa:ke:ˀ sunit̪əʃi nəʃi cʰələ,əp̪it̪u
 kich̪uʃa:ka:kə jo:gəɖa:nə se:ʃio: ke:ne: ja:it̪ə cʰələ |
 e:ʃi t̪əɾəʃie:ˀ prəcurəma:t̪ɾa:me: d̪hənə j̪əma: bʰəe:
 ge:lə je: cuna:o:kə le:lə t̪ˀ pərjə:pt̪ə t̪ˀ cʰələʃie: ,
 t̪əkərə ba:ɖo: bəʃiut̪ə bˀci je:ba:kə sˀbʰa:vəna:
 cʰələʃie: | ɛəkt̪ina:t̪hə e:kə-e:kə pa:ikə ʃisa:bə
 rəkʰa:it̪ə cʰələ:ʃhə | sˀgəʃi əgila: ka:rjəkrəməkə
 jo:j̪əna:ke:ˀ ənt̪imə ru:pə d̪e:ba:kə ka:jo: o:e:ʃhə
 d̪e:kʰa:it̪ə cʰələ:ʃhə | ja:uˀ ja:uˀ cuna:o: ləgi:cə
 əba:it̪ə ge:lə,i: spəʃt̪ə ʃio:it̪ə ge:lə je: vijəjə t̪ˀ
 j̪ənəkra:nt̪id̪əle:kə ʃio:e:t̪ə | j̪əkʰəne: o: ɛve:t̪əvəst̪ɾə
 pəʃiɾəne: j̪ənət̪a:kə səmək̪ʂə upəst̪h̪it̪ə ʃio:it̪əe: t̪ˀ
 bina: kich̪u kəʃhənəʃi j̪ənət̪a:kə o:kərə: prət̪je:
 səʃia:nub̪h̪u:t̪i bʰəe: ja:it̪ə cʰələ:ikə | səbʰə puch̪it̪əe:-

"e:na: kie:kə? ba:t̪ə ki: cʰa:ikə? ko:nə e:ʃhənə
 gʰəʃt̪əna: bʰe:lə je: ʃinəka: i: ru:pə d̪h̪a:rəŋə kərəe:
 pəɖəˀləni |"

lo:kəsəbʰə a:pəsəme: cərcə kərit̪əe: | e:ʃi t̪əɾəʃie:ˀ
 ɛikʰa: sˀge: gʰəʃit̪ə gʰəʃt̪əna:səbʰə ka:ne:-ka:nə j̪ət̪ɾə-

ṭṭṛṣ-sarvṭṛṣ prācā:riṭṭṛṣ hio:itṭṛṣ rāḥitṭṛṣe: | eikḥa:kā
jā:ḍu: jṇāṭṭṛṣ:pārā kā:jṇā kḥe: rāḥlā cḥāla:ikā |
lo:kāsābhā o:kāra: āpānā a:ḍārā mā:ni le:ne: cḥālā |
o:kāra: hie:ṭṭu kicḥu kārābhā:kā hie:ṭṭu ṭṭā:ijā:rā cḥālā |

e:ḥānā prāvalā jṇānā sāmāṭṭṛṣānā a:kḥirā cunā:o:kā
pāriṇā:māme: prāḍārāitṭṛṣ bhē:lā | ṭṭi:nā sāe:me: sḥ
ḍu: sāe: pḥcā:nābe:ṭṭā: jṇānā prāṭṭinidḥi jṇānākrā:ntṭi
ḍḍālākā jṭiṭṭi ge:lā | o:kārā āṭṭiriktṭṛṣ pā:ḥcāṭṭā: nirdḍāli:jā
cunā:o: jṭiṭṭā:ḥā | o:hio:sābhā mu:lāṭṭḥ jṇānākrā:ntṭi
ḍḍāle:kā cḥāla:ḥā | mudḍā: ṭṭikāṭṭā nāḥi bhē:ṭṭābhā:kā
kā:rāṇā nirdḍāli:jā cunā:o: lāḍḍā:ḥā a: jṭiṭṭi ge:lā:ḥā
| sāmāgrā vikā:sā ḍḍālākā e:kāḥiṭṭā: ummi:ḍḍābhā:rā
cunā:o: nāḥi jṭiṭṭi sākālā | pā:rṭi:kā i: ḥā:lā hio:e:ṭṭā,se:
sā:itṭṛṣ ke:o: nāḥio: so:cāne: rāḥlā hio:e:ṭṭā | mudḍā:
sāṭṭjā sā:māne: cḥālā,ḍḍkā:kā co:ṭṭāpārā ḍḍāḥā:ḍḍā:ṭṭi
pā:ri rāḥlā cḥālā |

eikḥa: a:i gula:bi: rḥgākā sā:ri: pāḥirāne: cḥāli:ḥā |
o:ḥi:sḥ me:lā kḥa:itṭṛṣ rḥgākā a:o:rā pāridḍā:nāsābhā
pāḥirāne: jākḥānā o: mḥcāpārā āe:li:ḥā ṭṭḥ lo:kā e:kā
kṣṇāṇākā hie:ṭṭu cākṭiṭṭṛṣ bhāe: ge:lā | cā:ru:kā:ṭṭṛṣḥ
pḥu:lākā vārṣā: bhāe: rāḥlā cḥālā | sābhā a:nāḍḍāme:
cḥālā | prā:jḥ e:ḥi: kṣṇāṇākā prāṭṭi:kṣā: lo:kā kāḥi ne:
kāḥiā:sḥ kḥe: rāḥlā cḥālā | lo:kāsābhā kārāṭṭā

dʰvənisʱ fiunəkərə svɑ:gətʃ ke:ləkə | sətʃəkə vijəjə
 bʰe:lə | lo:kəme: bəʱiutʃ utʃɑ:fə rəʱia:ikə | səbʰəke:ʱ
 o:fi kʃəŋəkə prətʃi:kʃɑ: rəʱia:ikə jəkʰənə eikʰɑ:
 rɑ:jəprəmukʰəkə pədəpərə əpətʰə le:tʃi:fə | tʃɑ:fi
 le:lə kɑ:rjəvɑ:fi: ɕuruo: bʰe:lə | jənə
 prətʃinidʰisəbʰəkə ba:isɑ:rəme: fiunəkərə nɑ:mə
 ne:tʃɑ:kə ru:pəme: prəstʃɑ:viʃ kəe:lə ge:lə |
 səbʰəgo:tʃe: sərʱvəsəmmətʃisʱ fiunəkɑ: ne:tʃɑ: cuni
 le:ləni | tʃəkərə bɑ:dʃ eikʰɑ: utʰələtʰi | lo:kəsəbʰəkə
 ənumɑ:nə rəʱia:ikə je: o: dʰənjəvɑ:dʃ dʃe:bɑ:kə ʱie:tʃu
 ɑ:gu: bədʰəʱi rəʱiələ cʰətʰi | mudʃɑ: fiunəkərə
 mo:nəme: tʃʱ kicʰu ɑ:o:rə cʰələni | o: mɑ:ikə əpənɑ:
 ʱiɑ:tʰəme: lɑ:itʃ cʰətʰi | lo:kəsəbʰə fiunəkɑ:
 sunəbɑ:kə ʱie:tʃu e:kətʃəkə bʰəe: ge:lə cʰətʰi | eikʰɑ:
 bəjənɑ:i ɕuru kərə:itʃ cʰətʰi-

"vʱdʰugəŋə!

e:fi ɑ:itʃiɑ:sikə vijəjəkə əvəsəpərə əʱiɑ:ʱlo:kənikə
 sʱgə vijəjo:tʃəvəme: bʰɑ:gə ləe: ʱəmə ətʃiɕəjə
 əʱilɑ:dʃitʃ cʰi: | jɑ:fi utʃɑ:fəsʱ səmɑ:jəkə səbʰə
 vərgəkə lo:kə e:fi cunɑ:o:me: əpənɑ: lo:kənikə
 dʃələkə sʱge: lɑ:gələ rəʱiələ,dʃinə-rɑ:tʃi kɑ:jə kərə:itʃ
 rəʱiələ,tʃɑ:ʱisʱ vijəjə tʃʱ nicitʃ lɑ:gi rəʱiələ cʰələ |
 mudʃɑ: vijəjə e:ʱənə ʱio:e:tʃ je: viro:dʰi: dʃələkə

kʰa:ʈa: dʰəri nəhi kʰuji səkətə ʈəkərə ənuma:nə
 sa:it̪: kəkəro: rəhələ fiə:e:ʈə | əsələme: jənət̪a:me:
 əpa:rə əkt̪i əchi | bəsə o:kəra: jəge:bakə ka:jə
 cʰa:ikə | i: ba:ʈə nəhi cʰa:ikə je: vipək̪si: d̪ələkə lo:kə
 sut̪ələ rəhələ:fiə | əpit̪u,əpəna: bʰəri səbʰə kicʰu
 kəra:it̪ə rəhələ:fiə | əʈə-əʈə dʰəri e:fi prəja:səme:
 rəhət̪hi je: cuna:o: ru:ki ja:e: | mud̪a: sāməjə
 fiunəka:səbʰəkə sʰgə nəhi d̪e:ləkə | o: səbʰə e:fi
 fi:ləme: pəfiuci ge:la:fiə je: fiunəkərə e:kəfiuʈa:
 jənə prət̪inid̪hi nəhi cunələ ja: səkələ | cikʰərəsʰ
 eu:njə bʰəe: ja:e:bə e:kəre: kəhələ ja: səkə:it̪ə əchi |

fiəmərə: lo:kənike:ʰ e:fi vijəjo:lla:səme: əpənə
 kərt̪əvjəkə:ʰ bisəri nəhi je:bakə əchi |
 əpit̪u,jənət̪a:kə vieva:səpərə səhi: ut̪ərəba:kə əchi |
 ʈa:fi fi:ʈu je: kicʰu ʈja:gə,ʈpəsja: kərəbə jəru:ri:
 fiə:e:ʈə se: səbʰəgo:ʈe:ke:ʰ kərəba:kə əchi | ʈəkʰənəhi
 səma:jəme: pərivərt̪ənə a:bi səkətə | səhi:
 ma:ne:me: jənət̪ʈrə ʈəkʰəni fiə:e:ʈə | səma:jəkə
 nimnət̪mə pa:jəd̪a:nəpərə əd̪ə᳚kələ lo:kəsəbʰəkə:
 uʈa: kəe: o:kəra:səbʰəkə:ʰ gərima:məjə ji:vənə-
 ja:pənə kərəba:kə vjəvəst̪ʈa: ja:be: fiəməsəbʰə nəhi
 kəe: səkəbə ʈa:be: i: vijəjə əpu:rŋə əchi,ərt̪əhi:nə
 əchi, vjərt̪ə əchi | əst̪u,fiəmə ra:jəni:ʈisʰ sənja:sə
 le:ba:kə nirŋəjə ke:ləfiuʰ əchi | i: nirŋəjə ke:ləfiuʰ

əchi je: ko: no: ra: ʝani: t̪ikə pəd̪ə nəfi le: bə | əpiʈu,
 səma: ʝəkə bi: cəme: ʝa: kəe: d̪i: nə- d̪ukʰi: vjəkt̪ikə
 fie: tu ka: ʝə kərəbə | əsələ ma: ne: me: pəri vət̪ənə
 ni: ca: s̪" fie: ba: kə cʰa: ikə | səbʰəkicʰu
 sərəka: re: pərə nəfi cʰo: d̪ə ʝlə ʝa: səka: it̪ə əchi | t̪a: fi
 fie: t̪ə e: fi nə səmərpiʈə lo: kəkə prəjo: ʝənə əchi je:
 ʝami: nəs̪" ʝud̪ə ʝlə fi o: t̪i a: bina: ko: no: lo: bʰə-
 la: ləkəke: n̪ ʝənə kəʝa: ŋəkə: n̪ d̪ʝa: nəme: ra: kʰi
 nisva: rt̪ə bʰa: vəs̪" ka: ʝə kərət̪i | t̪əkʰənəfi
 sərəka: ro: kə məd̪ə t̪i ka: rəgərə fi o: e: t̪ə | ənjə t̪a:
 pʰuʈələ d̪o: ləkə pa: ni ʝəkə: n̪ sərəka: ri: prəja: sə
 bjərt̪əme: bəfi ʝa: e: t̪ə | fi mərə iccʰa: əchi je:
 ra: ʝəprəmukʰəkə pəd̪əkə fie: tu əkt̪ina: t̪əke: n̪
 cunələ ʝa: e: | o: bəfi ut̪ə d̪ud̪ə ʝə n̪icə ʝi: a:
 pəri s̪rəmi: kə s̪ŋəfi ima: nd̪a: rə lo: kə cʰə t̪i | fi mə
 sa: ma: ʝikə k̪ʃe: t̪rəme: kicʰu a: o: rə lo: kəkə s̪ŋe:
 ka: ʝə kərəbə | t̪əkərə ma: ne: i: nəfi je: fi unəkə:
 səfi jo: gə nəfi kərəbəni | ʝəkʰənə je: məd̪ə t̪i fi unəkə:
 ca: fi: t̪a: fi fie: tu fi məsəbʰə t̪a: ija: rə cʰi: a: rəfi bə |

e: t̪ə: kə bə ʝə la: kə ba: d̪ə eikʰa: a: gu: bə d̪ə ʝə li: fi a:
 əkt̪ina: t̪əke: n̪ m̪" cəpərə a: gu: kə pa: n̪ t̪ime: le: ne:
 əe: li: fi | pʰu: ləkə ma: la: s̪" əkt̪ina: t̪əke: n̪ la: d̪i d̪ə: lə
 ge: ləni | fi mə svə ʝ" eikʰa: kə səmər t̪ənə kərə: it̪ə
 əkt̪ina: t̪əke: n̪ ra: ʝəprəmukʰəkə pəd̪əkə fie: tu

prəstɑ:vit̪ ke:ləɦuⁿ | o:ɦit̪ɑ:mə upəst̪ɦit̪
lo:kəsəb̪hə kərət̪lə d̪vənisⁿ e:ɦi prəst̪ɑ:vəke:ⁿ
səɦər̪sə səmər̪t̪hənə ke:ləni | sər̪vət̪rə k̪usi:kə
mɑ:ɦɑ:ulə c̪hələ | lɑ:gi rəɦələ c̪hələ ɦe: e:ɦi
pər̪ivər̪t̪ənəkə svər̪əme: cid̪ə̌^ī cunəmunə səme:t̪
səməst̪ə prək̪r̪t̪i əpənə səɦəmət̪i vjəkt̪ə kəe: rəɦələ
c̪hələ | t̪ək̪hənəɦi kət̪əɦusⁿ umərə:it̪ə-g̪hūmərə:it̪ə
me:g̪hə se:ɦio: ɑ:bi ge:lə | ɦi:si: pəđə̌nɑ:i ɛuru b̪həe:
ge:lə | lɑ:gi rəɦələ c̪hələ ɦe:nɑ: prək̪r̪t̪i ɦ̪d̪ə̌jəsⁿ e:ɦi
ɦugɑ:n̪t̪əkɑ:ri: pər̪ivər̪t̪ənəke:ⁿ svɑ:gət̪ə kəe: rəɦələ
c̪hələ | səb̪hə e:kəs̪vər̪əsⁿ kəɦi rəɦələ c̪hələ-

"inəkilɑ:bə! ɦiⁿd̪ɑ:bɑ:d̪ə!"

"ɛik̪hɑ: ɦiⁿd̪ɑ:bɑ:d̪ə! ɛəkt̪ina:t̪hə ɦiⁿd̪ɑ:bɑ:d̪ə !"

"ɦənək̪rɑ:n̪t̪i d̪lə ɦiⁿd̪ɑ:bɑ:d̪ə!"

34

səma:ɟəme: bʰəe: rəʃələ e:fi t̪rəʃəkə səkə:ra:t̪məkə
 pəri:vərt̪ənəsʰ səbʰəsʰ be:si: pəre:sə:nə ne:t̪a:səbʰə
 cʰələ:ʃə | ka:rəŋə a:bə ʃunəkə:səbʰəkə bʰo:t̪əba:iʰkə
 kʰət̪əmə bʰəe: ɟe:ba:kə sʰbʰa:vəna: d̪e:kʰa: rəʃələ
 cʰələ | o: səbʰə nəvə-nəvə səməsɟa:kə nirma:ŋəkəe:
 səma:ɟəkə:ʰ bʰt̪əba:kə prəɟa:səme: rəʃiɟe: cʰələ:ʃə |
 ɡa:mə-ɡʰərəme: ko:no:-ne:-ko:no: ru:pəme: əpənə
 upəst̪ʰiɟi bənəo:ne: rəʃəbʰa:kə ʃe:t̪u e:kət̪a: ɡuɟəkə
 sʰŋə bʰəe: ɟəiɟt̪ʰi ,bʰəne: o: kət̪əbo: ɡələt̪ə kie:kə
 nəʃi ʃo:əe: | pəriŋa:məɟh bəd̪əma:səsəbʰə d̪ʰi:t̪ə
 bʰe:lə ɟa: rəʃələ cʰələ | nɟa:ɟə vjəvəst̪ʰa: bəʃuɟə
 məʃəɡə a: uba:u cʰələ | t̪əkʰənə lo:kə ɟa:e: kət̪əe:?

e:fi pərist̪ʰiɟime: ɛikʰa: e:kət̪a: a:ɛa:kə kirəŋə bəni
 kəe: səma:ɟəkə sa:məne:me: upəst̪ʰiɟə cʰəli:ʃə | o:
 əpənə: bʰəri prəɟa:so: kəriɟe: cʰəli:ʃə | mud̪a:

səma:ɟəkə ənt̪ərviro:d̪hə səməsja: bəni kəe:
 sa:məne:me: mukhərə bhəe: ja:it̪ə chələ | a:bə
 ga:məsəbhə səhəro:sⁿ be:si: e:ka:ki: bhē:lə ja: rəhələ
 chələ | lo:kəsəbhə əpənə d̪ərvəba:ja: d̪həri simət̪i kəe:
 rəhi ge:lə chələ | ghərə-ghərə t̪i:b̪hi:,mo:ba:ilə.pəsəri
 ge:lə chələ | p̪hē:səbukə,ɦiva:tsəpəpərə d̪unia:
 bhərikə səma:ca:rəsⁿ lo:kə k̪səŋe: bhərimē: əvəgət̪ə
 bhəe: ja:it̪ə chələ | mud̪a: ləgə-pa:səme: ki: bhəe:
 rəhələ chələ t̪əkərə ko:no: ja:nəka:ri: le:ba:kə sud̪hi
 nəhi rəhi ja:it̪ə chələ | niccəjə i: pərist̪it̪i bəɦut̪ə
 bikət̪ə chələ |

mud̪a: eik̪hə: əpənə ba:t̪əpərə əd̪ələ chəli | eik̪hə:
 e:kət̪a: səhi: ka:ɟəme: la:gələ chəli | ja:nə rəhəe: ki:
 ja:e: o: əpənə lək̪sjəkə prət̪i bina: ko:no:
 prət̪id̪a:nəkə əpē:k̪s̪a:ke:ⁿ pu:r̪ŋə səmərpit̪ə chəli |
 o:kəra: e:ɦi əbhija:nəme: əsəgəri nəhi ch̪o:d̪ələ ja:
 saka:it̪ə chələ | əst̪u,ɦəmə səbhə kic̪hu ch̪o:d̪ə᳚᳚
 ɦunəkərə ka:r̪jəkrəməke:ⁿ a:gu: kərəba:me: la:gələ
 rəhələɦuⁿ | d̪inə-ra:t̪i eik̪hə:kə sⁿgə d̪a:it̪ə rəhələɦuⁿ |

ɟe:t̪əkə d̪upəɦəria: ɦo:əe: kiⁿva: ma:ghəkə
 t̪h̪a:d̪ə᳚᳚,eik̪hə: pa:ire:-pa:ire: ga:me:-ga:mə
 bh̪rəməŋə kərə:it̪ə rəhəli:ɦə᳚ i: krəmə e:kə d̪inə,d̪u:
 d̪inə , d̪u: ma:sə,t̪i:nə ma:sə nəhi əpit̪u, vər̪ʂəkə-

vərṣə ənəvərətṭə bina: rukāne: cāla:itṭə rāfiāli:fiā
 ga:urəvərṇākə tṭe:ṭṣvi: a:bʰa:sʰ pəripu:rṇə jəkʰənə
 o: gra:māba:si: lo:kānike:ʰ sʰbo:dḥitṭə kərətṭhi tṭ
 lo:kə bʰa:və vihvələ bʰəe: ja:itṭə cʰələ | fiunəkərə
 ba:tṭke:ʰ ənusərṇə kərāba:kə dḥḍḥəḥ sʰkəlpə
 kərə:itṭə cʰələḥ ba:tṭə o: ko:no: tṭe:fiānə kəfiābe: nāfi
 kərətṭhi jəkərə: kərābə kəṭʰinā fiō:ikə | je:na: ko:no:
 prākā:rəkə nisa:ʰ nāfi kərābəḥ ne:na:səbʰəsʰ
 na:ukəri: nāfi kərə:e:bə,əpiṭṭu o:kərə: isaku:lə
 pəṭʰa:e:bə | bḥḍḍḥəlo:kānike:ʰ sa:dṭərə əpənə-əpənə
 pəriiva:rāme: rā:kʰələ ja:e:tṭə | biā:fiāme: dḥḥie:jə
 nāfi le:lə ja:e:tṭə | ba:lika:ke:ʰ be:tṭe: jəkā:ʰ eikṣa:
 dṭe:lə ja:e:tṭə | pa:riva:rikə sʰpəṭṭime: be:tṭa:
 be:tṭi:ke:ʰ bəro:bərikə fiākə dṭe:lə ja:e:tṭə | ja:tṭə-
 pa:ṭṭi,dḥa:rmikə viva:dṭsʰ sāmā:jāke:ʰ muktṭə
 kəe:lə ja:e:tṭəḥ i: səbʰə ba:tṭə e:fiānə cʰələ ja:fiṭpərə
 ko:no: ṭṭrəfiākə prāenācinfiākə prāene: nāfi uṭʰi
 sākā:itṭə cʰələḥ mudḍa: o:kərə kā:rjā:nvəjənāme:
 pəre:sā:ni: jəru:rə cʰələ | kā:rṇə lo:kə upəḍṭe:ḥ tṭ
 dṭe: dṭa:itṭə cʰələ ,mudḍa: jəkʰənə əpənā:pərə
 pəḍṭəḥkə tṭ ṭa:ri dṭa:itṭə cʰələḥ

e:fi ṭṭrəfiē:ʰ sāmā:jāme: pəriivəṭṭānəkə prajā:sə
 kərə:itṭə-kərə:itṭə bi:sə vərṣəsʰ be:si:e: bi:tṭi ge:lə |
 fiāməsəbʰə əpənə sərvasvə sāmā:jākə fiē:ṭṭu ərpiṭṭə

kæ: d̥e:ləf̥iʱuⁿ | mud̥ɑ: eik^hɑ: ək^hənəf̥iʱu t̥hɑ:kəli nəfi
 c^həli:f̥iə | pu:r̥ŋə a:ca:va:nə bənələ rəf̥iət̥hi | t̥əkərə
 ənuku:lə pəriŋɑ:mo: d̥e:k^həba:me: a:bi rəf̥iələ c^hələ
 | ba:lika:səb^hə d̥ɑ:k̥t̥ərə,iⁿji:nijərə bəni rəf̥iələ c^həli |
 ga:məme: səb^hə ja:t̥ikə lo:kə sⁿge: ba:isi kæ: k^hɑ:it̥ə
 c^hələ:f̥iə,ut̥səvə mənəba:it̥ə c^hələ:f̥iə | d̥h̥ərmə,ja:t̥ikə
 vib^he:d̥ə səma:pt̥ə b^həe: rəf̥iələ c^hələ | səma:j̥əme:
 səmərasət̥ɑ: bəd̥h̥ə^ṛ rəf̥iələ c^hələ | ləga:ikə j̥e:na:
 eik^hɑ:kə svəpnə sa:ka:rə b^həe: rəf̥iələ əc^hi | bəd̥əli
 rəf̥iələ əc^hi səb^həkic^hu | səma:j̥ə nu:t̥ənə svərupə
 sa:məne: prəkət̥ə b^həe: rəf̥iələ əc^hi ja:f̥ime: səfi:
 ma:nəme: səma:nət̥ɑ:kə əd̥h̥ika:rəsəb^həke:ⁿ suləb^hə
 fi:e:t̥ə | səma:j̥əme: pərivərt̥ənəkə prəkrija:kə
 pu:r̥ŋət̥ɑ:kə fi:e:t̥u ko:no: səməjə si:ma: nəfi ra:k^hələ
 ja: səka:it̥ə əc^hi,i: sⁿb^həvo: nəfi əc^hi | ka:rəŋə
 sa:ma:j̥ikə pərivərt̥ənə e:kət̥ɑ: sət̥ət̥ə cələe: bələ:
 prəkrija: əc^hi | j̥əru:ri: i: əc^hi j̥e: f̥əməsəb^hə
 səka:ra:t̥məkə d̥i:ca:me: əpənə d̥e:gə bəd̥h̥ə^ṛba:it̥ə
 rəfi: ,səfi: ba:t̥əke:ⁿ səf̥iərsə svi:ka:rə kəri: | j̥əkərə
 j̥e: f̥əkə c^hɑ:ikə se: d̥ja:ikə |

"bəfiut̥ə kic^hu b^he:la:ikə əc^hi a: a:guo: fi:e:t̥ɑ:ikə |
 ja:d̥h̥əri səb^hə suk^hi: nəfi b^həe: ja:e:t̥ə, səma:j̥əsⁿ
 əsəma:nət̥ɑ:, gəri:bi:, əo:səŋə f̥iəti nəfi ja:e:t̥ə
 t̥ɑ:d̥h̥əri rukəba:kə nəfi əc^hi |" se: o: kəfi:it̥ə

rəfɦa:it̪ə cʰəli:ɦə| nit̪jə əpənə kɑ:rjəkrəməme:
udgʰo:ʂəŋɑ: kərə:it̪ə rəfɦa:it̪ə cʰəli:ɦə-"cərə:ibe:t̪i!
cərə:ibe:t̪i!

(səmə:pt̪ə)

-rəbi:ndrə nɑ:rɑ:jəŋə miərə, pit̪ɑ:kə nɑ:mə:
svərgi:jə su:rjə nɑ:rɑ:jəŋə miərə, mɑ:t̪ɑ:kə nɑ:mə:
svərgi:jɑ: d̪jɑ:kɑ:ei: d̪e:vi:, bəe:sə: ६९ vərʂə,
pɑ:it̪ɑ:kə grɑ:mə: əd̪ə̀rə d̪i:ɦə, mɑ:t̪ɑ:kə: singɦia:
d̪jo:d̪hə̀ी, v̪t̪i: bʰɑ:rət̪ə sərəkɑ:rəkə upə səcivə
(se:vɑ:niv̪t̪t̪ə), spe:ɕələ me:t̪ro:poli:t̪ənə
məjist̪re:t̪ə, d̪illi:(se:vɑ:niv̪t̪t̪ə), ɕikʂɑ:
cənd̪rəd̪hɑ:ri: mit̪ɦila: məɦɑ:vid̪jɑ:ləjəsʱ bi:.e:sə-si:
bʰɑ:ut̪ikə vij̪nɑ:nəme: prət̪iʂt̪hɑ: : d̪illi:
vievəvid̪jɑ:ləjəsʱ vid̪ɦi snɑ:t̪əkə, prəkɑ:ɕit̪ə k̪t̪i:
mɑ:it̪ɦili:me:: prəkɑ:ɕənə vərʂh२०१७ १.bʰo:rəsʱ
sɑ:ʱhə d̪həri (ɑ:t̪mə kət̪hɑ:),२. prəsʱgəvəɕə (niv̪nd̪hə),

३. svərgə e:tʃhi əchi (ja:ʈra: prəsⁿgə); prəka:əənə
vərʃh२०१८ ४. pʰəsa:də (kəʈʰa: sⁿgrəʃhə) ५.
nəməstəsja:i (upənja:sə) ६. vividʰə prəsⁿgə
(nivⁿdʰə) ७. məʃhəra:jə (upənja:sə)
८. ləjəkə:ʈərə (upənja:sə); prəka:əənə vərʃh२०१९
९. si:ma:kə o:fi
pa:rə (upənja:sə) १०. səma:dʰa:nə (nivⁿdʰə sⁿgrəʃhə)
११. ma:ʈʰbʰu:mi (upənja:sə)
१२. svəpnəlo:kə (upənja:sə); prəka:əənə vərʃh२०२०
१३. ɛⁿkʰəna:də (upənja:sə) १४. ie:ʃhə ʈʰikə
ji:vənə (sⁿsmərəŋə) १५. dʰəʃhə:itə d̪e:ba:lə (upənja:sə);
prəka:əənə vərʃh२०२१ १६. pa:ʈʰe:jə (sⁿsmərəŋə)
१७. ʃhəmə a:bi rəʃhələ cʰi: (upənja:sə) १८. prələjəkə
pəra:ʈə (upənja:sə); prəka:əənə vərʃh२०२२ १९. bi:ʈi
ge:lə səməjə (upənja:sə) २०. prətʰibimbə (upənja:sə)
२१. bəʈʰəli rəʃhələ əchi səbʰəkicʰu (upənja:sə)
२२. ra:ʃʈrə mⁿdʰirə (upənja:sə) २३. sⁿjo:gə (kəʈʰa:
sⁿgrəʃhə) २४. na:ci rəʃhələ cʰəli vəsudʰa: (upənja:sə)
२५. dʰi:pə jəra:itə rəʃhə: (upənja:sə)।

əpənə mⁿʈəvjə editorial.staff.videha@gmail.com
pərə pəʈʰa:u।

२.८.kicənə kɑ:ri:gəɾə- buɟʰəkkəri: dɑ:bi:e: cu:rə ʈɑ:iⁿ
fəmərə: pɑ:cʰue: gʰu:rə? (fi:sjə kəʈɑ:kʂə)

kicənə kɑ:ri:gəɾə

buɟʰəkkəri: dɑ:bi:e: cu:rə ʈɑ:iⁿ fəmərə: pɑ:cʰue:
gʰu:rə? (fi:sjə kəʈɑ:kʂə)

ba:ba: bəʈəbəʈəṽiʈə bəjəla:fiə kəfiə ʈə e:fiəno:
kəfi:ⁿ bu:ɟʰəkkəri: dɑ:bi: bʰe:lɑ:ie:? je: fəməfiⁿ ʈɑ:
bəʈə kɑ:bilə buɟʰəkkərə a: dɔ:səɾə kijo: ʈə ʈiçʰə
buɟʰəbe: ne: kərə:itə fiou je:nɑ:? fəməfiⁿ ʈɑ:
suddʰə li:kʰɑ:i cʰi: a: məfiɑ:bjəkəɾŋɑ:cɑ:rjə vəlɑ:
dɑ:bi: je: ɑ:nə əsuddʰe: likʰɑ:itə fi:ʈɑ:i o:kəɾɑ:
vja:kəɾŋə ke: səməɟʰə kəʈə sə fi:ʈɑ:i? jə e:kə ɑ:dʰə

ta: kavi sammelana me: cala gelā fio:i: a: ki
akadami: puraskara: sammā:nitā bhā gelā fio:u
dho:khe: sā t̄abā t̄ā a:ro: anākara: mo:jarā nai: kara:i
ja:i chā:i ki:?

hamā ba:ba: sā puchālāhuⁿ je: āha:ⁿ khāra:bā a: ki:
ni:kā likhā:i chijā:i se: t̄ā jnātā: phā:isāla: karātā:i
ki:ne:? āha:ⁿ ke: mo:jarā nai: kara:i ja:ie: t̄ā āhu:
mo:jarā nai: karu:? e:tē: māt̄hā:pe:ci: ka:ile:e?
ba:ba: bājā:lā:i fiā:u ka:ri:gārā ma:it̄hili: me: ājābe:
t̄ā:lā chā:i s̄abā āpāne: dā:bie: curā rāhāt̄hā je:
hamā bād̄dā ka:bilā le:kākā, dō:sārā t̄ā ād̄rā bād̄rā
likhā:ie:?

d̄arcākā pa:t̄hākā vārgā s̄abā e:kāra: s̄abāhākā kit̄ā:bā
pād̄hābe: nai: kelākā:i a: āpāne:māne: dā:bie:
curā rāhāt̄hā? kāt̄ē:kā je:kāra: sa:hit̄jākā
janākā:ri: nai: uho: s̄abā mit̄hila: ma:it̄hili:
t̄hī:ke:dā:rā kā āpāna: ke: lā:lā buyhākkārā dā:bie:
gā:urābe: curā rāhāt̄hā. j̄āhijā: pāblikā ja:gi gelā

तृप्तियाः बुध्निभक्त्या एकैराः सभनिभक्त्या अनेरुः अः द्वाः बिः
कुः रमकुः रं बहस जेः त्वाः किः ?

जत्वाः रत्ना बज्जनिभक्त्या लिभनिभक्त्या त्वा i किचु बह्निगपिः बाः
गज्जपिः बाः द्वाः अः लं अद्भन्निभक्त्या सभं निमारेः त्वाः रः
बाः बाः बनिभक्त्या, काः रिः गारं बाः कनि अन्निः लनाः
करत्तनिभक्त्या? पुचन्निभक्त्या एः नाः किः त्वा पुः निः सभुः का
परं गलत्तः त्वाः रिः करत्तनिभक्त्या? त्वाः त्वाः उनि कुत्तर्कं का
बुध्निभक्त्याः द्वाः बिः द्वाः कः अः त्वाः रः निः काः द्वाः कः अः बाः किः
पुः निः काः मेः रनिभक्त्या किः? अः बं लाः जः द्वाः कः अः चः अः
कनिः अः निः रं लं ज्जः सभं केः ?

निमं बाः बाः केः त्वाः कलं निः जेः बद्दं बद्दं ित्तेः
रनिभक्त्या किः एकैरा सभः अः नाः निः निः त्वाः किः? बाः बाः निः
निः का निः साः त्वा बज्जलाः निः द्वाः ज्जः अः बं निमाराः कोः नाः
द्वं अं चि किः? अः बं निमं निः एकैराः सभं लं का
बुध्निभक्त्याः द्वाः बिः एः रनिभक्त्या कुः रं अः उ सभं निमाराः
पाः चः उः गः अः रं? करत्तः त्वाः बत्तकुत्तं बाः निः त्वा अः बं
पब्लिकं कनिः रं त्वाः त्वाः कं द्वाः त्वाः त्वा गलं बज्जः मेः
कुः रमकुः रं.

102 || <http://www.videha.co.in/> ISSN 2229-547X VIDEHA

əpənə m^utəvjə editorial.staff.videha@gmail.com

pərə pət^ha:u |

ṛ.ṛ.əṛəvində t^ha:kurə- j^hij^hətija: bəḥu (ləg^hukət^ha:)

ərəvində tʰa:kurə

ʃʰʃʰətʃija: bəʃʰu (ləgʰukətʰa:)

ʃʰʃʰətʃija:kə mu:lə na:mə ʃʰʃʰətʃija: nəʃʰi rəʃʰəe: |

piṭṭa: ənu:pəla:lə surujə ba:bu:kə ʃʰərəba:ʃʰə
rəʃʰətʃinə a: surujə ba:bu:kə e:kəṭa: bʰəginəma:nəkə
na:mə pərə o:kərə na:mə ra:kʰəne: rəʃʰətʃinə kəmələ
kuma:rə | kintu i: kəmələ kuma:rə d̪e:ʃʰə-ʃʰa:tʰə
ʃʰo:itʃʰi e:ʃʰənə bʰa:ri: kʰəccərə nikələlə ʃe: ba:tʃ-
ba:tʃ pərə ʃe:kəra:-tʃe:kəra: sʰ d̪ʰa:ʃʰi: le:ba:kə le:lə,
la:itʃ rəʃʰəba:kə le:lə səḍa:ivə uddʰətʃə | ke:kəro: sʰ
o:kərə pətʃri: ba:isəbe: nəʃʰi kərəe: | ro:ʃəkə ləṭa:i-
ʃʰəgəṭa:, ro:ʃəkə ʃʰa:tʰa:pai, ro:ʃəkə gəlləmə-gəlla: |
kəʃʰijo: ma:tʰə pʰo:ṭəba:ine: gʰurəe:, kəʃʰijo:
tʰe:ʃʰunə pʰo:ṭəba:ine: tʃə kəʃʰitʃo: d̪a:ntʃə tʃo:ṭəba:ine: |
e:kərə əʃʰi ləkʃəṇəsəbʰəkə cələtʃe: e:kərə
e:kəṭurija:səbʰə e:kəra: ʃʰʃʰətʃija: kəʃʰəe: la:gələe: a:
ka:la:ntʃrə me: o:kərə pəriṭa:rə se:ʃʰo: əʃʰi na:mə
ke: sʰ svi:ka:rə kəe: le:ləkə, mu:lə na:mə ʃʰe:ra:e:
ge:ləe: a: kəmələ kuma:rə ʃʰʃʰətʃija:kə na:mə sʰ

cinhələ ja:e: la:gələ

səməjə əe:ləe: | jʰnjʰətija:kə bija:fiə bʰe:ləe: | kənija:n
 əe:ləe: t̪ə o:kərə t̪o:ləkə jəna:ni:səbʰəkə muʰfiə pərə
 e:ke:t̪a: kət̪h̪a: rəfiəe:ʹ je:fiəne: jʰnjʰətija:, t̪e:fiəne:
 bəfiu! fiə: bʰəgəva:nə! e:fiənə kəru:pə stri: a:i t̪əkə
 nəfi d̪e:kʰələ vid̪h̪a:t̪a: e:kəra: kʰo:ncəfiə: kərəci: sʰ
 bəna:ine: cʰət̪hi je:na:!'

əfi kənija:nkə na:ifərə me: je: na:mə rəfiələ fiuəe:,
 sa:surə me: o: 'jʰnjʰətija: bəfiu'kə na:mə sʰ
 prəsidd̪h̪ə bʰe:lə bija:fiə ba:d̪əkə kicʰu d̪inə, kicʰu
 fiəp̪t̪a:, kicʰu məfiina: t̪ə t̪hi:kə-t̪h̪a:kə cələləe:,
 t̪e:kərə ba:d̪ə ro:jəkə ut̪h̪a:una:bəla: gʰo:lə-pəcəkka:
 əuru: bʰe:lə ko:no: e:fiənə d̪inə nəfi ja:i je: d̪unu:
 pərəni: me: jʰnjʰət̪ə nəfi fiə:i | a: se: jʰnjʰət̪ə e:fiənə-
 o:fiə:nə nəfi, bʰinəbʰinə kərə:it̪ə ko:no: e:kə pəkşə
 pəfiine: fiəllukə-sənə ga:ri-ba:t̪ə pərə ut̪ərəe: a:
 t̪e:kərə ba:d̪ə ra:n̪ri:-be:t̪əkʰa:uki: fiə:it̪ə jʰo:t̪a:-
 jʰo:t̪i: t̪əkə pəfiuʰcə ja:i | gʰərəkə lo:kəkə kət̪h̪e: ki,
 sa:uʰse: t̪o:lə me: gərdəməgo:lə bʰəe: ja:i | e:kərə
 ko:no: səməjə se:fiə: nird̪h̪a:rit̪ə nəfi rəfiəe: | kəfijo:
 bʰo:rə fiə:it̪əfi əuru:, kəfijo: d̪upəfiərija:kə jo:gə
 d̪e:kʰa:it̪ə, kəfijo: sa:n̪jʰəkə d̪ija:-ba:t̪i: pəfiərə me:,
 kəfijo: ra:t̪ikə prət̪h̪əmə pəfiərə, t̪ə kəfijo: məd̪h̪ə

ra:ʈri:kə stəbdʱə pəhərə ke:ⁿ cirri:co:ʈhə kəra:itə|
 ka:la:ntərə me: ʃʰhəʈija: ʈə ʃʰhəʈie: rəhələ, kintu
 ʃʰhəʈija:-bəhukə sⁿgə əne:ka:ne:kə vice:ʃəŋəsəbʱə
 juʈa:itə cəli ge:ləe: ko:dʱəni:, ələbətə:fiə, nəʈʈinə
 a:dʱi-a:dʱi| bijə:fiəkə ca:ri-pa:ⁿcə bərəsə biʈlə:kə
 ba:dʱo: ʃəkʱəni o:kəra: ko:no: sⁿʈa:nə nəfi bʱe:ləe: ʈə
 o:kəra: sⁿgə e:kəʈa: vice:ʃəŋə a:urə juʈi ge:ləe:
 ba:ⁿʃʱə|

e:kədʱinə kʱe:ʈə pərə kəməʈʱa:unə kəra:itə
 stʈri:gəŋəkə gəpəkə krəmə me: me:nəfiə:ba:li:
 kəhələkəe: 'əfi ma:ugi:kə cʱa:ʈi: pərə dʱu:dʱəkə
 ʈhə:ili: cʱe:be: nəfi kərəe: ʈə e:kəra: ba:lə-bəcca:
 kəʈəe: sⁿ bia:itəe:!'

ʃʰhəʈija: a: ʃʰhəʈija:-bəhi dʱunu:kə le:lə ʃərə-
 ʃəma:na:kə e:fiə:nə-e:fiə:nə ukʱa:fi:səbʱə dʱəni-
 sənə|

ʃʰhəʈija: ke:ⁿ ʃənə-məju:ri:kə ka:ʃə bʱe:ʈəbə muckilə
 rəhəe:| ʃe:ʈəfi ʃa:i, əpənə sⁿgi: məju:rəsəbʱəkə sⁿgə
 ko:no: ne: ko:no: ʃʰhəʈə kəe: liəe:, ko:no: ne:
 ko:no: pʱəsə:də ʈhə:dʱə kəe: dʱəe:, kəʈəhi po:sindəfi
 sⁿ bʱi:ʈi ʃa:i| ʈe:ⁿ e:na: fi:oi ʃe: dʱəpəcəʈə me: dʱu:-

ຖື:ນຳ ດືນຳ ກາ:ຮຸ ບໍ່ເ:ຖຳ າ: ມຳຟີນາ:ກຳ ຈຳພີ:ສະ-
 ສັຖາ:ສະ ດືນຳ ບີນາ: ກອ:ນອ: ກາ:ຮຸ ກຳ ຈຳພີ: ບຳຟື
 ອ:ກຳຮຸ ສⁿ ສະ:ສຳຣາ ກໍ່ເ:ຖຳ-ກໍ່ຮີຟາ:ນຳ ກາ:ຮຸ
 ກຳຮາ:ກຳ ປຣາຖີ ກອ:ນອ: ຮຸ:ຮີ ນຳຟີ ຖຳ:ລຳ າ:ນຳ
 ສຖີ:ຮຸ ຈຳກາ:ⁿ ບອ:ນີ ກຳມາ:ເ:ບຳ ອ:ກຳຮຸ ສວຳບໍ່ເ:ເ:ເ:
 ມະ: ນຳຟີ ກໍ່ຮາ ມະ: ກໍ່ເ:ນາ:ີ ຖຳ ກຳ ບຳນາ:ີນາ:ີ ອ:ກຳຮາ:
 ບໍ່ເ:ຮີ: ບຸຖຳ:ເ: າ: ກອ:ນອ: ຮາ:ສຳນີ:-ປຳຮາ:ສຳນີ: ສⁿ ນະ:
 ກອ:ນອ: ຮາ:ປຳ ສⁿ ບໍ່ເ: ນະ: ກອ:ນອ: ກາ:ມຳ-ກາ:ຮຸ ຖຳ:ⁿ
 ຮາ:ນຳ ຖຳ:ຖຳ: ມຳຖຳຟີ:ກຳ ບໍ່ເ:ຮີ: ປຳຮາ ປຳຖີ:
 ບີເ:ເ: ກຳ: ອ:ນໍ່ກຳຮາ:ີ ຮາ:ຟາ:ີ ຮາ:ຟາ: າ:ຖຳ: ສⁿ
 ບະ:ສີ: ມາ:ສະ ມາ:ສະ: ຈາ:ຖີ ຮາ:ຟາ:, ຖຳ:ⁿ ກໍ່ເ:າ:ີກອ:
 ບຳນາ:ີບາ:ກຳ ຈຳພີ:ຖຳ ກຳມະ: ຟາ:ີ ອ:ກຳ ດືນຳ ບຳນຳ າ:
 ບຳລຳ ຮາ:ຟາ ຖຳ ອ:ເ:ຟາ ບຳສີ: ດຸ: ດືນຳ-ຖື:ນຳ ດືນຳ
 ຈຳລາ:, ນຳຟີ ບຳລາ: ຖຳ ຈາ:ີ ກອ:ບຳຖຳ

ສະ: ຈຳພີ: ບຳຟື ອ:ກຳ ດືນຳ ອຳຮາ:ຮຸ ກາ:ລຳ ກຳ:ລຳ າ:
 ຈາ:ຮີ-ປາ:ⁿ ບຳຮາ ບີຖຳ:ກຳ ບາ:ດຮາ: ຈຳກຳນີ ອ:ກຳຮາ:
 ບາ:ລຳ-ບຳຈາ: ນຳຟີ ບໍ່ເ:ເ: ຖຳ ອ: ຮາ:ສຳນີ:-ປຳຮາ:ສຳນີ: ສⁿ
 ບຳຖີ:ເ: າ: ກຳລຳ ສະ: ບາ:ຖຳ ກີ: ຖຳ ຈຳພີ: ດຮາ:
 ບີ:ຟາ: າ: າ: າ: ກຳ: ກຳ: ກຳ: ກຳ: ນີ: າ:
 ຮາ:ສຳນີ:- ປຳຮາ:ສຳນີ: ສຸນາ: າ: ສຸນີ ກຳ: ມາ:ນະ:-
 ມາ:ນຳ ຟາ:ສະ: ມຸ:ຟາ ປຳຮາ ກີ: ກຳຮາ:ກຳ ສາ:ຟາ ຖຳ
 ຮາ:ຟາ: ນຳຟີ ກີ: ປຳຮາ: ມະ: ອ:ກຳຮາ ນີ: າ:ກຳ
 ຮາ: ກຳ: ຖຳ: ກຳ: ກຳ: ກຳ: ກຳ: ກຳ: ກຳ: ກຳ: ກຳ:
 ອ:ຮາ ຈຳພີ: າ: ອຳຮາ ມາ:ນີ: ຖຳ ປຳຮາ ສີ:

nⁿbārākā ko:q^hāni: e:kāṭa: bāḥu, ṭe:kāra: ke:
 pāpīa:ḥa: āpānā be:ṭi: dē:ṭāe:? kiç^hu dīnā ṭākā
 ṣ^hṣ^hṭija:-bāḥu āḥi b^hāro:sā me: rāḥalā ṣe: ṭo:lākā i:
 āṭo:sāni:-pāṭo:sāni:sāb^hā o:kāra māḍḍā kārāṭāe:
 kiṅṭu ṣāldīe: o:kāra: āḥi ba:ṭākā b^hā:nā b^hāe: ge:lāe:
 ṣe: o:kāra:sāb^hā sⁿ ko: no: a:sā ra:k^hābā vjāṭṭ^hā c^hā:il

a: e:kā dīnā, ṣāḥi dīnā a:nāḥi dīnā ṣākā:ⁿ suruṣḍe:vā
 uḡalā rāḥāṭṭ^hi, a:nāḥi dīnā ṣākā:ⁿ b^ho:rā a: ḍupāḥārā
 b^he:lā rāḥāe:, ṭāḥi dīnākā sa:ⁿṣ^hā me: ṣ^hṣ^hṭija:-
 bāḥiukā āṭo:sā-pāṭo:sā, ṭo:lākā lo:ḡā āpānā a:ⁿk^hi
 cija:ri-cija:ri, pipāni: ke:ⁿ be:rā-be:rā rāḡāṭi-rāḡāṭi
 kāe: a:çārjācākiṭā b^he:lā ṣ^hṣ^hṭija:kā ṭu:ṭalā
 māḍḍāḥiṣṣi: me: e:kāṭa: nāvāki: kāṅija:ⁿ ke:ⁿ a:ba:itā,
 prāve:çā kāra:itā dē:k^hālākā nāvāki: kāṅija:ⁿkā
 āe:ba:kā k^hābāri kā:ne:-kā:nā sa:uⁿse: ḡā:mā me: i:
 ba:ṭā pāsāri ge:lāe: puruṣālo:kāni āpānā-āpānā
 ḡo:lā bānāe: ḍurāḥi sⁿ prā:ṭṭā āḥi āçārjāka:ri:
 ḡ^hāṭānā: pāra çārca: kārāṭṭ^hi, çārca: me: viśmāṣā
 vjāktā kārāṭṭ^hi, vib^hinnā ṭārāḥākā ānumā:nā
 lāḡā:bāṭṭ^hi a: āḥi āḥi:rā pāra ṭi:kā:-ṭippāṅi: kāra:itā
 eli:lā-āeli:lā ḥⁿsi:-māṣā:kā kārāṭṭ^hi ṣānā:ni:sāb^hākā
 ālāḡe: ṭā:lā, ālāḡe: b^hā:ⁿṣ^hā rāḥāe: o:sāb^hā ṣ^hṣ^hṭija:
 ḡ^hārā pāra māṣāma: lāḡāe: dē:lākā o:kāra:sāb^hā
 ke:ⁿ ko: no: ro:kā-ṭo:kā ṭā rāḥāe: nāḥi a:bāe:,

məḍʰəʃija: me: ʃuli ja:i,kəniʃa:ʳ ke:ʳ ḍe:kʰəe: a:
əpənə pʰa:ʈa:itʰə ko:ʳḍʰə ke:ʳ pʰa:ʈəe: sʳ bəca:iba:kə
le:lə ḍunu: ʃa:ʈʰə sʳ əpənə cʰa:ʈi: pəkəʃne:,
ḍe:kʰa:uʳsə le:lə əpənə muʳʃə bicəkə:ba:itʰə əpənə-
əpənə ɡʰəʀəkə ḍəɡəʀə ḍʰəe: liəe:|

"ʃəo: ma:likə, əʃie:rə cʰa:i! nəbəkʰi: kəniʃa:ʳ
ʃʰʃʰəʃija:-bəʃʰukə məmia:uʈə bəʃʰinə cʰiəe:| bəcca:
me: məle:rija:-ka:la:ja:rə bʰe:lə rəʃʰəe:, məra:itʰə-
məra:itʰə bəcələ rəʃʰəe:| sukʰəe: kəe: ʈəʈa:e:lə cʰa:i
sa:uʳse: ḍe:ʃə me: ʃəḍḍie:-ʃəḍḍi:| cʰa:i ʈə kəniʃa:ʳ
bʰəkə-bʰəkə ɡo:rə mula: bimərija: ḍe:ʃə cʰa:i| i:
ma:ugi: ɡa:bʰə ke:na: ḍʰəʀəʈəe: a: ḍʰəʀəʈəe: ʈə
o:kəra: səʃʰa:ri ke:na: səkəʈəe:?" məra:una:va:li:
kəʃʰələkəe:|

kintu ḍunija:ʳ əcəʀəʃə sʳ bʰəʀələ cʰa:i a: ʃʰʃʰəʃija:kə
ʈo:lə ki ʃʰʃʰəʃija: se:ʃo: ie:ʃə ḍunija:ʳkə ʃissa: me:
rəʃʰəe:| se: əcəʀəʃə bʰe:ləe:| sa:lə bi:ʈa:itʰə-bi:ʈa:itʰə
ʃʰʃʰəʃija:kə nəbəkʰi: kəniʃa:ʳ, je: sa:uʳse: ʈo:lə me:
'məʀələʃija:'kə na:mə sʳ pʀəsiddʰi pəe:ne: cʰələ,
ɡa:bʰəʃʰu ḍʰəe:ləkə, o:kəra: səʃʰa:rio: le:ləkə a:
e:kəʈa: puʈʀəkə ru:pə me: o:kəra: ḍʰəʀa:-ḍʰa:mə
pəʀə uʈa:rio: ḍe:ləkə|

i: əcərəjə e:təjə kʰətəmə nəhi fi:ɔi cʰa:i, e:təjə sʰ ɛuru:
fi:ɔi cʰa:i।

a: e:kərə bɑ:dəbəla: əcərəjə e:kə d̪inə fiaməra: gʰərə
təkə pəɦuⁿcələ।

e:kə d̪inə bərə:məda: pərə sʰ ba:isələ-ba:isələ
d̪e:kʰəliə: je: e:kəta: səpa:tə cʰa:t̪i: ba:li: pərəmə
kurupa: st̪ri: fiamərə pərisələ me: gʰusələ, fiaməra:
d̪e:kʰi ma:t̪hə pərəkə sa:t̪i:kə cʰo:rə ke:ⁿ kəni nicca:
kʰiⁿcələkə, fiaməra: ləgə a:ba:it̪ə-a:ba:it̪ə əpənə
t̪a:nələ gʰo:gʰə ke:ⁿ kəni: a:urə t̪a:nələkə a: kəni:-
kəni: fiçəkica:it̪ə, kəni:-kəni: d̪həkʰa:it̪ə fiamərə
bəgələ sʰ fi:ɔit̪ə d̪e:d̪ʰija: d̪əke: fiamərə a:ⁿgənə d̪isə
pa:isi ge:lə।

ba:də me: g̪ɦəsva:mini: bət̪a:iləni je: o: j̪^hhət̪ija:-
bəɦu rəɦə:। ka:jə kʰo:jəba:kə le:lə a:e:lə rəɦə:।
fiamərə gʰərəkə ka:jəba:li: e:məɦərə kicʰu d̪inə sʰ
bəɦut̪ə əgərə:e:lə-məgərə:e:lə j̪ka:ⁿ rəɦə:। ko:no:
d̪inə a:bə:, ko:no: d̪inə nəhi a:bə:। ko:no: d̪inə
bʰo:rə me: a:bə: t̪ə sa:ⁿj̪hə me: na:ga: kə: d̪j̪ə:।
g̪ɦəsva:mini:kə mənə o:kəra: pərə lo:ɦəcʰa:e:lə
rəɦəni। o:ɦi lo:ɦəcʰələ mənəɦikə pəriŋa:mə rəɦə:

je: i: ja:nitəhu je: jʰjʰətija:-bəhu pəramə be:luri
cʰa:i, o: o:kəra: ka:jə pərə ra:kʰəbə gəchi le:ne:
rəhətʰinə| əcərəjəkə sʰgə sʰjo:gə se:ho: a:bəe: cʰa:i|

e:kərə ba:dəkə kicʰu dʰinə g.ʃhəsva:mini:kə
eika:jətʰi:-vila:pə suna:itə bi:tələ jʰjʰətija:-bəhu
pəramə əkərəbə cʰa:i, ba:sənəsəbʰə ke:ⁿ ni:kə sʰ nəhi
ma:ⁿjəe: cʰa:i, kʰərəkətələhi cʰo:ri dʰe: cʰa:i,
ba:dʰəni dʰe: cʰa:i tə ka:tə-ko:nətəkə gərədʰa:-ma:ti
o:fiina: cʰuʰələ rəhi ja:i cʰa:i, po:cʰa: dʰe: cʰa:i tə
pʰərəcə pərə mətia:e:lə dʰidʰirəsəbʰə pəri ja:i cʰa:i,
ənəsə:fi:ⁿtə la:ga:itə rəhəe: cʰa:i, e:kəra: ka:jə pərə
ra:kʰəbə bətəkə: bʰa:ri: bʰu:lə bʰe:lə, a:dʰi-a:dʰi|
ba:sənəkə tə nəhi kintu əpənə bəhərūka: stədi:-
ru:məkə jʰa:ru:-po:cʰa:kə jʰjʰətija:-bəhukə
kərətəbəəsəbʰə tə dʰe:kʰitəhi rəhi:| dʰe:kʰi:, dʰe:kʰikəe:
mənəhi-mənə kəni:-məni: pinəpina:i a: i: so:ci
cupə rəhi ja:i je: i: həmərə vibʰa:gə nəhi tʰikə,
əne:re: məgəjəpəcci: kia:i kəri:|

kintu pənərəhija: bi:tə:itə-bi:tə:itə
g.ʃhəsva:mini:kə eika:jətʰi: bo:lə krəməch gʰətə:itə
ge:ləni a: ma:sə bi:tə:itə-bi:tə:itə e:kədəmme: bʰdʰ
bʰəe: ge:lə| tʰ:kərə ba:də fiunəkə eri:mukʰə sʰ jədʰa:-
kədʰa: jʰjʰətija:-bəhu le:lə prəcʰsa:kə bo:lə se:ho:

a:bæ: la:gələ| əfiuna: e:ʈe:kə d̪inəkə va:iva:fikə
 ji:vənə me: əhi ba:ʈəkə ənubʰəvə ʈə fiəmə ka:ie: ge:lə
 cʰi: je: ʃⁿ ko: no: ba:ʈə, ko: no: vəstʃu sⁿ gʃfiəsva:mini:
 ke:ⁿ eika:jəʈə nəhi cʰəni ʈə e:kərə sa:pʰə-sa:pʰə ərtʰə
 əcʰi je: o: o:fi ba:ʈə, o:fi vəstʃu sⁿ sⁿtʃuʃtə cʰəʈʰi|

gʃfiəsva:mini: ga:məkə məhila:lo:kənikə li:d̪əra:inə
 cʰəʈʰi a: ʈe:ⁿ fiəmərə: gʰərə me: məhila:lo:kənikə
 əbərəja:ʈə la:gələhi rəfiə:itə əcʰi| bʰit̪ərəka: mo:fiə:lə
 me: fiunəka:səbʰəkə le:lə ca:jəkə pa:ni səd̪ə:ivə
 cəʈʰələhi rəfiə:itə əcʰi| ja:nəka:ri: bʰe:ʈələ je: e:fiənə
 prət̪je:kə əvəsərə pərə a:bə əpənə nijəʈə ka:jəkə
 əʈiriktə ʃ^hʃ^həʈija:-bəhu ʃ^həʈə d̪əe: ca:jə bəna:iba:kə
 le:lə əgva:e: ja:itə əcʰi a: ʈe:kəra: kəpə-ple:ʈə me:
 ra:kʰi səbʰə ke:ⁿ sa:d̪ərə pəro:si se:fiə: a:ba:itə əcʰi|
 fiəmərə gʰərə əe:nifiəri məhila:lo:kəni gʰərəkə
 sa:pʰə-səpʰə:i d̪e:kʰəʈʰi, o:kərə sⁿʃja:nə le:ʈi a:
 ʃ^hʃ^həʈija:-bəhukə bəna:e:lə ca:jə pi:bi a:nⁿd̪itə
 fiə:ʈi| əhi sⁿ ʃ^hʃ^həʈija:-bəhukə jəeə fiəmərə gʰərə sⁿ
 fiə:itə ba:fiərəfiə-ba:fiərə pəfiⁿcələe: a: o:kəra:
 a:urə d̪u:-ʈi:nə gʰərəkə ka:jə bʰe:ʈə ge:ləe:| o:
 ke:kərəfiə nira:eə nəhi kəe:ləkə a: ʈi:nu:-ca:ru:
 gʰərəkə ka:jə mənə ləga:e: kəe: kərəe: la:gələ| ka:jə
 ʈə o:kəra: a:urə bʰe:ʈa:itə rəfiəe: kint̪u ʈe:kəra: le:lə
 o:kəra: səməjə nəhi bəca:itə rəfiəe:| bʰəri d̪inə əhi

gʰərə sⁿ o:fi gʰərə a: o:fi gʰərə sⁿ əfi gʰərə, e:kə
kʰəŋəkə pʰurəsətə nəhi| fiməərə gʰihsva:mini:
cəkɪtə bʰe:lə kəfiətʰinə je: kətʰe:kə pɑ:ni cʰa:i əfi
ma:ugi:kə dʰe:fiə me: je: e:tʰe:kə gʰərəsəbʰə me:
kʰətʰni:kə ba:dəfiu jʰjʰətʰija:-bəfiu tənə-tənə kərə:itə
rəfi:itə əchi, tʰəkəni:kə nɑ:mə nəhi a: jⁿ tʰəkəni:
cʰa:i tə o:kəra: dʰe:kʰa:rə nəhi fiuə: dɑ:itə əchi|

səməjə əfiina: bi:tɑ:itə ge:ləe:|

e:kə dʰinə dʰe:kʰəliə: je: jʰjʰətʰija:-bəfiu sku:lə-dre:sə
me: susəjʰitə e:kətɑ: go:rə-nɑ:rə cʰa:uɾɑ:kə sku:lə-
ba:igə əpənə kⁿdʰəfiɑ: pərə rɑ:kʰəne: o:kərə fiɑ:tʰə
pəkəɾi fiməərə gʰərəkə sɑ:məne:kə sətəkə sⁿ cəli
jɑ:itə rəfiəe:| svɑ:bʰɑ:vikə ru:pə sⁿ jʰjɑ:sɑ: bʰe:lə,
ke:liəe:| gʰihsva:mini: vihuⁿsɑ:itə kəfiələni 'səbʰə
cəmətʰkɑ:rəkə mu:lə me: vəe:fiə cʰa:uɾɑ: əchi'|
fiməərə: jənɑ:e:lə ge:lə je: o: cʰa:uɾɑ: jʰjʰətʰija:-
bəfiukə sətə-be:tɑ: kəfiɑ:u ki bəfiinə-be:tɑ: cʰiɑ:i|
əpənə səməstə kəməe:ləfiɑ: o: o:kərəfi pərə kʰərca
kərə:itə əchi| ni:kə-nukuṭə kəpəɾɑ:-ləttɑ:, ni:kə a:
pa:uʃtikə bʰo:jənə a: o:kəra: e:kədəmə sɑ:pʰə-
sutʰəra: rɑ:kʰəbə e:kərə pra:tʰəmikə kərtəvjə bʰe:lə
cʰa:i| cɑ:ri-pɑ:ⁿcə gʰərəkə cɑ:ukɑ:-ba:sənə, jʰɑ:ɾu:-
po:cʰɑ: kəritəfiu o: o:fi cʰa:uɾɑ:kə ko:no: kɑ:jə

na:ga: nāhi hūāe: d̥āe: cʰa:i |

'a: e:kəʈa: ba:ʈə bujʰəliɑ:i? o: o:hi cʰa:uʈa:kə na:mə
o:hi: sku:lə me: likʰəbəe:ne: cʰa:i jəhi me: əfiɑ:ʰkə
po:ʈa:-po:ʈi: pəʈʰa:itə əʈi |' kəfiɑ:itə
gʱəʃva:mini:kə gəpə me: gərvəkə bʰa:və rəʃəni |

d̥unija:ʱ əcərəjə sʱ bʰərələ cʰa:i a: əhi əcərəjəkə
ko:no: əʰʈə nāhi |

e:kə d̥inə mənə me: əkəsmə:ʈə e:kəʈa: pʱəənə
ja:gələ | gʱəʃva:mini: ke:ʱ fiɑ:kə d̥e:lijəni | əe:li:fiə
ʈə puʈəlijəni 'jʰjʰəʈija:kə ki: fiɑ:lə cʰa:i?'

gʱəʃva:mini: ʈe:na: kəe: fiəmərə: d̥isə ʈa:kələni
je:na: fiəmə ko:no: pʱəcəŋdə buʈi fiə:i | ʈʰo:rə kəni:
vəkrə bʰe:ləni a: o:ləʃənekə svərə me: kəʃələni 'i:
likʰəe:-pəʈʰa:ikə cəkkərə me: əfiɑ:ʱ ke:ʱ kicʰu
bujʰələʃu rəʃəe: e: je: əhi d̥unija:ʱ me: ki:-ki: bʰəe:
rəʃələ cʰa:i?

pʰe:rə bəjəli:fiə 'be:ʈa: bʰe:lɑ:kə ba:də jʰjʰəʈija:
kicʰu d̥inə ʈəkə gʰərəʃi me: guʈʈə-vɑ:sə d̥həe:
le:ləkə | ne: kicʰu ba:jəe:, ne: bʰukəe: | rəʃəe:-rəʃəe:

α: uṭhi kʰæ: e:kʰə be:rə-d̪u: be:rə-be:rə-be:rə be:ʈa:kʰə
muⁿfiə d̪e:kʰi α:bʰæ:| bʰiutʰə d̪inəkʰə bɑ:d̪ə e:kʰə d̪inə
gʰərə sⁿ bʰiərə:elə α: sərəkʰə pərə d̪ɑ:urʰæ: lɑ:gələ|
ʈe:kərə bɑ:d̪ə i: d̪ɑ:urʰəbʰə o:kərə nitjə-krija: bʰæ:
ge:læ:| lo:kʰə jəkʰəni: o:kərə: d̪e:kʰæ:, d̪ɑ:urʰətʰi
d̪e:kʰæ: α: bujʰæ: je: jʰujʰətija: bətʰɑ:fiə fiə:bɑ:kʰə
d̪əgərə d̪ʰæ: le:ləkʰə əchi'

'ʈhi:ke: bətʰɑ:fiə bʰæ: ge:læ: ki:?' fiəmərə vja:kulə
uṭsukətʰɑ: fiunəkʰɑ: ʈo:kələkəni|

'sunia:u ʈə!' o: bəjəli:fiə|

pʰe:rə fiunəkʰə svəbʰɑ:və sⁿ vipəri:ʈə fiunəkʰə ʈʰo:rə
pərə e:kətʰɑ: kʰu:bə mi:ʈʰəgərə, kʰu:bə α:fiɫɑ:d̪əkərə
muski: ə:ləni, kəfiələni 'pulisəkʰə bʰərtj: nikələlə
rəfiə:| jʰujʰətija: o:fi me: jɑ:e: kʰæ: fiɫɑ: le:ləkə|
d̪ɑ:urʰɑ:ikə prətjjo:gitʰɑ: me: o: sɑ:uⁿse: jilɑ:kə
prətjibʰɑ:gi:səbʰə me: a:uvələ rəfiələ| pəfiinukə
se:le:kəənə o:kərə: bʰe:læ:| əkʰəni ko:no: ʈʰɑ:nɑ:
nəfi bʰe:ʈəlæ: e:| əkʰəni pulisə-lɑ:inə me: d̪ju:ʈi:
bʰe:ʈələ cʰɑ:i| bujʰəliɑ:i, kɑ:lid̪ɑ:sə ji: !'

fiəmərə əcərəjə sⁿ bɑ:bələ muⁿfiə d̪e:kʰɑ:itʰə α: d̪e:kʰi

kæ: a:nəndəɖɑ:ji:-bədəma:ei:kə fʰsi: fʰsa:itə
fəmərə g.fhəsva:mini: əʰgəna: dʒsə cəli ge:li:fə

əpənə mʰtəvjə editorial.staff.videha@gmail.com
pərə pətʰa:u |

३.पदज्ज्ञ क्कह्णद्व

३.१.पवने म्मिरे 'go:na:uli:'-miṭṭhila:kə sʰsk.ɹtj a:
pərivərtənəkə svəru:pə

३.२.रा:ज्ज्ञ किओ:रं म्मिरे-मा:तुब्बु:मि

३.३.अ:ऐ:शुं अनेचिन्हा:रं- २ ता: गज्जले

३.४.राःमाःनन्द३ म॑ण्ड॑ल॑- ह॑म॑ उ॒द॒गः॑र॒वः॑द्विः रेः/
न॑द्विः/ द्गोःमि॑न॑

३.१.प॑व॑न॑ मि॑र॑ 'गोःनाः॒ुलिः'-मि॒त्त॑िलाःक॑ स॑स्क॑र्त्त॑ अः

pərivərtənəkə svəru:pə

pəvənə micrə 'go:na:uli:'

mitḥila:kə sⁿsk.ṛtj̄ a: pərivərtənəkə svəru:pə

(pədjəməjə)

१.

pərivərtənə s.ṛstikə əchi a:dḥa:rə,

pələ- pələ g^həṭitṛ fi:itṛ rəḥa:ic^hə |

s.ṛstikə ko:no: əvəjəvə e:fiisⁿ nəpə p^həra:kə

pərivərtənəkə bina: ji:vənə ṭṭṭṭa:

prākṛṭikā kālpanā: nāṅṅā bhāṣā sāka:icḥā ||

jñāna, anubhāva, anubhūti a: prājñāna

bhē:la kāra:icḥā samājakā sa:pe:kṣā |

parivartana kicḥu sa:rtḥakā kicḥu nirartḥakā,

sa:rtḥakā parivartana ji:vānakā pra:ṅṅā hō:icḥā ||

nāṅṅāri ghura: kās dḥ:kḥi ṭṭ,

ma:nava ji:vānakā parivartana, pāfirāna- o:ḍḥāṅṅā,

sābhjāṭa:kā a:rḥābhāḥisḥ |

kḥāna- pi:nā, rāḥāna- sāḥāna a: māno:rḥjāna,

sa:mu:fikəṭṭa:sⁿ   niṣṭa:kə   d̪jeə   krəmæh
pra:rəməb^həfisⁿ | |

səb^hṣṭa: a: sⁿsk.ṛṭikə sədṭṭi rəfiələ

ənjə:nja:eritṭə əc^hi səmbəndṭṭə |

e:kəkə pərivərtṭənə d̪o:səṛəke:ⁿ,

vja:vəfi:rikə krija:kəla:pə,

so:cə a: ji:ba:kə bədṭṭəjə d̪^hgə | |

२.

səbəsⁿ pəfiine:,

lo:kə a:stʰa: o: vieva:səkə kərəbə bə:tʰə |

ve:dʰə- pura:ŋə, səna:tʰənə dʰərmə, tʰa:ʰtrikə mətʰə

a: lo:kə dʰərməkə vice:sə prəbʰa:və ||

lo:kə dʰərməkə məhətʰvə səbəsʰ ədʰhikə,

lo:kə ve:dʰəkə mā:njətʰa: prəbələ tʰhikə |

pəhine: lo:kə tʰəkʰənə ve:dʰə,

e:hi kʰse:tʰrəme: səməjə- səməjə pərə bʰe:lə
pərivərtʰənə,

a:stʰa: a: vieva:səme: prəbʰa:viṭʰə bʰe:lə jənə-jənə ||

va:idi:kə:ləme: cʰələ:hiṭʰə je: dʰe:vətʰa:gəŋə,

pəcʰa:ɽi bʰe:lə bəɖʰəꣳoṭṭəri: əɦume: a: pəriṽərtənə |

nəṽə- nəṽə ɖe:vi:- ɖe:vəɽa: əba:itə ge:la:ɦə,

əṽəɽa:rəṽa:ɖəkə ma:njəɽa: pəba:itə ge:la:ɦə ||

ɽṽṽə me:n nəṽə- nəṽə prəjo:gəkə bʰe:lə cələnəsari,

siɖɖʰə sṽṽəlo:kənikə kʰa:sə kəe: bəɖʰəꣳlə prəbʰa:və |

e:ɦi səbʰəkə bʰe:lə pəriŋa:mə,

miṭʰila: a:sṽṽa:kə kʂe:ɽṽṽə se:ɦo: nəɦi rəɦələ ṽa:mə ||

ṽa:məma:rgi: ɽṽṽəkə cələnəsari,

miṭʰila:me: rəɦələ si:miṭə |

ṭṭhina: la:ukikə dḥərmə kṣe:ṭṭrəme:,

niṭṭə nəvə- nəvə lo:kəḍḍe:vəṭṭa: a: ḍḍe:vi: bḥe:ləṭṭhi
pu:jiṭṭə ||

e:kḥənəḥiḥu gra:məḍḍe:vəṭṭa: ḍi:ḥəva:rə,

ja:ni: lo:kəḍḍe:vəṭṭa: kḥəḥaba:i cḥəṭṭhi |

kuləḍḍe:vəṭṭa: ja: kuləḍḍe:vi:,

se:ḥo: ṭṭa:ṭṭrike: ḍḍe:vi: bḥe:lə kəra:i cḥəṭṭhi ||

səməjə- səməjə pərə, kḥa:sə ḍḍe:vi:-ḍḍe:vəṭṭa:kə

cəla:-cələṭṭi: ḍḍe:kḥəḥaba:me: əba:itṭə- rəḥələ |

e:ḥi ḥre:ṇi:me:, sṭṭo:ṣi:ma:ṭṭa:, vḥḥəspəṭṭiḍḍe:və a:

məʃua:ga:cʰə pəɾjəntə səmmilitə ʃo:itə rəʃələ ||

təʃina: p^ucəɖe:vo:pɑ:səkə mitʰila:

ea:ivə, va:iʃnəvə a: ea:ktəme: vibʰəktə bʰe:lə |

va:iʃnəvəme: ma:trə cʰələ:ʃə si:tɑ:ra:məkə pu:ɟəkə,

pəcʰa:tʃi, ra:ɖʰa:k.ʃnəkə upɑ:sənɑ:kə ʃie:tʃu

ka:ije:kə səmprəɖɑ:jə əpənɑ:o:lə ge:lə ||

३.

mitʰila:me: ja:inə dʰərməkə se:ʃo: cʰələ prəbʰa:və,

kæ:kə muni, sa:dʰvi: a: t̪i:r̪t̪ʰkərəkə bʰe:lə
pra:d̪urbʰa:və |

ɟəkʰənə ba:ud̪d̪ʰəkə bʰe:lə cəla:-cələt̪i:,

miṭʰila: se:ʃo: nəʃi rəʃələ əʃu:t̪i | |

a:i miṭʰila:me: ɟa:inəkə,

rəʃələ nəʃi ko:no: əst̪iṭ̪və |

ba:ud̪d̪ʰəkə prəbʰa:vəke:n̄ nəgəŋjə ke:ləni,

miṭʰile:kə vid̪va:nə a: d̪a:rəənikə vjəkt̪iṭ̪və | |

e:ʃiṭʰa:mə,

kəbi:rə p̪t̪ʰəkəke:n̄ ma:nəniʃa:rə cʰəṭ̪hi pərjə:pt̪ə |

funəka: lo:kənikə a:stʰa:me: mudʱa:,

kəbi:rəkə sʱgə a:nə d̪e:vi:- d̪e:vət̪a: se:ʱno: cʰət̪ʰi
vja:pt̪ə ||

४.

məd̪ʱjə ka:ləme: bʰa:rət̪əme: jəkʰənə,

isla:məkə bʰe:lə cʰələ a:gəmənə |

bʰe:lə miṭʰila: se:ʱno: be:sə prəbʰa:viṭ̪ə,

ma:riṭe:ra:sə lo:kəkə bʰe:lə d̪ʰərmə pərivərt̪ənə ||

finəka: lo:kənikə,

ḍhārmā a: sⁿskṛtjime: bhē:lā ma:ulikā pārivārtānā |

mudā:, pu:rvākā sⁿskṛtjīṣⁿ sā:p^hā bhā' kā'

nāhi kṛtjī sākāla:hi,

āpāna: jī:vānāme: kāie:kṛtjā: purāna: vāstu

rāk^hānāhi rāhāla:hi | |

jē:na:, stṛi:gāṇākā dya:ra:

nu:a:, se:nu:rā a: cu:ḍā^ṛīkā be:bāhā:rā |

a:ⁿgi: i: lo:kāni bhāri ḍē:hiākā pāhirāṭṭi,

burākā:kā prājo:gā birāla:e:ke: ḍē:k^ha:rā | |

puruk^{hə} lo:kəni, lu:^ugi: a: pa:iɟa:ma:kə s^ugə

kic^hu lo:kə d^ho:tɟjo: əpəna:uləni |

pəfirənə- o:d^hə^onəme: p^həra:kə əbəsse:

mud^u: s^usk^utɟis^u s^u:p^hə nəfi kəti pa:uləni ||

musələma:nə əa:səkə ra:ɟə- ka:ɟəme:,

p^ha:rəsi:kə kə:lə prəjo:gə |

ro:ɟi:- ro:ti:kə b^ha:ʂa: b^he:lə p^ha:rəsi:,

ma:i^hili:ke:^u bigə^od^olə s^uɟo:gə ||

musələma:nə lo:kənikə d^u:fiə:,

hindu:kə le:lə se:fiə: bʰe:lə pu:ɟjə |

d̪a:fiə: d̪əla:ne:- d̪əla:ne: gʰu:məjə la:gələ,

cədʰəṛīa: cədʰəṛe: la:gələ, kəbula:pa:ɽi: fiə:məjə
la:gələ,

musələma:nəkə məjə:rə hindu: lo:kənikə t̪i:r̪t̪ə
bənələ ||

musələma:nəkə a:gəmənəsəs",

pərd̪a: prət̪a:kə bʰe:lə a:rəmbʰə |

go:d̪əna: go:d̪e:b̪a:kə pərəmpərə: se:fiə: a:e:lə,

je: ə"t̪imə sa:"sə gəni rəfiələ,

o:na:, go:d̪əna:kə a:d̪ʰunikə ru:pəkə

cələnə bʰe:lə pra:rəmbʰə ||

miṭʰila:me: puṭṛəkə jənmə pərə,

cʰələ pəmərija: nɑ:cəkə pərəmpərə: |

i: səbə musələma:ne: cʰələ,

i: prəṭʰɑ: a:i bʰə' cukələ əḍʰəmərə: ||

miṭʰila:kə kʰɑ:nəpi:nə pərə se:fi:

pəḍəḷlə musələma:nəkə prəbʰɑ:və |

se:bəike: kʰi:rə a: pərə:ṭʰɑ:,

prəmukʰə, bʰo:jənəkə bənələ svəbʰɑ:və ||

murgā: kʰe:bā:kə cələnəsā:ri,

ā:st̥e:- ā:st̥e: ā:mə bʰə' ge:lə |

kʰəssi:kə f̥lā:li: mā:usə əd̥hika:ʰə f̥ind̥u:kə,

gʰərə- gʰərə s̥are:ā:mə bʰə' ge:lə ||

kʰā:nāpi:nāme: əllu: ā: t̥āmā:t̥ərāke:,

məd̥h̥jəkā:lāme: bʰe:lə cələnə |

t̥āmā:ku: se:f̥io: e:f̥i s̥əmājəkə,

suru: bʰe:lə f̥ukka: pi:bəkə pr̥əcələnə ||

musələma:nəkə a:gəmənəkə e:kəʈa: pa:igʰə
prəbʰa:və,

pəfirəna: pərə se:fiə: pəʈələ |

sija:olə vəstrəkə upəjo:gə vərjitə cʰələ,

mudā:, musələma:nəkə d̪e:kʰa:ʰuse:-

sija:kəe: kurtā: pəfirəba:kə prəʈʰa: cələlə ||

miṭʰila:me: e:kʰəno: kəpəʈəṭ si:ba:kə
udjəməme:,

musələma:ne: cʰəʈʰi la:gələ |

jo:ʈələ ka:ʈʰəkə upəjo:gə se:fiə: vərjitə cʰələ,

d̪əri, ʈa:fi səbə re:ba:ʈəke:ʰ lo:kəsəbə tja:gələ ||

၄.

a:udjo:gikə kra:ʰtʃi, kʰo:ji: prəv.ɪttʃikə ka:rəŋə,

əʰgre:ʃəkə prəbʰa:və vievə səfiŋə miʰilo: pərə
pəpəꜜlə |

bʰa:rəʃəme: əʰgre:ʃi: ra:ʃəkə pʰələsvəru:pə,

re:ləve:kə vika:sə a: pəkki: səpəꜜkə se:fiə: bənələ

əʰgre:ʃi: lo:kə pəpəꜜjə la:gələ, əʰgre:ʃi: bəpəꜜjə
la:gələ,

vievəkə nəvə-nəvə ʃpa:nə miʰila:me: a:bəjə la:gələ
|

lo:kəkə pəfirənə- o:dʰəṅnə bʰe:lə əṅgre:ʝi:

əṅgre:ʝi: əbdə se:fiə: ma:itʰili: me: a:bəjə la:gələ ||

əṅgre:ʝi: nəvəvərʂə bənələ e:kə pa:vəni,

ke:kə ka:ʝi ʝənməḍḍinə mənə:vəni |

pəccimi: re:bə:ʝə a:i bəni ge:lə vidʰa:nə,

mitʰilo:me: əṅgre:ʝija:ke:ṅ bəḍḍe: səmma:nə ||

६.

mitʰila:kə lo:kəviəva:səme: cʰələ əṅdʰəviəva:sə,

ja:hisⁿ əvərud^hə c^hələ səma:jəkə vika:sə |

səməjəkə sⁿgə bəhūtə ra:sə ma:njətə: vism.ətə b^hə'
ge:lə,

je: e:k^hənəhu fio:ichə d^hstigo:cərə se:fio: na:me: le:lə
||

chikke: nəhi nikələbə, nəhi b^həđəba:me:
bəhəra:jəbə,

ja:tra:ka:lə t^o:kəbəkə:ⁿ ma:nəbə əđ^hələ:fiə |

b^hu:tə- pre:tə, đa:inə- jo:ginə a: b^həgətə:kə,

t^htrə- m^htrə a: j^ha:đə- p^hu:kəkə rəfi:i c^hələ k^həgətə:
||

fi:iya:, ko:đəba: a: ce:cəkəkə:ⁿ,

ma:nələ ja:i cʰələ d̪e:vi:kə prəko:pə |

d̪ija:pu:t̪a:ke:n pa:cə d̪jəjəba:kə,

re:ba:jə bənələ cʰələ bəɾə ənəmo:lə ||

i: səbə bəɦut̪ə ɦəd̪ə d̪ɦəri,

a:i ge:lə bəɖəli |

t̪əɦina:,

ɦi:vənə vid̪ɦəva:kə cʰələ ət̪i d̪əjəni:jə,

vid̪ɦəva:kə viva:ɦə buj̪ɦələ ja:i cʰələ əd̪ɦəla:ɦə

a:i o:kəro: ɦi:vənə ge:lə sud̪ɦəri ||

ba:lə viva:ɦə a: ənəme:lə viva:ɦəkə,

bəḍəli ge:lə əcʰi purəna: kuri:t̪i |

bəɦupət̪ni:kə re:ba:ɦə se:ɦio: uʈʰələ,

bəḍələlə ka:t̪ərə - ḍəɦe:ɦə a: cʰua:cʰu:t̪əkə ri:t̪i ||

bəḍəli ge:lə səma:ɦəkə lo:kəvjəvəɦa:rə,

sa:ma:ɦikət̪a:kə bʰa:vəna: bʰe:lə kəməɦo:rə |

nəɦi rəɦələ ɛre:ɦt̪ə a: səma:ɦəkə ko:no: le:ɦa:ɦə,

ɦe:ʈʰəke:ⁿ pəe:rə cʰubi nəvət̪uriɦa: nəɦi la:gəs
ca:ɦəe: go:ḍəḍ | |

ət̪iɦikə sət̪ka:rə a: səməst̪ə səma:ɦəkə sⁿgə,

bu:q̄hə- bud̄hɑ:nusəkə mo:ɟərə pu:r̄ŋəṭh ḡhəṭige:lə |

əpəna:iṭi: ḡhəṭələ a: bəṭ̄hələ svɑ:rt̄hə əh̄ka:rə

lo:kə- lo:kəme: a:bə o: səlukəṭɑ: na:i rəhi ge:lə ||

७.

a:d̄hunikəṭɑ: a: suk̄həkə uɟɑ:hime:,

b̄he:lə pələ:jənə gɑ:mə- gɑ:məs̄n |

ɟɑ:ṭi - ɟɑ:ṭime: c̄hələ ɟe: pɑ:rəsp̄rikə səro:kɑ:rə,

se: sɑ:mɑ:ɟikəṭɑ:kə be:sə firɑ:sə b̄he:lə d̄həra:məs̄n ||

a:udjo:gi:kəṛəṇə o: mæci:ni:kəṛəṇəkə jugame:,

bəḥuṭə ra:sə suvidḥa: o: a:ra:mə bʰe:ṭələ |

jinəgi: jina:i səḥəjə bʰəe: ge:lə,

ṭa:iᵐ bəḥuṭə cələnəsa:rəkə vigʰəṭənə ghəṭələ ||

kəmə lo:kə a: kəmə səməjəme:,

ka:jə əḍḥikə ḥo:məe: la:gələ |

ṭa:ḥi ka:rəṇe: bəḥuṭə ra:sə sa:bikəkə

a:ca:rə- vica:rə bəḍḍələe: la:gələ ||

bəḍḍəḍḍəkə ḍa:uni:, kəri:nə pəṭa:uni:,

bila: ge:lə bəʃəgəmāni: o: ləgāni: gi:tə |

cu:qəꣳa ku:təbə, dḥa:nə ku:təbə a: ko:lfua:qəꣳkə
s"gə,

pəcānija:n a: go:dḥna:kə gi:tə ||

səbə krija:kə s"gə,

juqəꣳlə əchi s"sk.ɪtikə gḥāniṣṭḥəṭa: |

məḥəpḥa:- kḥərəkḥərija: o: ba:iləga:qəꣳīme:
o:ḥa:rə,

ḥo:itə cḥələ dḥvira:gāmānə a: vidḥa:gəri:,

i: cḥələ miṭḥila:kə vjəvəḥa:rikə s"skā:rə ||

nəvəkənija:ᵀkə vid̪a:gəri:kə d̪inə mənə:jəbə,

a:bə bʰəe: ge:lə kʰissa: |

d̪inə pʰe:rəbə, lia:ɔ:nə kərə:jəbə, be:ʈi:ke:ᵀ

cʰəɔ: ma:sə na:ifərə rə:kʰəbə,

a:bə sirpʰə əbʰila:ʂa: ||

ma:lə- ja:lə nəgəŋjə bʰəe: ge:lə,

ma:lə sᵀd̪ərbʰiᵇə ma:riᵇe: j̪na:nə kʰəᵇəmə bʰəe: ge:lə
|

o:kərə upəjo:gəkə vəst̪u,

a:bə səbʰə d̪ᵇəro:fərə rəfi ge:lə ||

८.

lo:kə o: pa:rəmpərikə gi:t̪əme:,

bəɦut̪ə səm.ɪd̪d̪hə rəɦələ miṭ̪hila: |

ko: no: sa: "sk.ɪt̪ikə səma:ɟəkə le:lə,

kəṭ̪hinə rəɦələ mo:ka:bila: ||

cənd̪a: ɟ̪hə: ɟ̪t̪e:kə t̪ə rəɦəkə,

lo:kəra:gə a: b̪hə:səkə ke:ne: c̪həṭ̪hi cərcə: |

a:st̪e:- a:st̪e: bəɦut̪ə ra:sə əlo:piṭ̪ə b̪həs ge:lə,

əe:ʂə b̪a: "cələ ra:gə - b̪hə:səkə əc̪hi ənt̪imə əvəst̪hə: ||

kic^hu t̥s̥ sa:p^he: k^hət̥m̥ə b^həe: ge:lə,

ləgāni:, b̥ət̥əgāmāni: o: p̥əcānija:k̥ə gi:t̥ə |

nirguṇə a:d̥i a:b̥ə b^he:t̥əb̥ə d̥urləb^hə,

əlo:pit̥ə b^həe: ge:lə go:d̥əna:k̥ə gi:t̥ə ||

t̥əhina: p̥əma:r̥ə, gva:ləri a: t̥ir̥əh̥ut̥ə a:d̥i,

k^hissa: t̥ə' e:hi^ht̥a:m̥ək̥ə k̥əh̥ələ n̥əhi ja:e: |

ke: d̥h̥ija:pu:t̥a:ke:n̥ m̥əla:r̥ə ga:bi sut̥əba:it̥h̥ə,

miṭh̥ila:ni:k̥ə kⁿt̥h̥əsⁿ a:b̥ə sunələ n̥əhi ja:e:!!

९.

b^həri sa:ləkə vib^hinnə pɑ:vəni- t̪ɪɦɑ:rəkə,

ɑ:jurdɑ: se:ɦo: əç^hi ləɡiciɑ:e:le: |

lo:kəɡɑ:t̪ɪɑ:kə ɡɑ:jənə m^hcənəkə pərəmpərə: t̪u:t̪ələ,

vib^hinnə lo:kənɑ:t̪jə ɡrəsit̪ə kɑ:ləkə ɡɑ:le: ||

pəɦine: t̪e:pə, t̪i:vi:, b^hisi:ɑ:rə ɑ: vid̪ijo: sile:mɑ:,

ɑ:bə ɑ:rəkə:st̪rɑ: ɑ: i^ht̪ərəne:t̪ə pərə

pərəsɑ:it̪ə sɑ:məɡri:kə cələnəsɑ:rə |

ɡɑ:mə- ɡɑ:mə e:ke: le:k^hɑ:,

səmpu:rŋə miṭhila:kə ie:fə be:bəfi:rə ||

१०.

lo:kəkə kʰa:nəpi:nə a: pəfirənə- o:dʰəṛnə se:fi:o:
bəḍḍələlə,

bʰa:tə, d̪a:li,t̪ərəkari:, cət̪əni: a:orə pa:pəḍəṛ
əca:rə |

t̪ərɯa:,d̪əfi:, d̪u:d̪hə, gʰi:, sa:gə, bəḍəṛ- bəḍəṛi a:d̪i,

i: miṭhila:kə mukʰjə bʰo:ɟənəkə səca:rə ||

vi:ɕtə ru:pe:n- pʰuləki:, pu:d̪əṛi, so:fi:ari:,
ma:ləpu:a:,

kʰi:rə, po:cʰua:-pu:, səkəra:uri:,məkʰa:nəkə kʰi:rə
o: kʰo:a: |

məɖəꣳa:, məkəi, ca:urə a:ɖikə ro:ʈi:,

əlɦua:, ko:ɖo:, bʰa:təkə sʰgə prijə ma:cʰəme: po:ʈi:
||

bəlɪprəɖa:nə vəla: ma:usə lo:kə səbə kʰa:i cʰələ,

pərəba:,pa:urəki:,silɦi:, bəge:ri:,sa:ɦi: a:ɖikə
ma:usə

se:ɦo: sa:itə sʰjo:ge: kʰa:e:lə ja:itə cʰələ |

ra:ʈikə ba:ncələ bʰo:rəme: ɦo:i cʰələ bəsija: jələkʰa:i,

cu:ɖəꣳ- ɖəɦi:, pʰuʈəɦa:, murəɦi: a:ɖi se:ɦo: prijə
cʰəla:i ||

a:bə gəɦu:məkə ro:t̪iː,

mukʰjə bʰoːɟənəmeː saːmilə bʰəeː geːlə |

baːsi- beːrəɦəʈəkə saːməɦriːmeː

seːɦoː bəʈəlaːu aːbi geːlə ||

murgaː, əɦɟaː aːbə kʰuli kəs kʰaːi cʰəʈɦiː,

ʈaːɦi sʰgə, ɟeːsəkə vibʰinnə praːʰʈəkə bʰoːɟjə vəʈʈu

kʰeːbaːkə prəcələnə s̪uruː əcʰi |

idəliː, ɟoːsaː, saːʰbʰərə aː ut̪əpəmə,

ɦələuaː, pərəaːʈaː, paːpəʈə, seːbəi, nuːɟəlsə,
caːuminə

poːlaːu aːɟikə beːsəɦoːicʰə sʰgəmə ||

məḍḥurə kʰe:bɑ:kə re:bɑ:ʒə əchi ənɑ:mətʃi,

nəhi miṭʰɑ:i tʃ' ci:nijo:ⁿ cɑ:ɦəbe: kəri: |

mi:tʰəkə lo:bʰə tʃe:ʒələ nəhi ʒɑ:e:,

əⁿtʃəṭh guḍəṛōsəṅkɑ:ʒə cəle:be: kəri: ||

११.

miṭʰilɑ:me: pəɦirənə- o:ḍʰəṅnə

se:ɦo: kʰu:be: bəḍələlə |

musələmɑ:nəkə e:lɑ:kə bɑ:ḍə,

sija:olə vəstrə pəfirəba:kə re:ba:ʒə bənələ ||

purukʰə kurtʃa:, mirəʒəi, go:ləgʲi: pəfirəʒə
ləgələ:fiə,

pəçʰa:ʃi pa:iʒa:ma:, lu:ŋi:sʱ se:fiə: pərəfiə:ʒə nəfi
rəkʰələ:fiə |

əŋgre:ʒəkə bussətə,pe:nətə, ko:tə- su:tə, ʃa:i cələlə,

sa:iʱdʒo:,ʃi:çərtə a:rə əne:kə ʃərəfiəkə pəridʰa:nə
bənələ ||

pa:gə,pəgəʃəʃi a: ca:dərə- dʒo:pətə:,

i: a:bə əvəsərə vice:ʒəkə ma:ʃrə so:bʰa:ʃa: |

ʃʃri:gəŋə a:ŋgi:, kurtʃi: a: səmi:ʒə-sələva:rə,

gʰəgʰəri:, ləh̃ŋa:, pe:nʈə- ɛərʈə se:ɦo: pəɦirəʈʰi
bʰərəma:rə ||

o:na: sʈri:gəŋəkə mukʰjə pəɦirəna:,

e:kʰənəɦu dʰəri əʈʰi nu:a: |

ɦa:la: ʰki sunəʈa: a:ncərə kəmə,

a: unəʈa: a:ncərəkə prəcələnə bənələ ɦəua: ||

a:bə purənəka: gəɦəna: se:ɦo: uʈʰi ge:lə,

m᳚gələsutʈrə, jʰuməka:, ɦa:rəkə cələnəsari bʰəs
ge:lə |

buləki:,ba:ju:bənə, su:ʈi,pa:itʰ a: ka:də ॠ,

uṭṭhala mā:kadḍaṭṭi, dṇḍaḍḍakasa, paḥuṇci,
mo:ḥarāma:la: ||

ba:li:, naṭṭuni:, pa:jaḷa, ḥa:rā, cḥakā,

biḥija:, a:uṇṭi: e:kḥanāḥu cāḷa |

siṭṭi:kā vinja:sā nāvā- nāvā bhē:lā,

purukḥakā kēna:usi:, kuṇḍalā, maṭṭḥa:, ḥaluma:ni:

a: ka:ṇḍaḍḍaṭṭi se:ḥo: ālo:piṭṭa bhāṣ ge:lā ||

purukḥa lo:kāni ba:bāri: si:ṭa:i cḥaṭṭi

miṭṭiḥilā:kā praśiddḥa ṭṭipuṇḍa cḥo:ḍaḍḍi dē:lā |

ṭi:kā, ṭi:ka: kāmme: lo:kā ra:kḥaṭṭi,

nəvə- nəvə pʰa:isənəkə vinja:sə a:bi ge:lə ||

१२.

nəvə-na:uʈa:rəme: pʰa:isənəkə mo:fiə ʈe:fiənə
be:səmfiarə

cʰuʈjko:me: ke:sə kəʈe:ba:sʱ cʰiʈəkəjə ca:fiəʈʰi |

cʰuʈjka:me: ʈe:lə, sa:bunə, a: ɛr.ɳga:rə vərjɪʈə cʰələ,

ke:səkə mo:fiəme: nəvəʈurija: kəʈʰija:rijo: nəfi
ja:e: ca:fiəʈʰi ||

ɛra:ddʱəkərmə so:ʈəʰə sʱska:rəme:,

əʎtʃimə sʎskɑ:rə tʃhikə |

ɛɑ:stʃri:jə vidʃhisʎ be:si:,

prədʒərəɛnəkə bəɖʃhəʃlə be:bəʃhɑ:rə tʃhikə ||

bʰo:jə- bʰɑ:tʃəme: kʰu:bə kʰərcə kəe:lə jɑ:ichə,

e:kəra: sɑ:mɑ:jikə səmma:nəsʎ jo:ɖəʃlə jɑ:ichə |

çʰəʃʃhɑ:rə, viva:ʃə ɑ: ɛra:ɖɖʃhəkərmə ɑ:ɖəmbərə
bʰəe: ge:lə,

m.ɖtʃubʰo:jəkə viro:ɖʃə se:ʃho: kətʃʃhʉ-kətʃʃhʉ ɛru:
bʰəe: ge:lə ||

ɖe:kʰɑ:bɑ: ɑ:no: sʎskɑ:rə səbʰəme: bəɖʃhəʃʃi rəʃhələ,

pa:rəmpərikə bidʰəsⁿ be:si: prəd̪əreənəkə məfiət̪yə
bəd̪hə̌lə |

va:iva:fiikə vər̪səga:ʰt̪hə a:bə lo:kəprijə bʰəe: rəfiələ,

e:fiime: e:kʰənə kʰu:bə kʰərcə- bərcə kəe:lə ja: rəfiələ
||

je: lo:kəni rəfiə:it̪ə cʰələ:fiə əkəcʰələ,

əpənə prəcəlīt̪ə bid̪hə- be:bʰa:rəsⁿ |

səe:fiə lo:kəni kəra:i cʰət̪hi d̪e:kʰa:ʰusə,

a:nə sⁿsk̪.ɪ̪tikə a:d̪əmbərə əpənə: kəs ||

su:t̪ə, ɕe:rəva:ni: pəfiiri,

fi:ma:ja la:ga:la vi:va:fi |

ja:ma:la:ka pa:ra:pa:ra: se:fi: a:ra:mba bhe:la,

a:jan- ba:janaka calanasa:rame:

ra:fi:icba bhe:la sabba tpa:fi ||

ka:mi: bhe:la vi:va:sə o: a:sta:ka,

de:va-pitara, pa:vani- tpa:rame: |

ghati rafi:la pa:vani:ka s'kha:

sa:bikaka nista: nahi rafi:la be:bha:rame: ||

ga:mame: lo:kaka ka:mi:ka ka:ra:ne:,

go:sa:uni- kuləḍḍe:vət̪a:kə pu:ja: nəhi bʰəe: rəfiələ |

d̪i:fiəba:rə kiᵐba: brəfimə ba:ba:kə pu:ja:kə prət̪i

a:bə nəhi pəfiine: sənə ut̪sa:fiə rəfiələ ||

१३.

bʰa:rə- cᵐge:ra: sa:ᵐt̪hə- usa:rəkə,

sa:pʰe: kʰət̪əmə bʰəe: ge:lə re:ba:ja |

t̪o:lə- pəḍḍəᵐsə a: fiᵐt̪ə- əpe:kṣit̪əke:ᵐ

bə:e:nə pət̪hə:na:i bəᵐne: bʰəe: ge:lə səkələ səma:ja
||

pəfiine: dəsəgərdɑ: ja: sɑ:mɑ:jikə kɑ:ʃə kərəbɑ:me:,

bujhɑ:i chələ lo:kə əpənə prətʃiʃtʰɑ: |

pərierəməsⁿ lə' dʰənə təkə kərə:i chələ ərpiʃə,

dɑ:nə dʰe: sɑ:mɑ:ʃəkə prətʃi rəkʰɑ:i chələ niʃtʰɑ: ||

bʰu:mifi:nəke:ⁿ dʰəs kəs gʰərəɑ:də᳚᳚,

səmma:nə səfiʃə ja:i chələ bəsɑ:o:lə |

mudɑ: ɑ:bə səbə əpənəfiime: məstə,

kɑ:uo:- kuku:rəke:ⁿ e:kə muʃtʰi: ənnəkə nəfi
tʰɑ:urə ||

ko:tʰi:, dʰəkə, bəkʰɑ:ri:kə bədɑ:lɑ:,

ḍʰa:ṭukə ḍra:məkə bʰəe: rəʃhələ upəjo:gə |

ma:ʃi,ba:ʰsə, ka:ʃʰə, sikki: a:ḍikə

ko:ʃia:, kʰa:pəḍəḍi, gʰa:ilə, əʃʰəra:, pətʰija:kə

nəʃi rəʃhələ ḍa:inikə prəjo:gə ||

cʰge:ri:, ma:uni:, kəʃʰa:uṭə, ḍʰa:kənə,

ḍa:bi, sərəba: a:ḍi ge:lə bila:jə |

se:ʃə, go:nəri, pətʰija:, siṭələpa:ʃi: nipətʰa:

ḍʰa:ṭu a: pla:ʃtikəkə vəʃṭukə bʰe:lə upa:jə ||

pəḍəḍḍə əchi ghəra- a:ngəname: e:kʰənəḥu əripəna

mudā:, ko:bəra ka:gəṭe: pəra bəna: sa:tələ ja:itə əchi

|

likʰija: likʰəba:kə pəraḥpəra: chələ d̪iva:lə pəra,

se:fo: birəla:ike: kəṭəḥu d̪e:kʰəba:me: əba:itə əchi

||

miṭhila: ciṭṭəkəla:kə ru:pəme:,

kəpəḍəḍḍə pəra ut̪a:ri j̪aru:rə bhəe: rəḥələ v̪əvəsa:jə

|

miṭhila: pe:ṅṅiṅgə pa:rəḥpərikə viṣəjəkə sṅəḥi

niṭjə nəvə bəni rəḥələ ciṭṭəkəla:kə viṣəjə ||

miṭhila: a: ba:fiərə se:fiə:,

bəfiuṭə ra:sə ṭā:ili:jə rṅəme: ciṭṭəkā:ri: bʰəe: rəfiələ
|

miṭhila:kə ga:urəvəməji: mṅju:ṣa: ciṭṭəkəla:,

pro:ṭṣa:fiənəkə be:gəratṭa:me: ədḥəmərə: əchi
pəḍəḍlə ||

a:bə nəfi dḥ:kʰələ ja:itə əchi,

miṭhila:kə pa:rəmpərikə lu:ḍəḍi- bʰa:sə |

kəṭṣ ge:lə sujəni:, kurusəkə səja:vəṭi: vəṣṭu,

sve:ṭərə- gule:bəndə, jʰo:ra:- jʰəpəna:,

दा:लि:, च॒ण्णै:रि:, द॒धुत्त॑रि: ज॒क॑र॒ं मु:ल॑ं च॒ल॑-

रा:रि:, क॒ह॑द॒ह॑ꣳ अ: क॒ह॑जु:र॒क॑ं पा:त्त॑ | |

मि॒त्त॑हि॒ला:क॑ं वा:स्तु॒क॑ला:क॑ं च॒ल॑ं अ॒प॑र॒णं वि॑चि॒त्त॑त॒ता:,

प॒हु:स॑, ब॒हि:त्त॑, प॒क्का: ग॑ह॒र॑ं कि॒न्वा: म॑का:न॒ं |

ए:त्त॑ज॒ं नि:क॑स॒ं अ॑का:न॒लं ज॒ा: स॑का:ि॒च॑,

को:त्त॑ा:ग॒ह॑र॒ं अ: म॑न्दि॒र॑क॒ं नि॒र्मा:ण॑ | |

अ:का:र॑- प्र॒का:र॑के:॒न् ति:क॑स॒ं बे:क॑च॒ा:ज॑ब॒ं,

अ:ब॑ं त॒न् न॑हि र॒क्ष॑ल॒ं प॒हु:स॑ अ: ब॒हि:त्त॑क॒ं ग॑ह॒र॑ं |

न॑हि र॒क्ष॑ल॒ं ०: नि॒र्मा:ण॑ ए॒ा:लि:,

miṭhila:me: va:st̥ukəla:kə vic̥iṣṭəṭa: je: cʰələ | |

१५.

bəfiutə ra:sə kʰe:ləḍh̥u:pə, je:

jo:ḍəṛ̥iṭə cʰələ sʰsk̥iṭi a: vjəkt̥iṭvəkə vika:səsʰ |

ətəkənə-mətəkənə, co:ra:nukki:, ruma:ləco:ri:,

kəbəḍḍi:, ṭa:ləgulli: a: pəci:si:kə a:əsʰ | |

cʰələ ma:riṭe: prəcəliṭə,

pʰəkəra: o: eiəu gi:ṭə |

mudā: pāhine: krike:ṭa, pācā:ṭi

mo:bā:i:lā sābāke:ṇ ke:lākā ci:ṭa ||

sukhāra:ṭi: dīnā hu:ra:hu:ri:,

a: ju:dā:ci:ṭalāme: eika:rā |

i: sṇsk:ṭi ucīṭe: sāmā:ptā bḥe:lā,

mudā:, kāmi ge:lā pḥāguā:kā o: re:bā:ṭa ||

ṭāhina: kāmi ge:lā ṭāṭa- ṭāṭi:nā a: sā:mā:- cāke:bā:,

a:rā ṭāṭi:ṭi: kḥe:le:nāhā:rā |

bo:li:kā mādḥurāṭā:me: se:ho: fira:sā bḥe:lā,

a:bə nəhi pʰəkəra:- kʰissa: kəhənifha:rə ||

१६.

mitʰila:kə sʰsk.ɹime: ka:ilə ge:lə əchi,

əne:kə səmbəndʰə a: əvəsərəkə vjəvəstʰa: |

nənədj- bʰa:uji,sərəhio:ji-nənədo:si,

sa:rə a: sa:ri- bəhəno:i:me: hʰssi:-tʰəttʰa:,

purukʰə sa:surəme: səhəjəhiᵐ a:nəndjᵐ rəhəᵐa: ||

cʰəᵐija:rə, mu:ᵐdᵐəᵐnə, viva:ᵐhə, cəᵐurᵐtʰi.,

dyira:gəmənə, bʰərəpʰo:ɖə̌ṛī a: bərija:t̪ikə
sva:gət̪ə |

bərija:t̪ikə bʰo:ɟənə a: səməɖhikə sa:uɟənəke:

əvəsərə pərə əlo:pit̪ə fia:sə-pəriɖia:səkə a:ɖət̪ə | |

e:hi səbə əvəsərə pərə h̄ṣi:- məɟa:kəkə le:lə,

ɖəhəkənə a: ənɟə gi:t̪əkə cʰələ re:ba:ɟə |

mud̪a: səməɟəkə co:t̪ə e:t̪əɦu pəɖə̌lə,

pəɦine: ɟəkə:ṇ ca:uləkə nəɦi rəɦələ be:bəɦia:rə | |

mitḥila:me: kənəba:kə cʰələ sʰsk.ɪt̪i,

be:ɕi:kə d̪yira:gəmənəkə d̪inə məna:o:lə je:ba:sʱ |

d̪yira:gəmənə ka:lə ma:e:-be:ɕi: o: pərijənəkə
ka:nəbə suni,

d̪ha:irjə kijo: nəfi ra:kʰi səkət̪hi be:ɕi:kə gʰa:na:sʱ ||

kinɕu, kənəba:kə i: pərəmpəra:,

kɕi:ŋə bʰəe: ge:lə a:d̪unikət̪a:kə prəbʰa:ve: |

me:la:- ɕe:la:me: ma:e:- pit̪ja:inə bʰe:ʱɕi ge:ne:,

bənnə bʰe:lə gʰe:ʱɕa:- jo:d̪əṛī kəe: kənəba:kə
svəbʰa:ve: ||

bəfiutə rɑ:sə me:lɑ: ləgɑ:icʰə e:kʰəno: mitʰilɑ:me:,

e:kə dʒinəkə me:lɑ:sⁿ mɑ:sə dʒinəkə me:lɑ: dʰəri |

kəmɔlɑ: me:lɑ:, me:lɑ: dʒe:vəgʰərəkə, simərijɑ:
gʰɑ:təkə,

bədʒəḍə- məfi:ʰsəkə me:lɑ: sɑ:ʰpəkə me:lɑ:
siⁿgʰijɑ:gʰɑ:təkə ||

१८.

i: viʂəjə mɑ:tʃrə le:kʰə jɑ: pədjəkə nəfi,

sⁿsk.ɽj pəricəjə fi:icʰə mənukkʰəkə |

e:kərə vieɑ:ləkɑ:jə səru:pə fi:icʰə,

səm.ɪddhə sʰsk.ɪtʃi prɑ:ci:nə miṭhila: bʰu:bʰɑ:gəkə ||

vərtəma:nə miṭhila:kə sʰsk.ɪtʃi,

bəɦuʈə ge:lə əchi bəḍəli |

e:ɦi bəḍələlə svəru:pəme:,

əṇḍhəviɛvɑ:sə, dʒ:kʰɑ:ʰusə, bəḍəppənəkə lo:bʰə

ɑ: əɦnɑ:nə əchi kɑ:rəŋə bənələ ||

kəmi: rəɦələ ga:urəvə bo:dʰəkə,

prəḍərəənəkə prəv.ɪtʃi bəḍhələ |

pəriivərtənə svəbʰɑ:vikə cʰələ

mudā, s^uskṛtikā mu:lā tṛṣṭvā apama:niṭṭa

ā:ra jādṛṇi uk^hādṛṇi rāhālā ||

- hā:tṛgāc^hijā, dhā:ra, ko:lākā:tā:- 700105,
9433746295; sāhā:jākā eikṣākā, eri: umā:pṛṭṭi
vidjā:m^udjirā, pācīmā b^ugālā sārākā:rā,
ko:lākā:tā:|

apānā m^utṛvjā editorial.staff.videha@gmail.com
pārā pṛṭ^hā:u |

ṣ.ṣ.ā:ṣā kiṣō:rā mierā-mā:t^ub^hu:mi

ra:ʒə kicɔ:rə micrə, riʃa:ʒərɖə ci:pʰə ʒe:nərələ
ma:ine:ʒərə (i:), bi:.e:sə.e:nə.e:lə.(mukʰja:ləʒə),
dʒilli:,gɑ:mə- ərə:rə dʒi:ʃə, po:. ərə:rə ʃa:tə,
məɖʰubəni:

ma:tʰubʰu:mi

ʒe: bʰu:-bʰa: gə ʃi:ɖəʒə me: bəsələ,

əcʰi mo: nə me: ʒe: səɖi kʰənə səʒələ,

ʒənməbʰu:mi bʰa: rətə ʃəmərə,

səbʰə sʰ nəməʃərə ie:ʃə bʰa: gʒə bʰe:tələl

vəsudʰa: pərə ʒʰ əcʰi svərgə kətəʃu,

o: dʒe:ʃə bʰa: rətəvərsə əcʰi ,

ko: nā va:ibʰavā əcʰi jəgət me:,

e:təe: nāhi jəkərə utkərsə əcʰi ?

e:hi d̪e:əkə d̪hərət̪i: pərə jərələ cʰələ,

səbʰjət̪a: kə pāhi lə bā: t̪i: ,

e:hi t̪ʰa: məkə pu:jjā: sʰsk̪r̪t̪i ,

ɑ:d̪ərət̪i: jɑ: , jəgət me:, bʰɑ: rət̪i: ।

j̪e: suku:nā əcʰi e:hi mā: t̪i me:,

pɑ: o:lə ne: j̪ɑ: it̪ə əcʰi ,ɑ:nā t̪ʰɑ: m̪ə,

t̥eːː t̥ʰəʂ kəeː rəf̥iələf̥uːː, beːrə-beːrə,

əʈhi , maː t̥ʰub̥h̥uːmi keː f̥iəmə prəŋaː məl

uːːcə -uːːcə ,fi mənəgə səb̥h̥ə t̥ʰaː d̥ʰəː,

ucc̥h̥ələ səri t̥ʰaː kə ud̥gəmə pəf̥iaː d̥ʰəː।

ʃhiː lə, t̥ʰəd̥əːː gə, sund̥ərə kəː nənə,

gəməki rəf̥iələ vənə meː caː nənə।

mərub̥h̥uːmi seːf̥ioː əʈhi neːnuːaːgərə,

t̥ʰiː nə d̥ʰi sə s̥ː oːgərəneː ,əʈhi saː gərə।

ea:n̄ t̄i -suku:nə ke: prət̄i: kə b^ha: rət̄ə,

b^həvi šjə -jə: t̄i , ie:fiə ma: t̄i , ba: rət̄ə|

j̄ja: nə o: vi j̄ja: nə, səb^hə me: a:gu:,gu:

e:fi məfiə: nə ra: štrə ke:n̄, go: rə la: gu:|

j̄gə j̄na:ic^hə ,fi nəkə pa:u rušet̄a: -j̄va: lə,

ət̄ru ke: le:lə, b^ha: rət̄ə əc^hi ka: lə|

ea:n̄ t̄i kə səb^hə sⁿ pa:ig^hə pəkšəḍḍərə,

vi evə kəra:itə əchi t̪eːn̪ t̪əS̪ a:d̪əɾə |

bʰu: pəɾə nəfi əchi e:fi s̪n̪ sund̪əɾə d̪e:ɕə,

je:, vi evəkə fiət̪əba:itə əchi ,d̪y̪ənd̪y̪ə -kufie:sə |

je: fiəvə: əba:icʰə ,a:nə d̪e:ɕə s̪n̪,

gəli ja: itə əchi o:kəɾə vi ʃa: d̪ə,

bəni ud̪a: rə ,bəfiə:itə əchi o: puni ,

cʰəla:ikə ja: fi me: bʰəɾələ pʰəsə: d̪ə |

d̪ʰənə -d̪ʰa: njə s̪n̪ bʰəɾələ -pu:rələ,

b^ha: rətə sⁿ, mⁿgələ -ja: nə uđəṛləl

sa: mⁿjəsə, səmətṭa: , səhəji: bi ṭa: ,

mu:ləmⁿṭṛə əc^{hi} , səhi ṣṇuṭṭa: ।

ṭa: ki a:u səgərə d^hərətṭi: pərə,

ji: vənə me: ne: kətəḥu, i: sundərətṭa: ,

sərvətṭo: b^hədṭṛə b^ha: və sⁿ b^hərələ,

b^ha: rətəkə ḥāka: rə ,ke: nəhi purətṭa: ?

nəvə -pura: nə, vi jṇa: nə -jṇa: nə,

prəgət̪i ,ɕaːn̪ t̪i leːlə ,ni ʃtʰaː ,bʰəkt̪i ,

ɟəjə ɦioː bʰaː rət̪əvərsə ɦəmərə!

vəsud̪ʰaː pərə ət̪ʰi iː məɦaː ɕəkt̪i ।

li psaː nəɦi ət̪ʰi svərgə keː,

ɑː' , neː caː ɦiː əpəvərgə,

ɦərə ɟənəmə bʰaː rət̪ə maː t̪ɪbʰuːmi ,

ɟn̪ , gʰuri -gʰuri ɑːbiː sərgə।

əpənə m̪n̪t̪əvjə editorial.staff.videha@gmail.com

pərə pət̪ʰaːu ।

३.३.ॐ:॑॑ ॑॑॑॑॑:॑- ॑ ॑: ॑॑॑

ॐ:॑:॑ ॑॑॑॑॑:॑- ॑ ॑: ॑॑॑

1

॑॑॑ ॑॑॑ ॑॑॑:॑ ॑: ॑:॑

kəmələ nəjənə əvədq̄e:ə fi: mɑ:likə

fiunəkə kəfiəbə cʰəni je: i: səbʰə fiəmərə:

fiəmərə bəcələ kunə dq̄e:ə fi: mɑ:likə

d̄əca: d̄j̄ca: ke: t̄əjə kərət̄ə əfi t̄ʰɑ:ⁿ

sədq̄ə̄lə gələlə pərive:ə fi: mɑ:likə

kəni: məni: cʰəni ɑ:cəreŋə fiunəkərə

bəfiut̄ə bəfiut̄ə upədq̄e:ə fi: mɑ:likə

nəve: nəve: əp^həsərə nəve: b^ha:şəŋə

sunələ sunələ sⁿd̪e:çə ŋo: ma:likə

səb^hə pa:ⁿt̪ime: ma:t̪ra:krəmə 12-1222-1222 əçhi

2

ŋuləŋulə ŋuləkai: əgəbe: ud̪^ha:rə

t̪əime: bikəla:i a:ⁿgənə ŋəma:rə

dʰo:tʃi: kurətʃa: bəɖə̀ka: tʃikka:

cəməcəmə cəməka:i ra:ⁿgələ sija:rə

ɟʰuttʰe: ke: cʰa:i səbʰəfʱkə ʃi:vənə

ɟʰuttʰe: ke: cʰa:i kʰa:ⁿfʱisə fʱaja:rə

fʱe:be: kərətʃa:i i: məfʱa:milənə

kuma:ri iccʰa: fʱa:to: kuma:rə

kicʰu a:ɖətʃi tʃe:fʱəne: rəfʱa:i ʃe:

fʱəməfʱu:ⁿ ləca:rə o:fʱo: ləca:rə

செய்தியின் பின்னணி: 22-22-22-22 மாற்றம் செய்வது
தான்: அல்ல-அல்ல அல்ல-அல்ல" தீர்மானம் செய்வது: இது
பின்னர்: மீண்டும் செய்வது

அல்லது மின்னஞ்சல்: editorial.staff.vidaha@gmail.com
பின்னர் பதிவு: u |

३.४.रा:मा:नन्द॑ म॑ण्द॑ल॑- ह॑म॑ उ॒दा:र॑वा:द॒ि: re:/
न॑द॒ि:/ द॒ो:मि॑न॑

५.८.रा:मा:न॑द॒ म॑ण्द॑ल॑- ह॑म॑ उ॒दा:र॑वा:द॒ि: re:/
न॑द॒ि:/ द॒ो:मि॑न॑

१.ह॑म॑ उ॒दा:र॑वा:द॒ि: re:

ह॑म॑ च॒ि: उ॒दा:र॑वा:द॒ि: re:।

ह॑म॑रा: द॒े: स॑म॒मा:न॑ re:।

त॒ो:रा: द॒े:बा:॑ उ॒ मा:न॑ re:।

ஹமரஹ: கஹ ஜஹ: re: |

ஹ:ra: கஹba:u ra:u re: |

ஹமஹ ரஹ:ic:hi: mu:ch: re: |

ஹ:ho: mu:ch: ra:k: re: |

ஹமஹஹ mu:ch: uḥ:re: |

ஹ:ḥ:re: mu:ch: kḥ:s:re: |

ஹமஹ dḥ:ḥ: pḥ:re: |

ஹ:ho: dḥ:ḥ: pḥ:re: |

ஹமஹ pḥ:re: la:re: |

ஹ: pij:re: pḥ:re: |

ஹமஹ cḥ:re: ka:li: re: |

तुःफोः च॑न॑न॑ क॑र॑ रेः।

ह॑म॑र॑ च॑न॑न॑ ल॑ःल॑ रेः।

तुःह॑र॑ च॑न॑न॑ उ॑र॑ रेः।

ह॑म॑ स॑क॑ः र॑क॑ःलिः रेः।

तुःफोः स॑क॑ः र॑क॑ःहि रेः।

ह॑म॑र॑ स॑क॑ः म॑ःत॑ रेः।

तुःह॑र॑ स॑क॑ः प॑ःत॑र॑ रेः।

ह॑म॑ र॑क॑ःलिः स॑र॑त॑ःन॑ रेः।

तुःफोः र॑क॑ःहि स॑र॑त॑ःन॑ रेः।

ह॑म॑ पेःन॑ह॑व॑ पाःग॑ रेः।

तुः ब॑द॑ःहिः मु॑रेःत॑ः रेः।

ஹமே து:ஹே புரஹிதே re:।

து: ஹமேரே ஜஜமா:நே re:।

ஹமே து:ரா: கஹேபா:u re:।

vo:ஹே: து:ஹி: கஹிஹே: re:।

ரா:மா: ஹமே uடா:ரவா:டி: re:।

ஃ.நாடி:

நாடி: ஹஜா:ரனே பஹி:இதே,

சுலே சுலே பஹி:இதே।

பா:நி: ஜே:கா: டு:டூ பஹி:இதே।

டூ:ரேதி: கே: பர்வதே ஜே:கா:,

ஹஜா:ரனே ச்தனே செ:।

pa:ni: je:ka: d̥u:d̥hə piba:it̥ə |

həja:rənə pa:d̥əpə-əpa:d̥əpə |

həja:rənə ji:və -jⁿt̥u,

put̥rə put̥ri: je:ka:,

ma:jə d̥hərət̥i: ke: |

pəripu:r̥nə kəra:it̥ə |

d̥hən̥jə d̥h̥a:n̥jə sⁿ |

əəjə əja:məla: bənəba:it̥ə |

nəd̥i: ni:rə sⁿ,

ma:jə d̪h̪ərət̪i: ke: |

pa:ni: je:ka: d̪u:d̪h̪ə bəɦia:it̪ə |

d̪u:d̪h̪əmət̪i: bəɦia:it̪ə |

ba:gəmət̪i:, əd̪h̪əba:ra:, lək̪h̪ənəd̪e:i:,

ko:ei:, kəməla:, jəmura:,

ma:jə d̪h̪ərət̪i: ke: |

ɦəja:rənə nəd̪i: bəɦia:it̪ə |

g̪ga:, jəmuna: sənə |

ni:rə sənə d̪u:d̪h̪ə bəɦia:it̪ə |

həjɑ:rənə stənə sʰ,

ra:ma: d̪h̪ərət̪i: ke:|

ʒ.d̪o:mi:nə

gəh̪ənə ke: siɖh̪ɑ:|

ge:t̪ə p̪ərə se: a:vɑ:j̪ə a:jəl̪ə|

ke: ch̪i:|

h̪əm̪ə d̪o:mi:nə|

k̪h̪ub̪ə sunn̪ərə k̪ɑ:ri: juv̪ət̪i:|

um̪ərə iɦe: p̪əcci:s̪ə|

k̪ɑ:n̪ə n̪ɑ:k̪ə so:n̪ə se: əl̪k̪ɑ:t̪ə|

pa:irə me:᳚ ca:ni: ke: pa:jələl

kə d̪e:ləkə d̪ilə ke: gʰa:jələl

vo:kərə sunnərət̪a: nəl

ja:u᳚ f̪əmə kəf̪əli:l

ka:f̪e: m᳚ga:it̪ə cʰi: bʰi:kʰəl

u kəf̪ələkə f̪əmə cʰi: d̪o:mələl

gəf̪ənə ke: sid̪̪a: f̪əmərə əd̪̪ika:rələl

f̪əmə kəf̪əli:l

ka:ila: bəna:ijə cʰi: ni:cələl

u kəf̪ələkələl

bʰəgəva:ne: bəna:ile: f̪əjə ni:cələl

fəmə so:ce: ləgəli:।

ea:st̪rə bəna:ile: fəjə ni:cə।

fəmə kəfiəli:।

bifia:rə me:ⁿ bənələjə fəjə।

e:go: d̪əro:ga: d̪o:mə।

a:bi nə ma:ⁿgu: sid̪h̪a: b^{hi}:k^{hə}।

nə la:uʈa:jəbə k^ha:li: fia:t̪h̪ə।

fəmə d̪e: d̪e:li: sid̪h̪a: b^{hi}:k^{hə}।

fəməra: d̪ya:ra: se: ja:ke:।

ra:ma: ma:ⁿge: la:gələ।

d̪o:minə sid̪h̪a: b^{hi}:k^{hə}।

əpənə mʌtʃvjə editorial.staff.vidaha@gmail.com
pərə pətʰa:u।

१.१. गजेन्द्र ठाकुर- नूतन अंक सम्पादकीय

१.२. अंक ३७७ पर टिप्पणी

१.१.गजेन्द्र ठाकुर- नूतन अंक सम्पादकीय

मैथिली लेल एकटा अनुवाद सिद्धान्त आ अनूदित साहित्यक समीक्षाशास्त्र

गुणाढ्यक पैशाची भाषाक वृहत् कथाक क्षेमेन्द्रक कथा मंजरी वा सोमदेवक कथासरित्सागरक अनुवाद होएबाक कथा कथा कहबाक शैली सेहो भऽ सकैए मुदा ई अनुवादक कथाक प्रारम्भ तँ कहिते अछि।

अनुवादक इतिहास बड्ड पुरान छै। कोनो प्राचीन भाषा जेना संस्कृत, अवेस्ता, ग्रीक आ लैटिनक कोनो कालजयी कृति जखन दुरूह हेबऽ लागल तँ ओइपर चाहे तँ भाष्य लिखबाक खगताक अनुभव भेल आ कनेक आर आगाँ ओकरा दोसर भाषामे अनुवाद कऽ बुझबाक खगताक अनुभव भेल। प्राचीन मौर्य साम्राज्यक सम्राट अशोकक पाथरपर कीलित शिलालेख सभ, कएकटा लिपि आ भाषामे, राज्यक आदेशकेँ विभिन्न प्रान्तमे प्रसारित केलक। भाष्य पहिने मूल भाषामे लिखल जाइत छल आ बादमे दोसर भाषामे लिखल जाए लागल।

मैथिलीसँ दोसर भाषा आ दोसर भाषासँ मैथिलीमे अनुवाद लेल सिद्धान्तः मैथिलीसँ सोझे दोसर भाषामे अनुवाद अखन धरि संस्कृत, बांग्ला, नेपाली, हिन्दी आ अंग्रेजी धरि सीमित अछि। तहिना ऐ पाँचू भाषाक सोझ अनुवाद

मैथिलीमे होइत अछि। ऐ पाँच भाषाक अतिरिक्त मराठी, मलयालम आदि भाषासँ सेहो सोझ मैथिली अनुवाद भेल अछि मुदा से नगण्य अछि। मैथिलीमे अनुवाद आ मैथिलीसँ अन्य भाषामे अनुवाद ऐ पाँच भाषाकेँ मध्यस्थ भाषाक रूपमे लऽ कऽ होइत अछि। अहूँ पाँच भाषामे हिन्दी, नेपाली आ अंग्रेजीक अतिरिक्त आन दू भाषाक मध्यस्थ भाषाक रूपमे प्रयोग सीमित अछि। अनुवादसँ कने भिन्न अछि रूपान्तरण, जेना कथाक नाट्य रूपान्तरण वा गद्यक पद्यमे पद्यक गद्यमे रूपान्तरण। ऐ मे मैथिलीसँ मैथिलीमे विधाक रूपान्तरण होइत अछि आ अनुवाद सिद्धान्तक ज्ञान नै रहने रूपान्तरकार अर्थ आ भावक अनर्थ कऽ दैत अछि। मैथिलीमे आ मैथिलीसँ अनुवादमे तँ ई समस्या आर विकट अछि।

उत्तम अनुवाद लेल किछु आवश्यक तत्त्वः शब्दशः अनुवाद करबा काल ध्यान राखू जे कहबी आ सन्दर्भक मूल भाव आबि रहल अछि आकि नै। शब्द, वाक्य आ भाषाक गढ़नि अक्षुण्ण रहए से ध्यानमे राखू। मूल भाषाक शब्द सभ जँ प्राचीन अछि तँ अनूदित भाषाक शब्द सभकेँ सेहो पुरान आ खाँटी राखू। मूल आ अनूदित भाषाक व्याकरण आ शब्द भण्डारक वृहत् ज्ञान एतए आवश्यक भऽ जाइत अछि। मूल भाषामे मुँह कोचिया कऽ बाजल रामनाथ, उमेशक प्रति सम्बोधनकेँ रामनाथो, उमेशोक बदलामे रामनाथहुँ, उमेशहुँ कऽ अनुवाद कएल जाएब उचित हएत मुदा सामान्य परिस्थितिमे से उचित नै हएत। से शब्द, भाव, प्रारूपमे सेहो आ मूल कृतिक देश-कालक भाषामे सेहो समानता चाही। अनुवादकेँ मूल आ अनूदित कएल जाएबला भाषाक ज्ञान तँ हेबाके चाही संगमे दुनू भाषा क्षेत्र इतिहास, भूगोल, लोककथा, कहबी आ ग्रम्य-वन्य आ नग्नक संस्कृतिक ज्ञान सेहो हेबाक चाही। ई मध्यस्थ भाषासँ अनुवाद करबा काल आर बेसी महत्वपूर्ण भऽ जाइत अछि। ऐ परिस्थितिमे “दुनू भाषा क्षेत्रक इतिहास, भूगोल, लोककथा, कहबी आ ग्रम्य-वन्य आ नग्नक संस्कृतिक ज्ञान” सँ तात्पर्य अनूदित आ मूल भाषा क्षेत्रसँ हएत मध्यस्थ

भाषा क्षेत्रसँ नै। कखनो काल मूल भाषाक कोनो भाषासँ सम्बन्धित तत्त्व वा गएर भाषिक तत्व (सांस्कृतिक तत्व) क सही-सही उदाहरण अनूदित भाषामे नै भेटैत अछि आ तखन अनुवादक गपकेँ नमराबऽ लगैत छथि वा ओइ लेल एकटा सन्निकट शब्दावली (ओइ नै भेटल तत्त्वक) देमए लगैत छथि। ऐ परिस्थितिमे सन्निकट शब्दावली देबासँ नीक गपकेँ नमरा कऽ बुझाएब वा परिशिष्ट दऽ ओकरा स्पष्ट करब हएत। ऐ सँ मूल भाषासँ मध्यस्थ माषाक माध्यमसँ कएल अनुवादमे होइबला साहित्यिक घाटाकेँ न्यून कएल जा सकत।

कथा, कविता, नाटक, उपन्यास, महाकाव्य (गीत-प्रबन्ध), निबन्ध, स्कूल-कॉलेजक पुस्तक, संगणक विज्ञान, समाजशास्त्र, समाज विज्ञान आ प्रकृति विज्ञानक पोथीक अनुवाद करबा काल किछु विशेष तकनीकक आवश्यकता पड़त। निबन्ध, स्कूल-कॉलेजक पुस्तक, संगणक विज्ञान, समाजशास्त्र, समाज विज्ञान आ प्रकृति विज्ञानक अनुवाद ऐ अर्थे सरल अछि जे ऐ सभमे विस्तारसँ विषयक चर्चा होइत अछि आ सर्जनात्मक साहित्य {कथा, कविता, नाटक, उपन्यास, महाकाव्य (गीत-प्रबन्ध)} क विपरीत भाव आ संस्कृतिक गुणांक नै रहैत अछि वा कम रहैत अछि। संगे एतए पाठक सेहो कक्षा/विषयकक अनुसार सजाएल रहैत छथि। केमिकल नाम, बायोलोजिकल आ बोटेनिकल बाइनरी नाम आ आन सभ सिम्बल आदि जे विशिष्ट अन्तर्राष्ट्रीय संस्था सभ द्वारा स्वीकृत अछि तकर परिवर्तन वा अनुवाद अपेक्षित नै अछि। सर्जनात्मक साहित्यमे नाटक सभसँ कठिन अछि, फेर कविता अछि आ तखन कथा, जँ अनुवादकक दृष्टिकोणसँ देखी तखन। नाटकमे नाटकक पृष्ठभूमि आ परोक्ष निहितार्थकेँ चिन्हित करए पड़त संगहि पात्र सभक मनोविज्ञान बूझए पड़त। कवितामे कविताक विधासँ ओकर गढ़निसँ अनुवादकक परिचित भेनाइ आवश्यक, जेना हाइकूक मैथिलीसँ अंग्रेजी अनुवाद करै बेरमे मैथिलीक वार्षिक ५/७/५ क मेल जँ अंग्रेजीक अल्फाबेटसँ करेबै तँ अहाँक

अनूदित हाइकू हास्यास्पद भऽ जाएत कारण अंग्रेजीमे ५/७/५ सिलेबलक हाइकू होइ छै आ मैथिलीमे जेना वर्ण आ सिलेबलक समानता होइ छै से अंग्रेजीमे नै होइ छै। ऐ सन्दर्भमे ज्योति सुनीत चौधरीक मैथिलीसँ अंग्रेजी अनुवाद एकटा प्रतिमान प्रस्तुत करैत अछि। कविताक लय, बिम्बपर विचार करए पड़त संगहि कविता खण्डक कविताक मुख्य शरीरसँ मिलान करए पड़त। कथामे कथाकारक आ कथाक पात्रक संग कथाक क्रम, बैकफ्लैशक समय-कालक ज्ञान आ वातावरणक ज्ञान आवश्यक भऽ जाइत अछि। आब महाकाव्यक अनुवाद देखू, रामलोचन शरणक मैथिली रामचरित मानस अवधीसँ मैथिलीमे अनुवाद अछि मुदा दोहा, चौपाइ, सोरठा सभ शास्त्रीय रूपेँ अनूदित भेल अछि।

संस्कृत भाषाक अनुवादक माध्यमसँ पाठन आंग्ल शासक लोकनि द्वारा प्रारम्भ भेल। ऐ विधिसँ ने लैटिनक आ नहिये ग्रीकक अध्यापन कराओल गेल छल। ऐ विधिसँ जँ अहाँ संस्कृत वा कोनो भाषा सीखब तँ आचार्य आ कोविद कऽ जाएब मुदा सम्भाषण नै कएल हएत। जँ कोनो भाषाकेँ अहाँ मातृभाषा रूपेँ सीखब तखने सम्भाषण कऽ सकब, संस्कृति आदिक परिचय पाठ्यक्रममे शब्दकोष; आ लोककथा आ इतिहास/ भूगोलक समावेश कऽ कएल जा सकैत अछि।

संगणक द्वारा अनुवाद: सर्जनात्मक वा निबन्ध, स्कूल-कॉलेजक पुस्तक, संगणक विज्ञान, समाजशास्त्र, समाज विज्ञान आ प्रकृति विज्ञानक अनुवाद संगणक द्वारा प्रायोगिक रूपमे कएल जाइत अछि मुदा “कोल्ड ब्लडेड एनीमल” क अनुवाद हास्यास्पद रूपेँ “नृशंस जीव” कएल जाइत अछि। मुदा संगणकक द्वारा अनुवाद किछु क्षेत्रमे सफल रूपेँ भेल अछि, जेना विकीपीडियामे ५०० शब्दक एकटा “बेसी प्रयुक्त शब्दावली” आ २६०० शब्दक “शब्दावली”क अनुवाद केलासँ, गूगलक ट्रान्सलेशन अओजार आदिमे आधारभूत शब्दक अनुवाद केलासँ आ आन गवेषक जेना मोजिला

फायरफॉक्स आदिमे अंग्रेजीक सभ पारिभाषिक संगणकीय शब्दक अनुवाद केलासँ त्रुटिविहीन स्वतः मैथिली अनुवाद भऽ जाइत अछि।

१.२.अंक ३७७ पर टिप्पणी

गौतमा नंद झा

हमरा विदेहक माध्यम से जीबैत लोकक विशेषांक निकालब बड्ड निक लगैत अछि, आ संगहि एकर अपन नियम आ सिद्धांत पर ठाढ़ रहब एकरा सबसँ फराक करैत अछि। हमरा बुझाएल जे विदेह एखनधरि कोनो गोलौसी आ राजनीति के शिकार नहिं भेल अछि, हमरा एहि समूहक समस्त व्यक्तित्व पर गर्व होएत अछि।

२.गद्य खण्ड

२.१.परमानन्द लाल कर्ण- गीता माहात्म्य (आगाँ)

२.२.आचार्य रामानंद मंडल-शिक्षक दिवस आ वर्तमान विद्यालय निरीक्षण आदेश

२.३.लालदेव कामत-रिनियाँक चरित्र चित्रण करैत एक पोथी/ हमर आदर्श स्मृति शेष सूर्य नारायण चौधरी/ सर्वश्री रासविहारी दासजी: एक विषय किर्तन ज्ञाता/ स्व. हरिनंदन कामत जीक गाम मंगरौनी/ सब करैत छैक प्रणाम्

२.४.निर्मला कर्ण- अग्नि शिखा (खेप-२७)

२.५.नन्द विलास राय-घसवहिनी

२.६.प्रमोद झा 'गोकुल'- हमर कि ओकर? (बीहैन कथा)

२.७.रबीन्द्र नारायण मिश्र-बदलि रहल अछि सभकिछु (उपन्यास)-
धारावाहिक

२.८.किशन कारीगर- बुझक्करी दाबीए चूर तैं हमरा पाछुए घूर? (हास्य
कटाक्ष)

२.९.अरविन्द ठाकुर- झंझटिया बहु (लघुकथा)

२.१.परमानन्द लाल कर्ण- गीता माहात्म्य (आगाँ)

परमानन्द लाल कर्ण- गीता माहात्म्य (आगाँ)

৯
 (নাম - পৰমানন্দ নান কৰ্ম (১৯৩০) প্ৰিজ-স্বপ্নপ্ৰধ্বৰামনাৰ
 কৰ্ম, গাঁৱ-ঘোষণাৰ.পোণ-বিবোন. জিলা - দৰলগা
 শ্ৰীশ্ৰী - স্নাতকোত্তৰ. CAIIB, সেৱানিচূত-প্ৰবন্ধকৰ্মসংগঠন
 বৈক অফ গাঁৱিয়া)

গীতা মাহাত্ম্যে (প্ৰথম প্ৰকাশ উত্তৰ অংশ) চৌদহম অধ্যায়

শ্ৰীশ্ৰী কহননি - পাৰ্ৱতী। আৰু হম ভৱৰ্ষস্বন
 সঁ চুৰ্চকৰণ পাৰৱ কৈ সপ্ৰনন্দত চৌদহম অধ্যায়ক মাহাত্ম্যে
 বতাবেত ছী অহা প্ৰধান দঃ কে স্নন। সিহন স্বীপ মেৰিকমবেতন
 নাম সঁ একৰ্থ বাজা ছনথি, জে সিহ সন পৰাক্ৰমী আকনাকৰ্ণগৰ
 ছনহ। এক দিন ও শ্ৰীকাৰ খেনক নেন উল্লেখ ভঃ বাজনাৰ সন্ধি
 দূৰ্থ লাতিথাক সংগৰন মে গেনহ। ওহি ঠাম পৰ্ৱচনা পৰ ভেজগা
 সঁ ভাগেত অৰণোদ্ধক পাচু অৰন লাতিথ ছোছি দেনথিন। তখন
 সৰ নোকনি কৈ দেখেত - দেখেত অৰণোদ্ধ অৰা ভাগঃ নাগনমাৰ
 কতক উছি গেন হেয়। দৌড়ে - দৌড়ে থকি গেনকৰণওকৰ্ণ
 পৈষ অঁদক মে গিব পড়ন। গিবনাকৰ্ণদক ও লাতিথাক হাথ নহি
 অয়ন আ ওহি স্নান পৰ পৰ্ৱচি গেন জাহি ঠামক বাতৰৰণ ধ্যানু
 ছন। ওহি ঠাম হৰীন নিৰ্ভয় ভঃ সৰ দিশ গাচক ছাহিব মেৰ্ৱেত
 বহেত ছন। ৱানৰ সেহো অৰনে আপৰ্থৰ্থ কৈ গিবন নাৰিয়নক
 যৰ আ পাকন আম সঁ পূৰ্ণ হৃপু বহেত ছন। ওহি ঠামসিংহ আ হাথীক
 বঁচা সৰ সঁগে খেনেত ছন আ সঁগে সেহো নিচৰ ভঃ মোৰকপাৰি
 মে ঘূসি জায়ত ছন। ওহি ঠাম একৰ্থ আশ্ৰম মে ৱসে নাম সঁ একৰ্থ
 মনি বহেত ছনহ জে জিতেন্দ্ৰিয় আওৰ ধ্যানু ভাৱ সঁ গীতক
 চৌদহম অধ্যায়ক পাঠ কৰেত ছনহ। আশ্ৰম নগ ৱসে মনিক কোষে

দ্বিষ্য অৰ্পন পাৰ্জব ধোনে চহনথি । ওহি জন সঁ ওহি ঠামক ম্যাখি গীত
 লঃ গেন চহন । খৰগোষ্ঠাক জীৱন কিছু ধোষ চহন । ও হাঁমেত ওহি
 কীচচ মে গিব পচহন । জেকৰা অপৰ্থি মাত্ৰ সঁ খৰগোষ্ঠা সংসাৰ সাধ
 কেঁ পাৰ কঃ নেনক আ দিচ্য বিমান পৰ বৈসি স্মৰ্গনোক চহি গেন।
 লাতিয়া সেহে ওকৰ পীচা কৰেত ওহি ঠাম আয়ন। ওহি ঠাম ওকৰাধৰীৰ
 পৰ কিছু কাদোক ছীৰ্ণ পহি গেন । লঃ পচ্যসক পীচা সঁ বহিতঃ
 ও লাতিয়াক কপ ল্যাগি দিচ্যগনাক রূপ ধাৰণা কঃ নেনকপাগৰ্হ
 সঁ ম্যাধোভিত দিচ্য বিমান পৰ বৈসি ও সেহা স্মৰ্গনোক চহি গেনীহ । ও
 দেখি মুনিক মেধাৰী দ্বিষ্য সূকম্বৰ হঁসঃ নাগন । ইন্দ্ৰকপূৰ্জিম্বকৰৈক
 কাৰণ সোচি কনকা বচ বিস্ময় ভেননি । তখন ৰাজ্যক আঁখি সেহে
 আৰ্হৰ্য সঁ চকিত লঃ গেন । ও বচ লজি সঁ প্ৰণাম কঃ পূচনথিন-বিপ্ৰবৰ।
 ও নীচ যোনি মে পচন ইন্দ্ৰজীৱ লাতিয়া আ খৰগোষ্ঠা জ্ঞানহীন জেহেত
 স্মৰ্গনোক চহি গেন । ওকৰ কোন কাৰণ প্ৰচি । ওকৰ কথা স্মনাও ।

দ্বিষ্য কহননি- লঃপান । ওহি ৰন মে ৰসে নাম সঁ একৰ্থ
 ট্ৰাফ্ৰণ ৰহেত ছথি ও জিতেন্দ্ৰিয় মহামো চহনাহ । ও সদিন ৰাণীতক
 চৌদহম অধ্যায়ক জপ কৰেত চহনাহ । হম কনকৰ দ্বিষ্য ছী । হম সেহে
 ঠ্ৰুফ্ৰিচ্য মে বিধেষত্ত পাবি নেনে ছী । গ্ৰুজীক ভাঁতি হম সেহে
 সৰ দিন ৰাণীতক চৌদহম অধ্যায়ক জপ কৰেত ছী । হমৰা পাতকপুৰ
 পানি মে নেৰ্ণনাক কাৰণ ও খৰগোষ্ঠা আ লাতিয়া কে স্মৰ্গনোক
 ভেৰ্ণি গেননি । আৰ হম অৰ্পন হঁসক কাৰণ ৰতৰেত ছী । মহাৰাধৰ্ণ
 মে প্ৰত্নদক নাম সঁ একৰ্থ মহান নগৰ প্ৰচি । ওহি ঠাম কেধৰনাম
 সঁ একৰ্থ ট্ৰাফ্ৰণ ৰহেত চহন জে কপথী নোকনি মে আগ্ৰ চহনথি ।
 কনকৰ স্মীক নাম বিনোভনা চহন । ও স্ৰচ্চন্দ ৰিহাৰ কৰঃ ৰাণীচৰ্হ
 তাহি সঁ জোপ্ৰ মে আবি জন্মলৰিক বৈৰক স্মৰণ কঃ ট্ৰাফ্ৰণ অৰ্পন
 স্মী কে ৰধ কঃ দেনথিন আ ওহি পাপ সঁ কনকা খৰগোষ্ঠা যোনি মে
 জন্ম ভেননি । ট্ৰাফ্ৰণী সেহে অৰ্পন পাপক কাৰণ লাতিয়া ভেনীহ

ধ্ৰুী মহাদেৱ কহননি- ও সৰ কথা স্মনি ধ্ৰুফ্ৰাৰ ৰাজ্য
 ৰাণীতক চৌদহম অধ্যায়ক পাৰ্ঠ পাবল কঃ দেনথীন জ্যহি সঁ কনকা
 পৰম গতিক প্ৰাপ্তি ভেননি ।

৯

(নাম - পৰমানন্দ নান কৰ্ম (১৯৩০) প্ৰিজ-স্বংপৰম্বৰামনাৰ
কৰ্ম, গাঁৱ-ঘোষণাৰ.পোং বিৰোন. জি.না - দৰভাগ
শিক্ষা - স্নাতকোত্তৰ. CAIIB, সেৱানিচূত-প্ৰবন্ধকৰ্মসূচন
বৈক অৰ্থ গাঁৱিয়া)

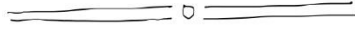
গীতা মহাত্ম্যে (পয় পুৰাণ উত্তৰ অংশ) পন্দৰহম প্ৰথ্যায়

শ্ৰী মহাদেৱ কহননি - প্ৰাৰ্জী ! প্ৰাৰ গীতাকপন্দৰহম
প্ৰথ্যায়ক মহাত্ম্যে সূত্ৰ । গৌতমেদেহা মে দ্ৰপাশ নবসিহ
নাম সঁ একৰ্থা ৰাজা চ্ৰনাহ জিনকৰ তনৱাৰক প্ৰাৰ সঁ
সূত্ৰ মে দেৱতা সেহো পৰাস্তু ভ্ৰং জায়ত চ্ৰনাহ । ক্ৰনকৰ ইক্ষিমান
সেনাপতি ক্ৰাসু প্ৰাওৰ ক্ৰাসুক কন্যক লল্যাব চ্ৰনাহ । ক্ৰনকৰ
নাম সৰভ-মেৰুন্দ চ্ৰন । ক্ৰনকা লুজা মে প্ৰচন্দ বন চ্ৰননি ।
এক সময় ওপাশী ৰাজলম্যাব সহিত মহাৰাজক ৰথ কঃ কে সূৰ্য
ৰাজ কৰবাৰক বিচাৰ কেননি । গ্ৰা নিচ্ৰয় কেনাক কিছু দিন
বদ ও হৈজাক ছিকার ভ্ৰং মৰি গেনাহ । যথেকে সময় মেওপাশ্যো
প্ৰপন পূৰ্বকৰ্মক কাৰণ সিন্দু দেহা মে একৰ্থা তেজস্বী ঘোড়াভেহ
ওকৰ প্ৰেৰ্থ সৰ্থত চ্ৰন । ঘোড়াক নক্ষণক জাতা কোনা বৈদ্যক প্ৰঃ বে
মোন দঃ কে ওকৰা শ্ৰীদ নেনক-প্ৰা বৈহ জতন সঁ ওকৰ ৰাজপ্ৰাণী তঃ
ওনাহ । বৈদ্য লম্যাব ওঘোড়া ৰাজা কে দিস্ত ওনাহ । যদুপি ৰাজ্য ওহি
সঁ পৰিচিত চ্ৰনাহ তথাপি ক্ৰাৰপান ক্ৰনকা অাগমনক সূচনাৰাজ
কে দেনথিন । ৰাজ্য প্ৰুচননি - প্ৰহা কিও প্ৰায়ত ছা । তহন উপৰ্থ
ক্ৰাছ মে উত্তৰ দেনথিন - দেৱ ! সিন্দু দেহা মে একৰ্থা উত্তম নক্ষণ সঁ সন্দৰ
প্ৰধু চ্ৰন তেকৰা ভীল নোকক একৰ্থা বনে সমামি হম বেৰে দাম দঃ কে
শ্ৰীদ নেনক-প্ৰাচি । ৰাজ্য প্ৰাণ্য দেনথিন - ওহি প্ৰধু কে ওহি গেমতঃ
প্ৰাচ ।

বাসুৰ মে ও অশ্ব গ্ৰন মে উচৈধ্ৰুণ সন চন । ওকৰকপ মানুহসন্দৰক
 ঘৰ শেৰ । ধ্ৰুত নক্ষত্ৰক সাগৰ ক্ৰমি পৰ্ভেত চন । বৈধ্ৰে যোতা নঃ এনাহ
 প্ৰা ৰাজা ওকৰা দেখনথিন । অশ্বক নক্ষত্ৰক জাতা অমাত্য নোকনিওৰ
 ব্ৰু প্ৰধাঁসা কেনথিন । প্ৰ শ্বনি ৰাজা প্ৰপাৰ আনন্দ মে নিমগ্ন ভঃগেনাহ
 আ ও বৈধ্ৰে কেঁ মূহমাঁগা সোনা দঃ অশ্ব খৰীদ তেননি । কিছ দিনক ৰূদ
 এক সময় ৰাজা ঙ্গিকাৰ খেলক নেন উয়েক ভঃ ওহি অশ্ব পৰ সৰাৰভঃ
 বন মে গেনাহ । ওহি ঠাম মৃগক পাছ ও অৰুনা ঘোড়া কেঁ দৌড়া দেনথি ।
 পাছ-পাছ সৰ দিছা সঁ দৌড়েত সৰ সৈনিকক সাথ ছুৰ্ঠি গেন । ওহৰিণ
 সঁ আচৰ্ছ ভঃ ছৰ নিকনি গেন ছনাহ । প্যাস কনকা ঙ্গাশন কঃ দেন
 কনি । তহন ও ঘোড়া পৰ সঁ ওতৰি পানিক প্ৰেজ কৰঃ নগনাহ । ঘোড়া
 কেঁ ও গাছক ডাটি মে ঝাঁপি দেনথিন প্ৰা অৰুনে একৰ্থা চক্ষুণ পৰ চঃ
 নগনাহ । কিছ ছৰ গেনা পৰ ও দেখনথি জে একৰ্থা পাতক ধুকণা স্বাসঁ
 উচি কেঁ ঙ্গিনাশ্ব পৰ গিৰন চন । তাহি মে গীতক পন্দৰহম অশ্বয়কৰা
 ঙ্গোক নিখন চন । ৰাজা ওকৰা পঃ নগনাহ । কনকা মুখ সঁ গীতক ঙ্গে
 শ্বনি ঘোড়া তৰত গিৰ পঃ প্ৰা অশ্ব যোনি সঁ মূক্ত ভঃ দিচ্য ঙ্গিমান পৰ
 বৈসি সূৰ্গনৈক চনি গেনাহ । অপেক্ষা ২ ৰাজা পহাড় পৰ চটি একৰ্থ
 ওঃম আশ্ৰম দেখনথিন তাহি ঠাম নাগকেশৰ কে না, অমাত্ৰা নাথিনক
 গাছ নহনহাজত চন । আশ্ৰম মে একৰ্থা ঙ্গাফল বৈসন চনাহ জে
 সংসারক বাসনাক সঁ মূক্ত ছনাহ । ৰাজা কনকা প্ৰশাম কঃ ব্ৰু
 ভক্তি সঁ পূছনথি - যো ঙ্গাফল, হৰ অশ্ব জে অশ্বন-অখন সূৰ্গ চনিগেন
 প্ৰিষ্টি তৰুৰ কোন কাৰণ প্ৰিষ্টি ।

ৰাজাক ৰাত শ্বনি শিকানদৰ্জী, মনুৰেণা প্ৰা মহাপ্ৰকষ
 নোকনি মে ঙ্গেৰ্ঠ বিক্ৰমা নাম সঁ ঙ্গাফল কহননি- ৰাজন! পূৰ্ব
 কান মে প্ৰৰ্ণ নগ জে 'সৰল মেকুশ নাম সঁ সেনাপতি চন, ও
 অহাঁক পৰ সহিত মাৰি কেঁ প্ৰহাঁক ৰাজ্য হ্ৰুপঃ কেঁ নেন তৈয়াৰ চন ওহি
 ৰীচ হৈজাক ঙ্গিকাৰ ভঃ মৰি গেননাহ । তৰু ৰাঁদ ওহি পাপ সঁ ও
 ঘোড়া যোনি মে জন্ম তেননি । ওহি ঠাম গীতক পন্দৰহম অশ্বয়ক
 প্ৰাশ্ব ঙ্গোক নিখন মিত গেন তৰুৰা অহাঁ পঃ নাগনক্ । অহাঁক মুখ
 সঁ শ্বনি ও অশ্ব কেঁ সূৰ্গ ভেৰ্ঠি গেননি ।

उदयपुर राजाक सैनिक कनका दूहेउ उहि ठाम आरि
गनाह । कनका सरकेँ साथ प्रणाम कऽ राजा उहि ठाम सँ प्रसन्नतापूर्वक
चननाह आ गीतक पन्दरहम अध्यायक श्लोकाअर सँ अंकित उहि पत्र
केँ रौंछि-रौंछि खुआ लेनाह । कनकर आँसि उख सँ चिन 'उठन। घर
आरि उ मनुरेडा मन्त्री संग अपन पत्र सिंहरेन केँ राज्यसिंहासन पर
अभिसिञ कऽ अपने पन्दरहम अध्यायक अर सँ रिश्त चिउउआओक
प्राप्ति केतनि ।

२.२.आचार्य रामानंद मंडल-शिक्षक दिवस आ वर्तमान विद्यालय निरीक्षण
आदेश

आचार्य रामानंद मंडल-शिक्षक दिवस आ वर्तमान विद्यालय निरीक्षण आदेश

शिक्षक दिवस आ वर्तमान विद्यालय निरीक्षण आदेश

बंदउ गुरु पद पदुम परागा। सुरुचि सुबास सरस अनुरागा।

-संत तुलसीदास

गुरु के महिमा के बखान कबीर के शब्द में -

सात समद के मसि करौं,लेखन सब बनराई।

धरती सब कागज करौं, गुरु गुन लिखा न जाई।।

गुरु गोविंद दोनों खड़े, काके लागूं पाय।

बलिहारी गुरु आपने,गोविंद दियो बताय।।

माने कि गुरु के महिमा अपरम्पार हय।

गुरु पूर्णिमा महर्षि कृष्ण द्वैपायन अर्थात वेद व्यास के सम्मान में मनायल जाइत हय वो वेद के चार भाग में बंटलन यथा ऋग्वेद, सामवेद, यजुर्वेद आ अथर्ववेद। अट्टारह पुराणों के संगे वो चर्चित महाभारत काव्य ग्रंथ के रचयिता हतन।

गुरु के महत्ता बनल रहय तैला आजादी के बाद पूर्व राष्ट्रपति डॉ राधाकृष्णन के जयंती पांच सितम्बर के शिक्षक दिवस के रूप में मनायल जाइत हय। आ शिक्षक के गुरु रूप मे श्रद्धा निवेदित कैल जाय हय।

प्रारम्भिक शिक्षा के अंतर्गत महीना मे एक दिन प्रखंड स्तरीय गुरु गोष्ठी के आयोजन कैल जाइ हय। जैमे हर विद्यालय के प्रधानाध्यापक अप्पन विद्यालय के आवश्यक कागजात के जमा करैत हतन तथा सरकारी आदेश-निदेश से अवगत होइ हतन। गुरु गोष्ठी के अध्यक्षता प्रखंड शिक्षा पदाधिकारी करैत हतन। प्रखंड शिक्षा पदाधिकारी प्रखंड स्तरीय निरीक्षण पदाधिकारीयो छतन। हालांकि बिहार शिक्षा परियोजना के गठन के पहिले मध्य विद्यालय के निरीक्षी पदाधिकारी क्षेत्र शिक्षा पदाधिकारी आ प्राथमिक विद्यालय के निरीक्षी पदाधिकारी प्रखंड विकास पदाधिकारी होइत रहलन। जिला स्तर पर जिला शिक्षा अधीक्षक आ जिला शिक्षा पदाधिकारी निरीक्षी पदाधिकारी होइत रहलन। प्रारम्भिक शिक्षा के प्रशासनिक काज जिला शिक्षा अधीक्षक आ माध्यमिक शिक्षा के जिला शिक्षा पदाधिकारी करैत रहलन। हालांकि जिला शिक्षा उपाधीक्षक आ अनुमंडल शिक्षा पदाधिकारीयो होइत रहलन परंच वो निष्क्रिय रहैत रहलन।

आबि जिला शिक्षा अधीक्षक, उपाधीक्षक अनुमंडल शिक्षा पदाधिकारी आ क्षेत्र शिक्षा पदाधिकारी के पद समाप्त क देल गेल हय। आ आबि जिला शिक्षा

पदाधिकारी, चार गो जिला कार्यक्रम पदाधिकारी, कार्यक्रम पदाधिकारी, सहायक कार्यक्रम पदाधिकारी काज क रहल हतन। सभ निरीक्षी पदाधिकारी होइत हतन।

एतबे न, बल्कि विद्यालय शिक्षा समिति के अध्यक्ष (पंचायत वार्ड सदस्य), मुखिया, प्रखंड प्रमुख आ जिला परिषद के अध्यक्ष प्रारंभिक विद्यालय के निरीक्षी पदाधिकारी हतन। प्रारम्भिक शिक्षा से लेके उच्चतर माध्यमिक शिक्षा तक त्रिस्तरीय पंचायती राज के अधीन हय। इंहा तक कि शिक्षक नियोजन के अधिकार देल गेल हय। छठा चरण तक शिक्षक नियोजनो कैलक। परंतु सातम चरण मे नियम बदल गेल। आबि बीपीएससी से नियोजन कैल जायत आ सरकारी कर्मचारी के दर्जा देल जायत। परंतु नया निम्न स्केल के वेतनमान देल जायत। जाँकि बिहार के केन्द्रीय वेतनमान लागू हय।

जे पहिले से नियोजित शिक्षक हतन वोकरो बीपीएससी के परीक्षा पास कैला के बाद सरकारी कर्मचारी के दर्जा आ लाभ पैतन। हाल मे डोमिसाइल नीति के समाप्त क देल गेल हय। अइके विरोध मे नियोजित शिक्षक आ अभ्यर्थी आवाज बुलंद क रहल हतन।

आबि सरकारी नया आदेश के मुताबिक विद्यालय के जांच शिक्षा विभाग के जांच अधिकारी आ पंचायत राज के जांच अधिकारी के अलावा कोनो विभाग के चतुर्थ श्रेणी कर्मचारी के छोड़ के चिन्हित कर्मचारी पदाधिकारी आ नियोजित कर्मचारी करत। अइ आदेश निदेश केयो शिक्षक विरोध क रहल हतन। अइसे पहिले सरकार जीविका दीदी के विद्यालय निरीक्षण के अधिकार देले रहय जेकरा माननीय उच्च न्यायालय निरस्त के देले रहय। आशा हय नयो आदेश उच्च न्यायालय से निरस्त हो जायत।

अंततः शिक्षक के मानमर्दन से शिक्षा में गुणवत्ता न आ सकैय हय। अइ सभ तथ्य पर जनता आ सरकार के विचार करे के आवश्यकता हय। शिक्षक दिवस के शुभावसर पर बधाई संगे शुभकामना।

-आचार्य रामानंद मंडल सामाजिक चिंतक सह साहित्यकार सीतामढ़ी।

-आचार्य रामानंद मंडल सामाजिक चिंतक सीतामढ़ी, सेवानिवृत्त प्रधानाध्यापक, माता-चन्द्र देवी, पिता-स्व० राजेश्वर मंडल, पत्नी-प्रमिला देवी, जन्म तिथि-०१ जनवरी १९६० योग्यता- एम-एससी (रसायन शास्त्र), एम ए (हिन्दी)। रुचि- साहित्यिक, मैथिली-हिन्दी कविता -कहानी लेखन आ आलेख। प्रकाशित पोथी - मैथिली कविता संग्रह भासा के न बांटियो। २०२२ प्रकाशित रचना - सझिया कविता संग्रह पोथी - जनक नंदिनी जानकी आ शौर्य गान। २०२२ पत्रिका -मिथिला समाज, घर -बाहर आ अपूर्वा (मैसाम)। अखबार -दैनिक मैथिल पुनर्जागरण प्रकाश। सामाजिक-सामाजिक चिंतन, दायित्व- पूर्व जिला प्रतिनिधि, प्राथमिक शिक्षक संघ, डुमरा, सीतामढ़ी। स्थायी पत्ता- ग्राम-पिपरा विशनपुर थाना-परिहार जिला-सीतामढ़ी। वर्तमान पता-पिपरा सदन, मुरलियाचक वार्ड-04 सीतामढ़ी पोस्ट-चकमहिला जिला-सीतामढ़ी राज्य-बिहार पिन-843302 मो नं-9973641075 ईमेल-ramanandmandal001@gmail.com

ऐ

रचनापर

अपन

मंतव्य editorial.staff.videha@gmail.com पर पठाउ।

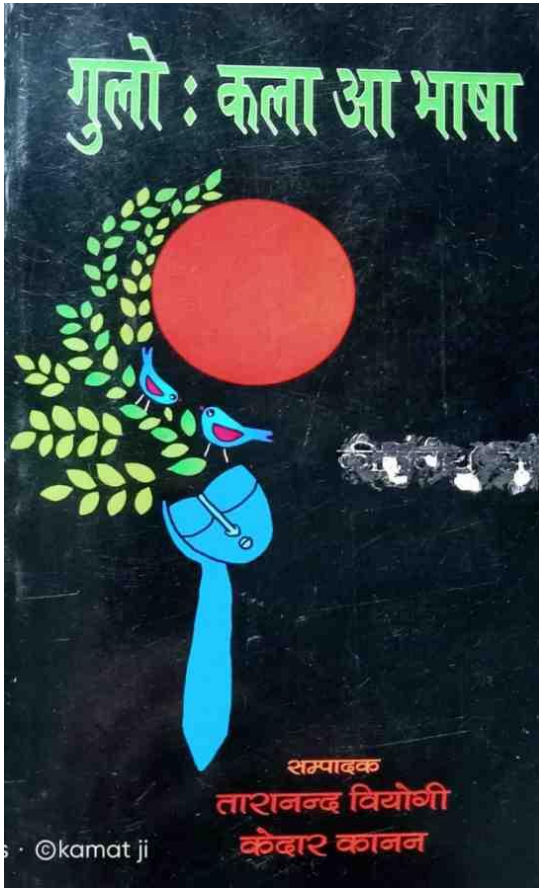
२.३.लालदेव कामत-रिनियाँक चरित्र चित्रण करैत एक पोथी/ हमर आदर्श स्मृति शेष सूर्य नारायण चौधरी/ सर्वश्री रासविहारी दासजी: एक विषय किर्त्तन ज्ञाता/ स्व. हरिनंदन कामत जीक गाम मंगरौनी/ सब करैत छैक प्रणाम्

लालदेव कामत-रिनियाँक चरित्र चित्रण करैत एक पोथी/ हमर आदर्श स्मृति शेष सूर्य नारायण चौधरी/ सर्वश्री रासविहारी दासजी :एक विषय किर्त्तन ज्ञाता/ स्व. हरिनंदन कामत जीक गाम मंगरौनी/ सब करैत छैक प्रणाम्

१

रिनियाँक चरित्र चित्रण करैत एक पोथी

वरेण्य साहित्यकार तारानंद वियोगी- केदार कानन जीक सम्पादनमे गुलो : कला आ भाषा (विमर्श) २०२२ ई०में २१५ पृष्ठक 'मैथिली पोथी' किसुन संकल्प लोक सुपौल, प्रकाशित केलक। एहि गतगर साहित्य के दाम दू सय टाका छैक, जाहिमे आवरण अनुप्रिया'क आकर्षक छन्हि। पोथीमे आखरी एक पाठ मूल उपन्यास लेखक डा० सुभाष चन्द्र यादव जीक ' पचपनिया मैथिली 'शिर्षक सेहो लागल पाठक केँ अभरत। ऐ पोथीमे गुलोक छोट बेटीक जे मूल

उपन्यास कथाक केन्द्रीय पात्र अछि, ताहि के मादे विभिन्न विद्वान समालोचना केलनि ,से हुनके शब्दमे अपनेके दिग्दर्शन कराबैत छी।

सुपौल गोठ केर रहबासी लगधक ५५ वर्षीय गुलो उर्फ गुलाब मंडल के बाबुजी सँ हुनक मसोमाति भेल बेटीक बालक चाह दोकानमे संग पूरैत गुजर बसर करैत रहै य। से नाति महिनदर एकदिन धोखा दैत बासडीह- घरारी कबाला करा लेने रहैक आ माम गुलो केँ एतय सँ भागिन सब तुरके भगा देलकैक। गरीब गुलो सरकारी डगरकात ब्रह्मस्थान टोला लग कच्चाघर बनाकय सपरिवार विस्थापित जीवन वितबैत चाहक दोकान करैत रहैछ। अपन जीवनक आखरी छःमास पूर्व लेखक आ हुनक मित्र सँ परिचिति पाबैत छैक। कथा नायक गुलो जवानीमे गाँजा पिबैत रहथि,से आब ओ दम्मा रोग सँ ग्रसित छथि। हुनक पत्नी बेलाबाली दू बेटा- दू बेटीके जन्म दैत रोगाहि भऽ गेल छैक। डेढ़ दू सेर (लीटर) दुध सँ गँहकि चलबैत अछि,अदहा दुधक चाह अपने परिवार मे सधि जाईछ। जेठका बेटा अरजूनमा ऐ कसबामे रिक्शे चलबैत निशेवाजी संगहतमे रहैत छैक। ओ पैनजाब खटय गेल छलैक। अपना स्त्रीके टाका कमाके पठबैत छैक। ओकर तीन सालक बेटा सुजीत छै से दादा-दादी लग दीदी आ अनबर क्वैक लग खूब रीताएल छै। कोशी चौक पर जे पूर्वी कोसीबान्ह सँ पूरब बेरियामंच बाला नव उपनिवेश कायम भेल छैक; ओतय छोटछीन समाजिक बसावट ढांचा ठाढ़ छैक। ताहिमे अनवर कठघारा राखि सूइया दवाई के ल'के ग्रामीण सँ नीक भाईचारा मे रहैत देखाईछ। परोसमे एक भला आदमी गुलो आ इनरा गान्ही सब समांग रहैत छैक। गुलो ऋण समझि अपन छोटकी बेटीक' ' नाम रिनिया राखने अछि। से रिनिया कोनू गीत गबैत अपन आँगन द्वार नीपैमे निमग्न रहैत अछि,तिलासंकराइत छीयै। सद्यप्रकाशित ऐ पोथीमे सिद्धत सँ कुमार मनीष अरविंद " एहि युगक अवहट्ट उपन्यासमे" लिखैत छथि ' उपन्यासक प्रारम्भहि मे रिनिया निपिया क' रहल अछि।ओ ओढ़ना नहि ओढ़ने अछि। जाड़क मास छैक,तैयो। ओढ़ना नहि

ओढैत अछि,जे निपिया करै मे ओढ़ना लेटा जेतैक। रिनिया चाहक दोकानक निपिया करैत अछि त' दोकानक आगू सड़क पर तीन गोटेय ठाढ़ छै आ रिनिया दिस ताकि रहल छै। भरिसक फ्राक सए हुलकी मारैत जौवन निहारै छै। गुलो आ बेलाबाली ई बात बुझै छै।मुदा गुलोक बेबसी देखियौ जे ओ अपन बेटीकेँ बात कह' के अतिरिक्त ओहि तीनू केँ किछु नहि कहि सकैत --_अछि। ओ अपन बेटी पर बमकैत अछि, ' गए छौड़ी! छोड़लिही? आकि दियौ झापर!'

उपन्यास विन्यास आ ताहिके कथोपकथन ततेक सुस्पष्ट भेल छैन जे अपने पाठक हुनक ठेंठी मैथिली आ छोट वाक्य चयन देखि प्रफुल्लित भ' उठबा। सुभाष चन्द्र बाबुक लेखन शैली एहि तरहेक होइछ:-

रिनिया मनसुआयल- ए। आइ डोका के मौस खायत। कंदाहावाली कहि कए गेल छै डोका लेने एतै। लेकिन डोका नै भेलै। ऊ घोंघा लेने एलै। घोंघा छोटा होइ छै। बनबै मे भारी झंझट। आ खाइयो मे बेकार। घोंघा देख कए रिनियाक मन खसि पड़ल। ऊ रुसि रहल। ने घोंघा बनबै लए तैयार ने कोनो टहल करै लए तैयार। माय-बबा कतबो कहै छै-'पानि ला । झाड़ू लगा दही।' कोनो परवाह नै। ऊ गुमसुम बैठल-ए। माय परचारै छै-' जीबलाहि केहन! सब दिन माछे- मौसै चाही।' रिनिया कठुआयल बैठल रहइ-ए। सुक्खल कैल केश हवा मे उड़िया रहल रहल छै। ऊ कहियो केश मे तेल नै लगबइ-ए। तेल रहिते ने छै जे लगायत। एहि तरहेक पाँति उठाकय कतेको विद्वतजन अपन आलेखमे सन्धियेने छथि। यथा-: रमण कुमार सिंह ' युगान्तकारी उपन्यास : गुलो ' मे लिखैत छथि- सर्व शिक्षा अभियान 'क सच्चाई एहि उपन्यास मे देखार पड़ैत अछि। रिनिया स्कूल पढ़ै लेल नहि बरू पोशाक राशि'क लोभ मे जाइत अछि। मैडम कहने रहैय जूता कि चप्पल किन लीहें, मुदा बाबुजी ओहि पाई सँ घरखर्चा मे सधा देने रहैक। पाँच टका मेला देखय जाई ले नहि द' सकलैक आ न कोनू बेगरता मे कनिकबो पाई। से रिनिया झूठा धरि कहैत बापके

लुलकारि लै छै। अंगना दुआरि (दोकान) भोरे नीपै सँ छोटकी बेटीके मनाही करैत ओकर माय चिचिआइ छै- 'माय गे माय! छोड़ी हमरा जीअय नै देते! गे चद्दरि ओढ़ि ने ले।' नै ओढ़ै छी। भरि के लेटा जेतै!' रिनिया खौंझा कए कहै छै आ माटिक ढेला गुड़ि- गुड़ि बाल्टिवाला पानि मे खसबैत जाई छै।' पृष्ठ सं० ४१ ,एक दिन गहुँम कटनी काए घुरैत- घुरैत राति के आठ बाजि गेलै। गुलो बजार गेल रहै। रिनिया कए बड़जोर भुख लागि गेलै। बबा रहितिए तऽ एक-दू टका मांगिकए कुइछ खाय लइत। गुलो आ उमेशबा के दोकान आमने-सामने छै। रिनिया देखलक उमेशबा के बेटी दोकान पर असकरे छै। लग गेल आ कहलकै- हे गे! कने पकौड़ी दे ने। बड़ भूख लागल-ए।

रिनिया पच- पच थूक फेकै य, मुद्रा ओ जीबलाहि नै य।अनबर चालीक कैप्सुल दै ले गुलोकें कहैत छै,परंच दामधरि नै पुछारि करत। सरकारी अस्पताल मे दवाय भेटि सकैछ। सतीश वर्मा " मेहनतकश बहुजन समाज 'क महाकाव्य ' शिर्षक में लिखैत छथि- गुलो पढ़लाक बाद हमरो एहि उपन्यासक पात्र गुलोक बेटी रिनिया सँ बेसी जुड़ाव भ' गेल। गुलो पढ़लाक बाद हमरा लागल जे ई उपन्यास गुलोक कथा सँ बेसी गुलोक बेटी रिनिया 'क कथा थिक। उपन्यासकार सुभाष सेहो गुलोक कथा कहैत कहैत (जाने-अनजाने) रिनियाक कथा कहय लागैत छथि आ ई अनायास नहि थिक जे उपन्यास रिनिया सँ शुरू होइत अछि आ रिनिये पर जा' के' खत्म होइत अछि। भरि उपन्यासमे बाप (गुलो) आ बेटी (रिनिया) 'क बीच जे फटकार-दुलारबला ममता आ प्रेमक सम्बन्ध अछि ,से उपन्यासक प्राणवायु थिक। बाधमे आइसकिरीम आ दालमोठवला फेरी लगबैत रहै छै। रिनिया गुलो सँ पाँच गो टका मांगइ-ए-' बबा पाँच गो टका दएह। आइसक्रीम खेबै।' नै छै टका-' गुलो टिरीस कए कहइ- ए।' दाए ने हौ-' रिनिया खोसामद करै छै। ' नै देबहक-' रिनिया निराश भेल जाइ-ए। गुलो के तामस उठलै- ' हे गे छोड़ी, देखबिही,बड़ आइसक्रीमवाली भेली है। तेहन मारि मारबौ जे सब

आइसकिरीम घुसड़ि जेतौ।' रिनिया उदास भाए गेल।ओकर मौलायल मुँह देख कए गुलो कए ममता लागलै। ओकरा लग दुइए गो टका रहै, दाय देलकै। रिनिया चेहरा पर मुस्की एलै।

रिनिया घरो मे काज आ बाहरो काज करयमे अशकताइत नहि छैक। आशीष चमन ' बेछप उपन्यास गुलो' मे लिखैत छथि- कन्दाहाबाली अपन पाइ- कौड़ी कें घर मे खर्च- बर्च नहि करैत छैक। ओकर निजत्व तखन पराकाष्ठा पर चलि जाइत छै,जखन ओ अपन बेटा 'सुजीत' कें ओधबाध उठाबैत छैक तँ रिनिया ओकरा रोकैत छैक। ननदि- भाउज आ बादमे देओरक मध्य मारिपीट भ' जाइत छैक। ओ अपन पति 'अरजुनमा' कें फोन क' कें सासु-ननदिक खिधांस करैत छैक आ पाँच हजार टाका अपना भायक मार्फत अरजुनमा ' सँ मंगा लैत छैक आ बजार सँ ड्राम आनि ओहि मे बोनिबला तीनों मन गहुँम ढारि ताला मारि नहिरा चलि जाइत छै,जहनकि ओहि बोनिमे रिनिया सेहो साझीदार छलैक । मन्त्रेश्वर झा ' एक विशिष्ट उपन्यास: गुलो' में एकठाम लिखने छथि-" लेकिन रिनिया तँ जुलुम छै। हँसै छै त' बुझाइ छै फूल झड़ै छै...। रिनिया 'क हँसीमे जादू छै। चुम्मक जकाँ खींचै छै। निश्छल निर्मल हँसी। इजोरिया जकाँ छिटकैत। ओकर चलै के , बोलै के , ताकैत के ढंग लोक कें मोहि लै छै। जे देखलक देखते रहि गेल ।' एक बेर जखन रिनिया पाँच- सात टा छीमी एके बेर खा जाइ छै त' गुलो बरजै- ' ई छौंड़ी राछछनी जकाँ करै छै।एतेक कफ छै आ केला भकोसने जाइ छै। रामलोचन ठाकुर " गुलो : आजुक पराति" मे एकठाम लिखने छथि-: मिथिला दर्शन'क साहित्य विशेषांक लेल हम लिली रे, सुभाष चन्द्र यादव एवं केदारनाथ चौधरी कें आग्रह कएने छलियनि- उपन्यासक लेल । मुदा केओ नहि द' सकला । विभूति आनन्द आ प्रदीप बिहारी 'क आभार। किन्तु दोसरो वर्ष हम सुभाष के चरियबैत रहलियनि आ अन्ततः ' गुलो ' हमरा प्राप्त भेल। एकटा नव ढँगक कांटी मैथिली उपन्यास । यात्रीक ' सत्य थिक संघर्ष' के साकार करैत विशुद्ध

मैथिली उपन्यास । मिथिलाक , वंचित- अवहेलित मिथिलाक व्यथा- कथाक विलक्षण चित्रण । 'गुलो' मिथिला दर्शनक नवम्बर- दिसम्बर २०१४ में प्रकाशित भेल रहय। रिनियों केँ जखन लोक डिठिअबै छै त' ओकरा बापके तामस होई छै, ओ रिनिया कँदमसबैए। ओ आइसकिरीम ले पाई मँगै छै त' फेर तमसाइए। मुदा दू गो टाका बहार क' रिनिया केँ दैत छै।ओकर अपन छोटकी बेटीकेँ संग करैत भागिनक वियाहमे जाइए। जेठ बेटी रूनिया ओतय सेहो लियाउन भ' के आयल रहैत छैक। से ओ जिद्द करैत छैक अपना संगे किशोरी रिनिया के सासुर ल' जाए ले ,तँ रिनियाक कहल बुद्धि वढ़ विशेष होईछ- ' हम नै जेबो गे बहिन। लोग कहत पेट पोसै लए आयल छै। बाप रोगाह भाए गेलै ;दिन टगि गेलै तँ ने तू जाइ लए कहै छिही? नै जेबौ गे बहीन, नै जेबौ।'

बैद्यनाथ झा- गुलो : एकटा पाठकीय अभिमत में लिखैत छथि- गुलो उपन्यासमे जाँ हमरा सँ पुछी तँ ध्यानाकर्षक चरित्र रिनिया 'क लगैत अछि- निधोख, सिध्दांतप्रिय, स्वाभिमानी , परिवारक हितमे अपन स'खक ठोंठि मोक निहारि रिनिया। रिनियाक 'अण्डरस्टैंडिंग' देखियौक जे अपने स'ख मनोरथ व्यक्त करैत अछि,कोना पूरत,तकर थाह- पथाह लैत अछि, मुदा परिस्थिति देखि चुप भ' जाइत अछि। चरित्र एहन धवल जे जेठकी बहीनक देओर नेरहूक कुदृष्टि चीन्हि जाइत अछि आ माय सँ कहैत छैक- ' ओकरा कही चलि जेतौक।'

अशोक " विकासक अनघोलमे गुलो" मे लिखैत छथि- मुदा गुलोक संसार मे जे सभ सँ देखनुक पात्र अछि से रिनिया अछि। बारह- तेरह बरखक छोड़ी। मुदा 'जुलुम' छै।" जे देखलक से देखते रहि गेल। रिनिया ककरो किछ कहि दै छै।बात केहनो रहौ, खराब नहि लगै छै। एक टका मे दू गो बीड़ी दै छै। रिनिया के दू टा देलक त' कहै छै , ' इह बुढ़बा,दूइए गो।' बीड़ी बाला एकटा आर द' दै छै। पावरोटी बाला के कहलक, हो , तू बड़ा कंजूस छहक।' आ

लहकलहा पावरोटी उठा लेलक। ककरो केरा खाइत देखलक त' बाजल, भैया,अपने टा खाइ छहक।' आ ओ एगो केरा द' देलक। मुदा रिनिया कोनो बातक रोख नहि रखैये। कोनो बात भेलापर फेर लगले काज मे भीड़ि जाइये। बूझू जे एतनीटा छौड़ी पुरा घर के सम्हारने अछि। मुदा छोट भाइ छोडुआ सँ ओकरा नहि पटै छै। सदिखन झझमझ चलिते रहैत छै। रिनिया कें घरक परिस्थितिक बोध छै।

विद्यानन्द झा,लिखैत छथि- जखन रिनिया एकबेर पड़ोसक बनियाके छोट बेटी सँ किछ ल' अबैत अछि त' सब ओकरा दुरदुर क' उठैत छैक। खगलो रहला पर गुलो गाछी सँ खसल आम बिछि क' ल' जाय बला कें किछ नहि कहैत अछि। रिनिया अपना लगक गाछी बला कें अपन गाछीक आम बीछि लेला पर लोभी कहैत अछि। मुदा अपने अनकर गाछी सँ लिच्ची चोरबैत ओकरा कोनो लाज नहि ,मात्र भय होइत छै।

कृष्ण मोहन झा 'मोहन' एहि पोथी मादे कहैत छथि- 'गुलो' अनुभूतिक गहनता मे लिखल गेल छोट आकारक पैघ उपन्यास थीक। गरीब जीनगिक नमरैत संघर्ष जकाँ ,धैर्य जकाँ आ दुख-व्याधि सहबाक अपरिमित शक्ति जकाँ ।एकर अन्तर यात्राक सूक्ष्मता गद्यमे काव्यक आस्वाद दैत अछि आ शिल्पक सचेतनता सहज , स्वाभाविक अभिव्यक्ति मे कथा कहैत चलि जाइत अछि।ओ छोट कथाक पैघ उपन्यास मे लिखैत,एतबे नहि एकटा आर प्रसंग मे रिनिया मालिक- मलिकाइनिक प्रशंसा करैत कहैत अछि जे- बंबई मे एक्के ठाढ़िमे दस बारह टा आमके घौदा छै। रिनिया सोचने-ए ई घौदे मालिक कए दाए देबै।मालिक बड़ खुश हेतै। एक बेर रिनिया गछपक्कू आम लाए कए गेल रहै त' मालिक पचास गो टाका देने रहै। मलिकाईन खाइ लए देने रहै।

आओर गंगानाथ गंगेश ' उजरल- उपटल गुलोक गुलजार दुनियाँ ' मे लिखै छथि- एक राति नौ वजे मे दशरथ मंडल (पलाई मील मालिक) के मुंशी गुलो

लग एलै। कहलकै-गुलो भाय, एगो बड़का पेट के बात कहे ले आएल छियह। हमरा कंपनी पठेलकै-ए। नेपाल मे एगो लड़का छै। कम्पनी के साढु के बेटा छिए। जथा- जाल बला छिए। बियाह मे जते खरचा हेतइ- दस बीस हजार से कंपनीए देतह। घरक लड़की जाए। सब किछु देखल सुनल । तोहर की बिचार से कंपनी पुछलहक-ए ।' आ चारि मास सोचैक बेटा सँ विचारैक समय लैत एकदिन भुमकम सँ पहिने अपने सधि जाईछ। ताहि सँ पहिलुकवे गप्प-; गुलोक घर पछुआर मे दू टा कदम के गाछ छै। अनवर कहै छै- गुलो एकटा गाछ बेच लएह। चारि-पाँच हजार मे बिकिए जेतह ओहि सँ घर आ कल दूनू ठीक करा लिहह।' गुलो कहै छै- अनवर भाय, ई दुनू गाछ रिनियाक बियाह लए राखने छिए।' अनवर अबाक् भाए जाइ-ए ।

माय के मनो कयला पर धरि ५०० मे रिनिया पाठी आनि पोसलक ,ओकरा धारतै। दू दिन धरि बरखा होइते रहलै से आरा पर मुँग तिलकय लागल रहै, रिनिया करिया छीमी बिछलक। एक पौवा दाना निकललै। से पहिल तोड़ मे सँ सतलरेनमा के दालि खाय ले दाए एलै । ऊ बीश टका देने रहै। रिनिया जुगताकए टाका राखलक,ककरो नहि देत। एहि तरहँ आरो संदर्भ सुनल जाए! रिनिया असकरे दू दिन मुँग(खेरही) तोड़लक। एक-एक छिट्टा। एक दिन दूनू मायधी छोड़कर। दू टा जनो तोड़लकै। रिनिया मूंग सुखेलक। डंगेलक। आठ- नौ किलो तैयार भेल हेतै। एक छोहन और टुटतै। ओइ मे जे निकलै। पानि जे नै भेलै से मुंग मुनही भाए गेलै। गुलो कहै छै-'मूंग तैयार भेल छै से सभटा गिरहत कए दाए एबै। बेलाबाली जोड़ई छै। हड़ लागलै,बीया लागलै,सबटा दाए एतै तऽ पूँजियो डूबि जेतै। कहइ छै- " एते जे खरचा भेलै से घर सए देबहक? एहन खेती लोग किए करतै?

अरजुनमा गाम अबिते पहिले चाहक दोकानक मुंह अंगना दिशन घुमबैत टाट जे लगौलक से दम घुटैत गुलोके रुग्न अवस्थामे पुंगेलक। आ मुइल बाप रिनिया नहि जगा सकली। से सरकारी फीस हजार प्राप्त टाका भागिन

गोठटोल सँ आबि रातिमे अपना ओहिठाम ल' गेल। प्रातभने रिनिया ओई ठकहरबा भाय सँ सब टाका डटियारी सँ धरि माँगि आनलक। कोशिकनहा क्षेत्र मे रिनिया सन अनेको अति पिछरल-गरीब मुदा बहादुर ललना अपन उत्कर्ष देखाबैछ।

२

हमर आदर्श स्मृति शेष सूर्य नारायण चौधरी

साहित्यकार-पत्रकार आ राजनेताक रूपमे प्रख्यात सूर्य नारायण चौधरी जीक जन्म 12 जनवरी 1933 केँ मधुबनी जिलाक मिर्जापुर (राजनगर) गाममे स्व❖ रामलखन चौधरी के घर भेल छलन्हि।1950-54 धरि ओ सी❖एम❖ काँलेजक क' स्नातक छात्र रहलाह। नित्य दिन गामे सँ नोकर खाईक पहुंचबैत रहैक। हिनका बाबाके राजघराना दरभंगा सँ संपर्क रहैक आ पिताजी बाद मे घरे लगक महंत जीक खजांची रहि अपनो दू मौजेक जगह जमीन सँ खेती पैदावार कराबथि। चौधरी जीक पहिल वर्षगांठ पर बिहारक बड़का भूमकम भेलैक जाहिमे हिनक पैतृक खपरैल भीतघर ध्वस्त भ' गेलैक। चौधरी जीक बाल-विवाह मरनैया गाममे वर्त्तन संग भेलनि, जाहिसँ दू पुत्री, एक पुत्र प्राप्त भेलनि। बड़की पुत्री रुग्न वीणाक बियाह ललमनियां भेलैक जे मलहनमा (नेपाल) में रहैत छैक आ पुत्र रामबाबूक उर्फ विनोद कुमार चौधरी बियाह विराटनगर में खड़ौआ निवासी डा❖ रामजी व्यासक बहिन लक्ष्मी सँ भेलनि, छोट पुत्री निलम प्रभाक बियाह डा❖ अखिलेश मंडल जीक (मेहंदीगाम) संग भेलनि जे वर्तमान कटिहार में रहैत छथि वो गरभाइत कैवर्त्त समाज छथिन। चौधरी जी मगध विश्वविद्यालय सँ आगूक शिक्षा प्राप्त करैत रेलवे में नौकरी करय लगलाह आ कतेको ट्रेड यूनियन आंदोलन में सक्रिय रहि समाजसेवाक अभिप्राय सँ नौकरी छोड़ि देलनि।बेटा केँ रेलवे मे

नौकरी धरेलथि जे पटना जं में 10 वर्षक बाद नौकरी छोड़ि समता पार्टी में सक्रिय भेलैक आ दू बेर बाबूबरही तथा मधुबनी सँ निर्दलीय चुनाव विधानसभाक लड़लैक। पुत्रवधू सेहो जिला परिषदक चुनाव में कम मतक अन्तर सँ हारि गेलिह। मुख्य विषय दिश अबैत छी आब:-

समाजवादी नेता सूरज नारायण सिंह जीक नेतृत्व मे संचालित अनेक भूमि आन्दोलन में ओ सक्रिय रहलाह। छात्र संगठन मे सेहो समितिक समाजवादी नेतृत्व स्थापित करैत प्रभावकारी भूमिका निभावथि। सोशलिस्ट पार्टीक प्रचारात्मक एवं आन्दोलनात्मक काज मे अगूवा रहथि। बिहार आन्दोलन मे सक्रिय रहि फणीश्वरनाथ रेणुक संग मिलकए नुक्कड़ कवि सम्मेलन, नाटक आ चित्र प्रदर्शनिक आयोजन पटना मे करथि। आपातकालमे गामक खेत बेचिकए प्रेस खोललनि आ गुप्त साहित्यक प्रकाशन, तकर वितरण सेहो करैत छलाह। जिविका निर्वहन लेल किछ दिन लेल फेरसँ दानापुर मे रेलवेक नौकरी धेलैथ। सूर्य नारायण बाबू बिहारक एक पैघ मेधावी, परिश्रमी आ दूरदृष्टी रखनिहार रचनाकार रहथि। बिहारक अतिपिछड़ी ऐनेक्सर-1 केवट जाति सँ रहथि, एहि पृष्ठभूमि सँ कोनो व्यक्ति लेखनमे एतेक नम्हर मूल्यक नहि भेल रहथि। 1969 ई. मे रेणुजीक सहयोगे रचना नामक साहित्यक संस्थाक स्थापना केलनि जकर ओ सचिव रहथि। 1981 मे कर्पूरी ठाकुर जीक प्रेरणासँ श्री लालू प्रसाद आ सच्चिदानंद जीक संग राजगृहमे साहित्यकार, बुद्धिजीवी आ राजनीतिज्ञ सभक एकटा मंच बनाय संपूर्ण क्रांति एवं कौमी एकता सम्मेलन केलनि। चौधरी जी भारतक सभटा राज्यक यात्रा करैत संबंधित क्षेत्रक लोक जीवनक वृहत अध्ययन केलनि। यात्रा संस्मरण "पूर्वांचल की यात्रा" खूब लोकप्रिय हिन्दी पोथी भेलनि। ताहि सँ पूर्व समय की यात्रा-परिचय प्रकाशन हापुर सँ प्रकाशित भेल रहय जाहि पर पुस्तक समीक्षा पाटलिपुत्र टाइम्सक पृष्ठ 4 पर 12 जुलाई 1987 कें डा. अमर कुमार सिंह छपबौने रहथि। चौधरी जी प्रमुख राजनीतिक पत्रिका 'दिनमान'

मे स्थायी रूपे 5 धारावाहिक आलेख लिखने छथि,जे इंटरव्यू, यात्रावृत्तांत रूपे छपैत रहलैक। 1968 में रेल हड़ताल मे जेहल गेलाह आ प्रेसविल विरोधी आंदोलन एवं मंडल आयोगक सिफारिश लागू करेबा लेल आयोजित प्रदर्शनी खातिर अपन गिरफ्तारी देलनि। 1985 में मधुबनी विधानसभा सँ चुनाव लोकदल टिकट पर लड़लथि आ एहि दलक प्रांतीय कार्य समिति मे 1986मे सेहो मनोनीत कर्पूरी जी द्वारा 1989 मे भेलाह। आकाशवाणी आ दूरदर्शनक घेराव कार्यक्रम मे हुनका पुलिस बर्बर रूपे पिटने रहैक।वो बहुत वर्ष धरि काँफी हाउसक अभिन्न हिस्सा बनल रहलाह; एहि बारे मे फेर कहियो विस्तार सँ बुझायब।

'बिहार की अस्मिता' पुस्तक शहदरा दिल्ली सँ 1991 मे साहित्य केन्द्र प्रकाशन सँ बहरायल छैक जे ओ अपन अधिकार लेल संघर्ष करय बाला तमाम बंचितके समर्पित कयने छथि। एहिक दोसरो प्रकाशक छपाई केलक ,हिनक प्रकाशकृति मे पूर्वांचल की यात्रा, समकालीन परिवेश की काली यादें व एकटा काव्य पुस्तिका छैक।7 मई 1990 के बिहार विधानसभा क्षेत्र सँ एमएलसी जनता दल बनेलकैन परंच 14 अप्रैल 1991 केँ अचानक दिल्लीक बत्तरा होस्पिटलमे हृदयगति सदा लेल रुकि गेलनि। हुनकर असामायिक निधन सँ दू दिन धरि पटना दिल्ली दलमलित उठि गेलै,कियाक तँ ओ सामाजिक न्याय केर लड़ाई लड़ैवाला एक समाजिक योद्धा रहथि। एक समय केर प्रतिबद्ध बौद्धिक चौधरी जीक परिवार मे अनुकंपा नहिं भेटलैक ,जखन कि ओहि समय में बहुतो राजनेताक वंशज ई सुख पावैमे अगूलैक। आई एकटा अदद स्मारक लेल हुनका चाहै बालाक बीच जबरदस्त अभाव खटकि रहलैक अछि। एहन प्रखर विद्वान मनिषि मिथिलांचलक एकटा आदर्श छलाह। शत्-शत्

३

सर्वश्री रासविहारी दासजी :एक विषय किर्तन ज्ञाता

मधुबनी जिलाक कोशीक्षेत्रक देवनथपट्टी गाममे कियोट कुलक बाबाजी कामत(मंडल) घर आई सँ करीब सयशाल पुर्व एक चंखार बालकक जन्म भेल रहनि।ओ नवजात शिशु रहय रासबिहारी जी।बाल्यकाल्यमे हुनकर माय गुजैर गेलीह तँ सरौती बाली(कुलाय चौधरीक बहिण) विमाता लालन -पालण केलकनि।हुनकर मातृक विशनपुर जि०सुपौल में दू ममियौत भाय चतरी आ महादेव तथा बसुलीमे दू मसियौत भाय यदु एवं जोतीष रहथिन ।हिनक बाल विवाह सुरियाही जि०मधुबनी निवासी रामजी कामत जीक बेटी बरहनिया देवीक संग भेल रहनि।जाहि सँ हुनका तीन पुत्र आ तीन पुत्री भेलनि। जे क्रमशः चन्द्रकला (मुजियासी), त्यागी उर्फ रामनारायण,बैरागी, सुर्यकला (कुनौली), सत्येन्द्र आओर दुर्गेश (धावघाट) छन्हि।श्री दासजी रमौत वैष्णव रहथि आ गरीबीमे जीवन बितैत छलन्हि।ताहि समयमे कुम्हारक माटिक बासनमे सबकियो पाक आ भोजनलै बर्तन व्यवहार करथि।से बचपनमे ई कतेको घैल फोरि कनखा बाहर कय,ओहिमे कागत साटिके खजुरी बजबय लेल छारथि।ता गिन्न गिन्ना...धात् ता गीन.....सुपुट आबाज निकालथि।केराक थम सँ ढोलक आकार केर गरदैनमे लटका केँ डिमिक डिमिक डम डम्म....आ गपच्चि गपचि गम गम...खूब ताल बजाबैथ।कतौह गान बजान नेनामे देखथि तँ एकहाथ देवालैल कोनो धरानिये चकै के चकधुम ,चक्कै के चकधुम,मकई के बगीया ..... धरि बजाकय परा जाथि। से विवाह भेलासन्ता जे गाम सँ पड़ेलाह तँ धुन सीखैत(स्व०जगरनाथी कामत) गौआंके कलकत्तामे देखेलाह।ताधरि लोक हिनका मादें इयह बुझैक जे कतौह मरि-खैप गेल हेतैक। कोलकाता में एक नामी रामलीला थियेटर कम्पनीमे ठेका बजेबाक काज मांगने रहथि,तँ मैनेजर साहेब जाँचमे अनारी मानि हटाबय चाहलक।हुनका सँ अनुनय विनय करैत चौंका केर काजक बहाने रहैत ,सब तरहक साज बाज बजौनाई सीख गेलाह।कतेको तरहक आधुनिक वाद्ययन्त्र

केर मास्टर आ अभिनय कलामे पारंगत भेलाह।युवा भेलापर मारवाड़ी समाजके सहयोग सँ अपन खुदसर मण्डली बनौलनि।जखन मंडलीके बिहारक रूख करैत बंगाल सीमान सँ टपलाह आ कार्यक्रम प्रस्तुत करैत जे कैचा पुष्कर जम्मा भेल छलनि से ५टा भोजपुरिया संगतिया ल'कैँ राइतो राइत पार भ गेलैक।पोशाक आ पर्दा सेहो संगे ल'भागलनि।सात दिनधरि ओहि सोगे अन्न जल त्यागने छलाह।फेर सब घुमलैक कलकत्ता दिशन,ओतय फेर सँ मारवाड़ी समाज दिश सँ मंडली नीजी चलेबाक लेल आर्थिक मदत लेलैन, भेटलनि।छोटछीन कार्यक्रम विषय कीर्त्तन मंडली बनाकय संचालित करयमे लागि गेलाह।धार्मिक सांस्कृतिक जागरूकता लेल हुनका संग ढोलक बादक जीतन कामैत(अलोला) राम गुलाम यादव- झाईल (निघमा)गामेक मोहनजी सिंह हारमोनियम।वादमे भागीन बसुआरिक सोमन जी,गंगापुरक दुखी ठाकुरजी (कम्पाउण्डर)धरिसंग पुरैन।नेपालमे श्री लछमी बाबू क' (अलोला निवासी)गायन बजानमे ठकैता रहि ढोलक बजबैत अपना सँ दोबर उपर उछालि फेर लोकि ताल पकरेने रहथि रंगैली मेलामे।बहुतों शहरमे हिनक कार्यक्रम देखि पुरस्कार देल गेल छलन्हि।लखन शक्तिवाण खंड सुनैत एक प्रखर बुद्धिक लोक बाजल रहथि ई कहियो रामलीला अवश्य कयने हेताह।जाहि समयमे बिहार झारखंड एक राज्य रहैक आ १६टा जिला मात्रे रहैक, ओही समय दरभंगा जिला परिषद केर उपाध्यक्ष आ मधुबनी लोकल बोर्डक चेअरमैन बाबू खुशी लाल कामत हिनका संकिर्त्तन प्रतियोगितामे पुरस्कृत कयने छलनि।गाम देहात सँ लोक कैँ एहेन गबैया जीके फेर सुनयमे दोसर नहिं उभरैक अछि,हुनकर दू घंटाक विषय किर्त्तन सुनैत देरी हमरा देहमे जेना अनुदैर्घ तरंग उठि जाय।हैरमुनियाँक मधुर आवाज कैँबन्द करै लै जैकोटक चेनक जिंझीर जकाँ खींच दैतथि।कोशी तटबंधक बरका बान्ह बनि गेलापर गाममे नाट्यकलाक आरम्भ कयलनि।तकर संचालन में जगह परक मंडील हिनक आश्रय स्थल बनल आ संरक्षण दैन स्व० बालगोविंद सिंह

जी।हिनक रातिके सीखाओल रीहलसल कें धारटपि हटनी सँ जुबक लोकनि टाटफारि देखैत वादमे दुर्गापूजा में प्रदर्शन करैत गेलैक।ओई सँ पूर्व हटनी भूतपूर्व अशेसर ललीत कामत पोखैर प्रांगण जे कोशीसँ कुदरती परिवर्तन भ' गेल रहैक,ततय मैनही गामक नाटककार लोकनिक साटापर प्रस्तुति होइत रहैक।गामक दूबेर सार्वजनिक काली पूजा देखकय अगहन १९९०ई०में एहि पवित्र धरा धाम सँ पर्यावरणीय रास बिहारी दास जीक महाप्रयाण गामहिमे भेलनि।एहि लघु आलेख में बहुत आंकड़ा वह तथ्य समा नहिँ सकल । श्रद्धा सुमन अर्पित करैत छियैन हम।

४

स्व हरिनंदन कामत जीक गाम मंगरौनी

मधुबनी जिला मुख्यालय सँ 3 किलोमीटर उत्तर भाग घना बस्ती अवस्थित छैक मंगरौनी। एही आदर्श ग्रामके खतियानमें 250 परिवार केवट (कउट) अमात 50,धानुक 145, मल्लाह 7, नाई 25, कुर्मी4, बड़ई100, कायस्थ एक घर, सोईत ब्राह्मण 5, ब्राह्मण 60(भलमानुष) केर अतिरिक्त 100 गृहस्थ ब्राह्मण बसिन्दा रहथि। एहिठाम तप करवाक उद्देश्यसँ आवि सघन गाम भेलैक आ किछु लोक अन्तय उपटिकए जा बसलाह। अध्यात्म क्षेत्र में स्वर्गीय मदन उपाध्याय तांत्रिक मछिंद्रनाथ जे बाबा गोरखनाथ केर समकालीन छलाह, हुनके काका पं० गोकुलनाथ उपाध्याय कर्मकांड धार्मिक दृष्टिकोण रखने मिथिला में प्रसिद्धि प्राप्त केने रहथि। वर्तमान में आधा गांव हुनके वंशज बसल छन्हि। एहि गामक दक्षिण मंगल बोनी रहैक जाहिठाम मौधक बहुतायत उपलब्धि होइत रहैक तँ एहिगामक लोक कालांतर में मधुबनी नाम उच्चारण करय लगलैक। गामक सटले दक्षिण सँ एकादश शिवदर्शन लेल मुख्यतः दूर-दूर धरिक भक्त लोकानीक आगमन होइत रहैत छैक। 1957 ईस्वीमें पंडित श्री मुन्नीश्वर झा धर्माचार्य तांत्रिक द्वारा सेबैत पंडित श्री जय ना० झा

ज्योतिषाचार्य कुटी स्थापित केलनि जे श्री श्री 108 गौरीशंकर राधेश्याम स्थान (देवसभा) कहाबैत छैक। धर्मानुरागी-यात्रीके गरमी में स्वर्गीय मेथरा राउत मधुबनी दाताक बिजली पंखा उपलब्ध छैक। एकादश रुद्र तीर्थ स्थल क्षेत्र में शुमार भ गेल छैक। चौक केर लग मुख्य दर्शनम पापनाशनाय पैघघंटा लागल दृष्टिगोचर भेल। दहिन भाग सँ बसहा आ बामकात सँ शेर पाथर केर बनल छैक जे बड़ मनमोहक दृश्य उपस्थित केने अछि। एहि सिंहद्वारक बगलमे आध्यात्म, चिंतन-पूजन विशाल भवन बीच सभाकक्ष केर प्रवेश मध्यमे त्रिशुल प्रतीक सेहो दर्शनार्थी के आकर्षित करैत य। एहि गामक दक्षिणबारि टोल मे बुढ़ी माय स्थान 700 बरस पुरान छैक, मंदिर पुर्ननिर्माण काज भेलैक। दुर्गाजी दर्शन लेल परोपट्टाक लोक एतय आबि आशीष मांगैत देखाइछ। 200 वर्ष सँ पूर्वारी टोल में दुर्गा पूजा दरभंगा महाराजा कालसँ होइत अबैत छैक। पश्चिम टोल में दुर्गा जीक पूजा प्रधान छैक, एतय खेल-तमाशा नहिं लागैत छैक। एहिक लग सटले पुरान मंडील 300 वर्षक छै जे 11 लाख टाका लागत सँ टोलबैयाक आर्थिक मदैत सँ काज सुसम्पन्न भेलैक। एतुका पाखरिक गाछ यात्री लेल आश्रय स्थल रुपे विख्यात भेल छैक। एहि मंडीलके कनेकबे उत्तर भाग माँ काली (श्यामा माय) मंडील आ पैघ पोखैर छैक, तकर पछबरिया मुहारमे महारानी काम सुंदरी के नाम सँ उत्कर्मित मध्य विद्यालय चलैत छैक। महार पर शानदार घाट आ गोल चबूतरा आजादी पुर्वहिक बनल छैक; जल चबूतराक निर्माण काज तत्कालीन महाराजा कामेश्वर सिंह दोसर बियाह एतय केलनि अपन मनमर्जी सँ एक गरीबक बेटी सँ। हुनके डीहक उत्कृष्टता आ भूमिके रमणीय बनेबाक परम उद्देश्य में केने रहथि। एहि स्थानके राज नगर सँ जोड़िकए विस्तृत अध्ययन करबाक खगौट बुझाइछ। एहि गामक नेयायिक संदर्भतः चर्चा दोसर खेप करब। एहि ग्रामक स्वनाम धन्य स्वर्गीय हरिनंदन कामत जी कोलकाता में खैटि 3 कट्टा जमीन मधुबनी लहरियागंज बाधमे उपार्जन केलथि जे

1976ई❖अखिल भारत कैवर्त कल्याण समिति के छात्रावास लेल संपूर्ण रकबा दान-पत्र दस्तावेज बनाके दैत अति पिछड़ल समाज के छात्र (केवट) के पहिल बेर मधुबनी जिला मुख्यालय में उपलब्ध केलनि, एहि छात्रावासक निर्माण 3 कमरा 1980 में भेल, जिर्णोद्वार लेल कतेको माननीय राजनेताक ऐच्छिक कोषक सहयोग भेटैत रहलैक। फेर दोसरो दाता कियो एहन अवदानक लेल एहि गाममे आगू आबि स्वर्गीय कामत जीक सहचर बनि अपन नाम जगजियार करथि से आश जगैतसन भ' रहल हन। एहि गामके अपन पैतृक एल❖एन❖ झा सन विभूति कहैत छथिन, आ से 5 टा आई❖ए❖एस❖-अई❖पी❖एस❖ आफिसर एतुका बेटा बनलाह । श्री विनोद कुमार बिहार राज्य प्रशासनिक सेवा सेहो एहिठामक रहबासी थिकाह। एहि गामक माँटिक हम चंदन बंदन आओर अभिनंदन करैत छी।

५

सब करैत छैक प्रणाम्

स्वतंत्रताक अमर सेनानी स्व❖अनन्त लाल कामत जीक पुण्य स्मरण होइत एकटा चित्र मानस पटल पर अबैत अछि। स्वाधिनताक गाँधी सन मुखाकृतिक आभा आ मोटगर रंगहीन खाधीक कमीज-धोती आ चेशमा पहिरने चरखाना गमछा कान्हपर सजल एक माहत्मा जी सँ गड़बा गाममे पहिलबेर भेंट करैत छी; तँ नाम-परिचय जनलाह आ पुछैत बजलाह कतेकमे पढैत छी बाऊ। हमरा मुँहसँ जे शब्द बहरायल तँ केर प्रश्न केलनि पीजी❖ डीआरडी❖ करैत ऐना पाहुन जगदीश कामत जीक संग कतय बौआ ढहना रहल छी। हमर उत्तर सुनि जे इग्नूसँ घरे बैसल पत्राचार कोर्स क' रहलहूँ अछि आ परीक्षालेल तीन बेरक अवसर देल गेलैक अछि से मुजफरपुर डॉ❖ अम्बेडकर यूनबरसिटीक लाइब्रेरी में जा परीक्षा देलहूँ । ओ आजादीक संग्रामक आ रचनात्मक कार्यक्रमक संग-संग जातीय महासभाक काजक चर्च करैत भाव विभोर होइत रोदन करय लगलाह....। हुनक प्रश्नताक नोर सँ भसियाइत ई समाज

मझाधार सँ आखिर कहिया धरि कतबाह लागत.....। हुनका बारे मे स्व
 राम नारायण मण्डल जीक तर्क भेलनि जे दू अध्याय में आजदीसँ पूर्व आ
 बादक समय काल खण्ड मे कार्यक लेखा जोखा होइत । प्रख्यात समाजवादी
 चिन्तक, विचारक, निरपेक्ष, समाजसेवी, शिक्षाप्रेमी, भारत सरकार,द्वारा
 ताम्रपत्रसँ सम्मानित स्वतंत्रता सेनानी बाबू अनन्त लाल कामत जीक जन्म
 श्री स्व हरिनंदन कामत एवं श्रीमती खजनी देवी जीक घर 109 वर्ष पूर्व
 19 जनवरी केँ घोघरडीहा प्रखंडके गड़वा गाममे अति पिछड़ा वर्ग केवट
 जातिमे भेल रहनि। हुनकर बाल विवाह सूर्यकला देवीक संग भेलनि ,जाहि
 सँ चारि पुत्र एक पुत्री भेलनि । वो सनातन हिन्दू धर्मके मानैत वैष्णव छलाह।
 केवट समाज अपन इतिहास जानबाक लालसा जरूर रखैत होयत। बिहार आ
 नेपालक मिथिला प्रक्षेत्र में लगधक एक करोड़ आबादी बाला कियोट केर
 केवर्त आ केउट (केवट) जाति नाम सँ 1931 ई. में ब्रिटिश हुकूमत सर्वेक्षण
 करने रहैक । ताहीमें निषाद - मल्लाह केँ पृथक रूपे संख्याबल देखायल गलैक
 जे वर्तमान काल में गोढ़ी सहनी समाज कहबैत अछि। ओ जलचर आ हमसभ
 थलचर (कृषिकार्य) रूपे अलगे-अलग शादी - विवाहक तत्कालिन सामाजिक
 संस्कृति सँ फजगज में पड़ल छी। ओना मैथिली पंजी प्रथा अनुसार कूर्मी
 जातिक अंगक रूपमे केवट धानुक आ अमातक गणना भेल अछि। मुदा
 वास्तविकता किछु औरै छैक। गेटे कहने छथि" राष्ट्रकवि वयह हेताह जे देशक
 सुच्चा अपन जातिक इतिहासक सब प्रमुख घटनाके पारस्परिक सम्बन्धक
 सन्धान पावि गेल होअय। जिनका इहो ज्ञात भ सकल होय जे हुनक जातिय
 इतिहासमे कोन - कोन नम्हर घटना घटित भेल छैक। "तकर परिणाम की
 बहरेलैक हन? हरेक जातिक अध्यात्मिक विशेषता होइछ , कोनू संस्कृतिक
 वैशिष्ट्य होयछ संसार आ जीवनके देखबाक दिव्य दृष्टि होइत अछि। जे कवि
 एहि दृष्टि - बोधके अभिव्यक्ति द' सकय, सयह राष्ट्रक राष्ट्रकवि कहेबा
 जोकर होइत छैक' केवट जाति में आखिर राष्ट्रकविमें नामीत के भेलाह

अछि? जखन कि बहुतो काव्य रचनाकारक किताब प्रकाशित भ रहल छैक। एहि लेल राष्ट्रीय राजधानी में वृहद, विर्मशक आवश्यकता समय केर मांग छी' ...आनन्त बाबू आ हुनक संगी मास्टर साहेब आनन्द शरण जी अपना जातिमें राष्ट्रकविक निखार परेखय सेहो चलल छलाह । स्व❖ शरण जीक स्टेचू बनिकै बिराजीतमे सेहो राजस्थान सँ आबि गेल छैक जे स्थापनाक बाट जोहैत अछि।

अपन मंतव्य editorial.staff.videha@gmail.com पर पठाउ।

२.४.निर्मला कर्ण- अग्नि शिखा (खेप-२७)

निर्मला कर्ण (१९६०-), शिक्षा - एम. ए., नैहर- खराजपुर, दरभङ्गा, सासुर-
गोढ़ियारी (बलहा), वर्तमान निवास- राँची, झारखण्ड। झारखंड सरकार
महिला एवं बाल विकास सामाजिक सुरक्षा विभागमे बाल विकास परियोजना
पदाधिकारी पदसँ सेवानिवृत्ति उपरान्त स्वतंत्र लेखन।

अग्नि शिखा (भाग- २७)

(मूल हिन्दी- स्वर्गीय जितेन्द्र कुमार कर्ण, मैथिली अनुवाद- निर्मला कर्ण)

कथा अखन धरि:

उर्वशी आ राजा पुरुरवा अपन गृहस्थ जीवनक उपभोग करवा में दुनियाँक सब
किछु बिसारि व्यस्त भऽ गेल छलाह।

आब आगू:

राजा पुरुरवा आ उर्वशी विवाहित जीवन में अपन प्रणय संबंध के प्रगाढ़ सँस

प्रगाढ़तम करवा में बहुत व्यस्त भऽ गेल छलाह। राजा अपन राज्य संचालन आ प्रजा के समस्या सऽ दूर भऽ कऽ उर्वशी के सौंदर्य पाश में आबद्ध भऽ गेल छलाह। मुदा एक कार्य हेतु ओ सतत सजग रहैत छलाथि । शेष सब किछु बिसरि गेला के उपरान्तहु उर्वशीक शर्त ओ एको क्षण नहि बिसरलथि । ओ अपन समस्त शक्ति सँऽ आ सदि खन सजग रहि मेमना सभक रक्षा मे लागल रहलाह। भले दुनू गोटे कोनो उपवन में रहितथि अथवा कुनू आश्रम में! मुदा उर्वशीक दुनू मेमना सेहो हुनका दुनू प्राणीक संगहि देखबा मे अबैत रहैत छल । राजमहल मे सेहो एकटा सुन्दर सन सजायल कक्ष मे दुनू मेमनाक निवासक व्यवस्था कएल गेल छल। दुनू मेमनाक रक्षाक लेल सदिखन दू टा पहरेदार ओहि दुनू जीवक संग रहैत छल। जेना आदमी संग परछाई रहैत छैक, ओहिना दुनू मेमना संग दुनू पहरेदार रहैत छल। ओना परछाई तऽ अन्हार में आदमी सँऽ विलग भऽ जाइत छैक, मुदा पहरेदार अन्हारहु में तत्पर रहैत छल मेमनाक सुरक्षा में। उर्वशी सेहो राजा पुरुरवा सँऽ अत्यंत प्रसन्न छलीह। राजा पुरुरवाक संगति में प्रसन्नता एवं चंचलता जेना हुनकर अविभाज्य सखि बनल छल, जे सदिखन हुनका संगहि रहैत छल। कखनो काल हुनकर चंचलता राजा केँ सेहो परेशान करैत छलनि, जाहि कारणेँ ओ परेशान भऽ जाइत छलाह। आ उर्वशी सऽ पिता जाइत छलाह, मुदा आपसी झगड़ा मात्र उनका सबहक मध्य मधुर तकरार छलन्हि। हुनका दुनू के मध्य होई बला तकरार कहियो कलह के रूप नहि लेलक। ओना तऽ पति-पत्नीक मध्य होई बला तकरार के एक अलग आनंद होइत छैक। जाहि घरमे जँ कोनो नोक-झोंक अथवा तकरार नहि होइत छैक तखन ओ केहन घर अछि। ई नोक-झोंक अथवा तकरार वैवाहिक जीवन के सुखक एकटा महत्वपूर्ण अंग थिक। रानीक चंचल व्यवहारक कारणेँ राजा में चंचलता आ चपलता सन गुण बहुत तीव्र गति सँऽ विकसित भऽ रहल छल, सदिखन शान्त आ गंभीर रहई बला राजा उर्वशीक सान्निध्य मे एहन चंचलता आ चपलता देखबैत छलाह जे देखि कतेको बेर उर्वशी सेहो

आश्चर्यचकित भऽ जाइत छलीह आ हुनका सोझाँ मे ओ अपन पराजय स्वीकार कऽ लैत छलथि | एक दिन दुनू दंपति प्राकृतिक रूप सँ बनल एक सुन्दर झील लग बैसल प्रकृति केँ मनोरम दृश्यावलि देखि आनंद लऽ रहल छलथि। राजा एहि दृश्य मे बेसी डूबि गेल छलाह। एम्हर उर्वशी धीरे-धीरे उठि गेलथि आ हुनक दृष्टि सँ बचैत चुपचाप एकटा गाछक पाछू नुका गेलीह। पुनः ओ धीरे-धीरे जा कए ओहि वृक्ष केर डारिसँ झूलि गेलीह। आ फेर धीरे-धीरे एहि शाख सऽ ओहि शाख पर चढ़इत ओकर पात सभक बीच नुका कऽ बैसि गेलीह। अचक्के राजा किछु पुछलथि उर्वशी सऽ, जखन प्रत्युत्तर नहि भेटलन्हि, राजा घुमलथि उर्वशी के दिशा में, ओ विचलित भऽ गेलथि हुनकर स्थान रिक्त देखि। आश्चर्यचकित भऽ ओ एम्हर-ओम्हर अपन दृष्टि घुमाबय लगलाह। ओ व्याकुल भय सभ दिशा मे एम्हर-ओम्हर तकलनि, अपन दृष्टि घुमा-घुमा कऽ उर्वशी के तलाश केलथि, मुदा कतहु नहि भेटलन्हि सुनकर प्रिया उर्वशी। आब राजा अत्यंत भयभीत भऽ गेलाह आ उर्वशी केँ तीव्र आवाज में बजाबय लगलाह, मुदा उर्वशी नहि एलीह। राजा हुनका नहि भेटला पर चिंतित भ गेल छलाह। मुदा ओ ओतय सँ उठि कऽ कतहु दूर चलि कऽ हुनकर तलाश मे एम्हर-ओम्हर सेहो नहि जा सकैत छलाह, कारण हुनकर दुनू मेमना के ओहि बियाबान में छोड़ि कतहु गेनाइ संभव नहि छलनि। एहन स्थिति मे हुनकर कुंठा आ तामस बढ़ि रहल छलनि। ओहि कुंठा में ओ "उर्वशी....उर्वशी....उर्वशी...." आवाज देलथि। ओ जोर-जोर सँ आवाज दऽ रहल छलथि आ अपन दृष्टि दूर-दूर धरि पसारि ताकि रहल छलथि उर्वशी केँ। झील के चारू कात आ ओहि पार अपन दृष्टि के सीमा तक देखबाक प्रयास कऽ रहल छलथि। उर्वशी केँ नहि भेटला पर अत्यंत दुखी भऽ कऽ ओ घबरा कऽ और दूर तक हुनका देखबा हेतु एखन ठाढ़ भेल छलथि, तखनहि ऊपर गाछ पर सँ उर्वशी "धम्म" केर आवाज करैत नीचाँ धरती पर कूदि कऽ पुनः राजाक कान्ह पर बैसि गेलीह। राजाक घबराएल मुखमंडल देखि उर्वशी ठठा

कऽ हँसय लगलीह।उर्वशीक ई शरारती चंचल व्यवहार देखि राजाक क्रोध क्षण भरि मे समाप्त भ' गेलनि,आ ओहो हँसय लगलाह। राजा उर्वशीक संगति में रहि कम चंचल आ शरारती नहि रहलाह। हुनक चंचल शरारती मोन में उर्वशीक एहि शरारत केँ आओर बेसी भारी शरारत सँ प्रतिउत्तर देबाक विचार उठलनि।एहि लेल ओ एकटा खतरनाक खेल करवाक विचार केलथि ।जखन उर्वशी मेमना सभक संग खेलाइत-खेलाइत ओकरा दुनू के दुलार करवा में व्यस्त छली,ओहि काल राजा पुरुरवा गहीर झील मे घुसि गेलथि आ झील मे दूर धरि हेलबाक नाटक करय लगलथि।कनि आगू बढ़लाक बाद,डूबबाक नाटक करैत,जोर सँ करुण स्वर में पुकार लगौलथि - "उर्वशी!हमरा बचाउ!हमरा बचाउ!उर्वशी! हम डूबि रहल छी!"हम डूबि रहल छी! पहिने हुनका सं गप्प करैत काल उर्वशी के ज्ञात भेल छलनि जे हुनका हेलब नहिँ अबैत छनि,ताहि लेल उर्वशी के लागल जे राजा डूबि रहल हेताह, ताहि लेल ओ एतेक जोर सं चिचिया रहल छथि। उर्वशी सँऽ सहायता माँगि रहल छथि। ई सोचि ओ पलक झपकैत झील लग आबि गेलीह।ओ राजा के बचाबय लेल आयल छलीह,मुदा ओतय हुनका राजा के निर्जीव सन भेल शरीर धीरे-धीरे एकटा चट्टान के पाछु पानि में डूबैत भेटलनि।उर्वशी डरि गेलीह आ ओहो घबराहट में झील में कूदि गेलीह।आ पानि के शीघ्रता सऽ कटैत राजा के निकट पहुँचि गेली। ओ कोनो तरहँ राजा के सहारा देने पानि मे खींचैत किनार दिस आबय लगलीह। बहुत कठिनाई सँ राजाक संग झीलक कात मे पहुँचि सकली उर्वशी! राजाक शरीर झीलक कछार पर पहुँचला उपरान्त उर्वशी हुनक नाड़ी आ साँसक परीक्षण केलथि। नाड़ी तऽ धीरे-धीरे चलैत छल मुदा साँस नहि चलि रहल छल। ई तऽ मृत्युक संकेत स्पष्ट रूपेँ देखबा मे आबि रहल छल।शोक-संतप्त उर्वशी आँखि मे नोर लऽ कऽ कानय लगलीह। ओ कानि रहल छलीह, आ आद्र स्वर में किछु -किछु बाजि रहल छलीह ।- "ओह प्रिय आब हम कोना क रहब ! आब हमर के सहाय होयत

!हमरा छोड़ि कतय चलि गेलौं !आब हम केकर भरोसे अहि धरती पर रहब!" एहन तरहक विभिन्न बात कहैत उर्वशी बिलखि-बिलखि कऽ कानि रहल छलीह, आ दुनू आँखि सँ दहो-बहो नोर झहरा रहल छलीह। एतय हुनकर सहायता करय वास्ते किनको आबय के कोनो संभावना नहि छल। एहि जन-शून्य वन क्षेत्र मे हुनकर सहायता करय लेल कियो कोना कऽ अबैत। ओ सब किनको बिना जानकारी देने अतह आयल छलथि। तखन एहना स्थिति में रक्षक के हुईतथि! केओ भरोस देमय वला नहि छलनि। दुःख सऽ कातर उर्वशी अपना के निःसहाय अनुभव करैत एहन स्थिति मे कष्टदायक करुण स्वर मे विलाप करैत रहलीह। हुनकर मेमना सेहो ओतय आबि गेल छल आ प्रेमपूर्वक राजाक देह पर चुम्बन लऽ रहल छल। ई देखि उर्वशी अपना के असहाय बूझि मेमना के अपन प्रियजन मानैत आर करुण स्वर में विलाप करऽ लगलीह। किछु काल धरि एहि तरहें विह्वल भय विलाप कएलाक बाद ओ उठि कऽ ठाढ़ होइत कहलथि - "ठीक छै प्रिय, अहाँ हमरा छोड़ि कऽ चलि गेलहुँ! आब हमहूँ जीबऽ नहि चाहैत छी। हमहूँ आब आत्महत्या कऽ लेब।" ई कहि ओहो झील मे उतरि गेलीह, आगू बढ़बा सँ पहिने एक बेर फेर पुरुरवा लग आबि राजाक कपार पर चुम्बन लऽ कऽ कानय लगलीह। राजाक एक-एक अंग केँ चुम्बन लैत कानैत रहलीह। किछु क्षणक बाद पुरुरवाक आँखि झपकऽ लागल छल। किछु काल धरि आँखि धीरे-धीरे फुजइत बंद होइत रहल ... आ फेर दुनू आँखि खुजि गेल। उर्वशी नोर भरल आँखि सँ अश्रुसिक्त स्वर में बजलीह - . "आब अहाँक केहन मोन अछि प्रिये!" राजा पुरुरवा तीव्र स्वर सँ ठहक्का लगबैत हँसैत बजलाह - "हमरा! हमरा तऽ किछु नहि भेल अछि! तखन हमर हालत के बारे मे किएक पूछैत छी?" उर्वशी ❖ "लेकिन अहाँक ओ स्थिति जे अखनि किछु क्षण पहिले धरि छल! अहाँक श्वास बन्द छल!" राजा ठठा कऽ हँसैत बजलाह ❖ "अच्छा! ओ! ओ तऽ प्रतिउत्तर छल अहाँक ठिठोली के। हम तऽ एक पहर तक श्वास रोकि कऽ रहि सकैत छी।" उर्वशी एहि बात पर

तमसा गेलीह।ओ बजलीह - "की एहि तरहक हंसी ठिठोली करवाक चाही?कतहु आओर हम नहि सुनने रही एहेन दिल्लगी होइत छैक,एहेन सन बात अहाँ कतह सिखलहुँ ? अहाँ हमरा सँ एहन भयानक हंसी किएक केलहुँ!अहाँक हालत देखि हम मरऽ जाइत रही। हमरा एहन हँसी-दिल्लगी नीक नहि लगैत अछि,तँ फेर कहियो अहाँ सँ हम गप्प नहि करब।" ई कहि उर्वशी तमसा कऽ आगू बढ़य लगलीह।राजा दुनू मेमना केँ पकड़ने हुनका पाछाँ-पाछाँ विदा भेलाह। राजा पुरुरवा एवं उर्वशी दुनू मौन धारण कएने रस्ता पर बढ़ल जाइत रहथि।दुनू में सऽ केओ मौन भंग करवाक प्रयास नहि कऽ रहल छलथि। किछु कालघरि अहिना चलवा के बाद राजा के नहि रहल गेलनि। ओ रूसल प्रिया के बँहुँसवाक प्रयास प्रारंभ केलथि,भांति-भांति के वार्ता एवं क्रियाकलाप के द्वारा। लेकिन उर्वशी मौन रहली। तखन राजा अनेक प्रकार के वार्ता एवं चुहलबाजी करैत फेर हुनकर चुप्पी तोड़बाक प्रयास केलनि, मृदा उर्वशी पर कोनहु असर नहि पड़ल। किछु काल उपरान्त राजा उर्वशी सँ हुनकर कोमलता के विषय में चर्चा करऽ लागलाह। अहि बेर ओ अपन प्रयास में सफल भेलथि उर्वशी के मौन तोड़ि देलथि। ओ कहलथि - "अहाँक कोमल पैर एहि वन प्रांतक कठोरता नहि सहत। अहाँ आराम करू,हम अहाँ केँ अपन कान्ह पर लऽ जायब।" ई कहि राजा उर्वशी केँ उठा कऽ कान्ह पर बैसा लेलथि । उर्वशी उछलि कऽ हुनकर कान्ह पर सँ उतरि गेली आ फेर सँ अपन पैर जमीन पर पटकैत आगू बढ़ऽ लगलीह।आब राजा पुरुरवा फेर बजलाह - "अहाँ एतेक नहि तमसाऊ!हमरा सऽ रूसू नहि प्रिये! आबहु मान समाप्त करू,नहि तऽ हम जीवित नहि बचब! हमरा संग पहिले सन प्रेम करू प्रिये ,नहि तऽ सच में अहाँक ई प्रेम-पिपासु मरि जायत।" उर्वशी घुमि क' देखलथि । पुरुरवाक आँखि मे नोर भरि गेल छलैक।ओ अपना के नहि रोकि सकलथि आ पुरुरवा केँ अपन आलिंगन मे लऽ लेलथि । ओ भावावेश में कतेको बेर पुरुरवाक वक्षस्थल पर चुम्बन लेलथि।फेर ओ

पुरूरवाक वक्षस्थल में अपन चेहरा केँ सटेने हुनका आलिंगनबद्ध कएने रहलीह। किछु काल के बाद ओ अपन मुख उठा पुरूरवा के आँखि में देखैत बजलीह - "अहाँ सदिखन मरय के बात किएक करैत छी! हमरा ई बात कनिको पसिन्न नहि अछि! अहाँ सदिखन मरय-जीबय के गप्प नहि करु। ई बात हमरा बहुत हरान करैत अछि प्रिय! हमरा वचन दिय, आब अहाँ एहेन गप्प नहि करब।" राजा पुरूरवा हुनकर मस्तक के प्रगाढ़ चुंबन लेलथि। उर्वशी हुनकर वक्षस्थल में फेर अपन मुख नुका लेलथि। किछु समयक बाद हुनकर छाती सँ मुख उठा कऽ हुनकर आँखि मे तकैत बजलीह - "हमअहाँ पर कोना तमसाएब! नहि प्रिय, हम अहाँ पर तमसाएल नहि छलहुँ, ने हम अहाँ सँ रूसल छलहुँ! नहि प्रियतम, ई हमर मात्र अभिनय छल।" दुनूक बीचक सभटा तामस आ मान समाप्त भऽ गेल, तखन दुनू गोटे ओतहि एकटा गाछक छाँह में बैसि प्रेमालाप मे मगन भऽ गेलथि ।

क्रमशः

अपन मंतव्य editorial.staff.videha@gmail.com पर पठाउ।

२.५.नन्द विलास राय-घसवहिनी

नन्द विलास राय

घसवहिनी

छजना-मझौरा रानीगढ़ी परतीसँ पूब सड़कक कातमे एकटा बेस झमटगर कदमक गाछ अछि। बैशाख मासक भोरुका उखराहा। दिनक दस बजैत। टहटहौआ रौद। एकटा बीस-बाइस बर्खक घसवहिनी ओइ कदमक गाछ तर बैसल छेली। घसवहिनी बेस सुन्नरि छेली। गौर वर्ण, छड़हरा शरीर, गोल आ सुडौल मुँह, नमहर-नमहर आंठिया केश। कारी-कारी आ पैघ-पैघ दुनू आँखि। समतोलाक फाड़ासन ठोर। पूआ जकाँ फूलल-फूलल आ सेब सन लाल-लाल

गाल।

चारिटा कौलेजिया लड़का साइकिलसँ ओइ सड़कसँ जा रहल छल। जखन कदमक गाछसँ एक लग्गा पाछूए रहए तँ ओइमे सँ एकटा कौलेजिया लड़काक नजैर ओइ घसवहिनीपर पड़ल। कौलेजिया लड़का तँ कौलेजिये लड़का होइए। बेसी लफुआ आ उच्छृंखल। ओ लड़का जेकर नजैर घसवहिनीपर पड़ल रहए, बाजल-

◆रौ भाय, कनी अपनो सभ ऐ गाछतर जिरा ले।◆

ताबेतमे दोसर, तेसर आ चारिमो लड़काक नजैर घसवहिनीपर पड़ल। दोसर लड़का बाजल-

◆हँ, हँ, बड़ रौद छै, कनी गाछतर ठंढा ले।◆

चारू लड़का अपन-अपन साइकिल खड़ा केलक आ कदमक गाछतर आबि बैस गेल। तेसर लड़का घसवहिनी दिस तकैत बाजल- ◆मोस्ट ब्यूटीफूल गर्ल।◆

तैपर घसवहिनी बजली-

◆नइ यौ विद्यार्थी द मोस्ट ब्यूटीफूल गर्ल।◆

चारिम लड़का फुसफुसा कऽ बाजल-

◆भाग बहिं घसवहिनी बेस पढ़ल-लिखल बुझाइ छौ।◆

चारू लड़का साइकिलपर चढ़ल आ विदा भऽ गेल। लड़का सभकेँ जाइत देखि घसवहिनी मुस्किया लगली।

अपन मंतव्य editorial.staff.videha@gmail.com पर पठाउ।

२.६.प्रमोद झा 'गोकुल'- हमर कि ओकर? (बीहैन कथा)

प्रमोद झा 'गोकुल'

हमर कि ओकर? (बीहैन कथा)

तीन महीनासे बिन अन्न पानिके देह काँट काँट आ कनैत कनैत आँखि फूलिके अल्लू सन भै गेलौए तोरा दुनू गोटेके गै माय चल उठ !,लागि जो पहिनहिं जकाँ अपन दिन दुनियाँमे आ हँ !,तहूँ हौ बाबू घेंट उठाके आ सीना तानिके ! तोहर बेटीक इज्जैत नै गेलह ।इज्जैत गेलै !! रहहओइ वलात्कारीके जे हमरा संग दिग्दानिस बलात्कार केलक । सेहो आन कोइ नै ,जकरा कैल तक हम चचाजी कहै छलियै से ।

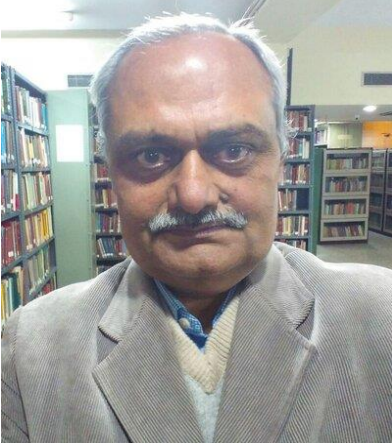
तोरा आरूके चिंता होइ छह जे हमर माडमे सिंदूर के भरत ? ते सुनि लै जाइ जाह हमर माड सब दिन अहिना दप दप रहत । हमर कोखिमे बलजोरी जे - पूछत जे हमर बाप के ? हम ओकरा देखा आ बुझा देबै जे तोहर बाप ऐ गामक नामी गिरामी सबसे पैघ लोक फल्लाँ बाबूक बेटा फल्लाँ छियौ । तखन ककर इज्जत जेतै ? हमर कि ओकर ?? बेटीक बात सुनि दुनू परानी अबाक भै गेल।

-प्रमोद झा 'गोकुल', दीप, मधुवनी (विहार)

अपन मंतव्य editorial.staff.vidaha@gmail.com पर पठाउ।

२.७.रबीन्द्र नारायण मिश्र-बदलि रहल अछि सभकिछु (उपन्यास)-

धारावाहिक

रबीन्द्र नारायण मिश्र

बदलि रहल अछि सभकिछु (उपन्यास)- धारावाहिक

खण्ड ३१ सँ अन्त धरि

बदलि रहल अछि सभकिछु

31

नारी निकेतन कांडक कोर्टमे फैसला आबक रहैक । साल भरिसँ बेसीसँ ई मामिला चलि रहल छल । कतेको गोटेक गबाही लेल गेल । साक्ष्यसभ नेताजी आ ओकर कुनबाक संलिप्तता साबित करबामे बहुत सहायक भेलैक । स्थानीय लोकसभ सेहो बहुत मदति केलखिन। नारी निकेतनमे पाओल गेल दस्तावेजसभ सेहो मामिलार्के मजगूत केलक । जज साहेब एहि बातसँ बहुत

कुपित रहथि जे सरकार एहि मामिलाकेँ झँपबाक कोनो प्रयास बाँकी नहि रखलक । जज साहेबकेँ व्यक्तिगत रूपसँ प्रभावित करबाक प्रयास सेहो कएल गेल । हुनका बदमाससभ डराबक प्रयास सेहो केलक । मुदा जज साहेब अड़ल रहि गेलाह । अंततः फैसला आएल । नेताजी समेत हुनकर तमाम संगीसभकेँ आजन्म कारावासक दंड देल गेल । अफसोचक बात जे संदीप सेहो फँसि गेल । ओकर संलिप्ततामे बहुत रास सबूत नेताजीक आदमी कोर्टकेँ उपलब्ध करबा देने रहैक । ओकर सभक प्रयास रहैक जे संदीपक नाम आगू केलासँ आओर लोकसभकेँ बँचाओल जाए । मुदा से नहि भेलैक । मुदा संदीपो नहि बँचि सकल । असलमे ओ बहुत दिन धरि एहिसभमे लागल रहए । जाबे होस अएलैक ताबे बहुत देरी भए गेल रहैक । जखन मामिला सीबीआइक हाथमे अएलैक तखनहु हमसभ प्रयास केने रही जे संदीपकेँ सरकारी गवाह बना देल जाए। मुदा से भेल नहि । आखिर एहि मामिलामे न्याय भेल । न्यायो एहन भेल जे सरकारकेँ हिला कए राखि देलक। दर्जन भरि सलाहकार सेहो नेताजीक संगे एहि मामिलामे आजन्म कारावाससँ दंडित भेलाह ।

असलमे ई मामिला भइए गेल छल भयावह । नारी निकेतनक लगपासमे कतेको नरकंकाल भेटल छल। कतेको लापता महिलासभक हड्डी ओहिमे भेटल जकरा डीएनए जाँचसँ पहिचान कएल गेल । कहबाक माने जे आओर अपराधक संग-संग हत्याक जघन्य अपराध सेहो भेल छल । परिणाम सामने छल । फैसला सुनेबाक बाद जज साहेब कहलनि जे ई फैसला अखन अपूर्ण अछि कारण बहुत रास अपराधी अखनहु कोर्टक सामने नहि आनल जा सकल अछि। तँ मामिला बंद नहि कएल जा सकत,अपितु चलिते रहत । एक-एकटा दोषीखेँ दंड देलाक बादे ई मामिला बंद कएल जा सकत । जज साहेबक उपरोक्तिसँ कोर्टमे उपस्थित नेताजीक समर्थकसभ भीतरसँ हिलि गेलाह । सभक ठोरपर फिफरी पड़ि रहल छल । आब की होएत? के बाँचत,के जहल

जाएत तकर कोन ठेकान?

नारी निकेतन कांडक फैसला कोर्ट एहन समयमे केलक जखन चुनाओ माथपर छलैक । शासनक प्रमुख-प्रमुख आदमीकेँ जहल चलि गेलाक बाद महिमाक हाथ-पैर फुलि रहल छलनि । हुनका राजनीतिक कोनो अनुभव नहि रहनि । नेताजी जबरदस्ती हुनका आगू कए देने रहथि जाहिसँ कुर्सीसँ हटि गेलाक बादो असली शक्ति हुनके हाथमे रहनि । मुदा नेताजी समेत सभ प्रमुख आदमीसभ जहल पहुँचि गेलाह । पार्टीपर असामाजिक तत्वसभक कब्जा भए गेल । तकर बाद ओ सभ आपसमे बैसार केलक ।

"ई समय हमरासभक लेल स्वर्ण काल अछि । महिमाकेँ आगू रखने रही आ सभटा शक्ति हमरासभ लग रहए । पहिनहुसँ बेसी नीकसँ अपन सभक कारोबार चलैत रहत ।"

"मुदा हमसभ चुनाओ कोना जिति सकब?"

"महिमाकेँ के जनैत छैक?"

"चुनाओ टाकासँ लड़ल जाइत छैक । जातिक नामपर लड़ल जाइत छैक । धर्मक नामपर एकमुस्त भोट पड़िते अछि, आगू सेहो पड़त । बस लोककेँ जगेबाक छैक । तकरबाद देखबैक की हाल रहैत छैक ।"

"से कोना होएत ।"

"हेतैक ने । दू-चारिठाम दंगा करबा देल जेतैक । कोर्टसँ आरक्षणक खिलाफ फैसला करबा देल जेतैक । गरीब जनतासभकेँ टाकाक बले कीनि लेल जाएत । ट्रक-ट्रक लोक प्रदर्शन करत । मीडिआमे अपन लोकसभ छथिहे । ओ सभ कहिआ काज अओताह? टाकामे बहुत शक्ति छैक । जतेक काज हेतैक लगा देल जेतैक । एक लगाउ,दस पाउ । फेर जखन अपन सरकार बनि जाएत,सभ सुदि-मुरक संगे ओसुल भए जाएत । कोनो चिंताक बात नहि ।"

"एहिमे बहुत खतरा बुझा रहल अछि । जँ हमरसभक योजना सफल नहि भेल तखन?"

"खतरा कथीमे नहि छैक? एतेक डरा कए जिनगी नहि चलि सकैत अछि । हमरा लोकनिक धंधामे तँ ई सभ चलिते रहल अछि। आगूओ चलत ।"

"ठीक छैक । हमसभ सएह करी ।"

एहि तरहें विचार-विमर्शक बाद ओ सभ महिमा लग पहुँचलाह । ओ एकरासभकेँ देखितहि तामसे लाल भए गेलीह।

"तोरासभकेँ एहिठाम बिना सूचनाकेँ अएबाक प्रयोजन?"

"हमसभ सभदिनसँ अहाँक परिवारक शुभचिंतक रहलहुँ अछि । नेताजीक लेल अहूँसँ बेसी हमसभ चिंतित छी। ओ जरूर छुटि कए अओताह । तखन कानूनी प्रक्रियामे किछु समय तँ लगिते छैक । ताबे हमरा लोकनिकेँ धैर्य रखबाक होएत ।"

"हम ई सभ नहि जानी । आब बहुत भए गेल । हम एहिसभमे पड़ल नहि रहि सकैत छी । हम आइए राज्यप्रमुखक पदसँ इस्तिफा देबए जाए रहल छी । अहाँ लोकनि अपन दोसर नेता चुनि लेब । एहि काजमे लागल रहब हमरा वशक नहि अछि। हमर स्वभाव आ परिस्थिति ई सभ करबाक अनुमति नहि दए रहल अछि।"

"अहाँ अगुताइ जुनि । चुनाओक घोषणा भए गेल अछि। नेताजी आ हुनकर सहयोगीलोकनि जहलमे छथि । एहन संक्रमण कालमे जँ अहूँ धैर्य नहि राखब तखन हमसभ कोना जितब?"

"से अहाँ लोकनि जानू ।"

"मुदा अहाँकेँ अपन धिआ-पुताक चिंता तँ होएत?"

"से की?"

"ओ सभ ताबते सुरक्षित अछि... ।"

"खबरदार! जँ आगू किछु बजैत गेलहुँ तँ हमरासँ खराब केओ नहि होएत ।" मामिला बिगड़ैत देखि किछुगोटे आगू बढि कए महिमाकेँ बुझेबाक हेतु एकांतमे लए गेलथि । आखिर चुनाओ धरि महिमा राज्यप्रमुखक काज

करबाक हेतु तैयार भए गेलथि। सभगोटे निश्चित भए अपन-अपन घर वापस गेलथि ।

32

सरकारक मुफ्त योजनासभसँ सरकारी खजाना खाली भए गेल छल । सेवानिवृत्त कर्मचारीक पेनसन देब मोसकिल भए रहल छल। कार्यालयसभक बिजली, पानिक बिल तँ कम भेल मुदा आओर जरूरी समानसभक घोर अभाव भए गेल । कैकटा कार्यालयसभमे कर्मचारी/ अधिकारीक दरमाहा भेटनाइ सेहो पराभव भए गेलनि । महगाइ ततेक बढ़ि गेल जे झोरा भरि कए टाका लए गेलाक बादो एकहु सप्ताहक हेतु समानसभ नहि भेटैत छल । कहबाक मतलब जे सौँसे घोर अराजकता पसरि गेल छल । चुनाओक माहौलमे हालति बिगड़िते गेल । महिमा लाख प्रयास करथि जे एहि दलदलसँ बाहर होइ मुदा से हेबे नहि करनि ।

"एहि समयमे अहाँ कोना हमरासभकेँ छोड़ि सकैत छी?"

"मुदा हमरा वशकेँ ई सभ अछि नहि । जनतामे त्राहिमाम मचल अछि । लोक परेसान अछि । धिआ-पुताक भविष्य संकटमे अछि । एहन ठाम हम चुनाओ जँ जितिए जाएब तँ कोन फएदा होएत ।"

मुदा ओकर तथाकथित समर्थकसभ नहि मानैक । पार्टीक किछु प्रमुख नेतासभ टिकट नहि भेटबाक कारण अलग गुट बना लेलक । पार्टीक हालत ओहुना नीक नहि छलैक । नारी निकेतन कांडक बाद पार्टीक प्रतिष्ठा बहुत घटि गेल छलैक । मुदा बदमाससभक घमंड कम नहि भेल रहैक । ओकरासभकेँ विश्वास रहैक जे ओ सभ जेना-तेना चुनाओ जिति लेत, सरकार फेरसँ ओकरेसभक बनतैक । मुदा महिमा एहि बातसभसँ आश्वस्त नहि रहथि । ओ चुनाओ नहि लड़बाक घोषणा कए देलथि । ऊपरसँ पार्टीमे फूट भइए

गेल रहैक । एहिसभसँ आम कार्यकर्ताक मनोवल बहुत खसि गेलैक।
आखिर महिमा अपनाकेँ राजनीतिसँ अलग करबाक दृढ़ निश्चय केलक आ
ताहि दिशामे आगू बढ़ि गेलि। हम अपन कोठरीमे शक्तिनाथक संगे गप्प करैत
रही। वर्तमान राजनीतिक परिदृश्यमे भविष्यक योजना बनबएमे लागल रही
कि महिमाकेँ अबैत देखलहुँ।

"आउ, आउ ।"

महिमा असगरे रहथि । ओ बहुत परेसान बुझा रहल छलीह । हम हुनका
आश्वस्त करैत छी । शक्तिनाथ चाह अनैत छथि । हमसभ चाहक संगे गप्प
करैत रहैत छी ।

शक्तिनाथ पुछलखिन-

"एहि असमयमे अहाँक आगमनक कारण?"

"कारण तँ बुझले होएत । सौँसे तबाही मचल अछि । लोक परेसान अछि ।
सरकारी तंत्रपर गलत लोकक नियंत्रण अछि । एहन परिस्थितिमे हम एहि
फसादसभमे नहि रहए चाहैत छी । ओना हमरा एहिसभमे कहिओ रुचि रहबो
नहि करए । मुदा हमरा एहिमे फँसा देल गेल । अहाँसभकेँ तँ सभबात बुझले
अछि । मुदा हम आगू एहिमे लागल नहि रहि सकैत छी ।"

"मुदा एहिमे अहाँकेँ रहबाक हेतु कोनो मजबूरी नहि अछि। अहाँ जखन चाही
हटि सकैत छी ।"

"बात एतेक आसान नहि छैक । हमर पार्टीपर असमाजिक तत्वक कब्जा
छैक । ओ सभ हमरा घेरने अछि । लाख कहैत छिएक छोड़िए नहि रहल अछि
। मुदा हम आब तय कए लेने छी। हम एहिमे नहि पड़ब । हम अपन त्यागपत्र
पठा देल्लिएक अछि ।"

"अहाँक निर्णय सही बुझाइत अछि । हमसभ सभ तरहेँ अहाँक मदति करब
।"

"ताही आशासँ हम एतए आएल छी ।"

एन मौकापर महिमाकेँ राजनीतिसँ सन्यास लेबाक घोषणासँ समग्र विकास दलमे निराशाक माहौल बनि गेल । बहुत रास नेतासभ पहिने पार्टी छोड़ि देने रहथि । किछु आओरगोटे ओएह रस्ता धेलनि । पार्टीमे हाहाकार मचि गेल । जनतामे एहि दलक छवि ओहुना खराब भए गेल छल । बदमाससभक कोनो प्रयास सफल नहि भए रहल छलैक । जतहि देखू, ओतहि शिखाक जयगान भए रहल छल । शिखाक बैसारमे लोकक हुजुम जमा भए जाइत छल । हम आ शक्तिनाथ दिन-राति शिखाकेँ संगे गामे-गाम घुमि रहल छलहुँ । शिखाकेँ ने भूख लागनि, ने प्यास । अर्जुन जकाँ लक्ष्यक अतिरिक्त किछु नहि सुझा रहल छलनि ।

"जाबे एहि दुष्टसभकेँ कुर्सीसँ हटा नहि देब ताबे चैन नहि लेब ।" ओ बस एतबे बजैत छलि ।

जनतामे तँ जेना क्रान्ति आबि गेल छल । लोक स्वेच्छासँ दिन-राति शिखाक समर्थनमे काज करैत छल । गामे-गाम प्रचार करैत छल । मतदातासभसँ संपर्क करैत छल । शिखाक समर्थनमे माहौल बनैत देखि विरोधी सभकेँ खास कए बदमास सभकेँ सीटीपीटी गुम्म रहैक । हालात काबूसँ बाहर जाइत देखि समग्र विकास दलक लोकसभ चुनावो स्थगित करबाक प्रयास करए लागल ।

"देशक परिस्थिति चुनावो हेतु उपयुक्त नहि अछि । पहिने हालति ठीक होअए देबाक चाही तखनहि चुनावो करेबाक हेतु आगू बढ़ल जाए ।"

ताहि उद्देश्यसँ ओ सभ चुनावो आयोग पहुँचल । मुदा चुनावो आयोग अड़ि गेल ।

"एहनो कहीं भेलैक अछि । चुनावो घोषणा भए चुकल अछि । चुनावो समयपर होएत । सभकेँ एही दिशामे काज करबाक चाही ।"

चुनावो आयोगक एहि घोषणासँ बदमाससभकेँ बहुत निराशा भेलैक । मुदा कइए की सकैत छल?

समग्र विकास दलक तमाम विरोधक अछैत जनता जनार्दन शिखाक समर्थनमे एकजुट भए गेल छल । जतए कतहु ओकर कार्यक्रम बनैत छल, लोकसभक मेला लागि जाइत छल । लोक शिखाकेँ सुनितहि नहि छल, अपितु किछुटाकाक योगदान सेहो केने जाइत छल । एहि तरहेँ प्रचुरमात्रामे धन जमा भए गेल जे चुनाओक लेल तँ पर्याप्त तँ छलहे , तकर बादो बहुत बाँचि जेबाक संभावना छलहे । शक्तिनाथ एक-एक पाइक हिसाब रखैत छलाह । संगहि अगिला कार्यक्रमक योजनाकेँ अन्तिम रूप देबाक काजो ओएह देखैत छलाह । जाँ जाँ चुनाओ लगीच अबैत गेल, ई स्पष्ट होइत गेल जे विजय तँ जनक्रान्तिदलेक होएत । जखने ओ श्वेतवस्त्र पहिरने जनताक समक्ष उपस्थित होइतए तँ बिना किछु कहनहि जनताक ओकरा प्रतिए सहानुभूति भए जाइत छलैक । सभ पुछितए-

"एना किएक? बात की छैक? कोन एहन घटना भेल जे हिनका ई रूप धारण करए पड़लनि ।"

लोकसभ आपसमे चर्च करितए । एहि तरहेँ शिखा संगे घटित घटनासभ काने-कान यत्र-तत्र-सर्वत्र प्रचारित होइत रहितए । शिखाक जादू जनतापर काज कए रहल छलैक । लोकसभ ओकरा अपन आदर्श मानि लेने छल । ओकरा हेतु किछु करबाक हेतु तैयार छल ।

एहन प्रवल जन समर्थन आखिर चुनाओक परिणाममे प्रदर्शित भेल । तीन सएमे सँ दू सए पंचानबेटा जन प्रतिनिधि जनक्रान्ति दलक जिति गेल । ओकर अतिरिक्त पाँचटा निर्दलीय चुनाओ जितलाह । ओहोसभ मूलतः जनक्रान्ति दलेक छलाह । मुदा टिकट नहि भेटबाक कारण निर्दलीय चुनाओ लड़लाह आ जिति गेलाह । समग्र विकास दलक एकहुटा उम्मीदवार चुनाओ नहि जिति सकल । पार्टीक ई हाल होएत, से साइत केओ नहो सोचने रहल होएत । मुदा

सत्य सामने छल,डंकाक चोटपर दहाड़ि पारि रहल छल ।
 शिखा आइ गुलाबी रंगक सारी पहिरने छलीह । ओहीसँ मेल खाइत रंगक
 आओर परिधानसभ पहिरने जखन ओ मंचपर अएलीह तँ लोक एक क्षणक
 हेतु चकित भए गेल । चारूकातसँ फूलक वर्षा भए रहल छल । सभ आनन्दमे
 छल । प्रायः एही क्षणक प्रतीक्षा लोक कहि ने कहिआसँ कए रहल छल ।
 लोकसभ करतल ध्वनिसँ हुनकर स्वागत केलक । सत्यक विजय भेल ।
 लोकमे बहुत उत्साह रहैक । सभकेँ ओहि क्षणक प्रतीक्षा रहैक जखन शिखा
 राज्यप्रमुखक पदपर शपथ लेतीह । ताहि लेल कार्यवाही शुरूओ भेल । जन
 प्रतिनिधिसभक बैसारमे हुनकर नाम नेताक रूपमे प्रस्तावित कएल गेल ।
 सभगोटे सर्वसम्मतिसँ हुनका नेता चुनि लेलनि । तकर बाद शिखा उठलथि।
 लोकसभक अनुमान रहैक जे ओ धन्यवाद देबाक हेतु आगू बढि रहल छथि ।
 मुदा हुनकर मोनमे तँ किछु आओर छलनि । ओ माइक अपना हाथमे लैत
 छथि । लोकसभ हुनका सुनबाक हेतु एकटक भए गेल छथि । शिखा बजनाइ
 शुरू करैत छथि-

"बंधुगण!

एहि ऐतिहासिक विजयक अवसरपर अहाँलोकनिक संग विजयोत्सवमे भाग
 लए हम अतिशय अह्लादित छी । जाहि उत्साहसँ समाजक सभ वर्गक लोक
 एहि चुनाओमे अपना लोकनिक दलक संगे लागल रहल,दिन-राति काज करैत
 रहल,ताहिसँ विजय तँ निश्चित लागि रहल छल । मुदा विजय एहन होएत जे
 विरोधी दलक खाता धरि नहि खुजि सकत तकर अनुमान साइते ककरो रहल
 होएत । असलमे जनतामे अपार शक्ति अछि। बस ओकरा जगेबाक काज
 छैक । ई बात नहि छैक जे विपक्षी दलक लोक सुतल रहलाह। अपितु,अपना
 भरि सभ किछु करैत रहलाह । अंत-अंत धरि एहि प्रयासमे रहथि जे चुनाओ
 रूकि जाए। मुदा समय हुनकासभक संग नहि देलक । ओ सभ एहि हालमे
 पहुँचि गेलाह जे हुनकर एकहुटा जन प्रतिनिधि नहि चुनल जा सकल ।

शिखरसँ शून्य भए जाएब एकरे कहल जा सकैत अछि।

हमरा लोकनिकेँ एहि विजयोल्लासमे अपन कर्तव्यकेँ बिसरि नहि जेबाक अछि । अपितु, जनताक विश्वासपर सही उतरबाक अछि । ताहि हेतु जे किछु त्याग, तपस्या करब जरूरी होएत से सभगोटेकेँ करबाक अछि । तखनहि समाजमे परिवर्तन आबि सकत । सही मानेमे जनतंत्र तखनि होएत । समाजक निम्नतम पायदानपर अड़कल लोकसभकेँ उठा कए ओकरासभकेँ गरिमामय जीवन-यापन करबाक व्यवस्था जाबे हमसभ नहि कए सकब ताबे ई विजय अपूर्ण अछि, अर्थहीन अछि, व्यर्थ अछि । अस्तु, हम राजनीतिसँ सन्यास लेबाक निर्णय केलहुँ अछि । ई निर्णय केलहुँ अछि जे कोनो राजनीतिक पद नहि लेब । अपितु, समाजक बीचमे जा कए दीन-दुखी व्यक्तिक हेतु काज करब । असल मानेमे परिवर्तन नीचाँसँ हेबाक छैक । सभकिछु सरकारेपर नहि छोड़ल जा सकैत अछि। ताहि हेत एहन समर्पित लोकक प्रयोजन अछि जे जमीनसँ जुड़ल होथि आ बिना कोनो लोभ-लालचकेँ जन कल्याणकेँ ध्यानमे राखि निस्वार्थ भावसँ काज करथि । तखनहि सरकारोक मदति कारगर होएत । अन्यथा फुटल डोलक पानि जकाँ सरकारी प्रयास ब्यर्थमे बहि जाएत । हमर इच्छा अछि जे राज्यप्रमुखक पदक हेतु शक्तिनाथकेँ चुनल जाए । ओ बहुत दृढ़ निश्चयी आ परिश्रमीक संगहि इमान्दार लोक छथि । हम सामाजिक क्षेत्रमे किछु आओर लोकक संगे काज करब । तकर माने ई नहि जे हुनका सहयोग नहि करबनि । जखन जे मदति हुनका चाही ताहि हेतु हमसभ तैयार छी आ रहब ।

एतेक बजलाक बाद शिखा आगू बढ़लीह आ शक्तिनाथकेँ मंचपर आगूक पाँतिमे लेने अएलीह । फूलक मालासँ शक्तिनाथकेँ लादि देल गेलनि । हम स्वयं शिखाक समर्थन करैत शक्तिनाथकेँ राज्यप्रमुखक पदक हेतु प्रस्तावित केलहुँ । ओहिठाम उपस्थित लोकसभ करतल ध्वनिसँ एहि प्रस्तावकेँ सहर्ष समर्थन केलनि । सर्वत्र खुसीक माहौल छल । लागि रहल छल जे एहि

परिवर्तनक स्वरमे चिड़ै चुनमुन समेत समस्त प्रकृति अपन सहमति व्यक्त कए रहल छल । तखनहि कतहुसँ उमरैत-घुमरैत मेघ सेहो आबि गेल । झीसी पड़नाइ शुरु भए गेल । लागि रहल छल जेना प्रकृति हृदयसँ एहि युगान्तकारी परिवर्तनकेँ स्वागत कए रहल छल । सभ एकस्वरसँ कहि रहल छल-

"इनकिलाब! जिंदाबाद!"

"शिखा जिंदाबाद! शक्तिनाथ जिंदाबाद !"

"जनक्रान्ति दल जिंदाबाद!"

34

समाजमे भए रहल एहि तरहक सकारात्मक परिवर्तनसँ सभसँ बेसी परेसान नेतासभ छलाह । कारण आब हुनकासभक भोटबैंक खतम भए जेबाक संभावना देखा रहल छल । ओ सभ नव-नव समस्याक निर्माणकए समाजकेँ बँटबाक प्रयासमे रहिते छलाह । गाम-घरमे कोनो-ने-कोनो रूपमे अपन उपस्थिति बनओने रहबाक हेतु एकटा गुटक संग भए जइतथि , भने ओ कतबो गलत किएक नहि होअए। परिणामतः बदमाससभ ढीठ भेल जा रहल छल । न्याय व्यवस्था बहुत महग आ उबाउ छल । तखन लोक जाए कतए?

एहि परिस्थितिमे शिखा एकटा आशाक किरण बनि कए समाजक सामनेमे उपस्थित छलीह । ओ अपना भरि प्रयासो करिते छलीह । मुदा समाजक अंतरविरोध समस्या बनि कए सामनेमे मुखर भए जाइत छल । आब गामसभ सहरोसँ बेसी एकाकी भेल जा रहल छल । लोकसभ अपन दरबाजा धरि

सिमटि कए रहि गेल छल । घर-घर टीभी,मोबाइल.पसरि गेल छल । फेसबुक,ह्वाट्सअपपर दुनिआ भरिक समाचारसँ लोक क्षणे भरिमे अवगत भए जाइत छल । मुदा लग-पासमे की भए रहल छल तकर कोनो जानकारी लेबाक सुधि नहि रहि जाइत छल । निश्चय ई परिस्थिति बहुत बिकट छल । मुदा शिखा अपन बातपर अड़ल छलि । शिखा एकटा सही काजमे लागल छलि । जान रहए की जाए ओ अपन लक्ष्यक प्रति बिना कोनो प्रतिदानक अपेक्षाकेँ पूर्ण समर्पित छलि । ओकरा एहि अभियानमे असगरि नहि छोड़ल जा सकैत छल । अस्तु,हम सभ किछु छोड़ि हुनकर कार्यक्रमकेँ आगू करबामे लागल रहलहुँ । दिन-राति शिखाक संग दैत रहलहुँ ।

जेठक दुपहरिआ होअए किंवा माघक ठाड़,शिखा पैरे-पैरे गामे-गाम भ्रमण करैत रहलीह । ई क्रम एक दिन,दू दिन , दू मास,तीन मास नहि अपितु, वर्षक-वर्ष अनवरत बिना रुकने चलैत रहलीह । गौरवर्णक तेजस्वी आभासँ परिपूर्ण जखन ओ ग्रामबासी लोकनिकेँ संबोधित करथि तँ लोक भाव विह्वल भए जाइत छल । हुनकर बातकेँ अनुसरण करबाक दृढ़ संकल्प करैत छल । बात ओ कोनो तेहन कहबे नहि करथि जकरा करब कठिन होइक । जेना कोनो प्रकारक निसाँ नहि करब । नेनासभसँ नौकरी नहि कराएब,अपितु ओकरा इसकूल पठाएब । बृद्धलोकनिकेँ सादर अपन-अपन परिवारमे राखल जाएत । बिआहमे दहेज नहि लेल जाएत । बालिकाकेँ बेटे जकाँ शिक्षा देल जाएत । पारिवारिक संपत्तिमे बेटा-बेटीकेँ बरोबरिक हक देल जाएत । जात-पाँति,धार्मिक विवादसँ समाजकेँ मुक्त कएल जाएत । ई सभ बात एहन छल जाहिपर कोनो तरहक प्रश्नचिन्हक प्रश्ने नहि उठि सकैत छल । मुदा ओकर कार्यान्वयनमे परेसानी जरूर छल । कारण लोक उपदेश तँ दए दैत छल ,मुदा जखन अपनापर पड़ैक तँ टारि दैत छल ।

एहि तरहें समाजमे परिवर्तनक प्रयास करैत-करैत बीस वर्षसँ बेसीए बीति गेल । हमसभ अपन सर्वस्व समाजक हेतु अर्पित कए देलहुँ । मुदा शिखा

अखनहु थाकलि नहि छलीह । पूर्ण आशावान बनल रहथि । तकर अनुकूल परिणामो देखबामे आबि रहल छल । बालिकासभ डाक्टर, इंजीनियर बनि रहल छलि । गाममे सभ जातिक लोक संगे बैसि कए खाइत छलाह, उत्सव मनबैत छलाह । धर्म, जातिक विभेद समाप्त भए रहल छल । समाजमे समरसता बढ़ि रहल छल । लगैक जेना शिखाक स्वप्न साकार भए रहल अछि । बदलि रहल अछि सभकिछु । समाज नूतन स्वरूप सामने प्रकट भए रहल अछि जाहिमे सही मानमे समानताक अधिकारसभकेँ सुलभ होएत । समाजमे परिवर्तनक प्रक्रियाक पूर्णताक हेतु कोनो समय सीमा नहि राखल जा सकैत अछि, ई संभवो नहि अछि । कारण सामाजिक परिवर्तन एकटा सतत चलए बला प्रक्रिया अछि । जरूरी ई अछि जे हमसभ सकारात्मक दिशामे अपन डेग बढ़बैत रही, सही बातकेँ सहर्ष स्वीकार करी । जकर जे हक छैक से दिएक । "बहुत किछु भेलैक अछि आ आगुओ हेतैक । जाधरि सभ सुखी नहि भए जाएत, समाजसँ असमानता, गरीबी, शोषण हटि नहि जाएत ताधरि रुकबाक नहि अछि ।" से ओ कहैत रहैत छलीह । नित्य अपन कार्यक्रममे उद्घोषणा करैत रहैत छलीह-"चरैबेति! चरैबेति!

(समाप्त)

-रबीन्द्र नारायण मिश्र, पिताक नाम: स्वर्गीय सूर्य नारायण मिश्र, माताक नाम: स्वर्गीया दयाकाशी देवी, बएस: ६९ वर्ष, पैतृक ग्राम: अडेर डीह, मातृक: सिन्धिया ड्योढ़ी, वृत्ति: भारत सरकारक उप सचिव (सेवानिवृत्त), स्पेशल मेट्रोपोलिटन मजिस्ट्रेट, दिल्ली(सेवानिवृत्त), शिक्षा: चन्द्रधारी मिथिला महाविद्यालयसँ बी.एस-सी. भौतिक विज्ञानमे प्रतिष्ठा : दिल्ली विश्वविद्यालयसँ विधि स्नातक, प्रकाशित कृति: मैथिलीमे: प्रकाशन वर्ष: २०१७ १. भोरसँ साँझ

धरि (आत्म कथा), २. प्रसंगवश (निबंध), ३. स्वर्ग एतहि अछि (यात्रा प्रसंग);
प्रकाशन वर्ष: २०१८ ४. फसाद (कथा संग्रह) ५. नमस्तस्यै (उपन्यास) ६.
विविध प्रसंग (निबंध) ७. महाराज (उपन्यास) ८. लजकोटर (उपन्यास);
प्रकाशन वर्ष: २०१९ ९. सीमाक ओहि पार (उपन्यास) १०. समाधान (निबंध
संग्रह) ११. मातृभूमि (उपन्यास) १२. स्वप्नलोक (उपन्यास); प्रकाशन
वर्ष: २०२० १३. शंखनाद (उपन्यास) १४. इएह थिक जीवन (संस्मरण) १५. ढहैत
देबाल (उपन्यास); प्रकाशन वर्ष: २०२१ १६. पाथेय (संस्मरण) १७. हम आबि
रहल छी (उपन्यास) १८. प्रलयक परात (उपन्यास); प्रकाशन वर्ष: २०२२
१९. बीति गेल समय (उपन्यास) २०. प्रतिबिम्ब (उपन्यास) २१. बदलि रहल
अछि सभकिछु (उपन्यास) २२. राष्ट्र मंदिर (उपन्यास) २३. संयोग (कथा संग्रह)
२४. नाचि रहल छलि वसुधा (उपन्यास) २५. दीप जरैत रहए (उपन्यास)।

अपन मंतव्य editorial.staff.videha@gmail.com पर पठाउ।

२.८. किशन कारीगर- बुझक्करी दाबीए चूर तैं हमरा पाछुए घूर? (हास्य
कटाक्ष)

किशन कारीगर

बुझक्करी दाबीए चूर तैं हमरा पाछुए घूर? (हास्य कटाक्ष)

बाबा बड़बड़ाइत बजलाह कहअ त एहनो कहीं बूझक्करी दाबी भेलैए? जे हमहिं टा बड्डु काबिल बुझक्कर आ दोसर कियो त तिछ बुझबे ने करैत होउ जेना? हमहिं टा शुद्ध लीखै छी आ महाब्यकर्णाचार्य वला दाबी जे आन अशुद्धे लिखैत हैतै ओकरा व्याकरण के समझ कतअ स हैतै? ज एक आध टा कवि सम्मेलन मे चल गेल होई आ कि अकादमी पुरस्कार सम्मानित भ गेल होउ धोखे स तब त आरो अनकर मोजर नै करै जाइ छै की?

हम बाबा स पुछलहुँ जे अहाँ खराब आ की नीक लीखै छियै से त जनता फैसला करतै कीने? अहाँ के मोजर नै करै जाइए त अंहू मोजर नै करू? एते मथापेची कैलेए? बाबा बजलै हौ कारीगर मैथिली मे अजबे ताल छै सब अपने दाबिए चूर रहतह जे हम बड्डु काबिल लेखक, दोसर त अदर बदर लिखैए?

दर्शक पाठक वर्ग सब एकरा सबहक किताब पढ़बे नै केलकै आ अपनेमने

दाबीए चूर रहतह? कतेक जेकरा साहित्यक जानकारी नै उहो सब मिथिला मैथिली ठीकेदार क अपना के लाल बुझक्कर दाबीए गौरबे चूर रहतह. जहिया पब्लिक जागि गेल तहिया बुझहक एकरा सबहक अनेरूआ दाबी चूरमचूर भऽ जेतै की?

यथार्थ बजहक लिखहक त इ किछु भंगपीबा गजपीबा दलाल अंधभक्त सब हमरे तोरा बाबा बहटरबा, कारीगरबा कहि अवहेलना करतह? पुछबहक एना किए त फूइसबूक पर गलथोथरी करतह? ओतौह कुतर्क क बुझकरी दाबी देखा तोरा नीचा देखबै के फिराक मे रहतह की? आब लाजो धाख छै कहां अई निरलज्जा सब के?

हम बाबा के टोकलहुँ जे बड़बड़ाइते रहब की एकर समाधानो हेतै? बाबा हां हां क हँसैत बजलाह धूजी आब हमरा कोनो डर अछि की? आब हमहुँ एकरा सब लक बुझक्करी दाबीए रहब चूर आ उ सब हमरा पाछुए घूर? करतै बतकुट्टबैल त आब पब्लिक खिहारतै क देतै गलबज्जी मे चूरमचूर.

अपन मंतव्य editorial.staff.videha@gmail.com पर पठाउ।

२.९.अरविन्द ठाकुर- झंझटिया बहु (लघुकथा)

अरविन्द ठाकुर

झंझटिया बहु (लघुकथा)

झंझटियाक मूल नाम झंझटिया नहि रहए।

पिता अनूपलाल सुरुज बाबूक हरबाह रहथिन आ सुरुज बाबूक एकटा भगि नमानक नाम पर ओकर नाम राखने रहथिन कमल कुमार। किन्तु ई कमल कुमार देह-हाथ होइतहि एहन भारी खच्चर निकलल जे बात-बात पर जेकरा-

तेकरा सं ढाही लेबाक लेल, लैत रहबाक लेल सदैव उद्धत। केकरो सं ओकर पटरी बैसबे नहि करए। रोजक लड़ाइ-

झगड़ा, रोजक हाथापाइ, रोजक गल्लम-

गल्ला। कहियो माथ फोड़बैने घुरए, कहियो ठेहुन फोड़बैने त कहितो दांत तो ड़बैने। एकर अहि लक्षणसभक चलते एकर एकतुरियासभ एकरा झंझटिया कहए लागलए आ कालान्तर मे ओकर परिवार सेहो अहि नाम कें स्वीकार कए लेलक, मूल नाम हेराए गेलए आ कमल कुमार झंझटियाक नाम सं चिन्हल जाए लागल।

समय अएलए। झंझटियाक बियाह भेलए। कनियां अएलए त ओकर टोल क जनानीसभक मुंह पर एकेटा कथा रहए' जेहने झंझटिया, तेहने बहु! हे भगवान! एहन करूप स्त्री आइ तक नहि देखल। विधाता एकरा खोंचहा कर ची सं बनैने छथि जेना!'

अहि कनियांक नैहर मे जे नाम रहल हुअए, सासुर मे ओ 'झंझटिया बहु'क नाम सं प्रसिद्ध भेल। बियाह बादक किछु दिन, किछु हफ्ता, किछु महिना त ठीक-ठाक चललए, तेकर बाद रोजक उठौनाबला घोल-

पचक्का शुरू भेल। कोनो एहन दिन नहि जाइ जे दुनू परानी मे झंझट नहि होइ। आ से झंझट एहन-

ओहेन नहि, भिनभिन करैत कोनो एक पक्ष पहिने हल्लुक-सन गारि-बात पर उतरए आ तेकर बाद रांडी-बेटखौकी होइत झोंटा-

झोंटी तक पहुंच जाइ। घरक लोकक कथे की, सौंसे टोल मे गर्दमगोल भए जाइ। एकर कोनो समय सेहो निर्धारित नहि रहए। कहियो भोर होइतहि शुरू, कहियो दुपहरियाक जोग देखैत, कहियो सांझक दिया-

बाती पहर मे, कहियो रातिक प्रथम पहर, त कहियो मध्य रात्रीक स्तब्ध पहर कें चिरीचोथ करैत। कालान्तर मे झंझटिया त झंझटिए रहल, किन्तु झंझटिया-

बहुक संग अनेकानेक विशेषणसभ जुड़ैत चलि गेलए कोढनी, अलबटाह, न

ट्टिन आदि-आदि। बियाहक चारि-

पांच बरस बितलाक बादो जखनि ओकरा कोनो संतान नहि भेलए त ओकरा संग एकटा विशेषण और जुड़ि गेलए बांझ।

एकदिन खेत पर कमठाउन करैत स्त्रीगणक गपक क्रम मे मेनहाबाली कहल कए 'अहि मौगीक छाती पर दूधक थैली छेबे नहि करए त एकरा बाल-बच्चा कतए सं बिऐतए!'

झंझटिया आ झंझटिया-बहु दुनूक लेल जर-जमानाक एहेन-एहेन उखाहीसभ धनि-सन।

झंझटिया कें जन-

मजूरीक काज भेटब मुश्किल रहए। जेतहि जाइ, अपन संगी मजूरसभक सं ग कोनो ने कोनो झंझट कए लिअए, कोनो ने कोनो फसाद ठाढ कए दिअए, कतहु पोसिन्दहि सं भीड़ि जाइ। तें एना होइ जे धपचट मे दू-

तीन दिनक काज भेटल आ महिनाक छब्बीस-

सत्ताइस दिन बिना कोनो काजक। झंझटिया बहु ओकरहु सं सेस्सर। खेत-खरिहानक काज करबाक प्रति कोनो रुचि नहि। टोलक आन स्त्रीगण जकां बोनि कमाएब ओकर स्वभावे मे नहि। घर मे खेनाइ तक बनैनाइ ओकरा भारी बुझाबए। कोनो अड़ोसनी-

पड़ोसनी सं ने कोनो गपक संबंध ने कोनो काम-

काजक, तें अपन टुटली मढहियाक भुइयां पर पटिया बिछाए कए ओंघराइ ल रहैत रहए। आधा सं बेसी मास उपासे जाति रहए, तें खाइको बनैबाक झंझट कमे होइ। एक दिन बनल आ बचल रहल त ओएह बसिया दू दिन-तीन दिन चलए, नहि बचए त जै गोबर्धन।

से झंझटिया-बहु एक दिन अचरजक काल कएलक। चारि-

पांच बरस बितलाक बादो जखनि ओकरा बाल-

बच्चा नहि भेलए त ओ अड़ोसनी-

पड़ोसनी सं बतिआबए लागल। से बात की त झंझटियाक दोसर बियाहक

लेल लड़की खोजबाक निहोरा। अड़ोसनी- पड़ोसनी सुनए आ सुनि कए मने

-

मन हंसए। मुंह पर किछि कहबाक साहस त रहए नहि किन्तु परोक्ष मे ओकर

र निहोराक गप कए ठहक्काबाजी करए, ठिठोली करए। एहन झंझटिया आ

अकरब मनिसा, तहि पर सी नंबरक कोढनी एकटा बहु, तेकरा के पपिआहा

अपन बेटी देतए? किछु दिन तक झंझटिया-

बहु अहि भरोस मे रहल जे टोलक ई अड़ोसनी-

पड़ोसनीसभ ओकर मदद करतए किन्तु जल्दिए ओकरा अहि बातक भान

भए गेलए जे ओकरासभ सं कोनो आस राखब व्यर्थ छै।

आ एक दिन, जहि दिन आनहि दिन जकां सुरुजदेव उगल रहथि, आनहि दि

न जकां भोर आ दुपहर भेल रहए, तहि दिनक सांझ मे झंझटिया-

बहुक अड़ोस-पड़ोस, टोलक लोग अपन आंखि चियारि-

चियारि, पिपनी कें बेर-बेर रगड़ि-

रगड़ि कए आश्चर्यचकित भेल झंझटियाक टूटल मढहिया मे एकटा नवकी

कनियां कें आबैत, प्रवेश करैत देखलक। नवकी कनियांक अएबाक खबरि

काने-कान सौंसे गाम मे ई बात पसरि गेलए। पुरुषलोकनि अपन-

अपन गोल बनाए दुरहि सं प्राप्त अहि अचरजकारी घटना पर चर्चा करथि, च

र्चा मे विस्मय व्यक्त करथि, विभिन्न तरहक अनुमान लगाबथि आ अहि अ

न्हेर पर टीका-टिप्पणी करैत श्लील-अश्लील हंसी-

मजाक करथि। जनानीसभक अलगे ताल, अलगे भांज रहए। ओसभ झंझ

टिया घर पर मजमा लगाए देलक। ओकरासभ कें कोनो रोक-

टोक त रहए नहि। आबए, मढहिया मे हुलि जाइ, कनियां कें देखए आ अपन फाटैत कोंढ कें फाटए सं बचैबाक लेल दुनू हाथ सं अपन छाती पकड़ने, दे खौंस लेल अपन मुंह बिचकाबैत अपन-अपन घरक डगर धए लिअए।

"हओ मालिक, अन्हेर छै! नबकी कनियां झंझटिया-
बहुक ममिऔत बहिन छिअए। बच्चा मे मलेरिया-
कालाजार भेल रहए, मरैत-
मरैत बचल रहए। सुखए कए टटाएल छै सौंसे देह मे हड्डिए-
हड्डी। छै त कनियां भक-
भक गोर मुला बिमरिया देह छै। ई मौगी गाभ केना धरतए आ धरतए त ओ
करा सम्हारि केना सकतए?" मरौनावाली कहलकए।

किन्तु दुनियां अचरज सं भरल छै आ झंझटियाक टोल कि झंझटिया सेहो
इएह दुनियांक हिस्सा मे रहए। से अचरज भेलए। साल बीतैत-
बीतैत झंझटियाक नबकी कनियां, जे सौंसे टोल मे 'मरलहिया'क नाम सं प्र
सिद्धि पएने छल, गाभहु धएलक, ओकरा सन्हारिओ लेलक आ एकटा पुत्र
क रूप मे ओकरा धरा-धाम पर उतारिओ देलक।

ई अचरज एतय खतम नहि होइ छै, एतय सं शुरू होइ छै।

आ एकर बादबला अचरज एक दिन हमरा घर तक पहुंचल।

एक दिन बरामदा पर सं बैसल-

बैसल देखलिअए जे एकटा सपाट छाती बाली परम कुरुपा स्त्री हमर परिस
ल मे घुसल, हमरा देखि माथ परक साड़ीक छोर कें कनि निच्चा खिंचलक,
हमरा लग आबैत-आबैत अपन तानल घोघ कें कनी और तानलक आ कनी-

कनी हिचकिचाइत, कनी-

कनी धखाइत हमर बगल सं होइत डेढिया दके हमर आंगन दिस पैसि गेल।

बाद मे गृहस्वामिनी बतैलनि जे ओ झंझटिया-

बहु रहए। काज खोजबाक लेल आएल रहए। हमर घरक काजबाली एमहर किछु दिन सं बहुत अग्राएल-

मगराएल जकां रहए। कोनो दिन आबए, कोनो दिन नहि आबए। कोनो दिन भोर मे आबए त सांझ मे नागा कए दिअए। गृहस्वामिनीक मन ओकरा पर लोहछाएल रहनि। ओहि लोहछल मनहिक परिणाम रहए जे ई जानितहु जे झंझटिया-

बहु परम बेलुरि छै, ओ ओकरा काज पर राखब गछि लेने रहथिन। अचरजक संग संयोग सेहो आबए छै।

एकर बादक किछु दिन गृहस्वामिनीक शिकायती-

विलाप सुनैत बीतल झंझटिया-

बहु परम अकरब छै, बासनसभ केँ नीक सं नहि मांजए छै, खरकटलहि छोड़ि दए छै, बाढनि दए छै त कात-कोनटाक गरदा-

माटि ओहिना छुटल रहि जाइ छै, पोछा दए छै त फर्श पर मटिआएल डिडिर सभ पड़ि जाइ छै, अनसोहांत लागैत रहए छै, एकरा काज पर राखब बड़का भारी भूल भेल, आदि-आदि। बासनक त नहि किन्तु अपन बहरुका स्टडी-रूमक झाड़ू-पोछाक झंझटिया-

बहुक करतबसभ त देखितहि रही। देखी, देखिकए मनहि-मन कनी-

मनी पिनपिनाइ आ ई सोचि चुप रहि जाइ जे ई हमर विभाग नहि थिक, अने रे मगजपच्ची किए करी।

किन्तु पनरहिया बीतैत-

बीतैत गृहस्वामिनीक शिकायती बोल क्रमशः घटैत गेलनि आ मास बीतैत-
बीतैत एकदम्मे बंद भए गेल। तेकर बाद हुनक श्रीमुख सं यदा-
कदा झंझटिया-

बहु लेल प्रशंसाक बोल सेहो आबए लागल। अहुना एतेक दिनक वैवाहिक
जीवन मे अहि बातक अनुभव त हम कैए गेल छी जे जं कोनो बात, कोनो व
स्तु सं गृहस्वामिनी केँ शिकायत नहि छनि त एकर साफ-
साफ अर्थ अछि जे ओ ओहि बात, ओहि वस्तु सं संतुष्ट छथि।

गृहस्वामिनी गामक महिलालोकनिक लीडराइन छथि आ तें हमरा घर मे महि
लालोकनिक अबरजात लागलहि रहैत अछि। भितरका मोहाल मे हुनकासभ
क लेल चायक पानि सदैव चढलहि रहैत अछि। जानकारी भेटल जे एहन प्र
त्येक अवसर पर आब अपन नियत काजक अतिरिक्त झंझटिया-
बहु झट दए चाय बनैबाक लेल अगुआए जाइत अछि आ तेकरा कप-
प्लेट मे राखि सभ केँ सादर परोसि सेहो आबैत अछि। हमर घर अएनिहारि
महिलालोकनि घरक साफ-

सफाइ देखथि, ओकर संज्ञान लेथि आ झंझटिया-

बहुक बनाएल चाय पीबि आनंदित होथि। अहि सं झंझटिया-

बहुक यश हमर घर सं होइत बाहरहु-बाहर पहुंचलए आ ओकरा और दू-
तीन घरक काज भेट गेलए। ओ केकरहु निराश नहि कएलक आ तीनू-
चारू घरक काज मन लगाए कए करए लागल। काज त ओकरा और भेटैत
रहए किन्तु तेकरा लेल ओकरा समय नहि बचैत रहए। भरि दिन अहि घर सं
ओहि घर आ ओहि घर सं अहि घर, एक क्षणक फुरसत नहि। हमर गृहस्वा
मिनी चकित भेल कहथिन जे कतेक पानि छै अहि मौगीक देह मे जे एतेक
घरसभ मे खटनीक बादहु झंझटिया-बहु टन-

टन करैत रहैत अछि, थकनीक नाम नहि आ जं थकनी छै त ओकरा देखार नहि हुए दैत अछि।

समय अहिना बीतैत गेलए।

एक दिन देखलियाए जे झंझटिया-बहु स्कूल-ड्रेस मे सुसज्जित एकटा गोर-नार छौड़ाक स्कूल-

बैग अपन कंधहा पर राखने ओकर हाथ पकड़ि हमर घरक सामनेक सड़क सं चलि जाइत रहए। स्वाभाविक रूप सं जिज्ञासा भेल, केलियाए। गृहस्वामिनी विहुंसैत कहलनि 'सभ चमत्कारक मूल मे वएह छौड़ा अछि'। हमरा जनाएल गेल जे ओ छौड़ा झंझटिया-बहुक सत-बेटा कहिऔ कि बहिन-बेटा छिए। अपन समस्त कमएलहा ओ ओकरहि पर खर्च करैत अछि। नीक-नुकत कपड़ा-लत्ता, नीक आ पौष्टिक भोजन आ ओकरा एकदम साफ-सुथरा राखब एकर प्राथमिक कर्तव्य भेल छै। चारि-पांच घरक चौका-बासन, झाड़ू-

पोछा करितहु ओ ओहि छौड़ाक कोनो काज नागा नहि हुए दए छै।

'आ एकटा बात बुझलियाए? ओ ओहि छौड़ाक नाम ओही स्कूल मे लिखबए ने छै जहि मे अहांक पोता-

पोती पढैत अछि।' कहैत गृहस्वामिनीक गप मे गर्वक भाव रहनि।

दुनियां अचरज सं भरल छै आ अहि अचरजक कोनो अंत नहि।

एक दिन मन मे अकस्मात एकटा प्रश्न जागल। गृहस्वामिनी कें हाक देलियनि। अएलीह त पुछलियनि 'झंझटियाक की हाल छै?'

गृहस्वामिनी तेना कए हमरा दिस ताकलनि जेना हम कोनो प्रचण्ड बुड़ि होइ। ठोर कनी वक्र भेलनि आ ओलहनक स्वर मे कहलनि 'ई लिखए-

पढैक चक्कर मे अहां केँ किछु बुझलहु रहए ए जे अहि दुनियां मे की-
की भए रहल छै?

फेर बजलीह 'बेटा भेलाक बाद झंझटिया किछु दिन तक घरहि मे गुप्त-
वास धए लेलक। ने किछु बाजए, ने भुकए। रहए-
रहए आ उठि कए एक बेर-दू बेर-बेर-

बेर बेटाक मुंह देखि आबए। बहुत दिनक बाद एक दिन घर सं बहराएल आ
सड़क पर दौड़ए लागल। तेकर बाद ई दौड़ब ओकर नित्य-
क्रिया भए गेलए। लोक जखनी ओकरा देखए, दौड़तहि देखए आ बुझए जे
झंझटिया बताह हएबाक डगर धए लेलक अछि।'

'ठीके बताह भए गेलए की?' हमर व्याकुल उत्सुकता हुनका टोकलकनि।

'सुनिऔ त!' ओ बजलीह।

फेर हुनक स्वभाव सं विपरीत हुनक ठोर पर एकटा खूब मीठगर, खूब आह्ला
दकर मुस्की अएलनि, कहलनि 'पुलिसक भर्ती निकलल रहए। झंझटिया
ओहि मे जाए कए हिस्सा लेलक। दौड़ैक प्रतियोगिता मे ओ सौंसे जिलाक
प्रतिभागीसभ मे औवल रहल। पहिनुक सेलेक्शन ओकरे भेलए। अखनि को
नो थाना नहि भेटलए ए। अखनि पुलिस-
लाइन मे ड्यूटी भेटल छै। बुझलिऐ, कालिदास जी !'

हमर अचरज सं बाबल मुंह देखैत आ देखि कए आनन्ददायी-
बदमाशीक हंसी हंसैत हमर गृहस्वामिनी अंगना दिस चलि गेलीह।

अपन मंतव्य editorial.staff.videha@gmail.com पर पठाउ।

३.पद्य खण्ड

३.१.पवन मिश्र 'गोनौली'-मिथिलाक संस्कृति आ परिवर्तनक स्वरूप

३.२.राज किशोर मिश्र-मातृभूमि

३.३.आशीष अनचिन्हार- २ टा गजल

३.४.रामानन्द मण्डल- हम उदारवादी रे/ नदी/ डोमिन

३.१. पवन मिश्र 'गोनौली' - मिथिलाक संस्कृति आ परिवर्तनक स्वरूप

पवन मिश्र 'गोनौली'

मिथिलाक संस्कृति आ परिवर्तनक स्वरूप
(पद्यमय)

१.

परिवर्तन सृष्टिक अछि आधार,
पल- पल घटित होइत रहैछ |
सृष्टिक कोनो अवयव एहिसेँ नज फराक
परिवर्तनक बिना जीवन तथा
प्रकृतिक कल्पना नज भऽ सकैछ ||

ज्ञान, अनुभव, अनुभूति आ प्रयोजन
भेल करैछ समयक सापेक्ष |
परिवर्तन किछु सार्थक किछु निरर्थक,

सार्थक परिवर्तन जीवनक प्राण होइछ ||

नजरि घुरा कऽ देखि तँ,
मानव जीवनक परिवर्तन, पहिरन- ओढ़न,
सभ्यताक आरंभहिसँ |
खान- पीन, रहन- सहन आ मनोरंजन,
सामूहिकतासँ निजताक दिश क्रमशः प्रारमभहिसँ | |

सभ्यता आ संस्कृतिक सदति रहल
अन्योन्याश्रित अछि सम्बन्ध |
एकक परिवर्तन दोसरकेँ,
व्यावहारिक क्रियाकलाप,
सोच आ जीबाक बदलय ढंग ||

२.

सबसँ पहिने,
लोक आस्था ओ विश्वासक करब बात |
वेद- पुराण, सनातन धर्म, तांत्रिक मत
आ लोकधर्मक विशेष प्रभाव ||

लोकधर्मक महत्व सबसँ अधिक,
लोकवेदक मान्यता प्रबल थिक |
पहिने लोक तखन वेद,
एहि क्षेत्रमे समय- समय पर भेल परिवर्तन,

आस्था आ विश्वासमे प्रभावित भेल जन-जन ||

वैदिकालमे छलाह जे देवतागण,
पछाति भेल बढ़ोतरी अहुमे आ परिवर्तन |
नव- नव देवी- देवता अबैत गेलाह,
अवतारवादक मान्यता पबैत गेलाह ||

तंत्र में नव- नव प्रयोगक भेल चलनसारि,
सिद्ध संतलोकनिक खास कए बढ़ल प्रभाव |
एहि सभक भेल परिणाम,
मिथिला आस्थाक क्षेत्र सेहो नहि रहल वाम ||

वाममार्गी तंत्रक चलनसारि,
मिथिलामे रहल सीमित |
तहिना लौकिक धर्म क्षेत्रमे,
नित नव- नव लोकदेवता आ देवी भेलथि पूजित ||

एखनहु ग्रामदेवता डीहवार,
यानी लोकदेवता कहबै छथि |
कुलदेवता या कुलदेवी,
सेहो तांत्रिके देवी भेल करै छथि ||

समय- समय पर, खास देवी-देवताक
चला-चलती देखबामे अबैत- रहल |
एहि श्रेणीमे, संतोषीमाता, वृहस्पतिदेव आ

महुआगाछ पर्यन्त सम्मिलित होइत रहल ||

तहिना पंचदेवोपासक मिथिला
शैव, वैष्णव आ शाक्तमे विभक्त भेल |
वैष्णवमे मात्र छलाह सीतारामक पूजक,
पछाति, राधाकृष्णक उपासनाक हेतु
कैयेक सम्प्रदाय अपनाओल गेल ||

३.

मिथिलामे जैन धर्मक सेहो छल प्रभाव,
कएक मुनि, साध्वी आ तीर्थकरक भेल प्रादुर्भाव |
जखन बौद्धक भेल चला-चलती,
मिथिला सेहो नहि रहल अछूति ||

आइ मिथिलामे जैनक,
रहल नहि कोनो अस्तित्व |
बौद्धक प्रभावकेँ नगण्य केलनि,
मिथिलेक विद्वान आ दार्शनिक व्यक्तित्व ||

एहिठाम,
कबीर पंथकेँ माननिहार छथि पर्याप्त |
हुनका लोकनिक आस्थामे मुदा,
कबीरक संग आन देवी- देवता सेहो छथि व्याप्त ||

४.

मध्य कालमे भारतमे जखन,
इस्लामक भेल छल आगमन |
भेल मिथिला सेहो बेस प्रभावित,
मारितेरास लोकक भेल धर्म परिवर्तन ||

हिनका लोकनिक,
धर्म आ संस्कृतिमे भेल मौलिक परिवर्तन |
मुदा, पूर्वक संस्कृतिसँ साफ भ' क'
नहि कटि सकलाह,
अपना जीवनमे कइएकटा पुरना वस्तु
रखनहि रहलाह ||

जेना, स्त्रीगणक द्वारा
नूआ, सेनूर आ चूड़ीक बेबहार |
आँगी ई लोकनि भरि देहक पहिरथि,
बुरकाक प्रयोग बिरलाएके देखार ||

पुरुख लोकनि, लूँगी आ पैजामाक संग
किछु लोक धोतियो अपनौलनि |
पहिरन- ओढ़नमे फराक अबस्से
मुदा संस्कृतिसँ साफ नहि कटि पौलनि ||

मुसलमान शासक राज- काजमे,

फारसीक कएल प्रयोग |
रोजी- रोटीक भाषा भेल फारसी,
मैथिलीकें बिगड़ल संजोग ||

मुसलमान लोकनिक दाहा,
हिन्दूक लेल सेहो भेल पूज्य |
दाहा दलाने- दलाने घूमय लागल,
चढ़ौआ चढ़ए लागल, कबुलापाती होमय लागल,
मुसलमानक मजार हिन्दू लोकनिक तीर्थ बनल ||

मुसलमानक आगमनसँ,
पर्दा प्रथाक भेल आरम्भ |
गोदना गोदेबाक परम्परा सेहो आएल,
जे अंतिम साँस गनि रहल,
ओना, गोदनाक आधुनिक रूपक
चलन भेल प्रारम्भ ||

मिथिलामे पुत्रक जन्म पर,
छल पमरिया नाचक परम्परा |
ई सब मुसलमाने छल,
ई प्रथा आइ भ' चुकल अधमरा ||

मिथिलाक खानपीन पर सेहो
पड़ल मुसलमानक प्रभाव |
सेबइके खीर आ पराठा,

प्रमुख, भोजनक बनल स्वभाव ||

मुर्गा खेबाक चलनसारि,
आस्ते- आस्ते आम भ' गेल |
खस्सीक हलाली माउस अधिकांश हिन्दूक,
घर- घर सरेआम भ' गेल ||

खानपीनमे अल्लू आ टमाटरके,
मध्यकालमे भेल चलन |
तमाकू सेहो एहि समयक,
शुरू भेल हुक्का पीबक प्रचलन ||

मुसलमानक आगमनक एकटा पैघ प्रभाव,
पहिरना पर सेहो पड़ल |
सियाओल वस्त्रक उपयोग वर्जित छल,
मुदा, मुसलमानक देखाँउसे-
सियाकए कुर्ता पहिरबाक प्रथा चलल ||

मिथिलामे एखनो कपड़ा सीबाक उद्यममे,
मुसलमाने छथि लागल |
जोड़ल काठक उपयोग सेहो वर्जित छल,
धरि, ताहि सब रेबाजकेँ लोकसब त्यागल ||

औद्योगिक क्रांति, खोजी प्रवृत्तिक कारण,
अंग्रेजक प्रभाव विश्व सहित मिथिलो पर पड़ल |
भारतमे अंग्रेजी राजक फलस्वरूप,
रेलवेक विकास आ पक्की सड़क सेहो बनल

अंग्रेजी लोक पढ़य लागल, अंग्रेजी बढ़य लागल,
विश्वक नव-नव ज्ञान मिथिलामे आबय लागल |
लोकक पहिरन- ओढ़न भेल अंग्रेजी
अंग्रेजी शब्द सेहो मैथिली मे आबय लागल | |

अंग्रेजी नववर्ष बनल एक पावनि,
केक काटि जन्मदिन मनावनि |
पश्चिमी रेबाज आइ बनि गेल विधान,
मिथिलोमे अंग्रेजियाकें बड्डे सम्मान | |

६.

मिथिलाक लोकविश्वासमे छल अंधविश्वास,
जाहिसँ अवरुद्ध छल समाजक विकास |
समयक संग बहुत रास मान्यता विस्मृत भ' गेल,
जे एखनहु होइछ दृष्टिगोचर सेहो नामे लेल | |

छिक्के नहि निकलब, नहि भदबामे बहरायब,
यात्राकाल टोकबकें मानब अधलाह |
भूत- प्रेत, डाइन- योगिन आ भगताक,

तंत्र- मंत्र आ झाड़- फूकक रहै छल खगता ||

हैजा, कोदबा आ चेचककें,
मानल जाइ छल देवीक प्रकोप |
धियापूताकें पाच दिअयबाक,
रेबाज बनल छल बड़ अनमोल ||

ई सब बहुत हद धरि,
आइ गेल बदलि |
तहिना,
जीवन विधवाक छल अति दयनीय,
विधवाक विवाह बुझल जाइ छल अधलाह
आइ ओकरो जीवन गेल सुधरि ||

बाल विवाह आ अनमेल विवाहक,
बदलि गेल अछि पुरना कुरीति |
बहुपत्नीक रेबाज सेहो उठल,
बदलल काटर - दहेज आ छुआछूतक रीति ||

बदलि गेल समाजक लोकव्यवहार,
सामाजिकताक भावना भेल कमजोर |
नहि रहल श्रेष्ठ आ समाजक कोनो लेहाज,
जेठकें पएर छुबि नवतुरिया नहि लागऽ चाहए गोड़ ||

अतिथिक सत्कार आ समस्त समाजक संग,

बूढ़- बुढानुसक मोजर पूर्णतः घटिगेल |
अपनैती घटल आ बढल स्वार्थ अहंकार
लोक- लोकमे आब ओ सलुकता नै रहि गेल ||

७.

आधुनिकता आ सुखक उजाहिमे,
भेल पलायन गाम- गामसँ |
जाति - जातिमे छल जे पारस्परिक सरोकार,
से सामाजिकताक बेस हास भेल धरामसँ ||

औद्योगीकरण ओ मशीनीकरणक युगमे,
बहुत रास सुविधा ओ आराम भेटल |
जिनगी जिनाइ सहज भए गेल,
तै बहुत चलनसारक विघटन घटल ||

कम लोक आ कम समयमे,
काज अधिक होमए लागल |
ताहि कारणे बहुत रास साबिकक
आचार- विचार बदलए लागल ||

बड़दक दाउनी, करीन पटौनी,
बिला गेल बटगमनी ओ लगनी गीत |
चूड़ा कूटब, धान कूटब आ कोल्हुआड़क संग,
पचनियाँ आ गोदनाक गीत ||

सब क्रियाक संग,
जुड़ल अछि संस्कृतिक घनिष्ठता |
महफा- खरखरिया ओ बैलगाड़ीमे ओहार,
होइत छल द्विरागमन आ विदागरी,
ई छल मिथिलाक व्यवहारिक संस्कार ||

नवकनियाँक विदागरीक दिन मनायब,
आब भए गेल खिस्सा |
दिन फेरब, लिआओन करायब, बेटीकें
छओ मास नैहर राखब,
आब सिर्फ अभिलाषा ||

माल- जाल नगण्य भए गेल,
माल संदर्भित मारिते ज्ञान खतम भए गेल |
ओकर उपयोगक वस्तु,
आब सभ धरोहर रहि गेल ||

८.

लोक ओ पारम्परिक गीतमे,
बहुत समृद्ध रहल मिथिला |
कोनो सांस्कृतिक समाजक लेल,
कठिन रहल मोकाबिला ||

चन्दा झा जतेक तरहक,
लोकराग आ भासक केने छथि चर्चा |
आस्ते- आस्ते बहुत रास अलोपित भऽ गेल,
शेष बाँचल राग - भासक अछि अन्तिम अवस्था | |

किछु तऽ साफे खतम भए गेल,
लगनी, बटगमनी ओ पचनियाँक गीत |
निर्गुण आदि आब भेटब दुर्लभ,
अलोपित भए गेल गोदनाक गीत | |

तहिना पमार, ग्वालरि आ तिरहुत आदि,
खिस्सा त' एहिठामक कहल नहि जाए |
के धियापूताकेँ मलार गाबि सुतबैथ,
मिथिलानीक कंठसँ आब सुनल नहि जाए!!

९.

भरि सालक विभिन्न पावनि- तिहारक,
आयुर्दा सेहो अछि लगिचिआएले |
लोकगाथाक गायन मंचनक परम्परा टूटल,
विभिन्न लोकनाट्य ग्रसित कालक गाले | |

पहिने टेप, टीवी, भिसीआर आ विडियो सिलेमा,
आब आरकेस्ट्रा आ इंटरनेट पर
परसाइत सामग्रीक चलनसार |

गाम- गाम एके लेखा,
सम्पूर्ण मिथिलाक इएह बेबहार ||

१०.

लोकक खानपीन आ पहिरन- ओढ़न सेहो बदलल,
भात, दालि,तरकारी, चटनी आओर पापड़ अचार |
तरुआ,दही, दूध, घी, साग, बड़- बड़ी आदि,
ई मिथिलाक मुख्य भोजनक सचार ||

विशिष्ट रूपें- फुलकी, पूड़ी, सोहारी, मालपूआ,
खीर, पोछुआ-पू, सकरौरी,मखानक खीर ओ खोआ |
मडुआ, मकड़, चाउर आदिक रोटी,
अल्हुआ, कोदो, भातक संग प्रिय माछमे पोठी ||

बलिप्रदान वला माउस लोक सब खाइ छल,
परबा,पौरकी,सिल्ही, बगेरी,साही आदिक माउस
सेहो साइत संजोगे खाएल जाइत छल |
रातिक बाँचल भोरमे होइ छल बसिया जलखै,
चूड़ा- दही, फुटहा, मुरही आदि सेहो प्रिय छलै ||

आब गहूमक रोटी,
मुख्य भोजनमे सामिल भए गेल |
बासि- बेरहटक सामग्रीमे
सेहो बदलाउ आबि गेल ||

मुर्गा, अण्डा आब खुलि कऽ खाइ छथि,
ताहि संग, देशक विभिन्न प्रांतक भोज्य वस्तु
खेबाक प्रचलन शुरू अछि |
इडली, डोसा, सांभर आ उतपम,
हलुआ, पराठा, पापड़, सेबड़, नूडल्स, चाउमिन
पोलाउ आदिक बेस होइछ संगम | |

मधुर खेबाक रेबाज अछि अनामति,
नहि मिठाइ त' चीनियों चाहबे करी |
मीठक लोभ तेजल नहि जाए,
अंततः गुड़ोसँ काज चलेबे करी | |

११.

मिथिलामे पहिरन- ओढ़न
सेहो खूबे बदलल |
मुसलमानक एलाक बाद,
सियाओल वस्त्र पहिरबाक रेबाज बनल | |

पुरुख कुर्ता, मिरजड़, गोलगंजी पहिरय लगलाह,
पछाति पैजामा, लूंगीसँ सेहो परहेज नहि रखलाह |
अंग्रेजक बुस्सट, पेन्ट, कोट- सूट, टाइ चलल,
सैंडो, टीशर्ट आर अनेक तरहक परिधान बनल | |

पाग,पगड़ी आ चादर- दोपटा,
ई आब अवसर विशेषक मात्र शोभाटा |
स्त्रीगण आँगी, कुर्ती आ समीज-सलवार,
घघरी, लहँगा, पेन्ट- शर्ट सेहो पहिरथि भरमार ||

ओना स्त्रीगणक मुख्य पहिरना,
एखनहु धरि अछि नूआ |
हालाँकि सुनटा आँचर कम,
आ उनटा आँचरक प्रचलन बनल हउआ ||

आब पुरनका गहना सेहो उठि गेल,
मंगलसूत्र, झुमका, हारक चलनसारि भऽ गेल |
बुलकी,बाजूबन, सूति,पाइत आ काड़ा,
उठल माकड़ी, डँडकस, पहुँची, मोहरमाला ||

बाली, नथुनी, पायल, हार, छक,
बिछिया, औँठी एखनहु चल |
सिथीक विन्यास नव- नव भेल,
पुरुखक कनौसी, कुंडल, मट्टा, हलुमानी
आ काँड़ा सेहो अलोपित भऽ गेल ||

पुरुख लोकनि बाबरी सीटै छथि
मिथिलाक प्रसिद्ध त्रिपुंड छोड़ि देल |
टीक, टीका कम्मे लोक राखथि,
नव- नव फैसनक विन्यास आबि गेल ||

१२.

नव-नौतारमे फैसनक मोह तेहन बेसम्हार
छुतिकोमे केस कटेबासँ छिटकय चाहथि |
छुतिकामे तेल, साबुन, आ श्रृंगार वर्जित छल,
केसक मोहमे नवतुरिया कठियारियो नहि जाए चाहथि | |

श्राद्धकर्म सोइह संस्कारमे,
अंतिम संस्कार थिक |
शास्त्रीय विधिसँ बेसी,
प्रदर्शनक बढ़ल बेबहार थिक | |

भोज- भातमे खूब खर्च कएल जाइछ,
एकरा सामाजिक सम्मानसँ जोड़ल जाइछ |
छठिहार, विवाह आ श्राद्धकर्म आडम्बर भए गेल,
मृत्युभोजक विरोध सेहो कतहु-कतहु शुरू भए गेल | |

देखाबा आनो संस्कार सभमे बढ़ि रहल,
पारम्परिक बिधिसँ बेसी प्रदर्शनक महत्व बढ़ल |
वैवाहिक वर्षगाँठ आब लोकप्रिय भए रहल,
एहिमे एखन खूब खर्च- बर्च कएल जा रहल | |

जे लोकनि रहैत छलाह अकछल,
अपन प्रचलित बिध- बेभारसँ |

सएह लोकनि करै छथि देखँउस,
आन संस्कृतिक आडम्बर अपना कऽ ||

सूट, शेरवानी पहिरि,
होमय लागल विवाह |
जयमालक परम्परा सेहो आरम्भ भेल,
आजन- बाजनक चलनसारमे
रहैछ भेल सब तबाह ||

कमी भेल विश्वास ओ आस्थाक,
देव-पितर, पावनि- तिहारमे |
घटि रहल पावनिक संख्या,
साबिकक निष्ठा नहि रहल बेबहारमे ||

गाममे लोकक कमीक कारणे,
गोसाउनि- कुलदेवताक पूजा नहि भए रहल |
डीहबार किंबा ब्रह्म बाबाक पूजाक प्रति
आब नहि पहिने सन उत्साह रहल ||

१३.

भार- चँगैरा साँठ- उसारक,
साफे खतम भए गेल रेबाज |
टोल- पड़ोस आ हित- अपेक्षितकें
बएन पठेनाइ बन्ने भए गेल सकल समाज ||

पहिने दसगर्दा या सामाजिक काज करबामे,
बुझै छल लोक अपन प्रतिष्ठा |
परिश्रमसँ ल' धन तक करै छल अर्पित,
दान दए समाजक प्रति रखै छल निष्ठा ||

भूमिहीनकेँ दऽ कऽ घराड़ी,
सम्मान सहित जाइ छल बसाओल |
मुदा आब सब अपनहिमे मस्त,
कौओ- कुकूरकेँ एक मुठ्ठी अन्नक नहि ठौर ||

कोठी, ढक, बखारीक बदला,
धातुक ड्रामक भए रहल उपयोग |
माटि, बाँस, काठ, सिक्की आदिक
कोहा, खापड़ि, घैल, अथरा, पथियाक
नहि रहल दैनिक प्रयोग ||

चँगैरी, मौनी, कठौत, ढाकन,
दाबि, सरबा आदि गेल बिलाय |
सेज, गोनरि, पटिया, सितलपाटी निपत्ता
धातु आ प्लास्टिकक वस्तुक भेल उपाय ||

१४.

पड़ैत अछि घर- आंगनमे एखनहु अरिपन

मुदा, कोबर कागते पर बना साटल जाइत अछि |
लिखिया लिखबाक परम्परा छल दिवाल पर,
सेहो बिरलैके कतहु देखबामे अबैत अछि ||

मिथिला चित्रकलाक रूपमे,
कपड़ा पर उतारि जरूर भए रहल व्यवसाय |
मिथिला पेंटिंग पारम्परिक विषयक संगहि
नित्य नव बनि रहल चित्रकलाक विषय ||

मिथिला आ बाहर सेहो,
बहुत रास तैलीय रंगमे चित्रकारी भए रहल |
मिथिलाक गौरवमयी मंजूषा चित्रकला,
प्रोत्साहनक बेगरतामे अधमरा अछि पड़ल ||

आब नहि देखल जाइत अछि,
मिथिलाक पारम्परिक लूडि- भास |
कतऽ गेल सुजनी, कुरुसक सजावटी वस्तु,
स्वेटर- गुलेबन्द, झोरा- झपना,
डाली, चंगेरी, धुथरी जकर मूल छल-
रारी, खढ़ आ खजूरक पात ||

मिथिलाक वास्तुकलाक छल अपन विशिष्टता,
फूस, भीत, पक्का घर किंवा मकान |
एतय नीकसँ अकानल जा सकैछ,
कोठाघर आ मंदिरक निर्माण ||

आकार- प्रकारके ठीकसँ बेकछायब,
आब तँ नहि रहल फूस आ भीतक घर |
नहि रहल ओ निर्माण शैली,
मिथिलामे वास्तुकलाक विशिष्टता जे छल | |

१५.

बहुत रास खेलधूप, जे
जोड़ैत छल संस्कृति आ व्यक्तित्वक विकाससँ |
अटकन-मटकन, चोरानुक्की, रुमालचोरी,
कबड्डी, टालगुल्ली आ पचीसीक आशसँ | |

छल मारिते प्रचलित,
फकरा ओ शिशु गीत |
मुदा पहिने क्रिकेट, पछाति
मोबाईल सबकेँ केलक चीत | |

सुखराती दिन हूराहूरी,
आ जूड़शीतलमे शिकार |
ई संस्कृति उचिते समाप्त भेल,
मुदा, कमि गेल फगुआक ओ रेबाज | |

तहिना कमि गेल जट- जटीन आ सामा- चकेबा,
आर झिझिया खेलनहार |

बोलीक मधुरतामे सेहो हास भेल,
आब नहि फकरा- खिस्सा कहनिहार ||

१६.

मिथिलाक संस्कृतिमे कैल गेल अछि,
अनेक सम्बन्ध आ अवसरक व्यवस्था |
ननदि- भाउजि,सरहोजि-ननदोसि,
सार आ सारि- बहनोईमे हँस्सी-ठट्टा,
पुरुख सासुरमे सहजहिं आनन्दित रहता ||

छठियार, मूड़न, विवाह, चतुर्थी,
द्विरागमन, भरफोड़ी आ बरियातिक स्वागत |
बरियातिक भोजन आ समधिक सौजनके
अवसर पर अलोपित हास-परिहासक आदत ||

एहि सब अवसर पर हँसी- मजाकक लेल,
डहकन आ अन्य गीतक छल रेबाज |
मुदा समयक चोट एतहु पड़ल,
पहिने जकाँ चौलक नहि रहल बेबहार ||

१७.

मिथिलामे कनबाक छल संस्कृति,
बेटीक द्विरागमनक दिन मनाओल जेबासँ |

द्विरागमन काल माए-बेटी ओ परिजनक कानब सुनि,
धैर्य कियो नहि राखि सकथि बेटीक घानासँ ||

किन्तु, कनबाक ई परम्परा,
क्षीण भए गेल आधुनिकताक प्रभावे |
मेला- ठेलामे माए- पितियाइन भेंटि गेने,
बन्न भेल घंटा- जोड़ी कए कनबाक स्वभावे ||

बहुत रास मेला लगैछ एखनो मिथिलामे,
एक दिनक मेलासँ मास दिनक मेला धरि |
कमला मेला, मेला देवघरक, सिमरिया घाटक,
बड़द- महींसक मेला साँपक मेला सिंधियाघाटक ||

१८.

ई विषय मात्र लेख या पद्यक नहि,
संस्कृति परिचय होइछ मनुक्खक |
एकर विशालकाय सरूप होइछ,
समृद्ध संस्कृति प्राचीन मिथिला भूभागक ||

वर्तमान मिथिलाक संस्कृति,
बहुत गेल अछि बदलि |
एहि बदलल स्वरूपमे,
अंधविश्वास, देखाँउस, बड़प्पनक लोभ
आ अज्ञान अछि कारण बनल ||

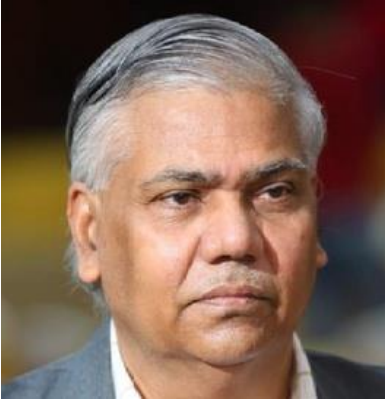
कमी रहल गौरव बोधक,
प्रदर्शनक प्रवृत्ति बढ़ल |
परिवर्तन स्वभाविक छल
मुदा, संस्कृतिक मूल तत्व अपमानित
आर जड़ि उखड़ि रहल ||

- हाटगछिया, धारा, कोलकाता- 700105, 9433746295; सहायक
शिक्षक, श्री उमापति विद्यामंदिर, पश्चिम बंगाल सरकार, कोलकाता |

अपन मंतव्य editorial.staff.videha@gmail.com पर पठाउ।

३.२.राज किशोर मिश्र-मातृभूमि

राज किशोर मिश्र, रिटायर्ड चीफ जेनरल मैनेजर (ई),
बी.एस.एन.एल.(मुख्यालय), दिल्ली,गाम- अरेर डीह, पो. अरेर हाट,
मधुबनी

मातृभूमि

जे भू-भा ग हृदय मे बसल,
अछि मो न मे जे सदि खन सजल,
जन्मभूमि भा रत हमर,
सभ सँ नमहर इएह भा ग्य भेटल।

वसुधा पर जँ अछि स्वर्ग कतहु,
ओ देश भा रतवर्ष अछि ,
को न वैभव अछि जगत् मे,
एतए नहि जकर उत्कर्ष अछि ?

एहि देशक धरती पर जरल छल,

सभ्यता क पहि ल बा ती ,
एहि ठा मक पूज्या संस्कृति ,
आदरणी या , जगत् मे, भा रती ।

जे सुकून अछि एहि मा टि मे,
पा ओल ने जा इत अछि ,आन ठा म,

तेँ तऽ कए रहलहुँ, बेर-बेर,
अछि , मा तृभूमि के हम प्रणा म।

ऊँच -ऊँच ,हि मनग सभ ठा ढ,
उच्छल सरि ता क उद्गम पहा ड।

झी ल, तड़ा ग, सुन्दर का नन,
गमकि रहल वन मे चा नन।

मरुभूमि सेहो अछि नेनुआगर,
ती न दि स सँ ओगरने ,अछि सा गर।

शां ति -सुकून के प्रती क भा रत,
भवि ष्य -जो ति , इएह मा टि , बा रत।

ज्ञा न ओ वि ज्ञा न, सभ मे आगू,गू
एहि महा न रा ष्ट्र केँ, गो र ला गू।

जग जनैछ ,हि नक पौ रुषता -ज्वा ल,
शत्रु के लेल, भा रत अछि का ल।

शां ति क सभ सँ पैघ पक्षधर,
वि श्व करैत अछि तँ तऽ आदर।

भू पर नहि अछि एहि सँ सुन्दर देश,
जे, वि श्वक हटबैत अछि ,द्वन्द्व -कुहेस।

जे हवा अबैछ ,आन देश सँ,
गलि जा इत अछि ओकर वि षा द,
बनि उदा र ,बहैत अछि ओ पुनि ,
छलैक जा हि मे भरल फसा द।

धन -धा न्य सँ भरल -पूरल,
भा रत सँ, मंगल -या न उड़ल।

सा मंजस, समता , सहजी बि ता ,
मूलमंत्र अछि ,सहि ष्णुता ।

ता कि आउ सगर धरती पर,
जी वन मे ने कतहु, ई सुन्दरता ,
सर्वतो भद्र भा व सँ भरल,
भा रतक हका र ,के नहि पुरता ?

नव -पुरा न, वि ज्ञा न -ज्ञा न,
प्रगति ,शां ति लेल ,नि ष्टा ,भक्ति ,
जय हो भा रतवर्ष हमर!
वसुधा पर अछि ई महा शक्ति ।

लि प्सा नहि अछि स्वर्ग के,
आ', ने चा ही अपवर्ग,
हर जनम भा रत मा तृभूमि ,
जँ, घुरि -घुरि आबी सर्ग।

अपन मंतव्य editorial.staff.videha@gmail.com पर पठाउ।

आशीष अनचिन्हार- २ टा गजल

1

सजल नयन मिथिलेश हो मालिक
कमल नयन अवधेश हो मालिक

हुनक कहब छनि जे ई सभ हमरे
हमर बचल कुन देश हो मालिक

दशा दिशा के तय करत अहि ठाँ
सड़ल गलल परिवेश हो मालिक

कनी मनी छनि आचरण हुनकर
बहुत बहुत उपदेश हो मालिक

नवे नवे अफसर नवे भाषण

सुनल सुनल संदेश हो मालिक

सभ पाँतिमे मात्राक्रम 12-1222-1222 अछि।

2

हुलहुल हुलकै अगबे उधार
तइमे बिकलै आँगन हमार

धोती कुरता बड़का टिक्का
चमचम चमकै राँगल सियार

झुट्टे के छै सभहँक जीवन
झुट्टे के छै खाँहिस हजार

हेबे करतै ई महामिलन
कुमारि इच्छा हाटो कुमार

किछु आदति तेहने रहै जे
हमहूँ लचार ओहो लचार

सभ पाँतिमे 22-22-22-22 मात्राक्रम अछि दू टा अलग-अलग लघुकें
दीर्घ मानल गेल अछि। ई बहरे मीर अछि।

अपन मंतव्य editorial.staff.videha@gmail.com पर पठाउ।

३.४.रामानन्द मण्डल- हम उदारवादी रे/ नदी/ डोमिन

आचार्य रामानंद मंडल- हम उदारवादी रे/ नदी/ डोमिन

१.हम उदारवादी रे

हम छी उदारवादी रे।

हमरा दे सम्मान रे।

तोरा देबौ मान रे।

हमरा कह यौ रे।

तोरा कहबौ रौ रे।

हम रखैछी मूँछ रे।

तूहो मूँछ राख रे।

हमर मूँछ उठल रे ।

तोहर मूँछ खसल रे ।

हम धोती पहिने रे।

तूहो धोती पहिन रे।

हम पहिनव लाल रे।

तू पियर पहिन रे।

हम चनन कैली रे।

तूहो चनन कर रे।

हमर चनन लाल रे।

तोहर चनन उज्जर रे।

हम शिखा रखली रे।

तूहो शिखा राखि रे।

हमर शिखा मोट रे।

तोहर शिखा पातर रे।

हम रखली सिरत्रान रे।

तुहो राखि सिरत्रान रे।

हम पेन्हव पाग रे।

तू बंधिए मुरेठा रे।

हम तोहर पुरहित रे।

तू हमर यजमान रे।

हम तोरा कहबौ रे।

वोहे तूही करिहे रे।

रामा हम उदारवादी रे।

२.नदी

नदी हजारन बहैत,

छल छल बहैत।

पानी जेका दूध बहैत।

धरती के पर्वत जेका,

हजारन स्तन से।

पानी जेका दूध पिबैत।

हजारन पादप-अपादप ।

हजारन जीव -जंतु,

पुत्र पुत्री जेका,

माय धरती के।

परिपूर्ण करैत।

धन्य धान्य सं।

शश्य श्यामला बनबैत।

नदी नीर सं,
माय धरती के।

पानी जेका दूध बहैत।

दूधमती बहैत।

बागमती,अधबारा, लखनदेई,

कोशी, कमला, जमुरा,

माय धरती के।

हजारन नदी बहैत।

गंगा, जमुना सन।

नीर सन दूध बहैत।

हजारन स्तन सं,

रामा धरती के।

३.डोमिन

गहन के सिधा।

गेट पर से आवाज आयल।

के छी।

हम डोमिन।

खुब सुन्नर कारी युवती।

उमर इहे पच्चीस।

कान नाक सोन से अलंकृत।

पैर में चानी के पायल।

क देलक दिल के घायल।

वोकर सुन्नरता न।

जौं हम कहली।

काहे मंगैत छी भीख।

उ कहलक हम छी डोम।

गहन के सिधा हमर अधिकार।

हम कहली।

कैला बनैय छी नीच।

उ कहलक।

भगवाने बनैले हय नीच।

हम सोचे लगली।

शास्त्र बनैले हय नीच।

हम कहली।

बिहार में बनलय हय।

एगो दरोगा डोम।

आबि न मांगू सिधा भीख।

न लौटायब खाली हाथ।

हम दे देली सिधा भीख।

हमरा द्वारा से जाके।

रामा मांगे लागल।

डोमिन सिधा भीख।

अपन मंतव्य editorial.staff.videha@gmail.com पर
पठाउ।

